

ANT. MART. SLOMŠEKA

ZBRANI SPISI.

Tretja knjiga:

ŽIVOTOPISI.

Zbral, uredil in izdal

Mih. Lendovšek,

ptujski vikarij.

Slomšekovi Životopisi.

Zbral, uredil in izdal

Mih. Lendovšek,
ptujski vikarij.

Slomšekovih zbranih spisov:

Tretja knjiga.

1879.

Natisnila in prodaja tiskarnica družbe sv. Mohora u Celovcu.

ca 3216/3

P ~~11235~~/3

17.059 D

18. 7. 1955.

Predgovor.

Vzemite, preglejte, berite to knjigo, ljubljeni Slovenci moji! Našli bodete, kako resnične da so besede Slomšekovega životopisca, v. č. g. kanonika Kosarja, ki u svojem „Anton Martin Slomšek, Fürst-Bischof von Lavant“ Marburg 1863 str. 58 takole pravi:

„Einzig in seiner Art steht er da als Biograph, „so dass wir manchen Priester schon voll Begeisterung „ausrufen hörten; „Biographien soll Slomšek allein „schreiben, da kommt ihm Niemand gleich“. Die „Biographien*: des Feldmarschalls Radetzky, des „Fürstbischöfes Kren, des Literaten Japel, des Professors Ahacel, des Ehrendomherrn Čepe, des Arztes „Ipavic, des Fräuleins Amalia Hagenauer (Bonaza), „sind wahre Meisterstücke, voll Anschaulichkeit und „Lebendigkeit, reich an rednerischem Schmuck und „sinnreich durchwebt mit zarten und rührenden „Nutzanwendungen; sie sind geeignet, allen nachfolgenden Biographen als Vorbilder zu dienen“.

Kaj da je Slomšek s svojimi životopisi nameraval, povedal nam je sam u svojem obširnem uvodu str. 3—12, katerega je u Drobt. l. 1862 objavil, kakor da bi mislil bil že tudi sam na skupno izdanje tetvarine. „Kdor svojih slavni prednikov ne časti, njih verli naslednik biti ne zasluži!“ (str. 3). — Naših prednikov verlih častiti spomin je živeljna-

* U tej knjigi zaporedoma strani: 115, 61, 72, 15, 359, 335, 321.

rodnega duha". (str. 4.) — „Naj bi rajnik spodobna pohvala mladim bralcem dobrega duha dala, zakaj mertvi nas živeti učijo.“ (str. 32.) — To so pokojnikove besede.

Meni se Slomšek u svojih životopisih dozdeva kakor ljubeznjivi oča, ki svojim otrokom u prelepih vzgledih razkazuje življenja pravo modrost; kakor izkušeni starosta in apostol ljubljenega mu naroda, kateremu kaže pot do stalnega blagra, do časne in večne sreče. Vsak stan, vsaka starost nahaja tu obilno lepih naukov, uzornih vzgledov. Škofje str. 61–71, 231–247, duhovniki raznih verst na mnogih mestih, dekani, župniki, kaplani 161, 194, redovniki 48 i. sl., 313–320, pridigarji 94, 222, spovedniki 298–303; vojskovodje 134 do 139 in prosti vojaki 119–121; učitelji 22 i. sl., 361, dijaki 32 i. sl., zdravniki dobri 339, 342, sleparji 343, mestna gospoda 344, 365, kmetje 153 i. sl., stariši in otroci 117, 220, 234, gospodinje 30, 322, družina 329, tija doli do farovške kuharice 182 — vsak bo našel svoj del.

Nij je lahko razmere u vsakdanjem življenju človeškem, o katerej bi Slomšek tu ne govoril u svoji razsvetljeni modrosti, s svojim bogatim izkustvom. N. pr. o šolah, dobrih in slabih 93, 99, 226, 227; o hišah božjih 156, 326, 371; o primicijah 89, 207, 251; o bratovščinah, o misijonih in duhovnih vajah 370, 264, 265; o božjih potih 50; o lepem petju 18, 104; o godbi in godcih 193, o volitvi stana 102, 364; o dobrih in slabih knjigah 40, 330; o potrebi olikanosti 220; o igranju 327; o maternem jeziku in mili slovenščini 102, 241, 283, 397; o nemškutariji 46, 93, 378 i. sl. i. t. d.

Kako lepo in navdušeno se poteguje str. 385 do 86 za čast Slovencev!

Upletene so tu in tam mnoge jako zanimive drobtine, n. pr. krajepisi 191, 321; zgodovinske stvari 61, 131, 198, 210, 297, 362; literarno-historični podatki 22 i. sl., 126, 171, 196, 212, 283. — Tedaj še enkrat: vzemite in pogledjte!

Četerta knjiga Slomšekovih zbranih spisov obsegala bode njegovih raznih spisov prvi del: narodno-politične članke, popise, raznotere podučne drobtine, šolsko blago in pedagogične stvari.

Peta: raznih spisov drugi del: cirkveno-nabožno, in katehetično blago.

Šesta: pastirske liste.

Sedma: pridige osnovane.

Osmo in deveta: različne pridige.

Če se nam posreči teh devetero knjig na svitlo spraviti, potem je prva težavniša polovica začetega dela storjena: to kar Slomšekovih spisov po mnogih knjigah raztepeno, ne- ali le malo-poznano okrog leži, bode zbrano in urejeno pred nami.

Potem šele znalo bi nasledovati novo izdavanje ostalih Slomšekovih skupnih del, in scer u nadaljevanju zgoraj naštetih knjig blizu takole:

Deseta } knjiga: evangeljska hrana.
Ednajsta }

Dvanajsta } knjiga: apostolska hrana.
Trinajsta }

Štirnajsta: Življenja srečen pot za mladeniče in device. (To je Slomšekovi knjižici: „Življenja srečen pot“ in „Kerščansko devišstvo“ vkupaj u enem zvezku.)

Petnajsta: Blaže in Nežica.

Vsaka knjiga poprek najmanje dvajset tiskanih pol. —

To bi bil potem celi Slomšek — u resnici velikan, kakoršnega doslej nijma naše slovensko slovstvo!

Ali bode mogoče, toliko delo srečno dokončati? Po svojih dosedanjih skušnjah bi skoraj rekel da težko!

Perve knjige Slomš. zbr. sp. leži po pretečenih blizu da četverih letih še okoli 400 iztisov u prahu; druge se še vedno nij razpečalo toliko, da bi se bili tiskarnici povernili vsi stroški. Časi so slabi; ljudstvu po družbi sv. Mohora vaje nemu po šestero knjižic dobiti za goldinar vsaka druga knjiga predraga.

Da, ko bi slavni odbor družbe sv. Mohora blagovolil prevzeti izdavanje četerete, pete, šeste, štirinajste in petnajste knjige!

Da bi Matica slovenska hotela podpirati to početje na kakov si že bodi način!

Ali da bi se oglasilo kakih 800—900 naročnikov in zanesljivih plačnikov! —

Toda upanja ne smemo izgubiti.

U Ptujju koncem mesca septembra 1879.

Urednik.

SLOMŠEKOVĚ
životopisi.

—o—

Slomšekov uvod.

Slava rajnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovstva.

(Drob. 1862.)

1. „**H**valimo sloveče može in očake svoje še u njihovih rodovinah. Njihova trupla so u miru pokopana, in njihovo ime živi od roda do roda. Njihovo modrost naj ljudstva pripovedujejo, in slavo njihovo naj srenja oznanuje.“ (Sirah 44, 1. 14. 15.) Tega nas, prijateli moji, sv. Duh opominja, in sv. Maksim škof nam veli: „Ne hvali človeka u njegovem življenju, ampak hvali ga po njegovi smerti; povzdiguuj njegove zasluge, kadar je rajni, in hvalivca prilizovanje ne mika, pa tudi pohvaljenega prevzetija ne skuša.“ Hvaliti svoje rajne dobrotnike, povzdigovati njihova lepa dela in znamenite zasluge, nam je ravno toliko dolžnost, kakor njih slavne vzglede posnemati. Kdor svojih slavnih prednikov ne časti, njih verli naslednik biti ne zasluži. Hvalimo toraj, dragi prijateli, sloveče može, rodoljube naše, ponavljaje njihov spomin.

2. Poštovali so starodavni Izraelci svoje očake Abrahama, Izaka in Jakoba; sveto jim je bilo njihovo blago ime. Prepevali so Mojzesa, svojega postavodajalca visoko modrost, Jozuetovo in drugih vojščakov veliko hrabrost. Mogočna dela očakov bila so iskre serčnosti sinom, njihovo pokopališče bilo je u sili mlajim pribežališče. — Stavili so stari Egipčani, nekdanji Helenci in Rimljani svojim junakom veličastne spominke, so dajali svojim dobrotnikom hvalo in čast. Tudi Nemci, naši sosedje, imajo Valhalo, svojih pesnikov in slovnikarjev veličastno dvorano, ter obhajajo slavnih možev hvalni spomin. In naši južni bratje Serblji svojih junakov lepe vojne pojo. Kaj mi Slovenci slavnih možev pogršamo, ne poznamo njihovih del, se ne glasijo med nami naših očakov lepa imena? Tega Bog ne daj! Naših prednikov verlih častiti spomin je živelj narodnega duha. Pometi starih junakov slavo, in si pripravil mlajim pogin.

3. Kdo nas Slovencev ne imenuje z veliko častjo in hvalo apostolskih bratov Solunčanov sv. Cirila in Metoda*, dve prvi zvezdi verozakona in našega slovstva? Jezer let svetita vsem Slovanom, in bota svetila našim narodom, dokler ne ugasne matere Slave lepo ime. Sveta vera jima je bila luč, beseda slovenska prva pomoč izobraziti veliki slovenski narod. Sveta vera in pa beseda materna ste tudi nam

* Beri Drobtince VIII., str. 9.

pravega napredovanja nogi in roki. Zaverzi vero, opusti besedo materno, in tvoje napredovanje bo hromo, kruljevo.

4. Ozrimo se u bližnjo *Krajno*, ki je od nekđaj glava slovenščine bila in je zvonec nosila po svojih slavnih možéh za slovenščino gorečih, in srečali bomo lepo število pridnih delalcev na slovenskem polji. *Trubar*, *Dalmatin*, *Bohorič* in tiste dobe verstniki so našo slovenščino obudili, ako so ravno nesrečno od prave vere zavili; Bog je njihove greške narodu našemu u dobro obrnil po neskončno modri svoji previdnosti, ki dostikrat hudo prostim ljudem dopusti, pa hudo k našemu pridu oberne. — Kdo ne pozna starega *Japelna** in *Blaža Kumerdeja* njegovega tovarša? Bila sta mnogo učena in pa za slovenščino vsa goreča moža, prvi duhovskega, drugi posvetnega stanu, ki sta obudila serce svojih verstnikov za slovensko modrico. U njuni družbi so poslovenili možje prebrisane glave in pobožnega duha celo sveto pismo, in položili terdni temelj novi dobi naše slovenščine. Dva zaroda sta se že omladila, kar počivata u hladni zemlji verla *Slovenca*; še cveti njunega truda sad; hvala jima bodi!

5. So imeli Latinci svoje mecenate, imamo jih Slovenci tudi mi, ki so mogočni podporniki bili naši slovenščini, vredni, da jih hvaležno pomnimo. U beli *Ljubljani* je živel u začetku tega stoletja žlahen in visoko učen gospod, ne le po

* *Beri Drobtince VII. str. 121—129.*

Kranjski in Štajarski, temveč po vsi Evropi dobro znani baron Žiga Coiz. Kakor pridna bučela je Coiz pobiral, in po svojih znancih pobirati dal cvetje slovenskega slovstva po planinah in dolinah, po svojih rudnikih in fužinah, gradivo za nov slovenski besednik. Vabil je verle može, katere je poznal, da imajo za slovenščino glavo in serce, u kolo svojih prijatlov, in jih je za omiko Slovencev unemal, jih z denarji in z dragim svetom podpiral. Vodnik in Kopitar sta bila Coizova učenca; Vodnikovega slovarja prvi utemeljitelj bil je slavni Žiga Coiz. Pač lep vzgled vsem domoljubom, kako naj delamo in pomagamo vsakdo po svoji zmožnosti, bodi si s peresom, ali pa z denarji, s podbujenjem ali z dobrim svetom, naj se unemajo za slovenščino naši mladi rojaki. Setva in žetva je na slovenskem polji velika, verlih delavcev pa še premalo.

6. Kakor žvergoli u domačem logu slavulj pesnice sladke, tako je naš rajni Vodnik svoje pesni prav po domače prvi pel, in je s svojim čednim petjem mnogo mladih pesnikov unel. Vse je Vodnika rado poslušalo; od Soče do Mure, ob Savi in Dravi, so se Vodnikove pesni popevale in ogrevale dobrovoljne Slovence. Bila je doba Vodnikova našega slovstva lepa spomlád, blagi Vodnik pa njeno solnce. Ubožček je rajni Vodnik živel, ubožec je umerl, kakor je večidel pevcev osoda, ali njegov lepi spomin po vsi slovenski zemlji slovi, kakor si ga je starček sam po svoje prav živo napisal rekoč:

Kar mati učila,
 Me mika zapét,
 Kar starka zložila,
 Je lično posnét.

Rodila me Sava,
 Ljubljansko poljé
 Navdale Triglava
 Me snežne kopé.

Veršaca Parnasa
 Zgol svojega znam,
 Inacega glasa
 Iz gosli ne dam.

Latinske, helenske,
 Tevtonske učim,
 Za pesni slovenske
 Živim in gorim.

Ne hčere, ne sina
 Po meni ne bo,
 Dovolj je spomina,
 Me pesni pojó.

7. *Kakor je Kranjski Vodnik po domače zapél, táko je učeni Ravnikar prav po domače povedal, in je svojim rojakom jasno pokazal, da pristna slovenščina nij u ponemčenih mestih domá, ampak na kmetih, kder še Slovenci ovohali nijso nemškega duha. Ravnikarjeve „Zgodbe sv. pisma“ so toliko bogata zaloga zlatih slovenskih jabelk, da si iz njih vsak mladi Slovenec lahko obilno domačega blaga nabere, in u besedi slovenskega duha nadobi. Rajni Ravnikar je Vodnikovo zapuščino po njegovi smerti kupil in vse njegove zbirke našega slovstva svojim rojakom sporočil. Ravnikar in pa blagi Bulant, obadva verla Slovenca in škofa, sta u Ljubljani slovensko stolico utemeljila in oživela slovstvo naše. Hvala jima lepa!*

8. *Koliko je častiti Franc Metelko za čisto slovenščino storil, nam kaže njegova mojsterski zložena pismenost, nam pričajo Metelkove mnogoverstne zbirke in dela. Tihemu potoku podoben, ki lepe senožeti in ravno polje rosi, je delal Metelko*

do svoje sive starosti kakor naš drugi Dobrovski. Bil je Metelko ves Slovenec in pa Doleneec. Bodi mu slava!

9. Bilo bi še mnogo omeniti verlih kranjskih Slovencev in tudi Primorcev, kakor rajnega Staniča Goričana,* Vertovca Vipavčana, Veriti Franca,** nadepolnega Pekec Antona, slavnega pesnika Preširna in še drugih možev lepo število, pa naj bo zadosti slovesa verlim Kranjcem, da tudi od verlih Slovencev častitega Gorotana vsaj enokoliko povemo. — Starega Gutsmana pozabiti ne smemo, on je naš Nestor u pismenosti. Celino našega slovstva je obdelovati začel, in je z obširnim besednjakom, pa s svojo nemško-slovensko gramatiko Nemcem priložnost dal, se slovenščine lahko lotiti; in to je velik dobiček, pa tudi rajnemu Gutsmanu obilen zaslužek. Kdor začne celino orati, več velja od onega, kateri že rodovitno polje obdeluje. Gutsmanu, verlemu Korošču naša zahvala!

10. Sveti se u kolu koroških Slovencev Jarnika Urbana lepo ime. Bistre glave mož, pa tudi verle postave, je blagi Zilčan slovensko cvetje saditi začel, u tisti merzli dobi, u koji se nihče za slovenščino zmenil nij; po njegovih poskušnjah je na Koroškem slovenščina spet ozelenela. Čitaj Jarnikovo Zvezdje, beri poslovenjenega Fridolina na potu u fužine, in čudil se boš, kako visoko se je njegov duh povzdigal, kako gladko mu je že pred polovico stoletja slovenščina tekla. Jar-

* Beri Drobtince III. str. 81—91. — ** V. str. 116.

nikov *Idiotikon* slovenski nam je živo ogledalo veličastnega sklada naše slovenščine, in nam s perstom kaže slovenske besede čedno kovati, pa tudi razumevno dokazati vsake besede koren in pomen. Jarnik, u stari slovenščini ves domá, je razumel vseh Slovencev podrečja; samče je sedel na nemški meji svojih petindvajset let, je gledal z žalostnim srcem osodo, kako nemščina vsakih sto let sesterno polje za eno uro na široko spodrije; Jarnik je pa tudi branil, da nemščina slovenščine celo zalila nij, ter je svoje rojake to neprijazno nemško povodenj jeziti budil. Nemila smert nam je Jarnika pokosila, pa duha slovenskega nij zadušila, kojega je mladim Gorotancem zapustil, kateri vsi živi in serčni se za ravnopravnost Slovencev tako možko ponašajo. Slava jim!

11. Bil je mož u Gorotanu toliko priprost in ravnega serca, pa tudi veliko prebrisan in u vseh vednostih znajden, da ga nijso imeli prednamci enakega, in ga zanamci bojo težko imeli. Izverstni učitelj, poln jasnega nauka na leci, iznajden kmet u sadjoreji in na polju, bil je rajni *Ahacel Matija*,* draga igla Slovencev, dika učilišča Celovškega, pa tudi blagor cele Koroške dežele. Kdo je *Ahacelna* poznal, in ga nij ljubil; kdo bere Slovencev dejanje, in ne hvali prijatela našega, mecen slovenskega! Poboljšati kmetom, svojim rojakom, gospodarstvo, si je *Ahacel* prizadeval, ne le z glavo, marveč tudi z rokami vse svoje žive

* Beri *Drobtince* II. str. 117—131.

dni. Poleg posvetnega dela pa tudi dušnega polja svoje ljube domovine pozabil nij, kakor priča njegova lična zbirka koroških in štajarskih pesnij. Prijatelj svojega rodú in dóma je nabiral blaga slovenskega sam, je pa tudi druge rodoljube podpiral in oživiljal, naj bi domače polje čedili. Sosed starega pevca *Andreaša Rožana*, je ohranil drage iskricice prostega pevca, naj bi se ne pogubile; pomagal pa tudi mladim duhovnim u Celovski duhovščini, naj bi prirastli izobraženi slovenski učitelji. Ahacel je slovenščini u Koroškej dobro zemljo pripravil, ter zasluži, da se vsak domoljub njegovemu spominu odkrije, in vsak Korošec hvaležno svojim unukom naznanjuje Ahacelna slavno imé.

12. In ti, vesela dežela Štajarska, nijsi tudi ti verlih Slovencev rodila, jih dojila narodu svojemu? Kdor domoljubov Štajarskih ne pozná, naj ne reče, da je u rodovitih slovenskih goricah domá. — Verh veselih goric pri sv. Urbanu nad Ptujem pokriva zelena gomila rajnega *Volkmar*a, domačega pevca našega.* Priprosto je blaga duša *Volkmar* živel in verle mladenče učil; priprosto so tekle njegove pesni u visokem duhu, čeravno u lozni obleki; duh pa oživlja, pismenka mori. Goreč prijatelj mladine in pa svoje drage domovine je *Volkmar* s svojimi popevkami Slovence budil, množil pobožnost in pošten smeh, in dajal svojim rojakom u čednih pravljicah lepe nauke, dobro slane, pa tudi zabeljene. Dolgo že blaženi mož u ma-

* Beri Drobotince VIII. str. 107—126.

terni zemlji počiva, še njegovih pesnij sladki glas po slovenskih goricah odmeva, in povzdiga po božjih hišah Slovencev pobožnost. Naj vsak domoljub u slavnem spominu živi, ki oživlja kakor naš rajni Volkmar u mičnih popevkah svoje rojake.

13. Kar sta rajni Šmigovec in Joan Primic u nemškem Gradcu za slovenščino storila, ki sta slovensko stolico na učilišču Gračkem ustanovila, zasluži našo veliko hvalo, in terja od nas rajnim domoljubom za toliko večo priznavo, za kolikor večja je bila suša in lakota slovenščine u njunih dnevih. Perva sta u Gradcu slovenski jezik javno učila, perva zagovornika mile slovenščine bila; sejala sta seme rodoljubnosti naše, ki je prirastlo visoko drevó, in na vsakem peresu njuno ime zeleni, ter nam veli tudi u grobu rajne domoljube častiti.

14. Poznate prijateli, iskrenega Slovenca, rodoljuba gorečega, Krempeljna Antona? Kakor dereči vrec, kateri iz pečevja prihruje, med kamenjem po planinah ne počivaje rožlja, ter hoče vse jeze podreti, naj bi svoje kraje rodovito napojil, katere je dolga suša stiskala, tako neugnano je tirala rajnega Krempeljna do svojega doma in roda živa ljubav. Z bistrim očesom je meril našega slovstva nasprotnike, z ostrim peresom je branil svojega naroda pravice, kakor nam pravijo njegove knjige. Veliko let že počivajo u domači zemlji njegove kosti, njegov slovenski duh še neprenehoma mlajše rojake po vseh tistih krajih navdaja, po

katerih je rajni Krempelj slovenščino rosil. Hvala mu lepa!

15. *Hočem povedati naših rodoljubov lepo število, kojih blaga dela so skrita ostala našim očem? — vam naznaniti veliko množino verlih Slovencev in Slovenk, ki so slovenščino ljubili in priporočali svojim rojakom? — — Zaupam, da se svetijo njih častita imena u bukvah večne slave, ter jih bomo nekdaj veselo čitali, ako jih bomo zvesto posnemali u pravi kerščanski ljubezni in u rodoljubju. Kakor svetle zvezde na jasnem nebu migljajo, tako nas vabijo — nas milo zovejo in mogočno vlečejo rajni naši rodoljubi, rekoč: Verli Slovenci! ne pozabite, da ste sini matere Slave; naj vam bo drago materno blago: sveta vera in pa beseda materna! Prava vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike. Naj vam sveti, mladi rojaki, rodoljubnost iz naših grobov, kakor večerno solnce, ki se po hribih in dolinah ozira, katere je na svoji poti lepo osevalo in ogrevalo, ter jim davalo novo življenje. — Kakor nam — bo minila hitro vsa posvetna čast tudi vam; za večno slavo toraj skerbite! — To je rajnih rodoljubov glas — tako na delo vabijo nas. — Prijateli! Slovenci! Rajnih Slovencev posnema bodi naša slava — bodi naše priserčno veselje! In kakor sem rekel, tako bodi!*

Pervi del.

Životopisi

znamenitih mož.

1. Matija Ahacel.
2. Valentin Stanič.
3. Franc Ser. Šmid.
4. Tomaž Kren.
5. Juri Japel.
6. Leopold Volkmar.
7. Jožef grof Radecki.

1. Matija Ahacel,

nekdanji učenik sedme više šole u Celovcu, Slovencev imeniten rojak in prijatelj.

(Drobt. 1847.)

Sreča hiše največa je dober gospodar, od katerega se reče: ta mož za vse skerbi. Njega domači in sosedje veliko obrajtajo, rekoč: To so naš oča. Vsakemu vé moder svet dati, vsakemu pomagati, in po vsej soseski njegova beseda velja. Srečen kraj, ki ima takega moža. Od njega pravi sv. Duh: „Pravični navadi svoje serce, da čuje ob zori pri Gospodu, ki ga je ustvaril. In ako bo najvišemu Gospodu dopalo, ga bo napolnil z duhom zastopnosti, in on bo, kakor dež, izlival besede svoje modrosti. Veliko jih bo hvalilo njegovo modrost, ki ne bo nikoli pozabljena. Njegov spomin ne bo prešel, in po njegovem imenu se bo prašalo od zaroda do zaroda.“

Takega verlega moža je tudi Koroško imelo, in lansko leto, za nas še prehitro pokopalo. Bili so rajni Matija Ahacel, svoje domače dežele skerbni oča, in svojega ljudstva serčen prijatelj, da je malo takih. Dolžnost nam je, da se jih po vrednosti spomnimo, in njihov lep spomin vedno ohranimo.

U lepi Rožni dolini, ki se ob bistri Dravi razlega, blizu Kranjskih gor je poštena stara fara svetega Jakoba. Farna cirkev na veselem holmcu stoji in prijazno po fari gleda, toliko lepega polja, senožetij in

sadunosnikov, ki domače vesi lepo zeleno venčajo. Od visoke cirkve cvetega Jakoba vidiš proti solnčnemu zapadu na veselih gorenjah med sadunosnim drevjem Gorenče, imenitno ves, u kateri je toliko slavnih možev, duhovnikov in deželskih gospodov rojenih, da nij blizu hiše, ki bi svojih gospodov ne štela, katerih nekoliko še zdaj živi. In po pravici bi rekel, da je taka soseska pravi božji vert, u katerem se izredi toliko služabnikov božjih, da skoraj leto ne mine, da bi eden rojakov nove maše ne pel. — Gorenčam se pa tudi po drevju pozna, da pridnih in skerbnih domorodcev imajo, zakaj nij blizu vesi, ki bi toliko žlahnega sadunosnega drevja imela, ki so ga njeni nekdanji šolarji nasadili in požlahnili. U tej slavni vesi je tudi rajnega Matija Ahacelna zibel pod borno slamnato streho tekla. Pisali so se po rodovini Kometar. Ko so pa u Celoveu učenik u šoli novinca barali: „Čigav si pa?“ — je mladenč odgovoril: „Ahacelnov Matija.“ Ahacelna po tem zapišejo, in vse svoje žive dni Ahacel ostane.

Naš Matija, Rožan bornega stanu, pa žlahnega serca, bili so na svetega Matija dan leta 1779. rojeni, ubogih pa poštenih starišev sin. Imeli so brata, ki še živi, poštovani ces. kralj. uradnik, in pa sestro, prav modro bogaboječo ženko, katero so posebno ljubili.

Mladeneč prebrisane glave, je Matija doma živino pasel, pa pri živini nij praznoval, tudi se z malopridnimi otroci ne pečal; brezove terte je bral, in krivačem prodajal, ki slamnate strehe ž njimi vežejo. Kar je izkupil, so mu oča shranili in za denar potrebne obleke omislili. Tako se je dečko navadil že iz mladih dnij skerbnemu biti, denarja ne ponidoma tratiti, ker si je sam poskušal, kako se denar težko zasluži. — Lepo in pametno je, da stariši otroku včasi kako reč prepustijo, naj si bo mlado sadunosno drevee, ali dvoje golobov, ali kako malo živinče, da si ga izredi. Ima ž njim veselje in skerb,

ter se tako nauči iz mladih nog za svoje skerbeti. Taki otroci bodo dobri gospodarji in gospodinje, kakor rajni Matija. Pa tudi šole deca zamuditi ne smejo.

U Gorenčah je že svoje dni nekoliko ljudi brati znalo, dasiravno blizu šole nij bilo. Mladi Matiček se je slovenjega branja doma lotil; in ker je dobre glave bil, je poprej brati, kakor pa zlogati znal, ter si je hitro zrajtal, kako se tihniki in glasniki izrekajo. Naprosi dobre stariše, da so mu dali po zimi u Rožek u šolo hoditi, dasi je bilo ravno dobro uro hoda daleč. Uka-željni mladeneč se nij bal hude zime, ne daljne hoje; in šola mu je dobro zdala. Gospod šolski je po stari navadi zlogati začel, ter Matička prašal, ali že kaj zna. Fantej mu gladko bere, zlogati pa ne more; in možu nij šlo u glavo, kako bi kdo brez zloganja brati vedel. Moral se je tudi Matija zloga lotiti. — Nij prida, če se preterdo starih navad deržimo, in mnogo dobrega zamudimo, ali celo sovražimo, dasi je ravno od starega boljše. Prav pa tudi nij, da bi vse staro zaničevali, in le za novinami letali. Najboljše je po nauku sv. Pavla ravnati: „Vse poskusite; in kar je dobrega ohranite“.

Imeli so u šoli katehizem, po eni strani nemški, po drugi strani slovenski; tega se je prav pridno učil, ter se nij le kerščanskega nauka, ampak tudi nemške besede dobro in lahko naučil; in še star mož so Ahacel svoj katehizem hvalili in želeli, da bi bila po vseh šolah na Slovenskem taka šega, ne pa neumna navada, da se slovenski otroci najprej nemški brati učijo, če tudi ne razumejo, kar berejo. Slovensko branje se mora najpoprej znati, potem še le se smejo otroci nemškemu privajati; taka šola hitro in dobro zda, ter se otrokom pozna, da so u šolo hodili.

U kratkem se je Matija u Rožeki izšolal; in bi rad u Celovec u više šole šel; pa stariši ga nemajo za čem u šolo dati. Bili so ravno tisti čas dober in usmiljen

gospod Franc Hudelist kaplan pri sv. Jakobu, priden mož, ki so za celo faro skerbili; se veselili z veselimi, pa tudi z žalostnim žalovali. Največa skerb jim je bila za ljubo mladino. Oni prvi šolo začno, in tudi Matijeta med svoje pridne šolarje vzemejo. U kratkem so šolskega gospoda dobili; in Matija se je nauka toliko lotil, da je pogosto namestu učitelja svoje verstnike in verstnice u šoli učil. — Tako je Matiček že u mladih letih pokazal, kaki bo Matija mož. Bili so gospod Franc lepega petja poseben prijatelj, so radi mladenče in dekliče ob nedeljah sklicali, in jih lepih pesnij učili; in pevci Rožno-dolinski so že tistokrat lepo sluli, kakor še sedaj. Med mladimi pevci je tudi naš Matija bil, sestra pa prva med pevkami.

Z veliko radostjo so rajni Ahacel vse svoje žive dni pripovedali, kako so u svojih mladih letih prepevali, in že star možek so še radi s svojo ljubo sestro kako staro pesen zapeli. — Petje povzdigne in požlahni mlado serce, in razjasni človeškega duha, če je pošteno. Blagor toraj ljudem, ki lepe pesni znajo — pa tudi možem in ženam, ki otroke čednih pesnij učijo; oni dobro seme sejejo na polje Gospodovo.

Mladi in berzni Matiček gospodu kaplanu posebno dopade; bil bi jak šolar in lahko kdaj verli gospod — so gospod Franc mislili in očeta poprašali, kaj bode s fantom? Oča pravi, da ga bo moral doma obderžati, in mu, kadar odraste, želarijo prepustiti, ker je najstareji sin. „Tega ne“ — rečejo gospod kaplan — „želarija je sirotija; teško se pri njej živi; le u Celovec ga pelji, si bo že pomagal, naj si mu ravno ti veliko dati ne moreš.“ — Oča uboga, s svojim veselimi Matijetom u Celovec gre, in u predmestju pri neki dobri ženki, katera je več šolcev imela, da jim je kuhala, streho in kuho oskerbi. Pridni šolar si je pri Frančiškanih kosila izprosil, naj bi stariši preveč stroškov ne imeli. Hudo se je novemu šolcu godilo doma, kder je dostikrat stradal, in si nij

imel zakaj kruha kupiti; za toliko boljše mu je bilo pa u šoli, ker se je lahko učil. Toliko veselje je imel berzni mladenč na učenju, da je pogosto sam pri sebi djal: naj bi mi le kdo potrebnega živeža dal, pa sukno omislil, neprenehoma bi se učil. Skerbni kaplan gospod Franc so prišli pogosto u Celovec pozvedovat, kako kaj Matija izhaja, pa prav veselilo jih je, da ga je vsak pohvalil, ki ga je poznal. Leto je obteklo, hišni materi je bilo treba za streho plačati; in čeravno nij bilo veliko, je nepremožnega očeta vendar skerbelo, kde bo vsako leto toliko vzela. Pride star Ahacel u Celovec, in hišno mater popraša, kaj bo dolžen? — „Je že plačano — odgovori mati; vaš gospod kaplan so za Matijeta plačali.“ Solze so očeta in sina polile; in naš Matija so vse svoje žive dni dobrotniku hvalo vedeli, in svojim prijatelom z ginjenim srcem od tega radi pripovedovali. —

Res lep božji dar je bil to, pridnemu mladenču u šolo pomagati. Kar so verli gospod Matija Ahacel po tem dobrega storili pri vsem tudi njegov prvi dobrotnik Franc Hudelist svoj del imajo in dopolnila se je nad njimi obljuba Kristusova: „Kar bodete enemu takih storili, vam bom zarajtal, kakor bi bili meni storili.“ Umerli so dobri gospod Franc Hudelist kot poštovani župnik pri sv. Joanu pod Svincem u lepi starosti. Veče dobrote duhovski gospodje sveti cirkvi in deželi storiti ne morejo, kakor če mladenčem, ki so prebrisane glave, in pa žlahnega serca, u šolo pomagajo. Ako priden šolar le prvo leto dobro izhodi, da ga učitelji in pa dobri ljudje prav spoznajo, hitro najde dobrotnikov, ki se ga podstopijo, kakor naš Matija.

Usmiljeni šolski gospodje so Matijeta za šolskega oskerbnika postavili, ker je bil priden, zvest in pa vselaj resničen. Vsak premožni sošolec mu je za vsak mesec neke krajcarje plačal. S tem majhnim prihodkom se je Matija borno živel, po zimi u merzli izbi prebival, ne

dosti tople obleke imel, in si je poskusil, kako se mladencem godi, ki se u šolo ubogih podajo. Pa kaj je storil mladi korenjak? Nij beračil, ne goljufal; greh in krivico je vse svoje žive dni čertel. Na vrata si je prav debelo zapisal: „Matija! uči se poterpeti!“ Poterpel je z božjo pomočjo, in je dorastel mož po volji božji, ki nij vina pil, ne u živežu razvajen bil; igre celo poznal nij, ter je bil pri malem prevžitku zdrav in vesel. U prvi latinski šoli so mu dobri učitelji pripomogli, da je petred goldinarjev pomoči dobil, katero viša gosposka pridnim, pa ubogim dijakom daja. Lehko bi se bil Matija s tem darom leto in dan preživel, in bi mu bilo še kaj ostalo, ako bi ne bil svojemu očetu domu pošiljal, ki so zelo bolehal. Ko se Matija do tretje latinske šole izšola, že sam otroke premožnih starišev uči; in pa pipali so se zanj, ker je bil pameten in pa berzen podučitelj ali inštruktor. Po sedem ur vsak dan se je razen šol z otroci trudil, ter si toliko zaslužil, da je očetu dajal, pa tudi mlajemu bratu pomagal, ki ga je u šolo dal. — Kako velika sreča je za sorodvino, ki pridnega dijaka ima. Za celo žlahto je veselje in pomoč. Gorje starišem, bratom in sestram, katerim se učenec izpridi, ali zmoti. U zajem jemljejo, da mu dajo; bosi hodijo, da je le študent lepo oblečen: neslano jejo, da ima le on vsega dovolj. Pa kaj pomaga? Tak netek nijma nikoli zadosti; in kadar je svoji ubogi žlahti vse požerl, on ž njimi po svetu beračit gre, in je živa nadloga celi deželi. Bog nas varuj takih škriccev in nam več Matijetov daj. Taki so stebri svojega kraja, katerih se lahko pohvali. Matija se je tudi francoske in laške besede naučil, ter je vedel, kaj pregovor pravi, da: kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš. — Mladeneč ne sme nobenega dobrega nauka zamuditi, ker ne ve, kamor še danes ali jutre pride.

Naš Matija l. 1801 osmo šolo dogotovi, in sklene

u duhovski stan stopiti. Prijatelov se pa nij majnkalo, ki so mu branili, rekoč: „Kaj boš duhovnik? bilo bi te škoda. Taka glava, ko si ti, bo lahko kaj boljšega“ i. t. d. Mladega gospodiča se je pohvala prijela, ter si je res mislil, da bo kaj višega, če duhovske suknje ne obleče. Sam je pozneje toževal, rekoč: „Bil sem tisti čas nekoliko napuha omoten, da sem duhovski stan premalo obrajal; in prav bi bil storil, da bi bil u duhovšnico šel. Ker sem pa učenik (profesor) mi je pa tudi prav, ker imam priložnosti dovolj dobrega storiti.“ — Tako je prav, da si mladeneč stan izvoli, u katerem po svoji pripravi lahko več dobrega stori; ter ne sega po stanu, u katerem misli brez truda bolj masno živeti.

Tistega leta so zboleli u Celovcu učenik sedme šole Paris pl. Giuliani, ki so našega Matijeta med vsemi učenci najbolj obrajali. Za svojega namestnika so hoteli Ahacelna imeti; in ta služba se je Matiju pred vsemi najbolj dopala. Viša gosposka poterdi Matijeta za namestnika, in verli Ahacel, mlad mož in pa čverstev ko gljiva, še le učenec, je že tudi učenik svojih verstnikov. Po smerti Giulianija bil je naš Matija nastopnik poterjen ces. kralj. učenik sedme šole, in je tej šoli zvest celih 40 let do svoje smerti. Kdor pa hoče druge dobro učiti, mora tudi sam neprenehoma pridno učiti se, kakor gospod Matija. Kmetiškega stanu, so Ahacel tudi do kmetovanja največe veselje imeli, ter se želeli naučiti, kako bi svoje domače sosede naučili, da bi si bolje pomagali. Začela se je tista leta u Celovcu posebna šola za kmete, kako imajo zemljo modro obdelovati, živino rediti in sadje saditi, naj bi dobro izhajali. Nij bilo Ahacelna sram, naj so si ravno ces. kralj. profesor bili, celi dve leti u to šolo hoditi, ter so pokazali mladim gospodom, da se učiti nij gerdo, česar človek ne zna; le u nemar pustiti je gerdo, ter visoko glavo — u glavi pa pleve nositi. Tako na tenko so se gospod

Ahacel izšolali u kmetiških opravilih, da so leta 1820 oni to šolo prevzeli, in učili kmetovati, da jih je bilo veselje poslušati. L. 1825 so se tudi naravoslovja lotili, ter so ta trojni predmet vse svoje žive dni slavno oskerbovali. Bili so prav viših modroslovnih šol oča in veliko let namestni vodija sedme in osme šole. Domači in sosedje so jih visoko spoštovali, in vse bližnje kmetijske družbe so jih hotele za uda imeti. Pipali so se tako rekoč za gospoda Ahacelna; zakaj bili so prav po domače mož in učen gospod, moder in dobrotljiv, ki niso živeli samo za se, ampak za vse skerbeli, kar je bilo Bogu u čast in k pridu deželi. — Kdo je našega Matijeta poznal, in ne bo rekel, da so bili žlahen kamen Koroške dežele?

Naš Matija bili so tudi iskren Slovenec, ki so ljubili svoj materni jezik, in po svoji moči skerbeli za olikanje svojega ljudstva. Povabili so veliko prijatelov, da bi lepe domače besede nabirali in u bukve pisali, ki se jim besednik ali slovar pravi. Nij bilo slovenskih bukvij natisnenih, da bi jih ne bili kupili. Tudi serbske pesni in novice so brali, ter veliko veselje imeli, tudi rusko razumeti. Znali so gerški, latinski, nemški, francoski in laški, pa materni jezik jim je najljubši bil, u katerem jih je mati Boga spoznavati in moliti učila. Če niso drugi gospodje kakega pisma znali brati, so gospodu Ahacelnu poslali, in učeni mož so jim ga razložili, naj je bilo iz Rusije, ali iz Hervaškega. Na novo so za slovenščino naš Matija oživeli, ko se je u Celovski duhovnišnici poduk domačega jezika za mlade duhovne l. 1822 začel. Kar je bilo slovenskih bukvij nakupiti, so jih mladim duhovnim ob svojem omislili. —

Da bi se lepe stare pesni ne pogubile, ki jih je Ahacelnov, nekdanji sosed in prijatelj Mihael Andreaš, kmetiški tikavec u Rožni-dolini zložil in pel, so jih dali Ahacel skerbno popisati, in s pomočjo svojih prijatlov

s štajarskimi poročiti. Te „Koroške in Štajarske pesmi“ so Matija Ahacel u Celovcu natisniti dali. Toliko so po Kranjskem, Koroškem in Štajarskem te pesni ljudem dopadale, da so jih morali u kratkem drugič natisniti. Kolikorkrat je Matijeta ljuba sestra u Celovcu obiskala, sta nekatere slovenske pesni zapela; in kadar so u praznikih naš Matija u svoj kraj prišli, so se pevcem u cirkvi pridružili, ter so jim pomagali peti. In ko je pred enimi leti njihova sestra umerla, so gospod kaplan, slavni pesnik Jernej Marušnik milo pesen zložili, ki so jo mlajše pevke na pogrebu svoje rajne pevske matere zapele. Od veselja so se naš Matija razjokali in prijaznega pesnika objeli. Pa ravno ta pesen je bila tudi gospodu Matiju tako rekoč poslednja popotnica in povaba u večnost. —

Veliko dobrih bukvij so nakupili in med svoje rojake razdelili, pa se tudi povsodi poskusili za slovensko čast in poštenje. Ko so se pred štirimi leti u Ljublani „Kmetijske in rokodelske Novice“ začele, nijso zamogli naš Matija tega slavnega dela prehvaliti, ter so jih priporočali pri vsaki priliki. — Tako ljubi vsak poštenu mož svoj materni jezik in se svojega rodu ne sramuje, ampak le skerbi, da svoji žlahti čast naredi. To da je malo takih domorodcev, ko so bili naš Matija!

Kakor materno bosedo so ljubili tudi naš Matija Ahacel svojo domovino. Slišati je bilo, da so jih svoje dni povabili, cesarevno Leopoldino, našega rajnega cesarja Franca blago hčer u Braziljo spremit, ki je cesarja u spodnji Ameriki vzela. Ta ponudba je bila lepa; pa naš Ahacel so djali, da ne grejo. „Zakaj pa ne?“ — so jih barali. „Zato, ker sem tukaj doma“ — so jim odgovorili. Pozidali so si pri svoji sestri čedno izbico, in vsake praznike so se u svoj ljubljenu domači kraj iz Celovca pognali. Sosedje so jih z veseljem pričakali, in tukaj je bila po dva in tri dni šola za kmete.

Učili so jih sadunosno drevje žlahniti, polje popravljati, senožeti zboljšavati; ter so vedeli za vsako potrebo na kmetih pomoč svetovati. Celi pot od Gorenč do sv. Jakoba so Matijeta kmetje obdajali; in po opraviu so jih pred cirkvijo obstopili, in po celo uro so marnjevali od koristnih in potrebnih reči. Neko nedeljo na jesen priporočajo Rožanom, naj si naredijo drevesnih sadišč ali šol, ter pridno pičke sejejo. Kde jih pa hočemo vzeti? so djali kmetje. Ahacel se ogledajo za cirkveni zid, kder so sad prodajali, ter najdejo piček in košic na kupe, pa tudi semtertja divjake rasti. „Glejte — so djali — kar abotni zaveržejo, morajo modri pobrati in usejati.“ Hitro poberejo, in jih gredo sadit. — Takov nauk prav očitno zda, da se sliši in vidi, in ta je bila Ahacelnova najlepša navada, da kar so rekli, so tudi pokazali, in kar so druge učili, so tudi sami storili.

U tistem kraju kder so bili naš Ahacel doma, so bile posebno prebrisane glave. Ko so prišli dijaki u praznikih domov so hoteli domači bratje vse pozvedeti, česar se u šoli učijo. Dobili so stare bukve, in se jeli učiti, eden latinskega, drugi gerškega, tretji se je zemljepisov lotil. Neki sosed Ahacelnov, Izop po imenu, je latinski besednik na oralo privezal, in se po ogonih gor in doli latinskih besed učil, ter je prav gladko latinski govoril. Ko je to njegov sosed zvedel, se je gerškega jezika podstopil, si kupil sveto pismo u gerškem jeziku pisano, ter ga je bral, in kadar so naš Matija k domu prišli, jih je gerški pozdravil. Tako učenosti niso po navadi za kmete; pa potreba je vendar kmetiškim ljudem, da vejo, kako je kaj po svetu. Pa tudi boljše je, da kaj pametnega beró, kakor bi po tabernah kupice žganja, ali pa bokale piva izpraznovali. Te so bile misli Matijetove, ki so bili kmetom, najboljši prijatelj.

U Celovcu so imeli g. Ahacel u tihem kraju lepo za vetrom svojo čedno hišico in pred hišo sadunosni

vert, in u tem vertu si našel, kar si človek izmisli. Bila je ena greda rož, spet druga zelenjave, tretja mladih dreves nasajena. U enem kotu je stal bučelnjak, u drugem sadunosno drevje, polno žlahnega sadu, po solnčni steni velike brajde rumenega grozdja. U sredi verta je stala košata hruška, na hruški ste bile dve mizi in krog klopi. Tukaj so imeli Ahacel svojo posebno šolo, in kakor ptiči so se učenci na zelenih vejah šolali. In vse to so naš Matija s svojimi rokami izdelali; in nij jim bilo nobeno delo pretežko, nobeno preslabo. Doma so sami sadili, sami kopali, tesali in vertali. Rajtali so na svojih zrakomerih, kako bo vreme, pa so šli tudi derv cepat. Bili so ne le učenik kmetovanja, temveč tudi delavec — ne le gospod, ampak tudi hlapec. Kupili so si polje za 1700 gl. in so poskušali, kako bi se bolje sejalo. Mlado drevje so sadili, cepili in redili, pa tudi sto in sto drevesc razdali iz gole dobrote. Svoje učence so vodili na polje orat, pa tudi u sadunosnik drevja sadit in žlahnit. Po delu so jim pa tudi radi južine dali, zdaj zverhan jerbas črešenj, pa drugega sadja, pa tudi kruha in piti naverh. Je pa kdo na jesen jih prišel obiskat, je vselaj najžlahnejših hrušek ali jabelk dobil. — Tako človeku najslaje diši, kar s svojimi rokami pridela; pa dobro serce najbolj razveseli, če premore od svojega pridelka prijatelju podeliti.

Po nauku sv. Pavla moramo pridno delati prvič za to, da se pošteno preživimo; pa tudi drugič za to, da potrebnim lahko podelimo. Po vzgledu velikega apostola so tudi naš Matija storili in so bili oča ubogih. Da bi leže in več ubogaimo dajali, so sami borno, bolj po kmetiško kakor po gosposko živeli. Namestu kave je bila prežgana juha ali župa Matijetovo kosilce. Za kosilo so jim bili žganci in pa sočivje najljubše, in da bi se ne preobjedli, so si dali po navadi le eno jed narediti, toda prav zadosti napraviti rekoč: „Veliko mnogoterih

jedil človeka omoti, da ne ve, kdaj je sit, in se preopase, kar je potrata in zdravju škodljivo. Jaz toraj rajši eno jed imam, in toliko povžijem, kolikor potrebujem. Kadar sem nasiten, se mi jed sama ustavi.“ Namestu pšeničnega kruha so imeli najrajši erženjak; o svetih praznikih pa tudi ajdovščak, ki so ga prijatelom radi pokusit dali in ga pohvalili. Njihova pijača je bila čista voda, katere so se za žejo narezali; le včasih za zdravilo so si vina vzeli. Sovražili so vse razvade, posebno pa kavo u živežu in gizdost u obleki, ter so le domače pridelke ljudem priporočali; in če so ravno večidel gluhim ušesom trobili, sami so vendar u dejanju pokazali, kar so učili, in nekatero seme je vendar le na dobro zemljo palo. Najhujši sovražnik so bili tobaku, naj si je bilo kajenje ali noslanje. Tobakajce so že od daleč vohali, in jih po pravici kregali, posebno mlade gospodiče, ki so se s svojimi tobaškimi pipami bahali... „Kaj mislite — so djali pogosto svojim učencem — da je kaj lepega tobak kaditi, kar najporedniši ljudje znajo? Vsak štere že zdaj kadi, in vam mladim gospodom se zdi, da več veljate, ako potepuhe posnemate, ki za kratek čas tobak kadijo? — Tobakajec ima gerdo pod nosom u ustih, nosljač pa u nosu; — eno je tako gerdo, kakor drugo, pa vendar se abotnim ljudem dopada! Bojim se, da si bodo začeli še tudi u ušesa tobak tlačiti. Česa si neumnost ljudij vsega ne izmisli!“ —

Pa ne samo ostro zasekavati, ampak vse modro preudariti so vedeli naš Matija, in kadar so se prepričali, da kaj novega bolj velja, so si hitro sami omislili. Veliko let niso nobene strehe ali marele za dež imeli, ter so djali: „Pokaj mi je pa klobuk in suknja? Če bom za klobuk zopet drugi klobuk, nad streho še drugo streho nosil, kamo pa pridem?“ — Imeli so prijatela, ki je ravno tako modroval, in sta po zimi u snegu, po

letu pa u dežu brez strehe hodila. Prigodilo se je, da sta prišla nekega rajnega znanca k pogrebu spremljat. Deževalo je, in vsi spremljevalci so strehe imeli, ona dva pa ne. — „Prijatelj, so djali Matija, premislil sem si, in spoznal, da najna modrost nij čista; bova si strehe le morala pripraviti!“ — „Zakaj?“ — uprašá prijatelj. „Poglejte — so rekli Matija — če u kako hišo po dežu ves moker pridem, se mi od suknje in klobuka cedi, in cela luža iz pod mene nateče; — ne spodobi se pa lepih izeb gerditi; ljudje se naji bojé, in midva si mokra še usesti ne upava. — Drugič ljudje velijo: „to sta prava dva skopca; še strehe si ne privoščita;“ stiskavec pa nečem veljati, ne jaz, ne Vi. — „Kaj se vam zdi?“ — „Veste kaj — reče prijatelj — ravno tukaj je Olivetova prodajalnica; koj pojdiva pa si vsak svojo streho kupiva.“ Šla sta kupit, in od te dobe ju nij bilo več po dežu brez strehe videti. — Nij nobena prava modrost, se svoje stare terme deržati, ampak vse prav preudariti in se boljega prijeti. —

Prav in dobro je, da človek sam za se le malega potrebuje, in srečen on, ki pri malem zadovoljen živi; pa še srečnejši on, in vse hvale vreden, ki od tega kar si prihrani, rad ubogaima daja, in si za nebesa bogastvo nabira, ki ga moli ne snedó, tatje ne ukradejo, kakor so naš Matija storili. Ko so bila huda leta, in so ljudje gladu onemagovali, nijso Matija Ahacel le u denarjih za uboge obilno prilagali, ampak so hodili sami h kapucinarjem pomagat „Rumfordaržupo“ za uboge kuhat, in potrebnim delit. Za domače mestne ubožčke so dajali za dva druga, dokler so bili sami. In ko se je huda bolezen kolera Celovecu bližala, so oskerbeli dve postelji bolnikom; pa hvala Bogu! da jih nij bilo potreba. Je bil kak potreben šolec, našel je pri Ahacelnu pomoč, če so ga prav spoznali, da je priden. Pa tudi vsak novo posvečeni duhovnik je prijel svoj lepi dar, ako je prišel

svojega nekdanjega učenika obiskat, ali jih na novo mešo vabit.

Za uboge še pa dovolj ne skerbi, kdor jim le ubogaime deli; veči dobrotnik je mož, ki varuje ljudi ubožtva, kakor naš Matija. Oni so pomagali, da se je u Celovcu hranilnica za družino in delavce začela, in kderkoli se je na Koroškem kaj dobrega ali lepega začelo, so naš Matija z radovoljnim in veselim srcem radi pripomogli, ne le z denarjem, ampak kar več velja, s svojo glavo in z lastnimi rokami. Dali so ces. kralj. družbi svoja polja in lep vert, katerega so sami nasadili, da bi se mladi kmetovalci še tudi po njihovi smerti imeli priliko kmetovanja učiti. Ko se je u Celovcu za mlade rokodelce obertniška šola začela, so jih Matija pridno učiti hodili, če so ravno imeli toliko poslov, da niso utegnili se pridno najesti. Celo šole za godbo niso pozabili, in so svoj del radi dajali, da bi se mladi organisti kaj izučili in lepa godba ne oslabela. Veliko lepega so pisali za domačo kmetijsko družbo, ter se trudili do poslednjega izdihleja deželi pomagat. Po vsej pravici jih imenujemo dobrotnika cele Koroške dežele; pa tudi malo mest se po cesarstvu najde, kder bi imenitnih gospodov ne prebivalo, kateri svojega nekdanjega učenika Ahacelna veselo hvalijo. Niso toraj živeli naš Matija sami za se, ampak za vse; in to je naše svete vere prva, najimenitnejša zapoved.

Naš Matija pa niso bili samo dober deželan, ampak kar je več vredno — bili so pravoveren kristjan, in ta njihova sveta lastnost jim pravo lepoto daje. Učenost in dobrotljivost so le kresnice, ako prave vere, terdnega zaupanja in kerščanske ljubezni nij pri ljudeh. — Učene in visoke glave rade oslepijo, da od samega blišča svoje modrosti kerščanskih resnic ne poznajo, in izgubijo svojega Boga. Taka učena glava in pa mak, ki ga veter pobriše!

Tudi našega Matijeta se je u mlajših letih zapeljiva modrija bila lotila, da so jeli u sveti veri omahovati, kar so sami pripovedovali. „Bog mi je pa hudo bolezen poslal, ki mi je oči odperla, da brez Jezusa izveličanja nij, in da je srečen u življenju in u smerti le on, kdor se svete vere zvesto derži.“ — Oklenili so se svete vere Kristusove in ona jim je bila palica vse žive dni, posebno pa na starost edina tolažnica u velikih težavah. Kamor so iz doma šli, so molitvene bukvice s seboj vzeli, in nij bilo lahko dne, da ne bi bili pri sveti maši. O nedeljah po poldne, kadar so se drugi Celovčani po dobrih voljah pohajali, so naš Matija pri kerščanskem nauku in pri večernicah bili. Pred jedjo in po jedi se nijso sramovali pokrižati se in moliti, kakor se posvetni gospodje dan današnji sramujejo; in ko se je huda bolezen kazala, in so bile očitne molitve naročene, so Matija molitvico povsodi seboj nosili, in vsak večer molili. Imeli so svojega spovednika, ter so skerbno k spovedi hodili, kakor nam Kristus naroča, rekoč: „Pripravljeni bodite, ker ne veste ne ure, ne dne, kdaj pride Gospod po vas.“ Pri vseh svetih opravilih so se tako pobožno obnašali, da so bili svojim učencem lep vzgled pravega kristjana. Bog ne daj, da bi se bil kdo lotil u pričo njih nespodobnega kaj ziniti, tako možko so ga zasekali, da ga nij veselilo se več oglasiti. Sovražili so vsako laž in hudobijo; celo malega greha nij bilo pri jih najti. In tako so svetili naš ljubi Matija, kakor luč pred ljudmi, ki so gledali njihova dobra dela in hvalili Očeta, ki je u nebesih.

Ker pa nij na svetu človeka brez zmote, da bi se ne ukanil, se je tudi našemu Matijetu naklonilo, da so si na svoje stare dni križ navalili, katerega jim nij bilo potreba. Neskončno modri Bog pa dopusti, da tudi najmodrejši u težave zabrede, u katerih se njegova čednost poskusi, ali kaj velja, in si u poterpežljivosti veči venec zasluži. Taka se je pravičnemu Jobu godila, pa našemu

Matijetu tudi. Neka stara znanka je udova bila in si-romaško živela, ter se našemu Matijetu priporočila, naj ji kakor star znanec pomagajo, in se usmilijo njenih otrok. Matija, dobrega serca mož, ki se niso mislili kdaj več ženiti, se zdaj udove usmilijo, ter ji prav pomagati sklenejo. „Ako jo samec podpiram, hitro si bojo ljudje hudo zmislili, in po moji smerti, kdo bo ji dalej pomagal? Ako jo za ženo vzemem, bom ljudem hudobne jezike zavezal; ona in pa otroci so pa preskerbljeni. Bog mi je dal toliko premoženja, da vsi lahko pošteno živimo,“ — tako Matija mislijo. — Ali Matija počasi! — Sploh pregovor uči: Možje, kadar se bodete ženili, skerbite, da si svojo gliho dobite; ako dva vola enako ne vlečeta, voz ritanski gre.

Taka se je našemu Matiju zgodila. Skerbno so barali, ali udova dobro sluje, kakošni so otroci? In ker so vse lepo čuli, so jo sklenili vzeti; prevdariti so pa pozabili, kakega življenja je udova njihova nevesta, vajena: ali bo hotela, kakor oni po kmetovsko živeti, ali se bojo otroci po njihovi pameti ravnali, ali se bo staro serce staremu sercu prileglo? Nij se; — in po kratki zmoti je nastopil dolgi kes. Oženili so se l. 1835, dobili so gospo, priženili enega sina in tri hčeri, so lepo skerbeli za svojo družino; ali Matija niso hoteli gosposki živeti, gospa pa ne po kmetovsko. Jela sta križem voziti, in sta vozila, dokler ju je smert razločila. „Bolje bi bilo — so pisali nekemu prijatelju — da bi bil sam vozil, kakor da sem se s tovaršico — in pa s trojadjo in četvorico upregel, katere nijsem vaje; in prav sv. Pavel govori: „Kdor se oženi, prav stori, kdor pa tak ostane, stori boljše!“ Pa vsak križ je nebeški ključ, ako ga ne zaveržemo, temveč poterpežljivo nosimo; in Bog je toliko dober, da nam celo križe, ki si jih po neumnosti nakladamo, u naše zasluženje oberne, če se u božjo sveto voljo podamo, kakor naš Matija.

Težavna opravila, s katerimi so bili naš Ahacel preobloženi, nekoliko skerbi, pa tudi žalost so jih močno postarale. Poslednja leta so zelo bolehal, in vodenica se jih je hotela lotiti; ali pri vsej bolehnosti niso svojih dolžnostij zamudili, in še tri dni pred smertjo u šoli učili. U svojem vertu, ki so ga po smerti h kmetijski družbi sporočili, zravno nove hiše, ki so si jo pred ženitvijo zunaj mesta lepo pozidali, so napravili lep grič ali holmec, in verh holmea mizo in klopi, od koder se je daleč krog videlo. „Od tod, so djali, gledam proti svetemu Ropertu na kraj pokopališč, kamor tudi jaz pojdem.“ In tako je bilo. Po sveti Elizabeti so se ulegli, in na svetega Klementa l. 1845 ob dveh popolnoči mirno umerli. Ko še nihče mislil nij, da je bolezen nevarna, je Matijetu poslednja ura dotekla. — Pravični pak — ako ga ravno smert prenagli, bo u pokoju počival.

Kako hitro se je razglasilo, da so visoko poštovani mož naš Ahacel umerli, je po Koroškem in tudi po stranskih deželah vse znance in prijatele velika žalost obdala. Vsakemu, ki jih je poznal, se je po Ahacelnu tožilo, in le ena beseda je bila: Takega moža nij blizu in ga ne bo. Kdor je le mogel je pritek, iz mesta in dežele rajnemu Matiju poslednjo čast in zahvalo dat, ter jih častito h pogrebu spremit; in marsikdo se je za rajnim razjokal. — Blagor mertvem, ki umerje u Gospodu; zdaj počiva od svojega truda, in njegova dela grejo za jim. —

Mi pa hvalimo častitega moža in našega očaka, katerega nam je Bog dal učenika modrega in prijatela dobrega, u besedi in dejanju. Veliko lepih nauk in čednih vzgledov so nam zapustili; njihovo ime bode pri zarodu slovelo, in njihov lepi spomin ostane u hvali pri nas.

2. Valentin Stanič,

korar više stolne cirkve in šolski nadzornik u Gorici.

(Drobt. 1848.)

Dva verla moža nam je smert hitro enega za drugim pobrala, ki sta bila našega ljudstva žlahna kamena. Živela sta obadva prav po domače, pa gorela je nju sveta želja za Boga, našo sveto vero, za cesarja in deželo, za izobraženje našega naroda; dva skerbna očeta, da je malo takih. Pervi so bili naš rajni Matija Ahacel, katerih življenje se u Drobtinicaš preteklega leta bere; drugi so bili visoko častitljivi gospod Valentin Stanič (Stanig) u laški Gorici, katerega so nam pervega malega travna u Gorici pokopali. Naj vsaj nekoliko lepega tudi od njih povemo rajnemu očetu našemu u zahvalni spomin, nam pa kot opomin posnemati njihove lepe vzglede; naj bi rajnih spodobna pohvala mladim bralcem dobrega duha dala; zakaj mertvi nas živeti učijo!

Naš Valentin so se dva dni pred svetim Valentinom l. 1774 u Bodreži rodili, ki je neka ves u Kanalu, znani obsegi nad Gorico. U terdem kraju doma so se od mladih nog naučili, pridnim biti, terdno delati, in lepo moliti; kar se pa fantič nauči, tudi starček zna, kakor naš rajni Stanič, katerih življenje 73 let je bilo neprenehano vedni delavnik. Bog jim daj po storjenem delu zdaj veseli praznik u nebesih.

Ubogega kmeta sin je mali Valentin u Gorici perve šole začel, navajen od mladega terdo živeti, pa tudi lahko preterpeti vse težave šol. — Razvajanem

mladenčem šolska potica ne diši; hitro se toraj iz šol pometejo, ali se pa po šolah vlačijo, kakor megla brez deža; ne iščejo šole, u kateri bi se kaj več naučili, ampak le barajo, kde bi brez skerbi po svoji volji živeli. Pa takih kdo nij bil naš Valentin, fantin željen po naukih, kakor jelen po hladnem studencu.

Se nemške besede bolj prijete naš Valentin u Celovec pride, tretjo nemško šolo opraviti; in ravno u tej šoli sta si rajni Ahacel Matija in Valentin Stanič tovariša bila. Prigodilo se je, da so se šolarji zvonaj Celoveca kopali. Naš Valentin nij plavati znal; pregloboko si upa, voda ga izpodnese in revež potone. Hitro skoči berzen tovariš Blaž Potočnik za njim in ga srečno iz globočine smerti reši. Zdravo je, kopati se, pa še bolje, plavati znati; najboljše pa, mladine nevarščine varovati, ki jo pri kopanju obdaja za dušo in telo. Otroke varovati je angelsko delo. Še u svoji visoki starosti čez več ko 46 let so rajni Stanič svojega dobrotnika hvaležno pomnili, ki jim je življenje ohranil, ter si več let prizadevali, ali njega, ali pa njegovih naslednikov krog Celoveca poizvedeti; pa nij bilo najti pravega sleda. Kar so njemu u zahvalo u dar odločili, so pa ubogim dali, in dopolnili hvaležnosti svoje sveto dolžnost. — Pač res, da nij lepšega, kakor hvaležno serce; nehvaležnost je očitna priča gerdega serca, in prav po pravici se reče, da je nehvaležnost črna pregreha, katero Bog in vsak pošteni človek čerti. Mladeneč! hvaležen bodi in vsem se boš lahko prikupil.

Više šole so naš Stanič u Solnemgradu dogotovili, in verlo mesto med veličastnimi gorami bilo jim je vse žive dni u lepem spominu. Zdrava sapa in čerstva voda sta pol kruha in taka se u gorah dobi. Radi so toraj mladi Stanič po gorah hodili in najviše goličave doplezali, na katerih se Bog u svojem stvarjenju toliko veličastno kaže in časti. Na meji Tirolski, Koroški in

Solnograški najviši snežnik u nebo moli, veliki Zvonik (Grossglockner) po imenu. Večen led in srež ga pokrivate, in redek je, ki bi mu na glavo stopil. Eden prvih so bili naš Stanič, ki so na ta velikan vseh hribov prilezli. In ker najdejo suho smreko verh gore zasajeno, so verh smrekovega kola doplezali, da so reči zamogli: Saj sem bil najviše med predniki na snežniku. Kakor u mladih letih so tudi ostarani mož vse najviše hribe po Belči, Bevci, Forlaniji, po Koroškem in Kranjskem prehodili. Obiskali so starega Triglava sivo glavo, ki po vseh Kranjskih gorah gleda; nij jim bilo predaleč, ne previsok, Klepsafon, ki u Karniji med Tolmeco in Piavo u nebo stermit; obiskali so u večnem snegu beli Prestrelnik, ki ima pod verhom veliko luknjo, kakor da bi ga bil kdo prestrelil, in jo po dne lahko vidiš. Na veličastnem kraljevem hribu, ki se mu Babji zob (Manhart) pravi, in blizu svetih Višarij na Koroškem stoji, so večkrat počivali. Nij je krog in krog imenitne gore, katere višavo bi s svojim zrakomerom ne bili zmerili. Po pravici so jih imeli za kralja vseh tedanjih gorjanskih pešcev.

Pa ne le samo po gorah visoko glavo nositi, ampak tudi po dolinah ponižno dolžnosti svoje spolnovati mora pošteni, hvalevredni mož, kakor naš Stanič. Na svetih treh Kraljev l. 1802 so jih u mašnika posvetili in postavili delat u vinograd Gospodov. Služili so prvič u Bajnžici šest in pol leta in prebivali pod slamnato streho; pa u ponižnosti svojega uboštva so bili bogati dobrih del. Prestavili so jih u Ročinje za farnega namestnika, kder so celih 10 $\frac{1}{2}$ leta 2000 duš na svoji skerbi imeli in bili svoji čedi ne toliko gospod, kakor oča.

Ljuba mladina je bila jedro njihovega serca; njo podučevati potrebnih reči, njo varovati zapeljivosti, bila je njihova največa skerb. Ker u Ročinju šole nij bilo, so se je sami lotili in otroke brati učili. In ker so bile

tistokrat slovenske bukve redke, in po dve po tri fare katehizma, evangelija ali pa molitevskih bukvij poznale niso, tudi razun Ljubljane u drugih mestih slovenskih knjig za gotove denarje nij bilo kupiti, so Stanič rajnemu slovitemu gospodu J o ž e f u B a l a n t u pisali, ki so tistokrat učitelj desete šole u Ljubljani bili, naj jim, kolikor premorejo, bukvic za šolarje pošljejo, kar so Balant tudi radi storili. In tako sta se blaga moža seznanila in poprijaznila ter prijatela toliko dobrega storila. — Tako ne le dobrota, ampak še lepše prošnja prijatela naredi, in nas uči, da nas prositi nikdar ne bodi sram, pa tudi pomagati prosilcem naj nas ne grozi; vsi smo delavci u Gospodovem vinogradu in le tam, kder tovariš tovarišu pomaga, ima naše delo uspeh.

Čedne bukve so mladih ljudij najzvestejše znanke, lepe pesni pa najveselejše dobrovoljke, katerih naj vsak dobri pastir svojim mladim ovčicam oskerbi, kakor so Stanič svojim oskerbeli. Poslovenili so veliko čednih pesnij, za cirkev in šolo, otrokom za pašo in dom. Kako priserčna je pesnica deklice, ki je u šolo hodila, in se začne:

Sem v šolo hodila
 Učila terdó,
 Kar znam, bi ne dala
 Za drago zlató i. t. d.

Kako prijetna je pesen vesele pastarice:

Sem le pastarica
 V Lokavcu doma,
 Pa žalost ne pride
 Do moj'ga serca.

Spisali so veliko takih pesnij za kmete in mlade ljudi in so te svoje bukvice * lepo sklenili rekoč: Vzemi ljubi prijatelj, kakor pridna bučelica, kar je dobrega, in prepevaj

hvalo našemu nebeškemu Očetu, vesel nad njegovimi nebeškimi darovi. Lepa pesen je žlahna roža za ljudi, ki daje sercu veselje in duši zdravo moč. Rože hitro ocvetejo, čedne pesni pa slovijo po sto let: Bog daj našim pevcem zdravje in pravično pamet!

Hude vojske so bile veliko let in so tudi Ročinjsko faro zlo obiskavale; naš Stanič so bili svojim župljanom dober svetovalec, pomočnik in vodija, ne le u duhovskih, ampak tudi u posvetnih potrebnih rečeh. — Huda bolezen koz ali osepnic, je veliko otrok pomorila, jih veliko oslepila, kruljevih naredila in jim obličje raztergala. Ravno se je tista leta razvedelo, kako se otrokom kože stavijo, in oni hude bolezní obvarjejo. Hitro so se rajni Stanič te dobrote prijeli, in so prvi otrokom u svojem kraju kože staviti začeli, ter s ternom, ker drugega takega noža nijso imeli, kože ucepravali. In tolike dobrote se še zdaj po mnogoterih krajih neumni ljudje branijo! — Ako bi kože staviti bilo škodljivo, gotovo bi je rajni Stanič — svojega naroda toliki prijatel — ne bili priporočali — jih otrokom ne sami stavili.

Vsako požlahneno sadunosno drevo je domači zaklad in kdor drevje sadi, za svojo hišo denarje na obresti polaga. To so rajni Stanič dobro spoznali, in svoje ljudi drevje saditi in žlahniti učili, pa tudi sami so radi segli za motiko, vinjak in žago, da so le utegnili. — Lepo in dobro je res, ljudi koristnega dela učiti, pa še boljše, se dela z lastnimi rokami lotiti, in u dejanju pokazati, kar se u besedi pové. Besede le mičejo, vzgledi pa s vso močjo vlečejo. Učeniki u besedi in u dejanju so največi dobrotniki svoje dežele, kakor naš pokojni Stanič, ki so se vsake reči prijeli, naj si je še toliko težavna bila.

O francozki vojski so most čez veliko Sočo poderli, in ljudje so se s težavo in nevarščino prek velike vode vozili. Nij ga bilo, ki bi se bil mosta zopet lotil.

Serčni kaplan Stanič se tega dela lotijo, sosede k temu pripravijo, ter jim svetujejo in pomagajo most postaviti. Stanič so znali les na ostružnici dobro verteti, in za vsako potrebo obdelovati. Pač dobro za mladenča, ki se tudi rokodelskega dela privadi. Kdo ve, kam še človek pride, in več ko zna, več velja, naj si bo gospod ali kmet.

Tri šibe, pravijo, dobri Bog ima, s katerimi hudobno ljudstvo obiskuje; prva je vojska, druga lakota in tretja kuga, ali huda bolezen. Veliko let je vojska terpela, ter jezer in jezer ljudij pobrala. Minila je vojska in nastopila je lakota od leta 1814 do 1817. Žitno polje je mōča jemala, vinske gorice pa zima in mraz, da niso rodile. Strašno so ljudje gladovali in gladu umirali. Dober dušni pastir u takih žalostnih letih s svetim Pavlom pravi: „U trudu in revah, u lakoti in žeji, u mrazu in goloti — kdo oslabi, da bi jaz ne oslabel? Kdo se pohujša, da bi mene ne peklo.“ II. Kor. 11. 27—29. Tudi Stanič so živo občutili, kako glad boli, ki je po njihovi fari gospodaril. Občutljeje dobrega pastirja nam pove, lepa prošnja za dobro leto, katero so zložili pri grozno veliki lakoti l. 1817, in u Ročinju molili. Kakor nekdanji prerok Jeremija razkrivajo u tej lepi molitvi rajni Stanič svoje otroško serce rekoč: „Oče! sila nas mori. Otroci in stari od lakote konec jemljejo. — Vsi skoraj obupani, ne moremo ne delati, ne moliti. — Kde pa je prvi začetek našega uboštva in lakote? Mismo imeli dobra leta. Namestu hvaležnost Bogu skazovati, kaj se je godilo in videlo? Žertje in pijančevanje, tepežnice in nepokoj; tožbe in pravde so se le večidel iz hudobije, sovraštva in prevzetnosti delale. Tudi delavci in posli so bili prevzetni, nezvesti, in niso hoteli zadovoljni biti. Da, celo berači in ubogi so prijete darove zametovali. —

Ljudje so bili razuzdani, vojska je morala priti, jih kaznovat. Ali namestu se poboljšati, so še hujši postali. . . . Cirkve, kraji molitve, so prazne; gostilnice, kraji pregrehe, so polne bile! Poti k cirkvam in božjim službam so prazni bili, po potih od gostilnic pa so opijanjeni ležali. O žalostni spomin! Kder so takrat pijanci pohujšanje davali tistod zdaj ubogi lakote konec jemljejo. — — Nočni nepokoji so se povsod slišali, kakor se zdaj javkanje sliši. — Iz globočine svojih revk Tebi upijemo. Oče! usliši naše upitje! odtegni od nas šibo mertvaške lakote. Oh, Oče! ako se čez nas ne moreš usmiliti, usmili se čez nedolžne otroke! Oni zamorejo le proti nam jokati — tebe še ne znajo kruha prositi. Naši stariši in mi smo grešili, — in naši otroci naše pregrehe plačujejo. — Oče, daj sirotam kruha, mi jim ga ne moremo dati! Oče! otroci prosijo kruha — na duši bolni izdihujejo po zdravju.“

U sili se imamo vselaj najpred k Bogu obrniti, ki je naš prvi pomočnik; drugič pa tudi dobrotnike prositi, po katerih nam Bog svoje dare deli. Tako so tudi rajni Stanič storili. Veliko ljubezen in zaupanje so do rajnega svitlega cesarja Franca imeli, popisali lakote neizrečeno silo in svojo ponižno prošnjo na Nj. c. kr. svitlost namenili. U pismu je bilo nemški pisano:

„Uns drückt Noth,
 Franz! gib Brod:
 Sonst — o Gott!
 Schneller Tod.“

To se pravi slovenski: Sila nas stiska, Franc, dajte kruha! Če ne, o Bog! — Hitra bo smert! Franc, pre-

ljubeznjivi, dobrotljivi cesar so dali kruha in preskerbeli živeža ljudem; pa tudi skerbnega pastirja niso pozabili, in jih dve leti za tem u višo službo povzdignili.

Pobožnega mašnika ne skerbile s a m o d o m a č a f a r a , a m p a k t u d i c e l a k a t o l i š k a c i r k e v , p o s e b n o p a d o m a č a š k o f i j a . G o r i c a j e d v e l e t i b r e z š k o f a b i l a i n v s a š k o f i j a j e ž a l o v a l a . L e p o s o r a j n i S t a n i č p o p i s a l i : Z d i h o v a n j e o v č i e p o p a s t i r j u * r e k o č :

„Učenik, pastir in oče pridi!

Naj veselje vboga čeda vidi.

Brez pastirja smo že dolgo bili —

Pot zgubili — i. t. d.

Kakor hitro so prečastiti škof J o ž e f B a l a n t G o r i š k o š k o f i j o n a s t o p i l i , s o t u d i s v o j e g a s t a r e g a z n a n c a , p r i d n e g a V a l e n t i n a S t a n i č a i z R o č i n j a u G o r i c o p o k l i c a l i , i n c e s a r s o j i h l . 1 8 1 9 k o r a r j a s t o l n e c i r k v e p o s t a v i l i . M o d e r m o ž t u d i n a v i š e m s t o l u v e s p o n i ž e n o s t a n e , č a s t i n i m e n i t n o s t s t a n a g a n e p o h u j š a t a , t e m v e č l e i z m o d r i t a , d a s e p a d c a t o l i k o b o l j v a r u j e , z a k o l i k o r v i š e s t o j i . T u d i n a š e g a S t a n i č a z l a t a v e r i ž i c a i n k r i ž n a p e r s i h n i j s t a n a p i h n i l a , o s t a l i s o m o ž p o d o m a č e , p r i d e n i n p r i j a z e n v s e m , p r i p r a v l j e n v s a k e m u h l a p e c b i t i , k a r s o p r e m o g l i . G o r i c a n i j b u k v i š č a , n i p r a v e g a b u k v o p r o d a i m e l a ; d u h o v n i k o m n i j b i l o p o t r e b n i h b u k v i j , n e b o g o s l o v n i h l e t n i k o v k u p o v a t i k d e . N a š S t a n i č s o s e t e g a p o s l a l o t i l i , i n v e č i d e l d u h o v n i k o m p o t r e b n i h k n j i g p r e s k e r b e l i , k o l i k o r j e k d o ž e l e l . N i j b i l o b u k v a r j a u b l i ž n j i h i n d a l j n i h m e s t i h , d a b i m u n e b i l i v s a k o l e t o t u d i p o s t o g o l d i n a r j e v i z k u p i t i d a l i .

Leta 1828 so Staniča povzdignili za nadzornika vseh Goriških šol, in od te dobe so bili pravi duhovski oča šol in oskerbnik šolarjev. Dali so natisniti šolarjem pesni, katekizem, molitvice; in karkoli je kateri šolarjev

* Beri: Molitve sv. leta str. 115.

potreboval, pri gospodu Staniču se je dobilo, ki so iz ljubeznjive skerbi šolskih bukvic prodajo prevzeli, sami pisali, in vezali šolske reči.

Pa tudi svojih starih ovčic na kmetih niso pozabili, in mladini lepih bukvic pošiljali, ki so jim dopale. Tako so dekletom poslali bukvice „kerščanskega devištva“* jim pisaje: „Le berite jih, in ko jih bote z branjem pomazale in raztergale, hočem Vam drugih poslati“. Bog daj dobro vsem duhovskim očetom mladih ljudij, ki mladini hasnovitih knjig omišljujejo; večo dobroto jim storijo, kakor da bi jim zlate delili. Zlat nauk več velja, kakor zlat denar. Pa še več so učitelji vredni, ki za izgojenje mladine skerbijo; zakaj nij dovolj, otroka le podučiti, treba je še bolj ga hudega odvajati in k dobremu privajati. Mlada privada je stara podkev, ki je človek lahko ne izgubi. Naš rajni Stanič niso bili samo ogleda šol, temveč tudi skerben odgojitelj mladenčev.

Imeli so radi po več dijakov pri svoji mizi na oskerbljenje. Priganjali so jih celo leto se pridno učiti, in se pošteno nositi, ter jim obetali o šolskih praznikih narediti dobre volje na cente.

Kar so pa obljubili, so tudi izpolnili, in taka obljuba pri mladenčih pomaga. Spisali so lepo pesen za šolce vesele o počitnicah, zapregli ličen voz s plahto pokrit, in se s svojimi mladimi tovariši po Laškem in po drugih krajih za kratek čas ž njimi popevaje vozili. Ali niso dopolnili besedo nebeškega učenika, ki je djal: „Resnično vam povem, ako ne bodete, kakor otrok, ne pojdete u nebeško kraljestvo!“

Stanič, dobrega, usmiljenega serca so z ubogimi mutastimi gluhaki veliko usmiljenje imeli; radi bi jim bili potrebnega nauka priskerbeli, ker so videli, da je

* Slomšekovo: „Kerščansko devištvo“. Uredn.

veliko takih gluhih mutecev prebrisane glave, pa niso vedeli kako? Berejo, da so se u imenitnih mestih, in tudi u Gradcu šole za take mutece začele, in sklenejo, naj velja kar rado, tudi u Gorici tako šolo začeti. Prijatelji so jim lepo pomagali in premili Goriški nadškof in knez Franc Ksaver so Staniču k dobremu delu dobrotljivo roko podali, in steber šole za gluhe mutece postali, ki se je leta 1842 začela. Primorci, Goriški mestjani in deželani so dobro napravo z darovi podpirali in vsako leto se je po 12 in še več ubogih otrok učilo moliti, brati in pisati po samih znamenjih, ki se jim kažejo. Svitli cesar so dovolili, da se ta naprava ohrani, ter so ji na leto 2150 gold. podpore odločili, in zdaj se 19 fantov in 11 deklic, se vsem 30 mutastih otrok, uči in veseli božjega nauka. Tako izraste iz male pičke veliko žlahno drevo. Blagor možu, ki je rodovito pičko usadil in skerbno polival, kakor naš Stanič šolo za mutece.

„Pravičnemu se usmili tudi življenje njegove živine — pravi sv. Duh — serce hudobnega pa je neusmiljeno.“ Tudi rajnemu Staniču se je živina milila, ker so videli, kako hudobni fantini mlade ptiče mučijo, mesarji neusmiljeno teleta vlačijo, vozniki gerdo živino pretepajo in greh delajo.

In ko se je ravno lepa družba miloserčnosti do živalij po Nemškem začela, se je hitro tudi Staniču sveta želja unela, ubogi živini pomagati in tudi u naših krajih lepo družbo osnovati zoper terpinčenje nedolžnih živalij. Priporočili so se vsem sosednim škofijam, prosili gospode daljne in bližnje; in njihova prošnja nij bila zastonj. Tudi u naših krajih so našli prijatelov, ki so jim u denarjih pomagali, da so se otrokom čedne bukvice dajale, u katerih se zastopno bere, kako se živinodercem prej ali slej hudo godi. Naprosili so gosposke, da po cesarskih postavah neusmiljneže strahujejo, ki živino

brez potrebe terpinčijo; postavili varihe, ki gerdune sami u strahе vzemejo, in če to ne pomaga, jih gosposki za-tožijo. — Trojno se človek nad živino pregreši: prvič kadar živino u nemar pusti, je ne čedi in ji ne streže, da živina stradati mora; drugič kadar živino pretepa, ali preoblaga; tretjič pa tudi, ako jo omehkuži in preopase, kakor nekatere gospe svoje cucke, da od same masti sopihajo. Bog je ljubo živino ustvaril in za njo skerbi; on ga bo, kdor se nad njo pregreši, kaznoval. Tega greha so hoteli rajni Stanič svoje rojake obvarovati. Bog jim daj dobro za to poslednjo napravo starih dnij. Karkoli je bilo lepega in hasnovitega za božjo čast, ali za podučenje ljudstva, za vse so se Stanič z vnetim srcem ponesli. Podpirali so braterno sv. Leopolda, pomagat misijonom u Ameriki, pomagali so hvaljene „Novice“ ljubljanske ljudem priporočati, ter so pridno za nje pisali, kolikor so mogli. Nij bilo vrednih bukvic na svetlo, da bi jih ne bili po sto in sto med svoje rojake razširili. Tudi našim „Drobtinicom“ so bili dober prijatelj, in mesec dni pred svojo smertjo so pisali, naj se jim sto iztisov u Gorico pošlje. Nijso jih ućakali; naj toraj letošnje Drobtinice zasluženno hvalo rajnemu dajo; plačaj jim pa za vse dobro Bog!

Je prišel naravoslovec, ali prijatelj kakega znanja u Gorico, našel je u Staniču radovoljnega prijatelja in umnega tovariša, ki so mu vedeli vsak hrib po imenu in nja posebnosti razložiti in povsod povedati, kar je bilo vedenja vrednega. Ne bom pozabil vse žive dni, kako sva l. 1835 skoz Palmonovo u Oglej hodila, kako so mi iz visokega starega stolpa vse kraje nekdanjega imenitnega mesta razkazovali, pa tudi petokrat svoje ime na lino zarisali.

Vajeni hoje po zimi kakor po letu, so šli skoraj vsako leto na Valentinovo čez Sočo na sterma kamenito goro k poderti cirkvi sv. Valentina svoj god obhajati, in

se iz višave po svetu ogledat, premislit lepoto stvarjenja, pa tudi minljivost vseh posvetnih reči, po vzgledu Jezusovem, ki je tudi celó po noči na goro molit hodil. Po višavah je čistejša sapa in svetejše misli človeka obhajajo; zdi se nam, da smo bližej svetih nebes. L. 1844 so svoje ljube mutaste šolarje na sveto goro dve dobri uri nad Gorico peljali na božjo pot. „Željno sem gledal z Goriške svete gore proti severju po visokih snežnikih — tako pišejo — na katerih sem pred večimi leti bil; se nijsem mogel nagledati veličastnega Jalovnika in Hladnika. Tudi na prijaznem Kalu sem večkrat bil. Posebno me je pa oveselil hribov sivi očak, naš Triglav, katerega sem na sv. Matevža 1808 obhodil in prvi z zrakomerom premeril.“ — Ta ogled je bil pa tudi za slovo od vseh bližnjih in daljnih hribov, ki so jih Stanič svoje dni obiskali. Teža let jih je hotela ukloniti, pa še teža so jim hodila opravila, ki so jih pridni starček imeli, pogosto od jutra do večera pisarili, ali pa šole in druge naprave obiskovali.

Rajni Stanič so imeli od mladih dnij kervave oči, očitno znamenje njihove serčne ljubezni do bližnjega. Gorela je namreč nekdam kmečka hiša, in oni se niso nobene nevarščine ustrašili, kadar je bilo treba komu pomagati. Pri tem ognju so revo dobili, katero so vse svoje žive dni voljno nosili, in ljudje so jih potem najleže imenovali rekoč: „Kanonik z rudečimi očmi.“ Na starost so jih pa tudi oči za toliko bolj zapuščale, za kolikor več skerbij in pisarij so si nakladali. Ravno so mislili višo službo nemških šol oddati, ki jim je u tri in sedemdesetem letu starosti že pretežka hodila, in so se namenili, svoje poslednje dni med svojimi najljubšimi šolarji, mutastimi gluhaki preživeti, ter za njih pravo podučenje skerbeti; kar se je Bogu zardosti zdelo, da je poklical iz svojega vinograda zvestega delavca na plačilo.

Še terdni in znotraj zdravi so spomladanske izpite u šolah imeli, pisma pisali in vse pridno opravljali po svoji stari navadi, kakor priden hlapec Gospodov, ki delu do trdnega mraka zvest ostane. Nihče nij mislil, da bi Staniču poslednja ura tako blizu bila. Prevzdignili so se in jeli kerv pljuvati. Le kratke dni so boleni ležali, pri zdravi pameti do poslednjega izdihljeja. Na zadnjo uro so ustali, in šli sami molitvenih bukvic iskat, iz katerih so si dali molitve za umirajoče brati. Molili so, in med molitvo se za žilo na roki primejo, štejejo udarce, in občutijo, da ura življenja doteka. „Ravno zdaj umerjem!“ — so djali — globoko izdihnili — in po njih je bilo.* Na sv. Filipa so jih pokopali. Vsem znancem, domačim in stranskim se toži po njih; pa tudi po pravici, zakaj rajni Stanič so bili vseh — celo uboge nedolžne živine dober prijatelj.

Vajeni ubožno živeti, bolj za druge kakor sami za se skerbeti, tudi po smerti ubogih nijso pozabili. Naredili so Stanič lepo ustanovo, za uboge dijake z letnim doneskom 50 gold. Tudi šoli za mutece gluhe so lepo sporočilo naredili iz svojega premoženja. Slovencem pa so zapustili bukvice čednih pesnij u Gorici pri Paternoliju 1838 natisnene.**

Spodobi se, poštenega moža — pokojnega Staniča — u slavnem spominu ohraniti, ki nijso živeli toliko sami za se, ampak za vse, kolikor so le premogli. Po besedah sv. Gregorija je bila tudi rajnega modrost, ničesa le na videz delati, u besedi povedati, kar so u sereu mislili, resnico ljubiti in se krivice varovati, vsakemu brez po-

* Dne 29. aprila 1847.

Ured.

** Izdal je Val. Stanič: l. 1822 „Pesmi za kmete in mlade ljudi;“ l. 1826 „Pristavek nekterih cerkvenih in drugih pesem;“ l. 1838 „Drugi pristavik starih in novih cerkvenih in družih pesem.“

Ured.

vračila dobro storiti, rajši krivico poterpeti kakor jo drugim delati. —

Šege rajnega nijso sicer vsem bile všeč, zakaj pravičnega priprostost se zaničuje. Job. 12, 4. Pa kdo je, ki bi vsem ustregel? U očeh Sodnika, ki vse vidi, se sveti življenje velikega zasluženja. Po pravici se naj tudi na grob rajnega Staniča zapiše; „Blagor mertvim, ki u Gospodu umerjejo! Od zdaj že, pravi sv. Duh, naj počivajo od svojega truda; zakaj njih dela gredo za njimi.“ Skriv. razd. 14, 13.

3. Franc Seraf Šmid,

apostolski mož dunajske nadškofije.

(Drobt. 1850.)

Slava Slovencev so imenitni možje, kateri ljudém s svojo učenostjo in čednostjo svetijo kakor zvezde na jasnem nebu. Veliko takih mož je od nekdanj živelo in jih še živi u čast in hvalo svojega rodu, pa to je žalost, da jih veliko svojih bratov rado pozabi, nekoliko jih se celo svojega ljudstva sramuje; mnogoterim pa Nemci kakor Lahi in Madžari slovenska imena tako premenijo, da jih Slovenci težko poznajo, da so kdaj njihovi bili. Tako se je slavnemu duhovniku in apostolskemu možu Frančišku Šmidu godilo, kateri so se prav za prav Kovač pisali; zakaj njih oča so bili rojen Kranjec, so se dobro nožev delati izučili, se na Dunaju kot rokodelec nožar naselili, spremenivši svoje ime, ker jih Nemci po slovensko niso lahko klicali. Naj pa bo ime nemško ali slovensko, da je le mož po volji božji, kakor rajni France Šmid, pobožen dunajski sin poštenega očeta Kranjca, kateri so po svojih apostolskih delih in pobožnih bukvah, ki so jih spisali, Nemcem in Slovencem svetla luč.

Otrók prva sreča so bogaboječi stariši, pa tudi starišev največa čast so pobožni, lepo izrejeni otroci. „Oča akoravno umerje, pravi sv. Duh, še le živi u svojem poštenem sinu“, kateri se po imenu svojega rajnega očeta časti, kakor od rajnega Frančiška beremo. — Na Dunaju, u predmestju Lihtental so dva dni pred svetim

Jakobom 1764 luč tega sveta zagledali. Bogaboječi stariši so jih prav po kerščansko izredili, kakor je še po Kranjskem, hvala Bogu! stara navada. Pa tudi mladi France je stariše čedno ubogal in še na svoje stare dni najrajši od svojega kerščanskega očeta in ljube matere govoril. Solze so ljubeznjivemu starčeku u oči priigrale, kadar so pripovedovali od lepih naukov očeta in matere svoje. — Tako prvo seme podučjenja starišev najglobljeje pade, najdalje ostane in najlepši sad obrodi. Bog nam daj takih skerbnih očetov in pa mater, ki bi svoje otroke pridno učili in jim živ vzgled poštenega kerščansko katoliškega življenja bili, kakor rajna Kovačeva svojemu sinu Francetu. Svet bi se bitro poboljšal, ker po navadi jabelka daleč od debla ne pade.

Kadar mladeneč na razpotje svojega življenja dojde, se Bog in svet za njega poskusita. Kdo pa izderži? On, katerega stariši in učitelji ali reditelji po naukih in vzgledih mladenču u serce utisnejo. Franc Serafik so že u mladih letih slepoto sveta in minljivost vsega pozemeljskega spoznali, ter so vedeli, kako resnična je beseda svetega Janeza, Jezusovega ljubeja: „Kdor svet ljubi, bo s svetom konec vzal; le kdor voljo božjo izpolnuje, ostane vekomaj. Ne ljubite toraj sveta, ne tega kar je na svetu.“ — Izvolili so u svojem šestnajstem letu življenje svojega svetega priporočnika (patrona) Frančiška Serafika posnemati in so u red Frančiškanov stopili, Bogu iz celega serca služiti in za izveličanje svoje, pa tudi drugih, skerbet. Stariši pridni in premožni jih nijso silili, pa jim tudi branili nijso, kakor se modrim roditeljem spodobi; pa videli so le radi, da je blagi sin pravo pot k nebesom nastopil.

Veselo lahko živi, kdor si pravi stan izvoli, naj si bo stan duhovski ali posveten; najbolj lahko pa u samostanu Bogu služi, kdor se Bogu ves izroči po vzgledu

svetega Frančiška Serafika, čigar navadna beseda je bila: „Moj Bog in moje vse.“ Tudi naš Franc, čeravno novinec med svojimi brati, so tako na tenko in sveto po redu svojega svetega očeta živeli, da so bili vsem pravega redovnika živ uzor. Pobožno moliti in pa pridno učiti se, bilo je njihovo veselje, premagovati slabe želje in popolniši prihajati, bilo je neprenehoma njihovo prizadevanje. Kakor jim u glavi učenost, — je rastla jim tudi u sercu sveta krepost in čednost, ker so vedeli, da je resnična beseda svetega Paula, ki veli: „Pobožnost je za vse dobra, in za sedanji in prihodnji svet obljubo ima, da bo srečna.“

Bog je pa svojemu mlademu služabniku drugo službo odločil. Naj bi ne ostala luč pod polovnikom skrita, ampak še lepše svetila, jo je hotel na svečnik postaviti, potem ko se je u tihem samostanu božje ljubezni prav močno navzela in zadobila žlahnega olja prave pobožnosti. Ob času cesarja Jožefa I. so menihe iz samostanov jemali in žugali vse samostane zatreti. Viši očetje Frančiškanov so toraj mlademu Francu svetovali samostan zapustiti in izvoliti duhovski stan svetega Petra. Ne rad, pa vendar pokorni in božji sveti volji udani so svojo rašovnato suktnjo izslekli, ki jim je ljubša bila, ko svilnata, in so černo halo svetega Petra oblekli stopivši med mlade duhovne dunajske nadškofije, ter so u duhovščnici deseto šolo prav pohlevno izgotovili.

Duhovskega življenja vesela spomlad je srečen čas mašnikovega posvečenja, nova maša je rožni cvet pravega služabnika božjega. Tako so bili naš France 9. novembra 1788 u mašnika posvečeni, in so osmi dan po tem u ravno tisti cirkvi, kder so kerščeni bili, novo mašo peli. Pervi adventni teden so se u vinograd Gospodov podali in dve leti kot kaplan zvunaj Dunaj služili. In kakor se žlahni kamen skrito svetli, da ga najde, kdor ga spozna, tako so tudi razsvetljeni nadškof dunajski in kardinal,

Krištof po imenu, verlega pastirja Frančiška hitro spoznali in jim višo službo dali, pri stolni cirkvi sv. Štefana. Štiri leta po tem so jih mladim duhovnom za špirituala, dušnega voditelja, izvolili, naj bi se mladi od njih učili prav po duhovsko živeti. Težavna in preimennitna se je gospodu Francu videla ta lepa služba, toda svojemu višemu pastirju vselaj pokorni so to službo z Bogom začeli, ter se tri dni u sveti samoti pobožno pripravljali, premišljevaje svoje prihodnje dolžnosti in svoje slabosti, ter pomoči od Boga prosili svoje opravilo dobro začeti in dobro zgotoviti. Kdor hoče z Bogom srečno končati, mora tudi z Bogom začeti; le Bog dober začetek in srečen konec dá.

Kdor više službe išče, naj ne išče le večega plačila, ali boljših prihodkov, ampak priložnosti več dobrega storiti; kdor le po večih prihodkih hrepeni, že na tem svetu svojo plačo dobi — kaj pa bo za nebesa? Zato tudi naš France niso za svoje novo opravilo plačila vzeli, temveč so prihodke mladim duhovnim u pomoček dali, za se s plačilom zadovoljni, kakoršnega so imeli za službo pri sv. Štefanu, ter si niso hoteli posvetnih zakladov nabirati, katere tatje izpodkopljejo in ukradejo, ampak neminljive zaklade u nebesih, kder jih moli ne snedó, tatje ne izkopljejo in ne ukradejo. — Koliko dobrot telesnih, pa še več duhovskih, so mladi duhovni od njih imeli, človek težko popiše; bralo se bo na sodnji dan; zakaj večidel je dušna milost skrita pred našimi pozemeljskimi očmi. Bili so svojim mladim sinovom duhovskega stanu skerben oča, pa ljubeznjiv prijatelj. Njihove besede so jim za Boga serca ogrevale, njihove čednosti so jih spodbadale, njihovi živi vzgledi pa so jih na dobro vlekli. Čista pobožnost brez vsake hlimbe, sveta čistost in visokost jim je iz obličja sijala in mladino za duhovsko službo unemala. Bili so sv. mož vzgledu svetega Janeza apostola vsi ljubeznjivi, polni vere in terdnega zaupanja.

Grešnika nijso poteptali in tersta ne zlomili, ki se je majal; vsakega so dobrotljivo sprejeli, ki se je k njim obernil. Bili so mladenčem čerstev steber, tažéj žalostnim, mladim duhovnikom zvest kažipot. — Blagor dijakom, kateri na šolskem potu prijatela dobrega najdejo, pa trikrat blagor jim, ki najdejo dušnega očeta! Hoditi brez modrega voditelja po svetu, dobro nij; bolje biti brez denarja, ko brez vladarja, za mlade gospodiče.

Je duše modro pasti, opravilo za angelske rame pretežko, je še teže mlade pastirje za to sveto službo pripravljati. Za to so pobožni špiritual radi veliko molili, pred vsakim imenitnejim opravilom u molitvi za razsvetljenje in pomoč poprosili, vedoči da vse dobro od zgoraj pride, od Očeta luči. Imeli so sveto navado pogosto iti za mlade duhovne na božji pot k materi božji u kako bližnjo cirkev, pa tudi k sv. Jožefu, in priporočiti svoje duhovske rejence božji milosti in priprošnji Marije device, ter so spoznali, da katoličanom največa pomoč po občestvu svetnikov dohaja, če to sveto občestvo prav oživljamo tudi si pametnimi božjimi poti, ako ne hodimo Bogu na pot, temveč k Bogu serca povzdigovat.

Dvanajst celih let so se svetoželjni gospod Franc u dunajski duhovščnici trudili; in ko je čas njihove službe dotekel, so tudi z Bogom skončali, kakor so bili z Bogom začeli. U sveto samoto so se ene dni podali, svoja dejanja premišljevali in prosili Boga za odpuščanje, ako bi kaj po njihovi zamudi ali pomoti prav opravljenega ne bilo; pa tudi za vso milost in pomoč Boga zahvaliti, kateri jim je dal težavno službo srečno opraviti. — Čedno je otroka gledati, kadar prosi, pa še lepše, kadar se zahvaljuje za prejete dobrote svojim starišem. Tega storiti nikoli ne opustimo; Bogu je hvaležnost ljuba. — Kakor so pa gerdi otroci, ki na vsako povelje stariše barajo: Kaj mi bote pa dali, če to ali uno storim, smo

gerši še mi, ako le za posvetni dobiček služimo, in se hitro pritožujemo, če se hvala in plača za vsako službo nam za petamine nosi. „Taki so svoje plačilo že prejeli“ — pravi Kristus. Ko so gospoda Franca ljubeznivi dunajski nadškof Žiga pobarali, kako bi jim zvesto službo u duhovščnici poverili, ponižno in odkritoserčno bogoljubni mašnik odgovorijo: „Nikar kaj družega ne; naj le, premili knezoškof, kaplan pri stolni cirkvi ostanem“.

Najlepša in najbogatejša žetva začela se je od te dobe za gospoda Franca u dušnem pastirstvu. Dobri pastir so u spovednici, u bajtah uboštva, po ječah in na posteljah umirajočih neutrujeno delali, pa tudi spisali mnogoterih (blizu 30 knjig) za verne, božjo čast in izveličanje duš pomnožit. Posebno je bila spovednica njihova pridiznica, h kateri so tekli bogati in ubožni, ljudje visokega, najvišega, kakor nizkega stanu k svojemu duhovskemu očetu. Gola ljubezen in pa poterpežljivost jih je bila; po vzgledu sv. Frančiška Zalezija so svoje spovedne otroke skerbno vodili, vsem oča za vse. Svetli cesar in mati cesarica, duhovniki, redovniki in redovnice so jih za spovednika imeli, pa tudi jetniki u železju in k smerti obsojeni so se pobožnega služabnika božjega razveselili, sprejemovaje jih kakor angela božjega. Ubogim bolnikom po hišah kakor u bolnišnicah so hodili božje besede oznanovat, naj je bolezen še tako nalezljiva in nevarščina še tolika bila. Po vsej pravici so jih toraj ljudje imenovali apostola ubogih. Vsako nedeljo so šli po ječah, ter so veliko let njim, ki u temah sedijo, ljubo luč kerščanskega poduka in hladilo sladke tolažbe nosili. So zaslišali, da je kdo k smerti obsojen, hitro so se k njemu podali, ga na dolgo pot u večnost pripraviti, in vsaj dušo večne smerti rešiti. Pa na potu u ječo so vselaj poprej u bližnjo cirkev moliti šli, za se, naj bi jim Bog besedo dal grešnika ganiti, za grešnika, da bi svoje

grehe spoznal, objokal, se vredno izpovedal in z Bogom spravil. Nijso pozabili besede Jezusove: „Jaz sem vinska terta, vi mladike; brez mene ničesa ne premorete“.

Pred vsakim imenitnim delom z Bogom se pogovoriti, jih je serce gnalo; zato jim je pa tudi Bog srečo dal, da so največe grešnike lahko spreobrnili.

Ujeli so strašno hudobnega razbojnika, in ga u eno bližnjih ječ zaperli, kamor so naš gospod Franc hodili u kerščanskem nauku podučevat. Bil je človek u pregrehah zeló zastaran, ves neveden u božjih rečeh, terdovraten pa u hudobiji, bil je gerd morilec. Molili so skerbni pastir za terdovratnega grešnika, pa tudi drugim bogoljubnim dušam priporočali, naj zanj molijo, da jim Bog vrata odpre do njegovega serca. Na njihovo prošnjo so razbojnika blizu tiste ječe uteknili, u kateri so Šmid kerščanski nauk imeli. Veliko bolj glasno govorijo, naj bi jih grešnik zaslišal, in pa ravno take resnice pravijo, katere so bile za razbojnika potrebne in primerne. Po nauku mu, če ga še ravno po obličju nijso poznali, majhen denar izročijo, naj si za malo južno česa prinese da. In glejte, koliko dušno veselje so občutili dobri pastir, ker jih je razbojnik kmalu potem prositi dal, naj bi še njega obiskali. Njihove mile besede so razbojniku serce za pokoro ogrele, njihova ljubeznivost mu je serce za dobro oživela. In česa ljubezen vse ne stori! Razbojnik nij pismenk poznal; kupili so mu abecedo in ga u ječi čitati naučili, naj bi si sirotej z branjem kratek čas delal, iz bukvij molil in se božjih resnic učil, lepo setvo polival, katero so mu služabnik božji u serce zasejali. — Tako dobri pastir 99 ovac zapusti in tako dolgo za izgubljeno hodi, dokler je ne najde; veselo jo potem na svoje rame zadene in ž njo domov hiti. To pa le tisti stori, ki živo spozna, koliko ena sama duša velja.

Tiste dni, ko so sovražni Francozi dunajsko mesto

posedli, so Dunajčana, ki se je za domovino vzdignil, sovražniki k smerti obsodili in ravno gnali ga ob življenje djat. To izvedeti, gospod Šmid naglo pobarajo, ali ima sirotej duhovnika, ki bi ga k smerti spremljal? Rekli so jim, da ga nijma. Naravnost serčni duhovnik za njim dirjajo, se skozi sovražne verste posilijo, tako dolgo prosijo in sovražnike tolažijo, da jim dopustijo zvestega domorodca k smerti spremi in ga za smert po kerščanski navadi pripraviti. Tako dober pastir tudi življenje za svoje ovčice da, ako bi bilo potreba.

Svetoželjni mož vsem u nebesa pomagati so se z velikim trudom mnogoterih jezikov naučili, da bi tudi tujcem postregli, katerih toliko na Dunaj pride. Znali so gerško, laško, francosko in angleško besedo, ter niso le u teh jezikih učili, ampak tudi pisali. Čudno veliko molitvenih knjig in drugih pobožnih bukvij so zložili, ki se po celem Nemškem beró. Najimenitnejši so: Veliko življenje svetnikov; Molitve in premišljevanja za bolnike; Kerščanski mesenc; molitvenike pa za vse razne stanove: za dijake, za mestjane, za rokodelce, za družino, za kmete, za vojake.

Vse te knjige so u mnogotere jezike prestavili, in po vsem znanem svetu, tudi u Ameriko, razposlali. Ponižni pisatelj pa niso u pisanju svoje časti iskali; celó imena svojega niso postavili bukvam na čelo, ter so pri tem svojem hvalevrednem delu s pobožnim Davidom djali: „Ne nam, o Gospod, ne nam, temveč svojemu imenu daj čast!“ — Tudi svojega dobička niso bukve pisajé iskali. Kar je bukvij črez potroške ostalo, so jih u bogaimo po mestih in po deželi razposlali. Še le prav lepo so si pogosto domislili, kako bi potrebnim ljudem dobrih bukvic u roke spravili.

Ko so Francozi na Dunaju bili, so bukvarje naprosili, naj francoske molitvenike na okna izpostavijo. Ako francoskih vojščakov kdo za ceno popraša, so na-

ročili, mu bukve darovati. Tako so med ptuje vojščake svete knjige spravili, in mnogo seme kerščanskega nauka zasejali u serca ljudij, ki že leta in leta niso božjega slišali, tudi pomislili na Boga malokdaj.

Ko so čedne molitvene knjižice za vojščake spisali, so jih hoteli razoznaniti; ali kako? Gredó eno večerko, ravno se je k dežu pripravljalo, memo poglavitne straže, kder so vojaki na straži stali. Ko memo vojaške prebivalnice pridejo, začne prav debelo naškrapati. Ponižni gospod nalašč med vojščake u prebivalnico stopijo in jih prav prijazno poprosijo, naj jim dajo pri njih prevedriti. Zakaj pa ne, jim vojaki velijo, in se prijazno ž njimi pogovarjajo. Ko se zvedri, se lepo vojakom zahvalijo in prijazno vsakemu čedno vezane molitvene bukvice ponudijo, naj bi jih vzeli u zahvale spomin. Vojščaki čedne molitvenike radi vzemejo, berejo in tovarišem kažejo. Toliko jim te bukve dopadejo, da so jih dali u poljščino, u češčino in laščino prestaviti. Sv. oča papež Gregor XVI. so tudi svoje vojake s tem molitvenikom preskerbeli. Ravno tako so molitve in premišljevanja za bolnike po širokem razposlali, in jezero ljudem prinesle izveličanski nauk nevednim, nebeško tolaž pa žalostnim. Tako delo srečo ima, katero se ne iz lastne časti, ampak za božjo čast, ne za posveten dobiček, temveč za izveličanje duš stori.

Ko so pa častiti služabnik božji kake knjige pisati počeli, so se vsikdar poprej u molitev podali, naj bi jih Bog varoval kaj pisati zoper nauk in opravo sv. matere kat. cirkve, in jim dal take bukve narediti, katere bi bile u božjo čast in pa u izveličanje duš. Za vsako tako pisarsko delo so se po trikrat u bližnjo cirkev na božji pot podali: hitro od kraja, ko so jeli pisati, u sredi pisarije in pa ko je bilo delo gotovo. Pomnili so, da se človek zastonj poti, ako Bog dela ne blagoslovi; in da vsak sadež, katerega Oča nebeški ne usadi, se hitro posuši. Naj bi te resnice ne pozabili oni, ki bukve pišejo!

Kdor svoje lastne časti ne išče, temveč za božjo čast skerbi, kakor častitljivi mašnik Šmid, njega ob pravem času Bog počasti po namestnikih svojih. Svitli cesar, rajni Franc I, so lepa in dobra dela ponižnega Šmida čuli in so apostolskega mašnika sami od sebe brez vsake prošnje l. 1825 u kanonika stolne dunajske cirkve izvolili. Vsi, ki so pobožnega moža poznali, so veselo djali: ta je prava! In ko so nadškof knez Leopold Frimijan, poprej Lavantinski viši pastir, to izvedeli, so jim svoje veselje iz Celovca pisali, ter sebi in novo izvoljenemu kanoniku srečo blagovolili. Drugo leto potem so jih pa nadškof še više u duhovsko službo povzdignili, rekoč: „Kogar cesar častijo, naj ga tudi jaz počastim“. Novi domkantor — (tako je bilo službi ime), na persih zlat križ in škofovo kapo na glavi, so bili po starem ponižni in ljubeznivi služabnik Gospodov. Vsako babelo in vsacega otroka na potu so prijazno pozdravili in radi s vsakim govorili, kdor se jim je približal.

Kakor so bili u kerščanskem dejanju brez truda pridni, še pridnejši so bili u molitvi doma. Zgodaj so ustajali in klečé opravili svojo juterno molitev, ravno tako tudi večerno. Vsak dan so služili u cirkvi sv. mašo; in svoje poslednje dni pa u kapelici domá, ker nijso več u cirkev mogli. Vsako popoldne so obiskali sv. rešno Telo, in so vsak dan kaj svetega brali. Vsako leto so se najmanj enkrat u sveto samoto podali, svoje serce z molitvo in pobožnim premišljevanjem u dobrem pomladit, kakor sv. apostol Paul veli: „Ponovite se u svojem duhu in sercu“. Zakrament svete pokore so pogosto prejekali, svojo vest tudi najmanjših madežev očistit, in s čistim sercem obhajati najsvetejše skrivnosti. Po vzgledu sv. Frančiška Zalezija so se ravnali, kateri je duhovnikom svoje škofije priporočal, dvakrat na mesec k spovedi iti. Kakor pobožni, bili so tudi veselega serca in dobre volje prav po otroško. Imeli so lepe orglje, ki so na vreteno

svete napeve prav čedno delale. Poklicali so svojo staro kuharico — pobožno bebelo, da sta skupaj sveto pesen zapela, kakor so jo orglje vloženo imele. In je prišel jih kak prijatelj obiskovat, so mu to veselje storili, rekoč: „Marjana pridi, bova gospodu eno zapela“. In komu bi ne bilo pri takih ljudeh serce veselo! „Ako ne bodete kakor otroci, govori Kristus, ne pojdete u nebeško kraljestvo!“

Pravi služabnik božji ne pozabi svojega Boga, ne doma, ne na potu; bogoljubno serce po Bogu hrepeni, kakor od častitega gospoda Franca beremo. So se podali po svojih pastirskih hojah kakega bolnika obiskovat in memo cirkve šli, so se Kristusu u presv. rešnem Telesu vselaj oglasili, rekoč: „Pervo obiskovanje se spodobi Najvišemu Bogu, ki na altarju skrit prebiva. Četertinka ure pred Bogom u hiši božji je bolja in več velja, ko jezero drugih.“ In kakor je bilo njihovo serce polno božje ljubezni, so bila polna tudi njihova usta svetih pogovorov; kdor je ž njimi govoril, postal je za božje nekako unet.

Ljubezen je bila igla njihovih čednostij, ponižnost pa zlato jederce. Od drugih slabo govoriti, jih nij nobeden slišal; in če so drugi u pričo njih opravljati, ali obrekovati jeli, so hitro besedo povzeli in na kaj družega marne napeljali, ali pa bližnjega izgovarjali, kolikor je bilo mogoče. Nedolžne opravičuj, dolžne izgovarjaj, kar je prav, ali pa molči: je bila njihova navada u pogovorih bližnjega. Nijso grajali, če nij bilo treba in dolžnost, pa tudi hvalili nijso, ako bi po zasluženju ne bilo. Vselaj jih je pa veselilo, ako so komu mogli kako veselje načiniti. Izvedevši, da je kdo kako srečo dosegel, so pokleknili in Boga zahvalili, ki je drugim toliko milost skazal. Pač lepo serce brez zavida!

Sestra prave kerščanske ljubezni je prijaznost; ona življenje prijetno stori. Ali prijateli se ne smejo pozabiti; pravih prijatelov cena je velika. Zato so naš Šmid imeli

svoje prijatele napisane od svojih mladih dnij; celó svojih šolskih verstnikov pozabili nijso. Tudi rajnih prijatelov so pomnili in za nje molili. Molili so za vse dobrotnike svoje, za duše tistih, katere so u ječah učili, ali na sodnji kraj smerti spremili; posebno so pa Bogu priporočali tiste, kateri so k spovedi k njim hodili. Na svoje stare dni so še najraje od svojih dobrotnikov govorili, ki so jim kdaj storili kaj dobrega, ali pa pripomogli, drugim kaj dobrega storiti. Kakor so pa svoje dobrotnike u časti imeli, so bila dobra dela njihova največa radost. Nij jih poprosil, da bi ga ne bili uslišali, če je le bilo u njihovi moči. Kar so ubogim storili, je s solzami zahvale u knjigah življenja — u nebesih zapisano; to bomo brali sodnji dan. Vsako leto so mladim duhovnikom, ki so novo mašo peli, svojih knjig podarili, in svoje premoženje za nje izporočili, naj se obresti med potrebne razdelé, ko se u vinograd Gospodov podajo. — Tako njihova dobra dela ostanejo, ako že ravno dobrotnika davno med nami več nij.

Več ko so pa božji mož dobrega storili, manj so se hvalili po besedah Jezusovih: „Kadar vse storite, kar vam jaz zapovem, recite: Nepridni hlapci smo; storili — kar smo dolžni bili.“ Bolj so dobro drugih poznali, kakor samo svoje. Drugi so jih hvalili, sami sebe nikoli. Od berača do cesarja so jih vsi u časti imeli, jih pri vsaki priložnosti spoštovali; ali posvetna hvala njihove ponižnosti nij umorila. Zaslužene hvale še čutili nijso, toliko ponižni so bili. Veča ko je kristjana vrednost, večá tudi ponižnost; saj se le prazen klas povišuje.

Pravi služabnik božji ljubi svoje podložne kakor oča, svoje tovariše po braterno rad ima, in svoje više duhovske, kakor tudi deželske po otroško spoštuje, ter skazuje čast, komur čast sliši, u govorjenju in dejanju. Tako so blagi Šmid svoje više pastirje visoko spoštovali

žive, za mertve pa radi molili. Najvišega poglavarja katoliške cirkve — svetega očeta papeža so pa nad vse u posebni časti imeli, in od njih spregovorili le s častjo.

Kakor je pobožnega Šmida sveto življenje čez hribe in doline slovelo, tako je tudi njihova ljubezen ljube duše u daljnih krajih obsegala, ki so se jim u pismih priporočali. Radi so pisali, pa njihovi listi bili so polni duha Jezusovega. Njihovi pogovori, kakor njihova pisma, vse je bilo toliko prijetno, da se jih nihče naveličal nij. — Vseskozi dobre volje so se vedeli veseliti z veselimi, pa tudi z žalostnimi žalovati, kar je prav.

Pošteno in čedno so se po svojem stanu nosili, brez vsake hlimbe in prešernosti. Iz lica jim je sijala ljubezniva nedolžnost, ki človeku lepoto daja in jo ohrani. U njihovi prebivalnici nij bilo blišča, pa tudi nesnage ne, ampak vse čedno po redu, kakor služabniku božjemu gre. Vsepovsod se je videla kerščanskega modrijana pamet in hoja za Kristusom. Česar lepega so se mladeneč privadili, tudi kot častitljivi starček nijso pozabili; lepe njihove lastnosti bile so zelenemu rožmarinu podobne, ki neprenehoma lepo diši.

Pridni delavec u vinogradu Gospodovem celih petdeset let so svojo drugo novo mašo u čakali. Brez vsega šuma in posvetnega hruma so hoteli častiti spomin obhajati, ko so bili pred petdesetimi leti za mašnika Bogu posvečeni. Služili so tiho sv. mašo u cirkvi samostana častitih sester svete Uršule, Bogu u zahvalo, ki jim je toliko let srečno doživeti dal, za vse brezštevilne milosti in dobrote, katere so zavžili; pa tudi prosili so za odpuščanje vseh pomot in zamud svoje svete službe. Vnovič so svoje serce Bogu posvetili in obljubili njemu do poslednjega izdihljeja zvesto služiti. Premili c e s a r F e r d i n a n d I. so hoteli pri tej priložnosti častitljivega mašnika po zasluženju častiti, ter so jim zlati križ c. k. avstrijskega Leopoldovega reda podelili; sv. o č a

papež Gregor XVI. so jih pa med višo duhovščino svojega apost. stola povzdignili in jim blagovoljno pismo pisali. Tako se pravi služabnik božji tudi pred svetom časti, ako Bogu in bližnjemu brez vsake lakomnosti zvesto služi. Od najviše gosposke duhovske in deželske počeščeni so prejeli, česar niso iskali: spodobno ceno svojega zaslužnja. Vsi so jih ljubili kakor žlahen kamen duhovskega stanu, in ljudstvo jih je spoštovalo kakor svetega služabnika božjega. Solnce življenja se jim je prijazno na večer oziralo po hribih preteklih dnij jim oznanovaje veselo večnost.

Še štiri leta jim je dobri Bog po drugi novi maši življenje podaljšal, ki so bila poslednja leta pridnega delavca. Spisali so na večer življenja še za mladino bukvice čednih izrekov in vzgledov, pa tudi tolažilo za starost, po imenu: „Gospod! tvoja volja se naj zgodi,“ ker so jim bile te besede najljubše vse žive dni. Kakor pa ura doteka in obstoji, tako človeško truplo onemogne, kadar se bliža smert. Blagor mu, kdor Gospodov glas čuje in se lepo k smerti pripravi, kakor pobožni Šmid, katerega celo življenje je bilo pripravljanje k smerti. Leta 1841 jih je bolezen na kraj groba pripravila; dali so se s svetimi zakramenti prevideti in so željno čakali, da jih hoče Bog na plačilo zaklicati. Pa jim je še nad eno leto odloga dal, naj bi se od njih terpeti in na smert pripravljati naučili. Neprenehoma so še u domači kapelici maševali, razen poslednjih treh dnij. Dali so si vsak dan nekoliko iz svojih knjig za bolnike brati, posebno molitve in premišljevanja iz Kristusovega terpljenja, ker na smertni postelji slajše tolažbe nij, kakor poslednji nauki Jezusovi, pa njegovo terpljenje in smert.

Kakor dobri hišni oča tudi u svoji poslednji boleznii domačih pozabili niso, in skerbno naročili, naj k sveti maši grejo. „Kdor za svoje domače ne skerbi, so djali,

je hujši ko nevernik“. Bliže smerti ko so bili, slajši mir so u svojem sercu uživali. „Nebesa u sebi čutim,“ so svojim prijatelom rekli; in kdor nebesa u sebi ima, njemu jih nihče vzeti ne more, njemu se smerti bati nij. Ko so pa jeli zeló slabeti, so jih s sv. zakramenti očitno in prav častito prevideli. Vsi žive vére in pa u sveto voljo božjo udani so zavžili poslednjo popotnico. In ko nijso glasno moliti več mogli, so tiho molili, najlepše reči iz svetega pisma ponavljali, Jezusa in Marijo, pa svetega Janeza, ljubeja Jezusovega, so na pomoč klicali, tudi svetemu Frančišku Zaleziju in Serafu, svojemu priporočniku, so se izročili.

Deseta ura desetega grudna 1843 po noči je do tekla, pobožno bridko razpelo poljubijo, izročijo svojo dušo u svetih pet kervavih ran, in po njih je bilo. U 79. letu svoje starosti so sladko u Gospodu zaspali, kateremu so od mladih dnij zvesto služili. — Blagor mertvim, ki u Gospodu umerjejo: oni počivajo od svojega truda, in njihova dela gredó za njimi.

Lepo je bilo rajnega Franca Serafa pobožno življenje; kakor življenje bila je tudi mirna njihova smert. Sveta pobožnost bila je njihova vodilja, resnična ponižnost njihova družica; u sveti samoti lepo tiho živeti in pa za sveta nebesa skerbeti, bile so njihove želje, prav veliko dobrega storiti, bilo je njihovo veselje. — Glej, duša moja! ta je prava steza, ki do časne sreče in u večno izveličanje peljá. Kar se od svetega Frančiška Serafa bere, se lahko tudi od rajnega reče: Frančiško ubogi in ponižni u nebesa gredó, in zaupamo da jim angeli nebeške pesni pojó.

4. Tomaž Kren,

slavni ljubljanski škof, steber katoliške vere po Kranjskem in Štajarskem.

(Drob. 1851.)

„Na svetu bodete britkost imeli, pa zapajte: jaz sem svet premagal,“ je Kristus za slovó svojim apostolom djál, in je lepo oblubo svojim namestnikom dopolnil: „Glejte! jaz sem z vami vse dni do konca sveta.“ Priča te vesele resnice je pravovernim Slovincem življenje apostolskega moža **T o m a ž a K r e n a**, IX. škofa ljubljanskega, kojega navadna beseda je bila: **T o m a ž !** se dela bojiš, poglej kaj dobiš. (Si taedet labor, aspice praemium.)

Kakor kužna bolezen je Lutrova kriva vera u šestnajstem stoletju po Kranjskem in Štajarskem segala, se največ gospode prijela, za gospodoj so mestljani in teržani, za njimi pa tudi priprosti ljudje po deželi potegnili, so sveto katoliško vero zametovali, veliko cirkvij katoličanom po sili vzeli, altarje poderli, podobe svetnikov poterli in u luteranske tempeljne premenili, ali si pa nove pozidali. Bila je velika zmešnjava po vseh krajih, pa tudi težava med ljudmi. Oča je imel drugo vero ko sin, sosed je sosedu sovražil. Vse je bilo polno prepira; ljubega miru nij bilo pri krivoveri in kerščanska ljubezen je med kristijani umirala.

Ker so ljudje spali, je prišel sovražnik in ljuliko krive vere med pšenico zdravega nauka zasejal. Sila je bila velika, in potreba možev, koji bi zaspane ljudi iz-

dramili iz pregrešnega spanja. Eden teh možev je bil sloviti služabnik božji **T o m a ž K r e n**, IX. ljubljanski škof, katera škofija je tisti čas tudi pet dekanij celjskega kroga na Štajarskem obsegala. Njega je dober Bog Slovincem dal, naj bi krivo vero med njimi potrebil, pravo katoliško pa oživel. „Bratje! opominja sv. Pavel, spomnite se svojih prejpstavljenih, kateri so vam božjo besedo oznanovali; glejte konec njihovega življenja, in ravnajte po njihovi veri“.

Tomaž, u Ljubljani leta 1560 rojen, gospodskih tuda bogaboječih starišev sin, je imel na Dunaju dobrega ujca, doktorja pravde, ki je bistrega mladenča u Beču izšolati dal. Tomaž je izrastel u učenosti in u vsaki čednosti, ter si izvoli duhovski stan in sklenil serčen vojščak Kristusov biti. — Pač dobro delo stori, kdor razumnega, pobožnega mladenča u šolo spravi, in mu po svoji moči izšolati se pomore. Mladenčem, ki so za to, u duhovski stan pomagati, je boljše dobro delo, kakor nove cirkve zidati, posebno tam, kder jih potreba nij. K čemu nam bodo lepe cirkve, ako mašnikov pobožnih ne bo, kakor se nam kaže?

Tistokrat je bila služba duhovska silo težavna. Ljudje nevedni in le u posvetno zamišljeni, krivoverci serditi, gospoda zeló pokrivoverjena, je katoličanske duhovne čertela in tudi preganjala, jim prihodke jemaje. Najboljše fare so tisti čas celo na nič prišle; veliko jih še sedaj od tiste dobe slabo izhaja. Vse te in takih težav se nij Tomaž plašil, je mašni stan serčno nastopil; in čeravno mlad, so ga u šest in dvajsetem letu starosti za korarja u Ljubljani postavili, in mu ukazali u stolni cirkvi svetega Miklavža pridigovati, in popraviti, kar je njegov prednik, krivoverec, pokvaril in zapeljal ljudi. Tomaž, močen mož u besedi in u dejanju, je oznanoval kakor mogočna trobenta zdrav nauk, je trebil krivovere,

in svete čednosti sejal. Hitro so pridnega delavca na polju Gospodovem za stolnega dekana povzdignili; in ker je bil služabnik božji u malem zvest, so ga črez veliko postavili. Škof Janez Tavčar je leta 1597 umerl, in nadvojvoda Ferdinand II. je našega Tomaža za ljubljanskega škofa izvolil in oklical. — Verli mladi mož, bodi si stanu duhovskega ali deželskega, zvesto opravljaj svoje dolžnosti tam, kamor te Bog po namestnikih svojih postavi! Delaj in čakaj, dokler te dalje ne zakliče in ne sili se, kamor nijsi poklican. Komur se veliko zaupa, njega tudi velik in oster račun čaka. Viši ko je stan, večje pomoči nam je od zgoraj potreba. Oča nebeški bo pa dobrega Duha dal njim, ki ga za-nj prosijo, kakor Tomaž, novoizvoljeni ljubljanski škof.

„Bogu in devici Mariji, veliki božji porodnici, bodi hvala in čast!“ tako piše Tomaž. — „Gospod Jezus, izveličar naš in škof naših duš, raz katerega pomoči nij naše moči, naj mi svojega svetega Duha gnado podeli, da mi slabemu pomaga, to veliko opravilo izgotoviti, naj skoz svoje dejanje in podučenje njegovi veči časti prav veliko hasnem kerščanskim dušam u izveličanje, in poslednjič nebeško krono dosežem, katera je njim obljubljena, koji do konca zvesti ostanejo. Amen.“ Kar je mladi škof prosil, mu je Bog dal, serčnost, modrost in stanovitnost. Bil je steber katoliške vere, kladvo krivoverstva.

Nadvojvoda Ferdinand je Tomaža postavil za svojega deželskega zaupnika (komisarja), in mu dal oblast krivoverske besedune iz dežele počediti. U treh dneh so se morali iz dežele pobrati, kakor jim je nadvojvoda ukazal. Šterti dan po tem gre s procesijo u špitalsko cirkev svete Elizabete, katero so si Luterani bili u Ljubljani osvojili, očisti vežo božjo s posvečeno vodo, sveto mašo služi in cirkev zopet katoličanom pridobi.

Krivoverce sovražiti in preganjati jih, bi ne bilo

prav, tudi oni so otroci božji; toda u zmotah in na kri-
vih potih so. Pa njihovih zapeljivih naukov se imamo
skerbno varovati, takim krivovernim ljudem stanovitnega
sela med nami ne dati, in si vse prizadevati, uboge kri-
voverne ljudi, kateri u zmotah vere tičijo, z dobrimi deli
milosti za resnico pridobiti, s podukom prepričati in jih
na stezo resnice in pravice poverniti, kakor škof Tomaž.
Vzel je ljudem krivoverske bukve, s katerimi so jih krivi
učitelji motili, jim je dal novo natisnen evangelij u roke,
in je tako čversto pridigoval, da so se Ljubljanci ve-
čidel k pravi katoliški cirkvi povernili. Potem je tudi
iz Kranja, Kamnika, Radovljice in iz drugih krajev
luteransko vero potrebil, in je pisal papežu Klemenu VIII:
„Teško in pa nevarno delo preobrnitve h katoliški veri
po vsem Kranjskem in Štajarskem do Drave sem toliko
rajši prevzel, ker sem priložnost dobil, po nagibu svetega
Duha apostolsko orožje nad puntarske, hudobne luterane
oberniti.“ U kratkem je nad 41000 duš pravi katolški
cirkvi pridobil. Kakošno orožje pa je to bilo? Molitev
in pa beseda božja. Molitev serce pomoči in izrahlja, da
se ga božja beseda prime, poduk obseje in gnada božja
pa rodovitno stori.

Čuda veliko lepega in dobrega en sam mož po volji
božji naredi, kateri veliko dela, pa malo tožuje, se sam
trudi in na druge ljudi ne zanaša. Tako je serčni, ne-
utrudljivi škof najpervič Ljubljano, za tem pa tudi drugo
Kranjsko premenil, in leta 1601 zopet na Telovo u Ljub-
ljani lepo procesijo imel, koje že veliko let zavoljo so-
vražnih krivovercev nijso imeli. Vsa Ljubljana bila je
pražno oblečena, vse ulice bile so u zelenju, vsa okna
čedno pogerjena, na katerih so svete podobe stale in pa
sveče gorele. Veselo so topovi gromeli, in Gospodov dan
daleč po deželi oznanjevali, petje in godba se je z glasovi
zvonov družila u poveličanje presv. obhajila Jezusove
ljubezni. — Vesela pomlad novooživljene svete katoliške

vere po dolgočasni zimi merzlega krivoverstva bila je ta lepa procesija. Ljubljanci so spoznali, koliko lepega, koliko božjega katoličanstvo u sebi ima, in so živo občutili, kaj sveta katoliška cirkev velja. — Katoličani! pogledajte, in povzdignite svoje glave. —

Serčni škof Tomaž pa nij samo skerbel za poglavitno mesto svoje dežele; na vse kraje gleda dober pastir, in hiti odganjat volke od čede Kristusove, nevedne podučevati in slaboverne poterjevat z gnado svetih zakramentov, ter se ne boji ne nevarnosti, ne težav. Tako pride nekega jutra na spodnjem Kranjskem do grada, u katerem je luteran gospodaril. Blizu grada je cirkev bila, katero so krivoverniki katoličanom odvzeli. Hoče jo za katoličane nazaj pridobiti; pa krivoverski kmetje jo z orožjem branijo, in luteranski učitelj u cirkvi uči. Škof Tomaž brez strahu po sredi med njimi u cirkev stopi, krivoverskega pridigarja izžene, posveti cirkev zopet za službo božjo, služi sveto mašo in pridiguje. Po tem obišče vse sosedne podružnice, mašuje in uči po hribih in dolinah, in se gostokrat še le na večer obtešči, s svojim mojstrom rekoč: „Moj živež je, da dopolnim voljo njegovo, ki me je poslal.“ — Veliko dnij nij od jutra do štirih popoldne svoje škofovske obleke izslekel, ampak po sveti maši in pridigi je zakrament svete birme vernim delil, in še le po večernicah k mizi sedel, in imel kratko kosilo in večerjo ob enem. Po pravici so toraj Tomaža vsi verni katoličani družega apostola kranjske dežele imenovali. Pa tudi po Štajarskem je skerbel za pravo vero in za lepoto katoliške cirkve apostolski mož.

Lepe cirkve so žive vere očitna priča, zakaj pravoverni kristijani ne dajo, da bi njihov Gospod Jezus Kristus u zamazani hiši u presvetem rešnjem Telesu pri njih prebival. Zato je Tomaž škof za ozaljšanje cirkvij posebno sherbel. Dal je stolno cirkev svetega Miklavža ponoviti, velik altar narediti, in u koru čeden tlak in

rezanega kamenja položiti. Ravno tako je dal cirkev u Gornjem gradu in več drugih po njegovi škofiji okinčati. Samo l. 1611 je tri tisoč goldinarjev za olepšanje cirkvij izdal, in skerbel za lepo opravo službe božje. Tudi za mlade duhovne je imel skerb, da so se imeli u Ljubljani, u Gradcu in na Dunaju za čem šolati. — Tako zvest in dober hlapec Gospodov, ki pet talentov dobi, drugih pet po svoji moči pridobiti išče. Kdor le dva talenta ima, naj ne mudi za dva dobrega storiti. Pa tudi on, ki samo enega prejme, ga ne sme zakopati. Bog hoče delavce u svoj vinograd, ki storijo, kar premorejo za nebeško kraljestvo. — Kakoršno je naše storilo, tako bo tudi plačilo.

Ko je sveta katoliška vera po Nemškem zavoljo luteranskih zmot zeló onemagovala, in tudi u slovenske kraje silila, so Slovenci po veselih holmcih in visokih gorah veliko belih cirkvij pozidali, svojo pravo vero oživet in zmočenemu svetu očitno pokazat, komu da verujejo, koga iščejo in kamo gredó.

Gorskih cirkvij ena najviših in najimenoitnejših je cirkev sv. Uršule na Plešivcu, 958 sežnjev visoki gori med Koroškim in Štajarskim. S te visoke gore gledaš po širokem kranjske hribe, koroške planine in doline, štajarske gorice in ravnine, kakor daleč oko donese. Velik svet človeku pred nogami leži, lahko se duh k nebesom povzdiguje, in človek tukaj prav za prav spozna, da nij na tem svetu doma, ampak u nebesih. Na tej visoki gori so leta 1570 gorjanci začeli cirkev zidati; pa so hitro onemogli, ker nijso vladarja, ne pooblaščenja od svete katoliške cirkve imeli. Svetoželjni škof Tomaž to zvedeti, pride u Dobernoves na Koroško k novi maši Boštjana Kebelna, starega znanca in prijatela. Od ondot se poverne u svojo škofijo in pride na goro Plešivsko l. 1601 nove cirkve začetvo pogledat. Bilo je kamenja veliko, lesa in druge priprave, tudi zida nekoliko, toda nobene prave obleke. Škof pošlje iz Ljubljane zi-

darskega mojstra, koji se je dela čversto prijel; tudi dobrotniki in sosedje so prav radi pomogli; in česa vse združena moč ne stori! Na stermi, goli glavi Plešivca veliko cirkev sveti Uršuli postavi, veličasten tabor svete katoliške cirkve. Sercu, katero Boga prav ljubi, njemu nij nobena gora previsoka, nobeno delo pretežko; ljubezen je močnejša ko smert.

Leta 1602 pride škof Tomaž drugič na goro, in posveti u nedeljo po veliki Gospojnici veliki altar u čast Bogu, sveti devici in mučenici Uršuli in njenim tovaršicam, pa tudi dva stranska altarja svete Trojice in Marije device; potem jih več tisoč birma. Opravilo je trajalo od osmih zjutraj do štirih popoldne. Po večernicah še le pri bližnjem gorjancu Plešivčniku Florijanu, ki je bil dober, pobožen mož, in pa gorske cirkve poseben dobrotnik, kosilo ima. Sedem let pozneje so gorjanci škofa Tomaža u tretjič naprosili, da jim je štiri druge altarje u tej cirkvi posvetil. Od tiste dobe se je božji pot na to goro še le prav veselo unel. Iz pod Junske doline, in iz Ptujске ravnine, kakor iz bližnjih in daljnih krajev hodijo ljudje na to višavo Boga in devico sveto Uršulo častit. In kdo jim bo branil? Saj je tudi Mojzes pred svojoj smertjo na verh gore Nebo se podal, obljubljeno deželo gledat, katero je Bog njegovemu ljudstvu dal. Abraham je na gori Moriji Bogu dar pokorščine opravil; Kristus je na goro šel in celo noč u sveti samoti pre-molil, se je na gori pred svojimi tremi učenci po nebeško premenil, je na gori za nas terpel in umerl, je poslednjič na Oljski gori u nebesa šel, tudi nam prostor pripravil; kaj bi tudi mi za njim ne hodili? Ako pa gremo na božjo pot, ne hodimo Bogu na pot, drugim u pohujšanje, sebi pa u pogubljenje!

Kakor veliko je bilo serčnega škofa Tomaža priza-devanje sveto katoliško vero oživet in potrebit zel krivo-verstva, toliko serdito je bilo tudi sovraštvo krivo-vercev

do serčnega moža. U Ljubljani je krivoverska gospoda nad njega segla, in ga oblegla u njegovem lastnem poslopju; ali Dobrovčani, serčni kmetje iz Dobrove in okrajn pridejo, gospodo razženó in oprostijo svojega dobrega pastirja. Povsodi so iskali luterani Tomažu nadlegovat; ali božji mož se jim nij dal motiti, ne muditi, marveč jih je neprenehoma premagoval, rekoč: „Jaz hočem, dokler je božja volja, u tem težavnem škofijskem opravilu stanoviten ostati; naj se me moji zoperniki lotijo, kakor hočejo. Prosite Boga za me, naj mi kakor do zdaj moje sovražnike srečno premagati da, oni, ki mi več s svojim sovraštvom, kakor pa s priljudnostjo pomagajo. Ničesar storil ne bom, kar moje meso in kerv poželi, in bi zoper Boga in mojo vest bilo.“ Tako piše Tomaž ljubljanskemu proštu leta 1605, ter ga opominja, naj serčno napreduje u obdelovanju vinograda Gospodovega; in Bog, ki mu je to opravilo izročil, mu bo tudi moč in serce dal. — Bog daj tudi u sedanjih časih pravo serce katoličanom vsem sploh, posebno pa njihovim pastirjem, da bi se ljutih sovražnikov vere kar ne zbali, kateri hodijo scer u ovčjih oblačilih, pa so znotraj zgrabljivi volkovi. Vojščak, ki se pred sovražnikom trese, bo lahko premagan; hitro tudi katoličan zapeljan, koji se zasmehovavec vere boji. Le serce velja!

Zvesto katoliško serce pa ne skerbi le za svoj dom; po vsem svetu želi božjo čast povišati, ljudem pa srečo in izveličanje pomnožiti, kakor od škofa Tomaža beremo. L. 1601 ga povabijo u Zagreb na posvetitev novega škofa. Zagrebški korarji Tomaža na turško mejo spremijo, Sisek in Petrinjo pogledat. U Petrinji nijso Graničarji cirkve imeli, in Tomaž jim obljubi na svoje troške novo cirkev postaviti. Petrinjci se čudijo njegovi obljubi, ker u tamošnjih krajih nij bilo kamnja, ne lesa lahko dobiti. Škof jim pa reče, naj se le na njega zanesó, da bodo cirkev dobili. Ko u Gornjigrad domov pride, da čedno

leseno cirkev postaviti, po tem pa brune na plaví naložiti, po Savinji do Save, in po Savi u Petrinjo peljati. Za plavičarji, ki so cirkev peljali, pošlje tesarjev in drugih rokodelov, ki so u Petrinji cirkev čedno sestavili. Pošlje jim tudi zvon in druge cirkvene priprave. Poslednjič jim od nadvojvode še kaplana izprosi in s prevžitkom previdi, da u novi cirkvi stalno službo božjo imajo. — Kako lepo in pa čedno je to! — Nova cirkev po vodi priplava, in ž njo največa dobrota na svetu. Tako znajdena je kerščanska ljubezen, kder je treba ljudem pomagati.

Tabri katoliške cirkve so samostani; zato sovražniki vselaj najpoprej nad nje sežejo, in menihe preženó, kadar hočejo sveto vero zatreti. So samostani prazni, potem po samem nad druge duhovne, in poslednjič nad verne vderó. Katoliški veri u svoji škofiji stalnosti dati, je Tomaž, previden škof, posebno učene in pobožne menihe družbe Jezusove veliko obrajtal, jim je pomagal lepo cirkev svetega Jakoba postaviti, katero jim je l. 1615 posvetil, in veliko dobrega storil. — On je kapucinarje u Ljubljano poklical, jim samostan oskerbel, in novo cirkev l. 1608 slovesno posvetil. Iz cele ljubljanske škofije so prišli duhovniki na posvečenje. Bilo je nad pet sto zastav in pa nad dvajset tisoč katoličanov pri tem častitem opravilu. Tudi u Celju je kapucinarjem 14. novembra l. 1615 cirkev miloserčni škof Tomaž posvetil.

Vsak pravoverni katoličan Marijo u posebni časti ima, kakor jo vsi krivoverci zametujejo. Pravo poštovanje device Marije je gotovo znamenje pravega katoličana. U veliki časti je Marijo tudi škof Tomaž imel, in je lepo slovito cirkev Marijino Nacaret, na veselem griču u gornji Savinjski dolini blizu Mozirja nad Verbovcem postavil. L. 1624 na svete Ane dan je prvi kamen za Nazarsko kapelo položil. U štirih letih so jo dodelali, in

1. 1628 slovesno posvetili. Pozneje so jo razširili in s samostanom obdali. Kakor nevesta Gospodova gleda lepa Nazarska cirkev z dvema zvonikoma po gornji Savinjski dolini, in vabi pravoverne kristjane u hišo božje Matere. Od vseh krajev hitijo u Nacaret na božji pot. Veliko tisoč žalostnih je našlo svojo tolažbo, veliko jezer grešnikov dušni mir, in le Bogu samemu znano število revnih svojo pomoč u tej sloviti veži božji, katero je škof Tomaž Bogu in Mariji u čast, vernim pa u izveličanje postavil. — Tako ljudje pomerjejo, njihova lepa dela pa ostanejo, in njihove zasluge za njimi u večnost gredó.

Dober gospodar pa tudi za svoje naslednike skerbi ter jim ne zapravi, kar je od prednikov prejel, marveč po svoji moči pomnoži, kakor naš skerbni škof Tomaž. On je zastavljeno graščino Goričanje zopet rešil in dolgove poplačal, je Verbovec, grad pod Nacaretom za 14000 goldinarjev kupil, in svojim naslednikom sporočil za duhovske potrebe ljubljanske škofije. Pač lep vzgled vsem duhovnim, cirkveno blago varovati, a ne zapravljati; cirkve in uboge, ne pa žlahto in druge ž njim bogatiti. Duhovsko blago sliši cirkvi in pa ubogim; le tretji del premoženja se po stari cirkveni pravici potrebni žlahti sporoči.

Boš prašal, od kodi je škof Tomaž toliko vzel, da je zamogel cirkve zidati, samostane staviti, ubogim pomagati in še svojim naslednikom toliko zapustiti? Imel je zlato žilo radodarnosti, katero nam Jezus pri sv. Lukežu kaže, rekoč: „Dajte, in se vam bo dalo, dobro natlačeno in natreseno, celo zverhano mero vam bodo dali u vaše naročje. S kako mero namreč bodete merili, s tako se vam bo odmerjalo.“ Škof Tomaž je obilno dobrega storil, in dobri Bog mu je stotero povernil. Dobri človek več ko da, več ima na tem in na unem svetu.

Teža let in pa sivi lasje so neutrudljivega Tomaža

obiskali. Zvesti delavec u vinogradu Gospodovem nij poprej delati jenjal, dokler ga nij Gospod z dela na plačilo poklical. U tihi gornjegrajski dolini je svoje poslednje dni preživel, in svoje delavno življenje 10. februarja l. 1630 sklenil u sedemdesetem letu svoje starosti. U tem tihem kraju počiva od svojega truda, in njegova dela gredó za njim. Kar je najrajši govoril, besedo: „Si taedat labor, aspice praemium“ — „Tomaž, se bojiš? Poglej, kaj dobiš“ — je tudi storil; zaupajmo, da je velik imenovan u nebeškem kraljestvu.

5. Juri Japel,

lepa zvezda slovenskega slovstva.

(Drobt. 1852.)

Mnogotero mestice malo je veliko slovutih možev rojstni kraj, in marsikateri oblažitelj narodov in deržav je pod slamnatoj strehoj tega sveta luč ugledal. Bil je tudi odrešenik človeštva u bornem hlevu rojen in na slamo u jaslice položen. Neskončno modri Vladař sveta ne gleda na imenitnost stanu, ne na verlost poslopja, ampak vsakemu po njegovi zmožnosti svoje dare deli, bodi si kralja, ali ubornega težaka sin. Blagor mu, kdor prejete dare poklica u dobro oberne, kakor Juri Japel.

Na Kranjskem je pod visokimi gorami majheno, pa prijazno mesto Kamnik, okoli pet ur hoda od Ljubljane, slavna zibel mnogo imenitnih možev, med kojimi so se tudi Juri Japel okoli leta 1742 rodili, neutruden učitelj Slovencev in poslovenitelj vsega svetega pisma, vredni da jih u hvalni spomin vzamemo, naj si ravno že davno u Koroški zemlji počivajo, kajti njihova lepa dela še neprenehoma med nami živé.

Kakor se drevo po svojem sadju pozná, tako lahko po otrocih sploh stariše sodimo; dobro izrejen sin je slava svojega očeta, uči sv. Duh. Tudi rajni Juri Japel so morali skerbne, marljive in kerščanske stariše imeti, kateri so jih od mladih nog vadili pridnim biti, pa preprosto, prav po kerščansko živeti; zakaj mladeneč ne zajde lahko od pota, katerega se je u mladih letih privadil; rajnega Japelna celo življenje pa je vedno delo

bilo za božjo čast in za srečo svojega naroda brez vsega šuma in hrupa. Le prazen sod močno bobni, in smetljiv klas visoko glavo nosi. — Pač je za otroka največa sreča, da ga modri stariši u ponižnosti izgojijo; delavnosti in ostrega življenja brez vsake razvade privadijo. Taki sinovi in hčeri prirastejo, možje in žene čversti ko jeklo, in marljivi ko mravlje. Mehkužno izrejeni otroci so puhli repi podobni, vse svoje žive dni rahli, sebi in svojim ljudem velika nadloga. Ova resnica je gotova — le žalibog! premalo obrajtana pri stariših, kateri svojo deco po opično ljubijo.

Mladenču drugi stariši so njegovi učitelji, in blagor mu, kdor dobrim, modrim učenikom u roke pride, kakor Juri Japel. Oča in mati izredita človeka, izučita kristjana; moža po volji božji, osrečitelja narodov, storijo mladine voditelji, ako so mladenčem prava luč, katera sveti in ogreva, ne pa močvirna svetila posvetnih zmot in zapeljivih čar časnega duha! —

U Kamniku je samostan frančiškanov, kateri so se od nekdej pridno s šolami pečali, in ubogim mladenčem poverh nauka še živež zastonj dajali. Verjetno je, da so tudi rajni Japel početni nauk u svojem rojstnem mestu dobili. U visoke šole so se nadepolni Japel u Ljubljano podali, kder so tačas častiti očetje jezuiti učili. Jezuiti so redovniki med vsemi, bi se smelo reči, kar jih je kedaj bilo, najbolj sloveči, katere je sv. Ignacij l. 1538 ustanovil. Oni so bili, katere je previdnost božja luternom in drugim krivovercem, ki so se tistikrat kakor povodenj po svetu razlili in brez števila zmešnjav in prekucij uzročili, u bran postavili; oni so novo življenje med katoličani obudili in sveto katoliško vero na vse kraje sveta čudovito razširili. Sosebno pa za šolo in poduk so imeli izverstne lastnosti, in njihove zasluge za mnogotere vednosti in znanosti so neprecenljive.

Jezuit je bil sv. Frančiško Ksaver, ki je u

juternej Indiji s svojo lastno rokoj milijon in dve sto tisoč nevernikov kerstil in 40000 malikov razbil. Jezuit je bil izveličani Peter Kanizij, ki je sestavil katehizem, katerega še sedaj u mnogih učilnicah rabijo. Jezuita sta bila sv. Alojzij in sv. Stanislaj Kostka, uni laškega, ta pa slovanskega rodu, oba od cirkve visoko češčena zavoljo svojega deviškega življenja in svetih čednostij. Imeli so jezuiti dosti prijatelov in jih še imajo, pa tudi sovražnikov kakor listja in trave, ki bi jih radi u žlici vode potopili. „Ko bi bili od sveta, bi jih svet ljubil, ker pa niso od sveta, jih svet sovraži“.

U šolah očetov jezuitov so se Juri Japel učili modroslovja in bogoslovja, ter so doktor svetega pisma postali. Izučili so se mnogoterih jezikov starodavnih in sedanjih evropejskih narodov. Znali so nemški, laški in francoski, pa tudi slovenskega, svojega maternega jezika zaboravili niso. In kar še več velja, izurili so se pod očetovskim vodstvom jezuitov u njihovem semenišču za duhovski stan, Bogu lepo služiti, s svojimi znanostmi se ne bahati, marveč Bogu u čast, sebi in bližnjemu pa u blagost neprenehoma delati, svojih talentov ne zakopavati, ampak po moči ž njimi koristiti. — Kakor se mora drevesce mlado u pogodnem času divjih izrastkov otrebiti, ožlahniti in na količ privezati, da ravno izraste in žlahen sad rodi, tako blagor tudi možu, ako se je iz mladega vadal jarem nositi. (Žal. pesen Jer. 3, 27.)

Ovi modroslovja pristni sad so znali slavni učitelji in znajdeni odgojitelji mladine, nepozabljeni jezuiti verlo obrediti. Njihovega nauka luč je bil Kristus, on odgoje pot, on učencev življenje. Sveta skerb jim je bila glavo izjasniti, pa tudi požlahniti serce, ter celo življenje svojih vlastencev po nauku in vzgledu Kristusovem uravnati, ter njihovo pravo srečo na skalo sozidati. Učitelji, ki po

drugej stezi svoje učence vodijo, jim na pesek srečo stavijo. Taka šola in pa morska pena en mak velja. Vsa taka modrost in učenost je podobna koči na pesek pozidani. Priburijo vetrovi hudih dnij, pridere ploha nesreče, hiša se podere in podsuje človeka nesrečnega, kajti nijma pravega temelja (Mat. 7, 24), kojega nij in ga ne bode, razun onega, katerega je utemelil Kristus.

Mnogoterih in raznih stanov je na svetu, u kojih se lahko kruhek služi in za nebesa skerbi, pa med njimi se le u duhovskem stanu najleže za božjo čast in izveličanje duše iz vsega serca služi, in največ priložnosti najde, bližnjemu dobro storiti. Tudi Japel so si duhovsko službo izvolili, kajti je njihova želja bila, ne sebi, ampak vsemu svetu po svoji moči u hasek živeti.

Kakor dišeča vijolica, ki na skrivnem cveti, so rajni Japel od svojih mladih dni svojo duhovsko službo zvesto opravljali in bili žlahnemu kamenu podobni, ki se na skrivnem sveti. Služili so u prvič u Terstu 12 let kot kaplan; izvolili so si jih potem ljubljanski škof zavoljo učenosti in žlahnosti serca za dvornega kaplana in svojega tajnika. — Nij dobro mladenču, ne hasnovito možu, ki častilakomen visoko leta, in ga tako rekoč nikdar prav za prav doma nij; on po navadi nizko obsedi. Častilakomnost je družica hudega. Le kdor je u malem zvest, njemu se veliko zaupa.

Kdor na svetu kaj posebnega utemeliti in dobrega izgotoviti želf, naj se od marljivih bučelic u čedni slogi in u koristni družbi delati uči.

Združena moč veliko premore, in majhne reči u braterni slogi velike izrastejo. Tako so tedaj u Ljubljani sloviti pisatelj našega slovstva, oča Marko Pohlín, mlado društvo učenih možev naredili, zapuščeno slovenščino obdelovat, kojo so ljubljansko družbo modrine delavnih (operosi) imenovali. Mnogo bistrih glav se je bilo združilo u to lepo delo, in vesela spomlad je po

njih slovenščini zasijala. Poslovenili so mnogotere koristne bukve, koje še sedaj, čeravno po redkem, po Slovenskem najdemo, n. pr.: „Opravk človeka“, u Ljubljani 1781; „Janeza Nep. Čupika pridige“, na Dunaju 1783; „Kmetom za potrebo in pomoč“, na Dunaju — in več družih.

Tudi pesni slovenske so kovati poskušali, in med njimi so rajni Valentin Vodnik upervič po slovensko zakročili. Teh delavnih družbenikov mlade slovenščine bili so najpridniših soudov eden naš rajni Juri Japel, s posebnim imenom Sekretus, to je tajni. Tako je družba blaga mati dobrega dobrim — pa tudi košata mati vsega hudega hudobnim; in če hočeš človeka spoznati, dobro njegovo družbo poglej, ter si zapomni, kar sv. Duh uči: „Z dobrimi družbami boš dober, s hudobnimi hudoben“.

Bilo je u tistih časih Slovincem svetega pisma poslovenjenega močno potrebno, posebno duhovskim pastirjem, kateri so še celó slabo slovenili in kruh besede božje vernim sploh slabo lomili. Imeli so tam pa tam sveto pismo znanega Jurja Dalmatina; ali u njem je bila med pšenico ljulika luteranske krivovere posejana, in tako skrivno čitanje božje besede preprostim Slovincem za toliko nevarniše, za kolikor večje so bile želje sv. pismo brati. Japelna bistra glava to potrebo jasno vidi, in njihovo blago serce sklene, se berhkega, pa tudi težavnega dela lotiti: posloveniti sv. pismo stare in nove zaveze, naj bi Slovincem ne bilo potreba po prepovedanem sadu krivoverskega dela segati. Naj bi pa ne opešali, so si modri Japel dobrega tovariša poiskali, slavnega Blaža Kumerdeja, tudi iskrenega Slovana, iz Bleda na Gorenjskem doma. Ta dva moža sta si u roke segla, sveto pismo Slovincem u domačem jeziku podati; in kar sta sklenila, sta tudi srečno dopolnila z božjo pomočjo.

„Kdor velik stolp staviti želi, se poprej vsede in preračuni potrebne potroške, jeli ima dovolj moči delo zgotoviti, uči Kristus; da ne začne, potem pa obtiči, in se mu ljudje posmehujejo, rekoč: Ovi človek je začel kopati, pa ne more izpeljati!“

Tako so si tudi Juri Japel vsega potrebnega poiskali za toliko imenitno in težavno dejanje, célo sveto pismo posloveniti. Ker je božja beseda svetega pisma sveta, skrivna reč, koja se brez velike nevarščine zmot in pregrešnih zablod svojeglavno razlagati in tudi poslovenjati ne sme, temveč se ima po razumu svete katoliške cirkve ravnati, toraj so si pobožni Japel najprej od ljubljanskega škofa nasled izprosili, kojega se imajo pri svojem činu deržati. Tedanji ljubljanski viši pastir Karol so jim odkazali pot in jim mnogo pripomog oskerbeli, z delom srečno napredovati, kakor se u njihovem predgovoru leta 1784 za vse to lepa hvala bere.

Naj bi se beseda božja prav poslovenila, po razumu svete katoliške cirkve ubrana in vsake pomote ovarovala, je bilo šest presojevalcev odbranih in naprošenih, kateri so se po štiripot u tednu shajali u presojo poslovenjenega svetega pisma, visoko učeni in bogaboječi možje, kateri zaslužijo, da jih slavno imenujemo. Bili so p. Anton Jevnikar, g. Franc Paradizo, g. Gregor Zupan, doktor sv. pisma, g. Jakob Sorčan, doktor sv. pisma, p. Jordan Cerer in g. Boštjan Zupan. Po velikem trudu imenovanih mož je prišel leta 1784 u Ljubljani prvi del sv. pisma novega zakona ali testamenta na svetlo, u kojem se berejo vsi štiri sveti evangeliji poslovenjeni, namreč sv. Matevža, sv. Marka, sv. Lukeža in sv. Janeza. U ravno tistem letu je bil drugi del nove zaveze natisnen, u kojem se apostolsko dejanje, listi apostolov in pa skrivno razodetje sv. Janeza bere.

Ne on, ki samo piše, tudi ne, kdor le uči, temveč

on, ki uči in stori, bo po besedah Kristusovih velik u nebeškem kraljestvu slovel. Po pravici in resnici se te besede tudi na našega Jurja Japelna lahko obernejo. Bili so priden pisatelj, pa tudi učenik in skerben dušni pastir. Pri sv. Petru u ljubljanskem predmestju so bili duhovske zaloge Šilingove oskerbnik in vodja duhovstva, katero ima dolžnost duhovsko službo opravljati. U tem času so jih tudi škof med svoje svetovalce uverstili. Od leta 1793 do jeseni 1795 so bili župnik in dekan pri sv. Kancianu na Ježici blizu Černuškega mosta. Iz Ježice so se preselili za dekana u Naklo, u prijeten kraj dobro uro nad Kranjem. Povsodi so modro pastirili, dober dušni oča svojim duhovskim otrokom. Njihove pridige so bile prav po domače zložene. Akoravno so bili visokoučen mož, so se vendar znali u svojih podukih tako ponižati, da jih je vsako dete lahko razumelo. Vsakemu so bili vse, naj bi vse Kristusu pridobili.

Ne kdor sam sebe hvali, kaj velja, uči sv. Pavel, ampak on kogar Bog hvali, naj si bo po njegovih dobrih delih, ali po svojih namestnikih. Veča ko je pravičnega moža vrednost, večja je tudi njegova ponižnost, ako je mož po volji božji. Taki so bili rajni Japel. Njihove popisane koristne bukve, njihove osebne zasluge in izverstne dušne lastnosti so bile tudi svitlemu cesarju znane, in zlata svetinja jim je bila poslana. Poklicani u Ljubljano častito znamenje prejet, so se pešec na pot podali — kakor sem slišal pripovedovati. Po cesti se za njim gospod pripelje, kateri se je ravno na to slovesnost u mesto namenil. Ugledavši ponižnega Japelna pešča, jih prijazno povabi, naj se ž njim na častito obhajo peljejo, katera je njim veljala. — Blažen mož, kateri več velja pred Bogom in pri pravičnih ljudeh, kakor sam sebe obraja; le on lahko zadovoljno in veselo živi, kajti več prejme, kakor po svojih mislih zasluži in poželi.

Zadovoljnost je polovica življenja; ona je prava kerščanske modrosti blažena hčer, pa le onemu zvesta družica, ki brez truda za božje kraljestvo dela in za blagost svojega naroda skerbi, kakor rajni Juri Japel, po zlatih besedah Kristusovih, ki veli: „Jaz sem vas izvolil in postavil, da greste, ter sadu prinesete, in da vaš sad ostane“.

Kako skerbno so častiti g. Japel u cirkvi učili, tako neprenehoma so doma si glavo lomili in mnogo noč prebedeli, toliko učenih, obširnih bukvij spisati. U tem času so sveto pismo starega zakona dogotovili, in u Ljubljani od leta 1791 do 1802 na svetlo dali. Pri prenašanji stare zaveze so imeli nekoliko pomagečev, zakaj toliko delo moč enega moža preseže. Njihovi sodelalci in naše hvale vredni možje so bili verh Kumerdeja Blaža iz Bleda, vodje ljubljanskih šol, in poznejega c. kr. nadzornika ljudskih šol u celjskem krogu na Štajarskem, Jožef Rihar, župnik pri sv. Petru u Komendi; Jožef Škrinjar, Ljubljančan, župnik pri Materi božji pred mostom u Ljubljani; Modest Šrej, župnik pri sv. Jakobu na Savi; Anton Traven iz Doba, doktor sv. pisma in župnik na Ježici blizu Savskega mosta, in Matevž Wolf, župnik u Bohinskej Beli. Pa vsem ovim marljivim sodelalcem so bili Japel oko in pero, ter so se največ trudili, in verh svetega pisma še več potrebnih in koristnih bukvij Slovincem podali, kojih najimenitneje so: „Veliki katekizem“ u prašanjih in odgovorih, u Ljubljani natisnen 1779, u drugič 1787, u tretjič 1793, u četertič 1809. Kako močno so ljudem s tem katekizmom ustregli, pričajo njegovi mnogi natisi, in želeti je, naj bi ta knjiga kerščanskega nauka u nobeni hiši ne pogrešala se. — Na dalej so spisali: „Zbrane molitve“, u Ljubljani natisnene 1786, koje se blizu redke med ljudmi najdejo; „Listi in evangelji“, u Ljubljani 1787, u drugič

1792, u tretjič 1806 natisneni. Za mojega vedenja je lahko natisov še več. — Cerkvene pesmi, litanije in molitve,“ natisnene u Ljubljani 1788. — „Pridige za vse nedele I. in II. del“, u Ljubljani 1794. Vse te pridige, kakor sami pravijo, so iz tujih jezikov predstavili, posebno iz laškega, kojega so popolnoma umeli. Poslednje njihovo znano delo bila je lepa iz latinskega poslovenjena pesen: „Ribiči ljudij“, koju so u celovski duhovščnici zgotovili in pri Janezu Leonu 1803 natisniti dali.

Najde se u knjigah rajnega Japelna in njihovih tovarišev marsikaj u besedi, kar bi lahko boljše bilo. Nij hvaliti da so čisto slovenske besede: zaklad, jezar, bičati i. t. d. odvergli in z nemškimi nadomestili; tudi nij gladko in lepo, da pišejo kareg, hlinavsko i. t. d. pa jih za takih malenkostij del grajati, Bog obvari! Saj se med čistim zernjem vselaj kaka smet najde, in pisatelja nij, ki bi svojih posebnostij ne imel. Vsa njihova velika in obširna dela so naše hvale in pohvale vredna, kakor duhovski otroci vedna slava svojega skerbnega očeta. — Po naznavi gosp. Metelka u predgovoru slovnice na XXIV. strani so rajni Japel slovensko slovnico izdelali, katera bi imela ravno u natis priti, ko jih je smert dohitela, delo pa u rokopisu zaostalo.

Človek si na svetu gostokrat želi, kar bi njemu škodovalo, ako bi se mu po volji storilo. Neskončno modri in dobrotljivi Bog toraj človeku dostikrat odreče in njegovih želij ne dopolni, pa mu hoče kaj boljega dati, če se ponižno u sveto voljo božjo poda, rekoč: „Dobro meni, da si me ponižal, naj se tvojega opravičenja učim“. Tudi rajni Japel so iz Ježic za imenitno faro Leskovec zunaj Kerškega na spodnjem Kranjskem prosili, pa je nijso dobili; ali iz Naklega so bili u višo službo u Celovec na Koroško poklicani, in jeseni l. 1799 za korarja stolne cirkve povzdigneni, zakaj

njihove zasluge so tudi po stranskih deželah slovele. Tudi u Celovcu so bili visoko poštovani in ljubljani na strani svojega rojaka, prijatelja in podpornika slavnega Žiga pl. Hohenwart, potlejnega škofa u Lincu na gornjem Avstrijanskem. Izvolili so si jih za vodija mladim duhovnikom u celovškem semenišču, katerim so lepo latinsko pesen: „Piskatores hominum“ poslovenili. Pozneje so postali Japel viši nadzornik ljudskih šol kerške škofije.

Bilo je svoje dni korarstvo kerške stolne cirkve toliko imenitno, da so le mašniki žlahnega rodu korarji postajali. Pervi prostanec, ki so med žlahne rojake kerških korarjev stopili, so bili rajni Jakob Paulič, pozneje knezoškof kerški, imeniten in slaven mož, kojih je mati uboga na potu pod nekim križem porodila; drugi prostancev so bili rajni Juri Japel, kojim nij število plemenitih dedov, marveč plemenitost učenosti in čednosti, in pa število zaslug stezo na više odperlo. Da so jih mnogi u zavidu pisano gledali in za tujca imeli, nij kaj novega, saj vsak kosec kruha svoje zavidnike ima; celó deželsko poglavarstvo se je tadanjemu knezoškofu potožilo, zakaj da nijso domačina za korarja izvolili. Pa tadanji knezoškof Frančiško Salm nijso poslušali lajalcev, ki le po kruhu gledajo, se nijso deželske oblasti plašili, ki rada le po zvunanjem sodi, ampak so ozir imeli, kakor poterdivni list 9. oktobra 1799 pravi, na Japelново sveto željo za izveličanje duš, na njihovo pravičnost in pošteno zadržanje, na njihove čednosti in zasluge, ter so jih za korarja povzdignili in poterdili, zaupaje, da bodejo Japel lepo dopolnili, kar so si viši pastir od njih obetali. — To so zvesti služabnik božji tudi storili, katerih nij viša čast napihnila, ne imenitnejša služba u lenobo zazibala; ostali so pridni in ponižni delavec u Gospodovem vinogradu. — Pač moder mož, kojega čast ne omami in posvetna sreča u dobrem ne oslabi, ki ne

pozabi, kar sv. Gregor tako lepo uči: „Kadar se množijo dari, raste tudi darov račun. Za toliko bolj ponižen in Bogu služiti bolj učen mora po svoji službi vsakdo biti, za kolikor veči račun vidi, da bo imel dajati. Smo od stvarnika sveta več ko drugi prejeli, bomo potem pred sodnikom sveta tudi ostrejšo sodbo imeli.“

Naj si ravno pravi služabnik božji svoje slave ne išče, temveč le za božjo čast skerbi, on vendar le prej ali slej svoje časti učka, če ne na ovem, za toliko lepše ga na unem svetu Bog počasti. Tudi ponižnemu Jurju Japelnu bila je še imenitnejša služba božja namenjena, u Terstu škofovski sedež zasesti, in za pastirsko palico zapuščene cirkve sv. Justa prijeti. Ali Bog, neskončno moder in dobrotljiv, te butare Japelnu nij nakladal, ampak jim je to nevarno čast u lepšo, kakor zaupamo, u nebesih zamenil. Veseli glas, da so Japel za teržaškega škofa izvoljeni, jih je na mertvaškem odru došel. Umerli so 11. oktobra 1807 u Gospodu, kakor so vse svoje dni Gospodu živeli, in pri sv. Rupertu za Celovecem počivajo od svojih del, njihova hvala pa u lepem spominu Slovencev živi.

Ako pomislimo čas, u katerem so živeli, in preštejemo njihove spise* in njihova obširna težavna

* G. dr. Janez Bleiweis piše u svojih „Zlatih klasih“:

„Razun Japelnovih spisov, ki so v natisu beli dan zagledali, jih je še nekoliko v rokopisu ostalo. Tukajšna licealna knjižnica shranuje: obširno nemško-slovensko slovnico v celih 388 polah pod naslovom. „Slavische Sprachlere, das ist, vollständiger Grammatikalunterricht von der krainerischen und windischen Sprache, wie sie in Krain, in dem österreichischen Litorale, in der Grafschaft Görz, in Steiermark und Kärnthen gesprochen wird oder vielmehr gesprochen werden sollte, dann wie sie von den Kroaten, Dalmatiern, Slavoniern, Böhmen, Pohlen und Russen leicht verstanden werden kann. Verfasst

dela, se lahko prepričamo dobrega duha, ki jih je za svoje ljudstvo oživiljal, in moramo po vsej pravici spoznati, da so rajni Japel bili igla najiskrenejših rodoljubov naših, kar jih je kedaj sloven-

von Georg Japel, Dommherrn und Schuloberaufseher des Gurker Bisstums. Klagenfurt den 2. Jänner 1807;" — potem „Areticae Horulae Adami Bohorizh A. 1584. Vitebergae vulgatae nunc Redivivae seu Tractatus comprehendens Elementa linguarum principalium slavicae originis, videlicet Carniolicae seu Vindicae, Croaticae, Slavonicae, Dalmaticae, Bohemicae, Polonicae et Moscoviticae“; — in „Odgovor na vprašanje, ktereга slovanskega narečja je treba otroke napred učiti za ložji razumevo Rusovskiga, Polskiga, Pemsckiga, Dalmatinskiga, Hrovaškiga in vsih družih slovanskih narečij?“

Tukajšni muzej hranuje tudi nekoliko Japelnovih rokopisov, kateri spričujejo, da resni gospod je zraven pobožnih pesmic včasih tudi kakošno šaljivo in okroglo zapel; prestavil je namreč pevsko igro ali opero: „Artaxerxes“ od P. A. Metastasia iz talijanskega, in nekatere pesmi Mos. Mendelsohna, Gellerta, Kleista in Hagedorna; zložil je pesmico „kako se na Krajnskem proso mane“, „otročjo posteljo na kmetih“ i. t. d. Da je Japel znal tudi humorističen biti, se vidi v poslednjič imenovani pesmici, v kateri nadloge očetovske šaljivo takole popisuje:

Pervič morem jest kupiti
Kurjih jajc pehare tri,
Drugič morem tud dobiti
Polhen kurnik kokoši.

Tretjič morem speč' pustiti
Nar manj pet ali šest pogač,
Tolkajn vina tud kupiti,
De bom kmalo res berač.

Kej so cule in plenice,
Kej je zibel in povoj?
Kej so kape in tančice,
Kej je mir in pokoj moj?

Kar bo meni še ostalu,
Bo v botrinji gori šlu,
Kaj se bo kaplanu dalu,
Kaj še tudi mežnarju?

ska zemlja nosila. Bodi jim toraj naša hvala na
tem svetu, u nebeškem raju pa večno plačilo!

Nekaj bodo botre spile,
Kadar k ženi pridejo,
Nekaj bodo dékle zlile,
Kadar piskre vbijejo.

Kej je to, kar bo potreba
Noter v kopel babci dat?
Kej še to, kar ni potreba,
Pa se vendar more dat!

Zdaj se tu, prijatelj, zgledaj,
Kako ubog'mu možu gre! i. t. d.

Ured.

6. Leopold Volkmar,

slavni pesnik slovenskih goric.

(Drobt. 1853.)

I.

„Učenost napihuje, ljubezen oživiljuje“: pravi sveti apostol Pavel, in po resnici! Visoka učenost brez prave ljubavi rodi napuh; kerščanska ljubav, kateri je pristna učenosti družica, daja ponižnost, podlogo vsake jake popolnosti. Visoko učenim glavam brez svete ponižnosti se rado pripeti, kar sploh prislovnica pravi: Ptica, ki visoko leta, rada nizko obsedi; le ponižnost varno po svetu hodi, ljuba Bogu in vsem poštenim ljudem.

„Sovražnik človeštva je ves svet, kakor pajek, z mrežo zavida prepregel, veli sv. Anton puščavnik, in le tisti, ki je u resnici ponižen, izleze srečno pod njoj, prevzetnež pa se hitro zahomota“. Blagor mu, kdor učene glave, pa pohlevnega, ljubeznivega serca za božjo čast in za blagostan ljudstva dobro čini! Kdo je on, in ga ne bomo hvalili? — Takega verlega moža je u slovenskih goricah mati rodila 13. oktobra 1741 u ljutomerskem tergu, kojega slavno ime naj vsak Slovenec spoštovaje izgovarja: Volkmar Leopold, stari slavulj veselih slovenskih goric. Lepo življenje verlega moža so nam že naš slavni domorod častiti gospod Anton Murko popisali*; pa

* Leopolda Volkmera, pokojnega duhovnika Sekavske škofije, Fabule ino pesmi. Spravil ino s kratkim Volkmer'vim življenjem na svetlo dal Anton Janez Murko. V' Gradci. Na pro-

ta kratek životopis Drobtince obširneje razgerniti želijo, rajnemu blaženemu možu u pohvalo, naši šolski mladeži pa u posnemo. Bog daj srečo!

Najimenoitneje gorice spodnjega Štajera so ljutomerske; njih vino je maslo matere terte Slovincem. Na izhodno-severnem bregu teh goric stoji Ljutomer — Luttenberg — slov. ljudstvo pravi: Lotmerg, rojstni kraj našega Volkmera Leopolda. Njihov oča Anton bili so pošten teržan, po rokodelu priden črevljar; mati Marjana Ebensreih, skerbna rokodelka in gospodinja. Nijsta imela drugih otrók, kakor Leopolda, tudi ne obilnega plemena, pa vendar sta veselo živela, ker sta lepo Bogu služila, svojega sina u strahu božjem gojila in pa pridno delala, kakor tri najsvetejše csebe u mestu Nacaretu u bornej bajtici. „Blagor ubogim u duhu, kajti njih je nebeško kraljestvo.“

Kamor se mlado drevice nagne, bo izrastlo staro drevo, in kakoršno drevo izraste, divje ali požlahneno, takov bo tudi njegov sad. Resničen je tudi večidel golč*: Kakovi stariši, takovi otroci. „Oča u merje, pravi sv. Duh, po svojem sinu pa še vedno živi.“ Po sinu se oča imenuje, po njem dobro ali slabo sluje za mnoge zarode. Rajne matere košice u černej zemlji počivajo, ali materne čednosti in slabosti hčeri po svetu nosijo, pokojnici u slavo ali nečast, jej lepšajo diko nebeško, ali jej množijo muko peklensko. Oh, naj bi očetje in matere ovo resnico bolj živo spoznali, in za svojo deco tako skerbili, kakor rajna Volkmar za svojega sina Leopolda!

Leopoldek, ves pohleven in pobožen deček, je kazal prebrisano glavo in pa blago serce. Lehko sta oča in

daj v' Fr. Ferstl'vi knigarnji, Jancza Lovrenca Greinera. 1836. Srednje Šerke str. XVI. in 148.

* Golč, izgovarja se guč, tukaj = beseda. Glagol golčim — golčati = govoriti. Ured.

mati spoznala, da je Bog Poldeka za kaj višega namenil, kakor za očetom na trinogi sedeti, in na kopita podplate nabijati, da si je ravno črevljarija zlata mojstrija vsakemu, kateri se je modro derži. — Nij prav, se svojega dela sramovati, naj si bo šilo ali šivanka; naj se časti, dokler pošteno človeka živi. Rokodelstvo je zlata ruda, in stariši močno grešijo, kateri otroke le u višo službo tiščijo, za kojoj nijmajo ne glave ne serca. Pa tudi nij prav, ako roditelji svojega sina u šolo ne dajo in mu ne pomagajo u stan, kojega mu je Bog odločil. Srečen je, kdor si tudi stan izvoli, u katerega ga Bog kliče, ter mu lastnosti in pa stanovitno veselje zanj da. Veselje našega Poldeka je bilo zvoniti, u cirkvi biti in pa k svetej maši služiti. „Dajva ga u šole,“ sta oča in mati djala. „Ako ravno s težavo, bova mu pomagala, in Bog mu hoče dati, kar mu je namenil.“ Tako sta sklenila in storila po vzgledu Elkana in Hane; Bogu u službo sta izročila mladega Leopolda.

Lehko in prav pridno se je berzni deček učil, in ker je veliko ukaželjnosti kazal, so ga u bližno mesto Varaždin na Horvatsko u latinske šole dali. Dobro se je mladi Volkmar latinskega jezika prijel, kojega so svoje dni vsi izobraženi možje prav gladko govorili; zraven se je pa tudi horvatski besedi lahko privadil, katera je našej slovenski najbliža sestra, zale hčer i edne matere Slave, kojoj u tistih okolicah še zdaj vsi prosti ljudje tako čedno govorijo, kakoršna se slovenščina po mislih učenih možev u starem svetem pismu čita, kojega je sv. Ciril, apostol Slovanov, prvi poslovenil. — Slavno in koristno je u mladosti sosednih jezikov se učiti, ne le nemškega in laškega, marveč tudi vseh bližnih slovenskih podnarečij, ki so nam za toliko bolj lehka, kolikor so nam bliže u zlahti. Kolikor jezikov pa kdo zna, toliko človekov veljá; in kdo vé, kamo še po svetu prideš?

Po doveršenih prvih šolah se je verli Volkmar na više šole u Gradec podal, se modroslovja in potem bogoslovja učil, ter se za maštvo pripravljat, kakor so bile ljubih starišev najslaje želje. Ali malo pomagajo očeta in matere še tolike želje, če nijma sin veselja, ne skerbi pošteno k altarju stopiti in po duhovsko živeti! Nijsta oča in mati sinka za duhovski stan od mladih nog vabila, se nij mladenič po viših šolah prav skerbno zapejlivega sveta varoval, hitro se bo starišem radost u veliko žalost premenila, ako sina posvetnega u duhovski stan prisilita. Ne daj Bog tega! Sin mora slobodno voljo imeti, naj si hoče ženo vzeti, ali duhovski stan izvoliti; prisiljena reč nikoli dobrega ne stori, najmanj u maštvu Bogu posvečenem. Svet in imeniten je mašni stan, lep in častit, kakor solnce; pa se ima tako pripravno nastopit in tako pošteno nositi, kakor so ga pobožno nastopili in zvesto ohranili naš Leopold Volkmar.

Po Matevževem tisti dan (22. septembra) 1764, so bili u mašnika posvečeni, in so hitro potem u Ljutomeru u ravno tisti cirkvi Bogu svojo novo mašo peli, u kojeh so bili 23 let poprej kerščeni. Kdo pa pozna veselje cele župnije, videti svojega rojaka novo mašo služiti! Kdo občuti radost kumov, otroka pri altarju gledati, kojega so oni k sv. kerstu prinesli! Kdo more izreči starišev preserčno veselje iz novoposvečenih rok lastnega sina prejeti Jezusa presveto telo, zastavo večnega življenja! — Toraj nij lepšega obhajila, ne bolj veselega shoda po Slovenskem od svete nove maše. Vsa domača duhovnija se raduje, od daleč se vé rni snidejo, rekoč: „Ako tudi podplate razdereš, nove maše ne zamudi!“ Sosedje in žlahta naredé novemu mašniku lepo gostijo, ter se veselijo u Gospodu velike sreče, da je izmed njihove srede sin toliko častito službo nastopil Bogu posvečenega mašnika, ki hoče med Bogom in ljudstvom stati, in dušam u nebesa pomagati.

Obednico postavijo na trati u kakem veselem sadunosniku, zelene šotore ali ute; sosedje prinesó kavračev, rac in druge pitane perutine, žlahta pa barigle ali čutare vina. Mladenči priprežejo verle konjičke, kadar treba goste u cirkev peljati, dekleta pletejo do polnoči vence, in že pred jutrovim svitom slovesne podvoje; vsa okna in vrata so u cvetju, kodar novega mašnika z belo-zelenim vencem na glavi, častita procesija pelja. Vsa okolica vselega strela, zvonjenja in pobožnega petja doni, s kojim se sveti mašni stan časti. — Prav je, in spodobi se, da Slovenci novo mašo svojih rojakov tako slovesno obhajajo; tako častito godovanje daje mladenčem serce, se na maštvo vredno pripravljati in ne ustrašiti težavne duhovske službe. Taka cirkvena slovesnost tudi stori, da u veselih slovenskih goricah se duhovnije ali fare najdejo, katere po dvajset in više svojih rojakov mašnikov ob enem štejejo, in tistim krajem duhovskih pastirjev ne pomanjkuje, kajti se stan poželi, kakor se počasti.

Novo posvečenega mašnika najsrečnejši dnevi, duhovskega življenja rožni cvet, je nove maše veselo godovno. Cvetje in rožno zelenje mlademu mašniku na steze trosijo, željno se mu vernih serca odpirajo, sije prijazno solnce milosti božje mlademu pastirju. Ali vse toliko in tako radovanje le časek terpi, ako se veselja cvet u izveličanski sad ne obzori, kojega hoče Kristus od svojih namestnikov imeti, rekoč: „Jaz sem vas izvolil, da greste, da sad prinesete in vaš sad ostane“: sad zdravega nauka, svetih vzgledov in dobrih del, ki na polju Gospodovem, u duhovskem stanu rastejo. Blagor duhovniku, toda malo jih je, kateri bi se tako slavno in pa toliko pohlevno u svoji sveti službi obnašali, kakor častiti Leopold Volkmar, pobožen mašnik, mladini skerben učitelj in slaven pisatelj svojega ljudstva. Bratje! to trojno dejanje rajnega Leopolda Volkmera živo

poglejmo, po svoji moči posnemaje, in bodedo hvale vredni.

II.

Kadar škof mladega mašnika u službo dajo, mu duhovsko polje odkažejo, naj ga skerbno obdeluje, ternje hudobnosti iz njega ruje, zernje svetih čednostij seje, plevel pohujšanja trebi, in za cvetje lepih vzgledov skerbi. Duhovnika oralo je zgovoren jezik, njihovo duhovsko sejanje večnih resnic premišljevanje, rodovita rosa je mašnika pobožna molitev. In kakor skerben gospodar zarano ustaja, ter po molitvi juterni u mislih svoje polje ogleda in potrebno delo naroči, ravno tako skerben dušni pastir premišljuje svoje ljudi, kateri so mu u skerb izročeni, kaj bi jim bilo u dušni prid potrebnega, kaj koristnega, in kako bi se jim najbolj dogotovilo. Po svojih apostolskih hojah k bolnikom, po bernjah in obiskovaje sosesko, vidi in sliši svoje čede dušne bolezni, opazuje lahko ljudstva slabe navade, krive vere in pregrešne čine svojih ovčic. Skerben dušni pastir varno čuje in nevarščine hitro zapazi, koje njegovi duhovniki žugajo, ter povzdigne ob pravem času kakor tromba svoj glas. Dober pastir ne da volkom puhajšanja delati, ne ponočnim ptičem po roparskem lovu letati; on svari, žuga z božjimi šibami tako dolgo in stanovitno, da potolaži hudobne, izdrami zaspane in oživi k dobremu mlačne ljudi; on ne počiva poprej, da se omladi s cvetjem svete čednosti njemu odkazano polje Gospodovo. Pač veliko in težavno naročilo! Kmet se ima s poljskim delom močno potiti, dušni pastir pa veliko premišljevat, moliti, pisati in učiti, ako hoče svoje polje prav obdelati, da mu bogato dobrega rodi in pripravlja obilno plačo pri Gospodu. Kmetu je potreba ostrega lemeža in čertala na oralu, duhovskemu pastirju pa resnega svarila in ostrega pokorila. Kmet mora težko brano imeti, mašnik pogosto za šibo duhov-

ske oblasti modro prijeti, da ga hudobija terdovratnih ne užuga. Kmet potrebuje toplega solnca in pohlevnega deža na svoje sejanje, mašnik pa pobožnega opravila, da se mu božja setev lepo ukorenini, kali, ozeleni, in žlahno blago pokaže. Dušni pastir mora pridižnico (leco) ljubiti in po cele dni u spovednici sedeti; ona je njemu božji škedenj, u kojem za vevnico derži, ter dobro zernje za nebeško žitnico od plevela, ljulike od stoklasa loči, ki bode u snopiče zvezano in u ogenj verženo. Kdor tako ne čini, in kakor zanikarno hlapče svoj del zakoplje, njemu bi stokrat bolje bilo, naj bi lopato ali pa puško nosil, kakor da je toliko nevarno službo nastopil, u koji se namestniku božjemu veliko zaupa, tudi veliko terja od njega.

Vsaka duhovnija je drag vinograd Gospoda vojskinih trum, serca vernih so terte Jezusove, od sv. Duha usajene po solnčnih goricah svete katolške cirkve; vsak mašnik so vinogradnik, s kojim se je Gospod pogodil in jim svoj vinograd u dušno delo dal. Potreba je terte obrezovati, dobro kopati, pleti in vezati, da bo tersje žlahno grozdje rodilo in dalo dobrega vina. Kako bi pa duhovnija dobrega dovolj storila, ako nijmajo njeni vladar ostrega vinjeka božje besede, ne vezila dušne tolažbe za ranjena serca? Le ternje in srobotje bo po takem vinogradu rastlo, kojega dušni pastir u šoli in cirkvi skerbno ne kopljejo; le divje grozdje hudobij bodo serca rodila, koja se u spovednici skerbno ne obrezujejo s pravo pokoro in resničnim poboljšanjem. Gospod Bog pride u svoj vinograd dobrega sadu iskat, in če ga ne najde, vzeme vinogradnikom svojo drago lastino, in jo drugim, boljim delavcem izroči; ali če vinograd nij za popraviti, ga da zverinam zatreti, da se u puščavo spremeni. — Ove resnice mlad mašnik premišljuje po potu u svojo odkazano duhovnijo, ter obuja serčne želje, zvest delavec biti u Gospodovem vinogradu, se ne dela ustra-

šiti, ne nasprotnikov bati; saj je Bog ž njim. U kratkem se delo berznega služabnika božjega pozná. Polje hvali orača, tersje kopača, lepo kerščansko dejanje vernih ovčic pa dušnega pastirja, kakor so hvalili našega Leopolda vsi verni, kateri so jih poznali ali pa imeli za svojega duhovskega očeta. „Oni so bili pobožen mašnik! Bog jim daj dobro!“ tako še zdaj marsikatera babela, mnogoter serec po tistih krajih govori, u kojih so Leopold služili.

Pervo polje nadepolnemu duhovnu Volkmaru odkazano je bilo pri svetemu Ožbaldu, zvnaj Ptuja, kamor so jih viši pastir l. 1765 poslali. Pri sv. Martinu poleg Vurmberga so tudi 11 let služili. Po njihovi učenosti in svetoželjnosti so jih u ptujsko mesto k veliki cirkvi za kaplana postavili, kder so 15 let vestno in modro za telesno srečo in dušno izveličanje svojih izročeniherkerbeli, kakor ljubezniv duhovski oča. Kar so z besedo učili, to so u svojem lepem vzgledu ljudem kazali; kar so u cirkvi božje besede nasejali, to so doma z molitvijo polivali. Njihove čudne ukapolne basni so bile njihove duhovske plevice, njihove svete pesni živahne opominjalke vernih, se varovati hudega in storiti dobro. Pač zlata vreden mož bistre glave, blagega serca in pa dobre, svetoželjne duše, kateri mogočen u besedi in u dejanju tudi vé za pero prijeti in svoje nauke s pismom podpirati! Ali vsega nauka živo ogledalo ima biti učitelja lepo dejanje: „Kdor uči in tudi stori, pravi Jezus, on bo velik imenovan u nebeškem kraljestvu“.

Perva skerb dušnega pastirja ima biti za drago mladino. „Dajte malim k meni, kliče usmiljeni Jezus, kajti njih je nebeško kraljestvo“. Tako mora vsak duhovnik deco zvati u šolo in cirkev h kerščanskemu nauku; poduk mladine je prijazna juterna zarija za dušo. Se ne očedi drevce, bo zrastlo ternjevo;

se ne požlahni mlado drevo, ostane gerčav divjak; ravno tako tudi deca. — Malo, malo je bilo še za rajnega Volkmara šol po deželi; lahko si po devet duhovnij prehodil, poprej ko si edno šolo našel, le po mestih in pa u kakem tergu so vsakdanjo šolo imeli; ali vsaka hiša bila je kerščanska šola, u koji sta oča in mati svoje otroke, gospodar in gospodinja svojo družino učila, Bogu lepo služiti in pošteno živeti. Vsako nedeljo in svetek so stari in mladi, preprosti kmetje in imenitni gospodje z velikim veseljem u posvečeno hišo božjo, u občno šolo kraljestva božjega hiteli. Kolikor manj je bilo svoje dni vsakdanjih šol za ljudi, toliko več je moralo zapovedanih praznikov biti u poduk ljudem; šole ob delavnikih so se pomnožile, in število praznikov se je zmanjšalo, toda svet se po samih šolah ne poboljša, ako stariši doma pravega dna ne položijo, gospodarji in gospodinje šolskim učiteljem ne pripomorejo. Učitelji u šoli izveličanske nauke otrokom u glavo, svete kreposti u serce sadijo, polivati in pleti jih morajo oskerbniki doma. — Dobra šola glavo razjasni in serce za dobro ogreje; in to je šole pervi, sveti namen. Učiti otroke po kerščansko modro živeti, si za časno in za izveličanje večno skerbeti, za to je šola. Pošteno dejanje ima u šoli prvo — posvetno znanje poslednje mesto. Dobro je znati pisati in brati, pa stokrat bolje pošteno ravnati. Brez modre glave in pravičnega serca, je tudi nemška beseda prazen mak. Slovenci! ne bodite abotne šolobarde, le na nemščino gnati, pobistrenje glave in požlahnenje serca pa zanemarjati. To bi bilo narobe delo. Šole so nam potrebne, to lahko vsak spozna; ali kdor le po nemški besedi šole ceni, se močno goljufa. Gorje vam, ako svoje otroke samo zato u šolo pošiljate, naj bi se nemščine učili, za modro glavo in pošteno serce vam pa nij mar! Nezarobljeni, napuhneni otroci vas bodo po nemško kleli, vi stariši pa bote po slovensko solze točili. — Potrebneje

se je Boga bati in spoštovati stariše, kakor nemškovati. Dobra je nemška beseda dobra, in kdor se je utegne lotiti, naj ne zamudi, pa edina pot k pravi sreči nij, kakor nekateri mislijo. Lepo Bogu služiti, očeta in mater lepo imeti, cesarju in od Boga dani gosposki pokoren biti, svoje delo dobro znati, svoje dolžnosti zvesto izpolnjevati, križe in težave (Adamov jarem) voljno nositi, veselo živeti in srečno umreti: ti zlati nauki so človeku veliko potrebniji, ko nemščina; ona bodi pridnim šolarjem naveržek. Tako nas sam Jezus uči, rekoč: „Iščite pred vsem božjega kraljestva in njegove pravice; vse drugo vam bo naverženo“. Ta zlata beseda tudi za naše šole velja.

Vedna šola za vse ljudi je pridižnica ali cirkvena leca, posvečeno mesto božje besede, kder nam Bog po svojih namestnikih govori in doveršuje, kar se u šoli vsak dan izveličanskega utemeli. Za toto u resnici visoko šolo imajo duhovniki goreti, po nji verni kristjani hrepneti; kajti od nje Jezus govori: „Ogenj sem prinesel na zemljo in hočem, naj ljudi unema. Kdor besedo božjo posluša in jo u sercu ohrani, je modremu možu enak, kateri svojo hišo na skalo stavi.“ Kdor pa hoče srečno staviti, se mora dobro pripraviti; on ki govori, in on ki posluša. Prazna je toraj hvala ljudi, rekoč: „Naš gospod se na pridige nikoli ne pripravljajo, pa le toliko lepo pridgajo, da jih ni blizu takih“. Pridigar brez vse vredne priprave po navadi pleve seje, in ne bo dobre pšenice žel. Dober pridigar vselaj dobro premislijo, kaj bodo povedali; naberejo rožic, koje bodo sadili, kakor naš Volkmar, kojih čedno, pa silno drobno pisanih govorov se še dosti med ljudmi nahaja. Najljubše so jim bile katehetične pridige, prav po domaše povedane, to je kerščanski nauk u pridigah; kajti so dobro vedeli, da kdor kerščanskega nauka, poglavitnih resnic naše svete vere temeljito ne zna, tudi

navadnih pridig prav ne razumi, in njegov verozakon le na pesku stoji. Pač so kerščanski nauki sploh ljudem veliko potrebniši od pridig; ali žalibože, da jih sploh u nemar puščajo!

Volkmara sveti govori pa niso bili samo za glavo svetle sveče, marveč tudi puščice goreče za grešnikov serca, ki so kerščenike hudim nagonom otele in jih unele za dobro. Verni so jih z veseljem poslušali, pa tudi radi po njih svoje življenje ravnali, ne le veseli poslušalci, nego tudi izpolnjevalci božje besede. Pač so prazne pleve besede ljudij, koje imajo pogosto iz cirkve grede: „Danes so pa lepo pridigovali! Takega pridigarja pa še nijsmo imeli“ i. t. d. Ako ljudje na vse to po svoji stari navadi delajo, resnice ne govore. Le če ljudje od pridige tiho gredó, vsi zamišljeni še mnogo solzo uternejo, potem sovražniku roko podajo, ptuje blago odrajtajo, slabe tovaršije zapusté, za božje reči pa oživijo, tako svoje učenike prav časté, kateri so jim luč prave pokore prižgali in pokazali resničnega poboljšanja pot. Vsak razsvetljeni pridigar pa z Davidom pravi: „Ne nam, o Gospod, ne nam, marveč svojem u imenu daj slavo. Saj besede niso moje, ampak Njegove, ki me je poslal.“

Kar dušni pastir na pridižnici pričnó, to imajo u spovednici zgotoviti; spovednica je duhovnika mogočna desnica okove pregrešnih navad razkovati, verige hudobnega znanja razdjati in postaviti spokornike u sveto prostost božjih otrók. — Dobrega spovednika nij potreba dolgo u spovednici čakati, oni grešnike čakajo. Nij strah vernih, se izpovedati vseh svojih grehov; kakor zgubljeni sin svojemu očetu se jim očitoserčno obtožijo. Kakor Ananija Savlu, odpró dober spovednik grešniku oči, da vidi po pravi stezi pokore hoditi. Žalosten k spovednici pride grešnik, in opravičen se poverne na svoj dom, zaslišavši sladke besede: „Zaupaj moj sin, moja hčer; tvoji

grehi so ti odpuščeni“. Blagor mu, kdor dobremu spovedniku, zdravniku dušnemu, u roke pride; dober angel ga za roko pelja. — Kdor se pa spovednice izogiblje, se boleznice izognil ne bo; in pogostoma se u boleznici zgodi, kar je človek u zdravih dneh zamudil. Dušni pastir so tudi bolenikov poseben prijatelj, kakor so bili častiti Leopold Volkmar.

Veliko boleznij se po deželi pri ljudeh iz nemarnosti začne, ker se ne varujejo na vročino piti, ne se prehladiti, in se ne vedó u nevarnih, nalezljivih betegih prav zadržati. Kdor nevedne podučí, neskerbne o pravem času posvari, jim učini večo dobroto, kakor da bi jim bolenim najboljše zdravilo prinesel. Tako so Volkmar storili. Je bila poletni čas silna vročina, so skerbni duhovni oča po kerščanskem nauku ljudi opomnili, na vročino ne prehitro, ne prehladno piti. „Ako ob košnji kermo sušite, ali na polju žanjete, ulijte med studenčnico vsikdar nekoliko kisa ali jesiha. Ova pijača, so Volkmar djali, je zdrava, pogasi žejo in človeka hladi, da vročino lahko brez škode prebavi.“ So jele biti na jesen hladne noči, so Volkmar posvarili ljudi, rekoč: „Ne poležavajte zvonaj, in po noči se ne razodevajte, da se ne prehladite in se vas griža ne loti.“ Dobri ljudje so jih radi slušali, in so zdravi ostali. Je pa kdo zbolel, so ga hiteli obiskat in pogledat, česa bi mu bilo potreba za dušo, česa za telo, kajti so dobri svet pobožnega Tomaža Kempčana veliko obrajtali, ki veli: „Od kraja skerbi in telo zdravi, da ozdravit prepozno ne bo.“

Zdravje tela in duše sta si najbliža soseda, kajti pod eno streho prebivata. Je telo boleno, nij duša vesela, je duša u kaki hudi strasti, tudi telo kmalu peša. Gostokrat pa dobri Bog telesu hudo bolezen pošlje, da dušo neverne strasti ozdravi. Ravno zategadel si imata dušni pastir in telesni vračnik pri boleniku prijazno roke podati,

če ga hočeta srečno ozdraviti. „Bog je ustvaril zdravnika in je zdravitelja za potrebo dal, da ga spoštujemo,“ uči sv. Duh. Bog pa tudi dušnega zdravnika pošlje boleniku povedat, kakor preroka Izaija h kralju Ecekiju: „Pospravi u svoji hiši in pripravi se, ker umerl boš!“ In ako človek čedno poravna in se lepo z Bogom spravi, da Bog lekom dober tek in mu življenje kakor Ecekiju podaljša. Perva skerb ima toraj ozdrava duše — druga še le telesa biti; obodvoje zdravje pa le od Boga pride. Prav ima toraj sv. Bazilij, rekoč: „Zdraviloslovje nam je od Boga dano, kateri je prvi ohranitelj našega življenja“. In sv. Gregor prav govori: „Krivično in brezbožno je govoriti, kakor da bi božja previdnost le za dušo, ne pa tudi za zdravje telesno skerbela, in da le ozdravljenje duše, ne pa tudi telesa od Boga prihaja“. Hočeš človek srečno ozdraveti, imaš svoje zaupanje u Boga staviti. Brez božje pomoči tebi vraštvo ne bo pomagalo, brez zdravila pa tudi Bog navadno neče pomagati, ker ga je tebi u pomoč ustvaril. Toraj ste dve sila veliki pomoti med ljudmi: se Boga bati, in u boleznih božje pomoči po svetih zakramentih ne iskati; ali se pa na božjo pomoč prederzno zanašati, rekoč: „Bo že Bog dal, da mi bo boljše, — zdravnika pa ne poklicati in zdravil ne rabiti. Boleniku je dveh reči pred vsem potreba: se u sveto voljo božjo podati, in pa po božji volji ravnati. Volja božja pa je, da se z Bogom hitiš spraviti z vredno sprejemo svetih zakramentov; pa tudi zdravitelja poklicati ne zamudiš, in se lekov skerbno poslužiš. Skerben duhovnik imajo toraj boleniku telesnega zdravnika nasvetovati; pa tudi zdravnik je dolžen betežnika opomniti, naj ne odlaga se z Bogom spraviti, ako želi srečno ozdraveti.

Ker sta si telesno in dušno zdraviloslovje u tolikem znanju, so bili svoje dni duhovniki tudi prvi telesni zdravitelji, kakor se u sv. pismu čita. Ako pa ravno u

naših časih dušni pastirji zdravnikom u poslovanje segati nijmajo, je vendar dobro in dostikrat potrebno u sili pomagati, kadar telesnega zdravitelja blizu nij, in se lahko zamudi poprej, ko dojde. Iz tega razloga so tudi učeni Volkmar mnogoverstnih rož zdravilno moč dobro poznali, ter so u nalezljivih betegih svojih krajev tudi zdraviteljem dobre svete dajali po svoji skušnji, ker vsak kraj svoje domače bolezni, pa tudi svoje tečne leke ima, ki nijso vsakemu znani, in koje le on pozná, kdor lastnosti kraja in ljudij dolgo let previdno opazuje, kakor za vse okoline skerbni Volkmar.

So bili častitljivi gospod na vse kraje hvale vredni dušni pastir, svetli sveči podobni, katera sveti in greje, ljudi oživlja in oveseljuje, tako so bili tudi mladih dijakov imeniten učitelj in oča, kar je našemu častitemu Volkmaru posebna slava.

III.

Kdor sadunosno drevo usadi in požlahni, za celo svojo hišo in rodbino veliko dobroto stori, ki bode mnogo let od drevnega sadu uživala; kdor pa nadepolnega mladenča u čednosti in učenosti modro izgoji, da izraste verl mož, naj si bo mašnik, pravdoznanec ali vojščak, on množi slavo in blagostan svojega ljudstva, za srečo cele dežele skerbi in zasluži, da ga narodi u hvalnem spominu imajo. Te hvale vredni so naš vlastenec Volkmar, ki so lepo množico slavnih možev izpodredili, jim u više službe pomogli, in so po njih svojo deželo osrečili. U mestu Ptuju, kakor na kmetih, kder so kot duhoven pomagavec služili, so Volkmar posebno šolo imeli, u koji so mladenče ne le čitati in pisati, marveč kerščanskega nauka in pravega, čednega zaderžanja, pa tudi za perve latinske šole učili. Stariši vseh stanov so jim svoje sinove zaupali, kajti nijso učili za posvetno mezdo iz dobičkarije, nego iz gole ljubezni božje in do mladeži, u skerbi

za občejo blagost svoje domovine. Jakše ko lastni stariši so Volkmar za gotovi blagor svojih učencev skerbeli, ter jim niso bili samo učenik, ampak tudi oča in mati. So jih pa tudi učenci radi imeli, kakor ljubijo otroci svoje ljubeznive stariše. Ubožne kmetiške mladenče, ki so zdrave pameti in pa čednega vedenja bili, so dobrotljivi Volkmar iz svojega oskerbeli, naj bo za živež, streho ali šolo, kadar se se mladi dijaki od njih na više šole podali, večidel u Gradec ali kamo drugam, ter so jim toliko in tako dolgo pomagali, da so si sami s podukom drugih šolarjev pomogli; in to je bila u tistih časih mladenčem velika dobrota.

Svoje dni bile so nemške šole u naših krajih redke, še huje pa je med nami latinskih šol pomanjkovalo. U Rušah, starodavnej sloveči fari za Dravoj, so marljivi duhovniki domačo akademijo ali učilno družbo imeli, u koji je mnogo verlih mož vsakega stanu izrastlo, med katerimi učeniki so bili častiti Jamniki najimenitnej. Tako verlo so se z mladinoj obnašali, da so žlahni in imenitni gospodje iz daljnih krajev svoje sinove u ruško šolo dajali, kakor imenik ruških šolcev svedoči. Ko je pa u Rušah viša šola usahnila, so častiti in učeni Volkmar posebno šolo u Ptuju začeli in pri sv. Urbanu tako pospešno napredovali, da je Volkmarjeva učilna rodovito semenišče imenitnih možev bila, ki so slava svojega ljudstva; kajti nij stanu, u kojem bi se ne bili Volkmarjevi učenci častili. Saj imenitnejih naj nekatere navedemo.

Duhovskega stanu so bili rajni prečastiti lavantinski knezoškof Ignacij Cimerman, rojen Bisterčan, ki so več let na Ptuju in pri sv. Urbanu Volkmarjev učenec bili, in prav radi od tistih let svoje mladosti marnovali. U dobi pred kakimi 30 leti je okoli dvajset dekanov, župnikov in drugih duhovnikov živelo, ki so bili Volkmarjevi učenci in rejenci. — Vojaškega stanu so bili: Mainrad baron Geppert, c. k. feldmaršal-lajtenant,

hraber vojšček, ki je leta 1830 puntarije u papeževih deželah umiril. — Leopold Šeidnagel, u službi španjskega kralja Ferdinanda VII., za del vojaške serčnosti s tremi vojaškimi križi in z redom sv. Hermenegilda ovenčan. Ta imenitni mož je gostokrat iz raznih mest španjolske dežele svojemu svaku na Ptuj pisal pozdravlja je svojega ljubega učenika Volkmar. — Karol pl. Steininger, c. k. feldmaršal-lajtenant, vitez ces. rusovskega reda sv. Vladimira. — Anton Alojz Czarnotzay pl. Šarlotenburg, c. k. polkovnik i. t. d. Toti, pa še več drugih imenitnih šolarjev, so vselaj hvaležno in tudi s solznimi očmi od svojega učenika in odgojitelja govorili, in očitvidno pričali, koliko koristnega so se pri njih naučili, kako verlo so Volkmar svoje rejence pobistriti in omikati znali. Naj lepo prigodbico iz ust rajnega prečastitega knezoškofa Cimermana povem, koja so mi sami pravili.

„Pri sv. Urbanu bilo nas je po pet in šest šolcev. Gospod župnik so bili naš rednik, učenik pa gospod Volkmar. Prav po domače smo živeli. Rajni Volkmar nas scer nijso s pravili preoblagali, za toliko več so nas pa vadili u mnogoterih potrebnih vednostih. Vsega lepega in koristnega smo se morali lotiti, kar človeku danes ali jutri lahko hasne; in pa prav po očetovsko sta obadva gospoda z nami ravnala. Obedovali smo ž njima pri edni mizi, da sta lahko na obnašanje rejencev pazila, in nam pokazala, kako se naj spodobno vedemo. Vsak teden je eden šolcev zapored na mizo stregel, mizo pogernjeval, kupice pral, in pladnjake premenjeval i. t. d. Videl sem g. župnika, kako so pri obedu mizni pert pod brado u zavratnik, spodnji konec pa pod okrožnik devali, da se ne bi pokapljali. Meni je to dopalo, in hitro sem ravno tako storil. Ko je pa versta na meni bila, krožnike premeniti, naglo ustanem — in joj meni! z miznim pertom beli plodnjak za seboj potegnem, ki na tla lopi

in se na kose razleti. Jokaje sem svojo nepazljivost obžaloval, pa to še nij bilo zadosti; moral sem tudi za služeno kazen prebaviti. In kako kazen so mi odkazali? Mesene dnij sem moral iz zeleno-glinaste skledice jesti. Moral sem poterpeti in se pohlevnosti in ponižne poterpežljivosti učiti. Ko je pa g. župnikovo godovno prihajalo, so mi gospod Volkmar lično pesnico zložili, katero sem se prav dobro na pamet naučil, in u imenu vseh sošolcev dobremu našemu kučegazdi dobro srečo voščil. Na god smo se vsi prazno oblečeni za g. Volkmarom k g. župniku podali, in meni je bila čast u imenu vseh govoriti. Poslednje verstice moje govorice so pa te-le bile:

Prej, ko naše serčne želje dokončam,
 Oče! eno lepo prošnjo 'mam:
 Meni nepazljivost odpustite,
 In mi glinast taler v cinjast premenite!

Prijazno so me g. župnik pohvalili, in k veči pazljivosti obudili; na to sem še tisti dan z drugimi juho iz beloglinastih, meso in druga jedila na cinjastih plodnikih obedoval, pa tudi nijsem več ničesa poterl. — Blagor možu, ki nosi jarem poštenja in privade od svoje mladosti! — Pa ne samo skerben dušni pastir in moder učitelj mladine, tudi znamenit slovenski pesnik so rajni Volkmar bili, ki zaslužijo, da jih tudi u tej reči s slavnim spominom ovenčamo, častitega Anakreona slovenskih goric.

IV.

Žalostni časi slovenščine bili so za rajnega Volkmarja; vsa u prahu in u mahu zaraščena je slovenščina spala. Nemci in drugi ptuji sosedi so jo čerteli in zaničevali, vlastenci so se je sramovali; kaj čuda, da nij bilo čitati slovenskih knjig, niti moža najti, ki bi jih

pisal. Na kmetih nij bilo šol, po terjih in mestih se je učila nemščina in latinščina; oni dve ste košato za mizoj sedeli, njuna sestra pa za vrati pozabljena sedela. Slave slavni sini so znali verlo pisati nemški in latinski, golčati italijanski in francoski, u svojem maternem jeziku se nijso dali slišati, kakor hitro so gosposko sukno oblekli. U celovškej duhovnišnici, u semenišču večidel slovenskih dušnih pastirjev, nij bilo najti slovenskih knjig razun Gutzmanovega nemško-slovenskega besednika, in pa kratko premišljevanje večnih resnic, slovnice izmed jezer učenih Slovencev eden poznal nij. Po tri duhovnije si lahko prehodil poprej, ko si slovenski evangelij, ali pa unih 68 svetih pesnij našel; in če je kdo vedel svet pasijon (terpljenje Kristusovo) čitati, ali pa svet evangelij povedati, je bil ljudem kakor prerok imeniten. Veliko duhovnikov bilo je med Slovence poslanih, kateri slovenskega še brati znali nijso; cirkvenik jih je u soboto naučil sv. evangelij brati, katerega so u nedeljo na leci ljudem s težavo povedali. Nij bilo dobiti slovenskih pridig; jih pa tudi duhovniki pisali nijso. Iz nemških in latinskih knjig so po verhu mlatili; in lahko se ve, da je bilo več plev, ko pa zernja, kar govor zadene. Drugi učeni stanovi se za svoj materni jezik zmenili nijso. Tako je uboga slovenščina žalovala, pa tudi omika Slovencev je toliko zaostala, da smo bili narodom u zasmeh in oporeko. Vsakojaškega serca je moral biti tedaj mož, kateri si je upal zaničevanega maternega jezika lotiti se, in zbujati med svojim narodom dušno življenje. To so storili na Kranjskem rajni Juri Japel, Gutzman na Koroškem in na Štajarskem naš slavni Volkmar.

Da domorodni pisec kaj velja, mora vse šege, dobre in slabe navade, vse čedne in nečedne lastnosti svojega ljudstva dobro poznati, poznati žile domačih občutkov; kinč njegove besede ima biti domač, ne kupljen; mora pa tudi vedeti pravo mero omike maternega jezika, da

ga zamorejo njegovi rojaki u razumenju dohajati. Le kdor domače lepo posneti — verlo ptuje blago pa čedno podomačiti zna, on zasluži slavno ime domorodnega učnika, kakor ga rajni Volkmar po vsej pravici zaslužijo. Njihova beseda nij sicer dosti uglajena, ker ga nij bilo, kdor bi jo bil likal; pa je zadosti prijazna in domača, kakor se čuje u slovenskih goricah. Nove slovnice in oblik u njihovih pesnih ne bodeš našel, pa za toliko lepšo množino zern zdravega nauka, in vence slovenskega duha zalih cvetlic. Nij bilo med Slovenci strasti, ne gerde razvade, ne škodljive krivovere, katere bi ne bili skerbni Volkmar zapazili in u kakej priložnej basni tako našgali, da so se krivniki gerdobe sramovali in odvadili, nedolžni pa varovali. (Beri čedne basni: Metulj ali gizada lenost; — Sivec ali srečna podložnost; — Pastirinka ali slepi stariši; — Vrana ali preoblečen kmet; — Želod ali popravljena pamet; — Papiga ali bogata nevesta; — Špartanarca ali slovenska mati; — Mijolka ali nesrečna laž; — Kruh ali človeške nevošljivosti; itd. *

Nij bilo domače poštene dobre volje, koje bi ne bili Volkmar s kako čedno pesnico oveselili, naredili ljudem nedolžno šalo za smeh, pa tudi u poduk. (Beri: Hvala kuhinje; — Sodba črez dekle pri domlatkih; — Pesem od kmetstva itd.)

Vsi radovedni so čakali ne le kmetiški ljudje, nego tudi duhovski in deželski gospodje, kaj bodo novega g. Volkmar nakovali; in zaslišati novo pesen so jo Slovenci hitro znali, prepisovali in razpošiljali; u kratkem se je po vseh krajih pela ali brala, in vsa dežela je oživela lepega pevanja in nedolžnega veselja. Verli domoljub Volkmar nijso zamudili svoje rojake za vojsko unemati, kadar je bila sila (beri: Hvala landverov), pa tudi nijso bojzljivcem prizanesli, ako se nijso junaško obnašali.

* Glej „Fabule in Pesmi“ str. 11, 23, 30, 45, 47, 57, 69, 70, 90.

Budili so serčnost svojih rojakov, skerbili za ljubo domovino, za nje slavo in blagostan. Kdo bi takega domorodca ne častil in po svoji zmožnosti ne posnemal?

Posebne hvale so vredne Volkmarjeve cirkvene pesni, polne pobožnosti in cirkvenega duha, koje še zdaj Slovenci, posebno sekovske škofije, od vseh najrajši pojejo, ker so u prosti slovenščini pisane in vsem razumevne, da jih lahko serce občuti. Zložili so takih za peto sv. mašo, pa tudi za posebne godove in cirkvene slovesnosti, da se k darovanju sv. maše pojó. In kdo ne pozná oživljajoče moči lepe cirkvene pesni? Ali nij, kakor da bi angeli glasove budili, kadar vsa zbrana cirkev edno glasno: „Slava večnemu“ zapoje, orglje in zvonove povabi, naj vernih pobožnost povzdigujejo? — Koga ne oživi za božjo besedo prelepa pesen „Očenaša“? — In kadar glasno gerlo k darovanju slovesno pesen svetniku na čast, ali u zahvalo za prejete dobrote, ali cirkvenemu obhajilu prav krepko zapoje, ali se ne posolzi mnogo verno oko, in porosi seme božje besede? — Blažen mož, kojemu Bog dobrega duha čednih pesnij dal! Vsaka je božji dar; in koliko takih je Bog Slovencem po častitem Volkmaru dal!

Kakor nij vsakemu človeku dano gladko peti, tako nij vsakemu pismarju dano pesni zlagati; kdor pa poseben dar pesniški ima, od vsake rože, od slednje trave lahko mično zapoje. Pevski duh se povzdiga nad solnce in mesenc u nebeške višave, in kadar se čudovernih glasov napije, in prav lepo zapoje, vzdiga na lehkih perutih mičnega petja serce svojih poslušalcev u rajske višine. Verli pesnik popiše živahno slabe in dobre prikazni, in s skrivno mogočnostjo človeško serce pelja kamor rad, ter vsako stvar živo popisati zna. Vredna je pesen Volkmarjeva od slovenske lipe, da jo tukaj podamo naši mladini u vzgled.

Pesem od lipa. ¹⁾

Pusti, lipa! da zapoje
 Tvoj prijatnik pesme tvoje;
 Pesme so lubezni guč. ²⁾
 Pevca kerv, kak vsaki reče,
 V' serčne kamre žgeča teče,
 Kak če v' serce priti žuč ³⁾?

Lipa! ti spiš celo zimo,
 Se ne gibleš, gda grem mimo,
 Krivec ⁴⁾ včasi te zbudi.
 Pa da švengli ⁵⁾ se glasijo
 Snežne muhe v' te letijo,
 Rečeš: Lipa, le še spi.

Kader pa mladletje pride,
 Zimi praviš, da odide;
 Sonce sneg no led tali.
 Kader krivca jug premaga,
 No oblake 'z megle žaga,
 No s' toplotoj podredi.

Kader viže vsak te svoje
 Po leséh ⁶⁾ veselo poje
 Detel ⁷⁾, kos no levica ⁸⁾;
 Kader doli na dvoriši
 Se kokošji smeh zasliši,
 Da na gnezdi jajce ma.

Tê ⁹⁾ si oči gor odpiraš,
 No toploto v' se požiraš:
 Tê se mertva izbudiš.
 Či ¹⁰⁾ z' oblaka rosa kaple,
 Zemlja spije njene kaple:
 Ti od nje se podrediš.

¹⁾ Prepisali smo jo nespremenjeno, kakoršna stoji u izvirniku, t. j. u izdanju Murkovem l. 1836. ²⁾ guč, prav se piše golč; prim. opazko str. 86. ³⁾ t. j. žolč. ⁴⁾ krivec t. j. sever. ⁵⁾ švengel t. j. kruncelj, ledena sveča, nemški eiszapfen. ⁶⁾ les toliko kakor gozd. ⁷⁾ detel: berglez, specht. ⁸⁾ levica: zeba, ščinkovec, fink. ⁹⁾ Tê: tedaj, takrat. ¹⁰⁾ Či: če, ko.

Tota mati te nadaja,
 S' sladkoj mezgoj¹⁾ te napaja:
 Piješ, kel'ko pit' želiš.
 Sita berst²⁾ skoz óka rivaš,
 'Z bersti cvet no listje šivaš,
 No košata tam stojiš.

Sladek duh iz tvoje cvéti
 Sopi, no diši po sveti:
 Vsa živad ga zasledi.
 Muhe, no posebno pčele,
 Obletijo te vesele,
 K' vsaki rečeš: Sédi, pí!

Pijejo, da so pijane;
 Neka celo noč ostane,
 'Z kerčme k' domi pot ne zna.
 Veter ali dež se vleje,
 Vboga bčela omedleje,
 No na lipi konec da.

Pavuk³⁾ sliši šomotanje,
 On ne misli več na spanje,
 Gre po noči niti prest:
 'Z niti verže⁴⁾ si napravi,
 No po lipi nje nastavi:
 Eno, dve, tri, tudi šest.

Pčela sama na se zabi,
 Verža jo za noge zgrabi,
 Mili glas s' perotmi da.
 Pavuk, ker na lov je strega,⁵⁾
 Hitro teče dol iz brega,
 S' giftom vbije vóznika.⁶⁾

Lipa! či daš pčeli piti,
 Pavuku prereži niti,
 Da ne najde v slaji smert.
 Škoda je za vsako pčelo
 Mi skoz njeno kunšno delo
 Mamó vozka, no mamó sterda.

¹⁾mezga: baumsaft. ²⁾berst: knospe. ³⁾pavuk: pajek. ⁴⁾verža: mreža. ⁵⁾strega: stregel. ⁶⁾Vóznik po Murku: gefangener, sklave.

Lipa! kaj sem tebi spel,
 Sem iz moj'ga serca vzel,
 Kader sem pod toboj stal.
 Dugo let nam lipa rasi
 Naše pčele srečno pasi:
 Vsaka med nam piti da.

Ne samo lipo, tudi košat hrast so rajni Volkmar posebno radi imeli, ter so pri sv. Martinu, kakor poslednjič pri sv. Urbanu si lep hrast izbrali, pod katerega so hodili molit, čitat, premišljevat in tudi pisat. Dolgo let so star dob na svoji poslednji službi imeli, kakor svojega prijatela, kojega so ob uri skoro vsak dan obiskali, kar jim ga brez njihovega vedenja neusmiljeni sosed poseka. Ko jim nekdo pové, da njihov krast posekan leži, vzemejo z žalostnim srcem peró in spišejo žalostno pesen:

Slovo od mojega hrasta.

Ti lep, visok, košati hrast!
 Se v' Dersteniki¹⁾ paseš,
 Rad da on tebi svojo mast,
 Da njemi velik raseš.
 Že dosti let on te redí,
 Ti zrasel si debeli;
 Od tê so njegov'vi sosedi
 List, želod, šipek²⁾ 'meli.

Na tvojem seli tam stojiš,
 Kak kralj sedi na troni,
 No nespremeknjen dol glediš,
 Kak veter drevje goni.
 Nevihte se ti ne bojiš,
 Gda drugo drevje stere;
 Če ti le z listjom zašumiš
 Se kčasi proč pobere.

Čé³⁾ gromske strele silna moč
 Te meti k' svoji šali,

¹⁾ Derstenik: okolica u št. urbanjski župniji; druga bližnja okolica ima podobno ime: Derstela. ²⁾ šipek: škippek, ježica, knopper. ³⁾ Čé: hče, hoče.

Njoj veržeš treski ta, rekoč:
 To maš, no se oskali.
 Žgê delavce od sonca luč
 Da nem'rejo prebiti¹⁾):
 O pojď'mo! je vseh eden guč,
 Ta k' hrasti se hladiti.

Pod toboj v' senci vsi v' okrog
 Dol sedejo na trato,
 No zdehnejo: Nam žegnaj Bog
 Kruh, mleko no šelato.
 Jaz sam, či me žgalina²⁾ ma,
 Grem vun iz moje hiške;
 Ti kličeš mene k' sebi tá,
 Kak kvokla svoje piške.

Tê vzemem pal'co no klobuk,
 Še bukve v' nadra³⁾ vtekнем,
 No tečem hitro, kak hajduk,
 Pa včasi se poteknem.
 Gde pridem k' tebi, pervo je,
 Ponižno te pozdravim:
 Dopusti meni, prosim te,
 Da se kraj té postavim.

Jaz zmeknem 'z nader bukvice,
 No začnem kaj 'z njih brati:
 Pa dugo ne⁴⁾, da pétice
 Navolijo se stati.
 Zdaj gor in dol po senci grem,
 Si dosti premišlujem,
 Kak hitréj pa v' hiški sem
 Si misli vkup spišujem.

Tê vidim, da 'z njih pesmi so,
 Sašite na papiri:
 Tak glasno se smejim krez to,
 Da pokajo mehiri.
 Veselje takšno gostokrat,
 Pod toboj si nabere;

¹⁾ prebiti: preterpeti. ²⁾ žgalina: vročina. ³⁾ nadro: nedro.

⁴⁾ ne: ni, nij.

Nek' méni, videjoč me stat'
Tam, da si glavo terem.

Pa ne; en vsaki list od té
Mi v' pamet misli séja,
Tak goste seja, kak bi nje
'Z vejačoj ¹⁾ mlatec véja ²⁾.
Či roka vtegne pisati,
Kak pamet njoj narača, ³⁾
Tak njena mója s' pesmami
Se meni dobro plača.

Ti lubi hrast, ti meni si
Veselje néko déla ⁴⁾);
O da prijaznost najna bi
Še dugo let terpéla!
Pa ravno zdaj, gda to želim,
Na tihem eden reče:
Se ne boš več pajdašil z' njim!
Ah, serce mi trepeče.

Povej, prijatnik! zakaj ne?
Povej, ne skri resnico!
Sem jaz mu storil, kdo to vé,
Sem storil gda krivico?
To ne; pa nekaj druga se
Je tote dni zgodilo:
Prijatnik tvoj položen je
Gor materi na krilo.

Kaj praviš? Kaj! Moj hrast leži?
Je ne več na koreni?
O žalost krez vse žalosti!
Sercé se mi povéni.
Tvoj lepí hrast, moj vučénik,
Pri kerem bil sem v' šoli,
Tvoj cir, edini derstenik!
Leži tam v' tvojem dóli.

Ah, prid'te hitro, sosedi,
Ta k' vašem hrasti skoč'te;

¹⁾ vejača: vejalnica, wurfschaufel. ²⁾ véja: vejal. ³⁾ narača: naroča, ali pa narekuje. ⁴⁾ dela: delal. Ured.

Razjoč'te se k' zahvalnosti,
 No s' suzami ga móč'te.
 Pod njim si bote listje ne,
 Ne želod, šipek brali,
 Ne hlad'li se, ne jeli, ne
 Počivali, ne spali.

Hrast! tvoj spomin nigdar ne bo
 Iz moj'ga serca zbrisan;
 On v' njem leži pregloboko
 No nezbrišliv zapisan.
 Gda koli s' okom gledal bom
 Tá, gde si ti prebival,
 Bom zdehnil z' glasnim kucanjom ¹⁾):
 Tam, tam sem pesmi šival!

Prijatnik, zdaj od te slovó
 Z' zahvalnim sercom vzemem,
 No pesem tebi spójeno
 Med ludi v' svet poženem.
 Zna biti, da Napoleon
 V' njo vtekne svoje óči:
 Tak konec ma, bo zdehnil on,
 Ker ²⁾ vupa svoji moči.

Ko so Volkmar čutili, da se jim^{*} pevska pamet
 stara in pesenska žila zaostaja, so vzeli tudi od svojih
 ljubih pesnij slovo in so to dušno blago svojim mlajim
 izporočili, rekoč:

Vsaka reč 'ma svoj začetek,
 Vsako čaka njeni kraj;
 Imel nesem dozdam svetek,
 Hočem ga napraviti zdaj.
 Pevski duh me več ne trudi,
 Mlaje k pevanju obudi;
 Jakše naj ko jaz pojó,
 Stari črep več pel ne bo.

¹⁾ kucanjom: izdihovanje, javkanje. ²⁾ ker = keri: ka-
 teri, kdor.

V.

Volkmar so nosili veliko breme let, pa tudi lepih zaslug u svoji duhovski službi; težo svoje starosti so čutili, pa ne svojega zasluženja; kajti so dobro vedeli, da čeravno vse storimo, kar smo dolžni, le malo vredni hlapci ostanemo; vse kar dobrega imamo, je božji dar. Akoravno od vseh ljubljani in od vseh višnikov po vrednosti poštovani, so vedno le ponižen kaplan ostali, ter nijso hoteli župnik biti, spoznaje, da je duhovska služba kaplana najgorša, najbolj apostolska, u koji se brez posvetne skerbi za božjo čast in za izveličanje duš najleže skerbi. Apostoli so vse zapustivši za Jezusom šli, brez vsega posvetnega blaga; tudi pošten kaplan po svetu gredó, in nijmajo svojega, kamor bi glavico položili; pa kamorkoli dojdejo, jih vsi radi imajo in jim toliko dajo, da pomanjkanja ne terpé; povsodi najdejo mizo za se pogernjeno; in če bi jih Gospod, kakor svoje apostole pobaral, rekoč: „Kadar sem vas poslal brez mošnje, brez torbe in čevljev, vam je li česa manjkalo?“ bi morali z apostoli odgovoriti, da nič.

Apostoli so bili iti pripravljeni, kamor jih je Gospod poslal, tudi prost kaplan so popotovati pripravljeni, kamor jim viši pastir ukažejo, in serca vernih jim naproti puhté, zaslišati pastirja novega Gospodov glas. Apostolom je bila le božja beseda in pa molitev na skerbi, vse druge posvetne skerbi so svojim pomočnikom naročili; tudi Bogu posvečen kaplan brez vseh posvetnih skerbij lahko molijo in se učijo med tem, ko župnik le prepogosto u časne skerbi in opravke, pisarije in davke zahomotani še svoje molitve prav opraviti ne utegnejo in se veliko hitreje pogubijo. S svojo čedo poročeni župnik imajo pogosto svariti, kregati in morajo tudi hudi biti, kar jim rado zamero in celó veliko sovraštvo načini; če gospod kaplan opravijo svoje dolžnosti, jih verniki sploh

rajši imajo, kakor g. župnika, katerih se hitro naveličajo. Začnó kaplana hudobneži za pravice in svetoželje del čerteti, si lahko po Jezusovem povelju prah raz svojih nog otresejo zapustivši malopridne ljudi, in se k boljim ljudem podajo, ki jih ljubeznivo sprejmejo; gospod župnik ne zamorejo tako lahko svoje čede še toliko hudobne zapustiti, za koje bodo na ostri sodbi težek odgovor dajali. Vse to so častiti Volkmar u dobrem spominu imeli, kaplan ostali in tako srečno živeli, da nobeden še toliko bogat župnik ne tako. Ubožni na časnem blagu so za toliko bolj skerbeli za nebeške zaklade, kojih moli ne snedó, tati ne ukradejo, posnemaje evangeljske svéte Jezusove.

Poleg vednega devištva in duhovske pokorščine so častitljivi Volkmar tudi radovoljno uboštvo posnemali. Nijso imeli svoje kleti, ne žitnice, ne svoje mošnje; g. župniku so vse svoje prihodke izročili, in oni so jih s vsem potrebnim oskerbovali, naj bo obleka ali miloščina, u katero so največ potrošili; zakaj Volkmarjevi prihodki so bili premoženje ubogih. Vina nijso pili, razen kapljic pri sv. maši povžitih; njihova navadna pijača pri mizi je bila kuhana ječmenova voda. Dobro so vedeli, kar modri Sirah uči: „Vino in ženstvo modre omoti in spravi zastopne u kazen. Pijača zeló milo teče po gerlu, zadnjič pa pikne ko gad, in raniko strupena kača. Pijan boš podoben spijočemu mornarju, ki je sredi morja veslo izgubil.“ Rajši nijso svoje žive dni vina pili, kakor bi bili samo enkrat u vinu pamet zgubili. Pri obedu nijso nikoli čez uro posedeli, ker so dobro spoznali, da „veliko jesti bolečine napravlja, in da največ ljudi nezmernost pomori; kdor pa vse po meri uživa, bo učakal starih let, ter bo zdrav in mirno spal; njegov duh bo vselaj dobre volje.“ Vseh nepotrebnih posvetnih skerbij, pa tudi žalosti so

se Volkmar izogibali, po besedah modrega, ki uči: „Veselo serce človeku življenje varuje, veselje mu prihrani stare dni. Odpravi daleč od sebe vso žalost, kajti žalost jih je veliko pomorila, in za ničesar nij. Serd in jeza krajšata naše dni, skerb daja hitro sive lase. Zadovoljen in pa delaven ima vesele dni.“ Tako mirno in veselo so častitljivi Volkmar svoje petdeseto leto u duhovski službi doživeli, in so 22. septembra 1814 drugo novo mašo služili. Bilo je to častljivo godovno ljubeznivemu duhovniku godovanje serčne zahvale. Lehko so gledali u svoje pretekle dni, kakor se večerno solnce prijazno ozira, poprej ko za goro u božji gnadi zaide.

Svoje poslednje dni u lepem miru živeti in se pripravljati za dolgo večnost, so se iz Ptuja k sv. Urbanu preselili k svojemu prijatelju, tedanjemu župniku, kakor duhovni pomagavec, s kojim sta kakor dva brata živela in po svoji moči brez truda delala u vinogradu Gospodovem, dokler da ju Gospod na plačo pozove. G. župnik so nedušljivi bili in po več dni ležali, g. kaplan pa, čeravno ostarljivi, so veselo in radi vse poppravili, česar je bilo potreba. Samo tenka stena ju je u sobah ločila: in ker g. župnik nijso mogli klicati, so imeli kamen u robec zavit, ki je na žreblju poleg postelje visel. So hoteli g. kaplana imeti, so na steno poterkali, in naj je bilo po noči ali po dnevu, hitro so bili postrežni Volkmar kredi. — Poglej, kako je dobro in veselo, kder bratje u zlogi bivajo! Lepa zastopnost je duhovskega življenja sladkost.

Radi so Volkmar na stare dni od svoje smerti marnovali, kakor popotnik od očetove hiše, koji se veselo bliža. „Bote videli, so več potov svojim prijatnikom dejali, kadar bodem jaz umerl, tistokrat bo gromelo.“ Ta prerokba je med ljudmi slovela in še slovi. Dve leti po

svoji drugi novi maši, 4. februarja 1816, jim je poslednja dotekla. Kakor živeli, so tudi lepo mirno u Gospodu zaspali. Sneg je vejal in dragal, ko so se ljudje šest dni po svečnici k pogrebu shajali. Kadar so pa merliča vzdignili, je začelo tako grometi, da so se pogrebniiki čudili, ter so besede Volkmarjeve pomnili, da bo gromelo, kadar jih bodo pokopali.

Bogastva niso imeli svojim zapustiti, pa lep spomin njihovih svetih čednostij in dobrih del med Slovenci živi. Za premoženje se njihovi dediči niso na pokopu derli, pa mnoga solza hvaležnosti se je za njimi potočila. Rezan kamen ne vem, če kinči Volkmarjevo pokopališče, pa njihove lepe pesni venčajo njihovo ime pri veselih Slovencih od zaroda do zaroda.

Kdo izmed nas bi ne želel po Volkmarjevo živeti, tako srečno umreti in lepo sloveti med svojimi rojaki? — Večna luč naj rajnemu sveti, nam pa njihovih svetih čednostij lepi vzgled. Bog daj pokojnemu večni mir, Slovencem pa mnogo pastirjev, kakoršni so Volkmar bili!

7. Jožef grof Radecki,

slavni vojskovodja avstrijanski.

Kerščanskim vojščakom oča in luč.

(Drob. 1858.)

I. Radecki rojen Slovan.

Človeški rod sovražnike tri na tem svetu ima, kateri mu stanovitega pokoja ne dajo: poželjenje mesa, poželjenje očij in pa napuh življenja. Poželjivost mesa vojsko podkuri, lakomnost ptujega blaga poželjuje in boj napravlja, napuh (napčih mislij napet) napleta vojsko in sovražen ogenj podpihuje, da se ljudem pogasiti ne da, ako Bog ne pripomore.

Bog pa trojno orožje ima, s katerim razkačnemu svetu na pomoč priteče, krivične pokročat, ovarovat pravične: vojsko, kugo in lakoto. Kužne bolezni poželjivost mesa potolažijo, glad in dragina lakomnost strahujete, kervavi boji bogastvo in prevzetijo ponižujejo. Večna slava toraj možem, kateri to trojno vojsko za Boga, za domovino in človeški rod po junaško u imenu in po namenu božjem vodijo: u kužnih boleznih zdravniki dušni in telesni, u lakoti dobrotniki in darovniki, u vojskah pa hrabri vojščaki, kateri nosijo Gospodov meč, hudobnim u strah, dobrim pa u brambo, kakor ga je nosil rajni vojskovodja Radecki, avstrijanski meč in škit imenovan, Bogu in cesarju zvest, kristijan in avstrijan, svojim podložnim vojščakom pa oča in luč.

Vojaška služba je božja služba, dokler vojak Boga ne pozabi in cesarja ne zapusti. Vojaški stan je Bogu svet in častitljiv stan; zato je toliko imenitnih svetnikov vojaškega stanu u nebesih, na primer: sv. Juri, sv. Boštjan, sv. Florijan, sv. Mavricij, sv. Eustahij, sv. Ahacij, in njihovi tovarši mučeniki, sv. Martin, sv. Areh, sv. Štefan, ogerski kralj, in več drugih svetih spoznavalcev. Ima še pa tudi vojaški stan mnogo drugih slovityh možev, katerih lepo ime od roda do roda sloví in u hvalnem spominu ostane, kakor cesar Konstantin veliki, kateri je kervavo malikovavstvo zmagal in sveti križ povzdignil; Rudolf Habsburški, bogaboječi in slavni oča naše cesarske rodbine; Jan Sobieski, poljski kralj in zmagovalec turške sile. Bili so možje mogočni u roki božje moči, po kojih se je Bog svojega ljudstva usmilil, mu poslal u sili pomoč in u miru srečo za rode in narode.

Tudi Slovenci dva imenitna vojskovodja radi imenujejo, jim najslajše vojne pesni prepevajo: starega Laudona pri Belemgradu in pa Radeckija, mogočnega vojskovodja naših dnij. Od Laudona so naši stari pripovedovali, kako so se nad Turki pod njegovim mečem vojskovali; od očeta Radeckija naši bratje in verstniki najrajši govoré, kako so na Laškem pod njegovim vodstvom sovražne puntarje ukrotili in ohranili avstrijansko cesarstvo, da ga sovražniki nijso zdrobili, kakor so mislili in pozeleli. Naj toraj tudi Drobtince od rajnega očeta Radeckija nekoliko lepega pripovedó, pokojnemu prijatelju Slovencev u hvalni spomin, mladim slovenskim vojščakom pa u poduk. Rajnih slavno življenje bodi živih podučenje; kajti dogodivščina od slavnih ljudi pripoveduje in uči.

Rajni Jožef grof Radecki je na Českem u tergu Trebnici, šest ur od Prage, ravno na vernih duš dan (2. novembra) leta 1766 sveta luč zagledal. Oča so mu

bili Peter grof Radecki, Trebniški gospod, mati pa Marija, rojena baronka Béhini. Ime tej slavni rodbini na Českem daja neko staro selo Gradec, česki Hradec, iz kojega je posnet okrajšani priimek Radecki. Zarano je mlademu Jožefu in pa edini sestri Franci neusmiljena smert ljubeča očeta pobrala; ljubezniva mati in pa strije sta za kerščansko odrejo otrók skerbela. Nij jima bilo ničesar predrago, zalemu mladenču dati kerščansko omiko in potrební poduk, stanovito podlogo prave sreče, časne in večne.

Pač čudne, pa vselaj modre so poti božje previdnosti, po kojih Oča nebeški človeka od mladih nog pelje, ter vzeme mladenču očeta in mater pusti, naj iz maternega serca svete vere zeleni rožmarin sinu priraste, in vse žive dni u njegovem dejanju zeleni in diši, katerega mnogoteri brezbožni oča zaduši u sercu svojih otrók. Kaj bi u sedanjih časih iz mladega sveta sosebnó pri imenitnih, žlahnih in bogatih stanovih bilo, ako bi kerščanske matere svete vere žlahno drevce ne ogrebale in ne polivale! Materni nauk je mladenču juterna zarija, njeni bogoljubni vzgled mu je za vse žive dni lepa bela luč; materni spomin spremlja človeka prav po angelsko na vseh potih; in naj se ravno tak človek včasih zajde, prej ali slej ga rajne matere duh na pravo pot poverne. Blagor toraj sinu, ki dobrega očeta — dvakrat blagor njemu, kateri dobro kerščansko mater ima. Tudi mlademu Radeckiju je mati zeleni rožmarin žive vere u serce zasadila, ki je njegovo slavno življenje do poslednjega izdihleja lepše kinčil, kakor vsi lovorovi venci, ter je dajal njegovemu slavnemu dejanju pravo svetlost in obstoječo čast.

Pošteno rojaštvo je človeka pervo bogastvo; zategadel se mladenči svojega rodu in imenitnega stanu radi pohvalijo, česar jim nihče ne zameri. Ako se pa prevzetnjaki na imenitnost in premoženje svojih starišev in

pradedov zanašajo, se na piravo palico naslanjajo in si nabirajo piškovih orehov. Mladeneč mora biti svoje rodovine kinč, ne pa puhla repa. — So, ki se svojega naroda sramujejo, kakor hitro jim perje zraste. Takih rojakov puhlo dejanje je matere zasramovanje, katera jih je rodila; njihova čast in pa prazna pena, le košata senca je njihova sreča. So pa tudi prenapeti domoljubi kakti polži u lupinah, ki druge narode čerté in sosede pisano gledajo, ki dobro izhajajo. Tako dejanje nij kristijansko, temveč pesjansko. Divjaki po Afriki in Ameriki druge rode oberajo in sovražnikov meso žró, dokler kerščanskega imena ne spoznajo. Kristijani vseh narodov smo si bratje in sestre, in Austrijani, mnogoverstnih jezikov ljudje, si imamo biti ljubeznivi domačini. Nemeec naj Slovencu, Madžar Rumenu prijazno roko poda, kajti vsaki le enega Boga in enega cesarja ima, tako bo u Austriji sreča. Ne rekajmo samoljubno in presebično: mi smo Čehi, mi Horvatje, Kranjci smo mi; kaj pa Korošci in Štajarci vi! Bratoljubno mislimo in ravnodušno recimo: mi smo Slovani in pa Austrijani, kakoršen je naš Radecki bil.

II. Radecki verli vojščak.

Osemnajst let stari mladeneč Radecki je l. 1784 u vojaštvo šel in na Ogerskem kot kadet med konjenike stopil. Prebrisane glave in pogumnega serca, ves živ ko gliva in čerstev ko hrast, je Radecki u službi vojaški hitro napredoval, u poldrugem letu je bil častni podnamestnik (podlajtnant). Vojaška služba mu je bila vesela in srečna, ker je Bog mladenča na vojsko zaklical.

So mladenči, ki se vojaštva veselijo, katerih delati ali učiti se, ne veseli; pa še več je mladenčev, ki se vojaštva bojijo, kakor bi vojaški stan častit in srečen ne bil. Preveliki strah in nepremišljeno poželjenje mladenča u vojaštvu ne stori srečnega, temveč vojakov

O s e m b l a g r o v .

Pervi blagor vojščakom vernim; vera jim daja resničen pogum. Vojščak brez Boga in prave vere in pa ptič brez perut. Filip, macedonski kralj, je ukazal dvema vojakoma, naj ga vsako jutro spomnita, rekoč: „Filip, spomni se, da si človek?“ Kerščanskemu vojščaku pa živa vera zjutraj in zvečer veli: „Vojščak, ne pozabi, da si kristijan“. „Poglejte tukaj presveto znamenje, po katerem bili smo mi in ves svet odrešeni! To nam bodi žeslo!“ je dejal Rudolf Habsburški, mogočni vitez in slavni oča cesarske avstrijanske hiše. „Za blagost cesarstva se hočemo serčno bojevati; svojo kerščansko vero zatajiti, bi bilo pogumnim in zvestim vojščakom gerdo,“ tako je rekel svojim tovaršem sv. Mavricij, rimski vojvoda tebajskega kardela 6666 mučencev. — Le z Bogom; on je Gospod vojskinih trum.

Drugi blagor serčnim vojščakom; Bog jim bo bramba in škit. „Ako greš u boj nad svoje sovražnike, in ugledaš konjenike in vozove in večo trumo sovražne vojske, kakor jo ti imaš, ne boj se jih; zakaj Bog, tvoj Gospod, je s teboj. Naj vam ne upade serce, ne bojte se, ne umikajte se, in ne prestrašite se jih; zakaj Gospod, naš Bog je med vami, in se bo bojeval za vas zoper sovražnike, da vas reši iz nevarnosti;“ tako je djral Bog izraelskim vojščakom. V. Mojz. 20, 1. Za to je mladi vojščak sv. Martin serčno djral: „S svetim križem oborožen, se hočem u sredo sovražnika zakaditi“. Naj kroglje švigajo in se černi prah u oblakih kadi, kerščanski korenjak se ne boji; Bog mu je škit, in vsega-mogočna roka je njegova bramba.

Tretji blagor boga boječim vojščakom; greh, najhujši sovražnik, jih premagal ne bo; kogar pa grehi ne premaga, on več veljá kakor tisti, ki tabre in kraljestva užuga, uči sv. Duh. Lepo govori sv. Viktor, rimski

vojščak in mučenik: „Nikoli se nisem zoper cesarja ali državo pregrešil; nijsem ničesar učinil, kar bi bilo na časti cesarstvu škodovalo; nikdar se nijsem umikal, države braniti. Vsaki dan se za cesarja in celo kraljestvo darujem; vsaki dan molim in prosim svojega Boga, naj ju blagoslovi. Zelo neumno bi delal, če bi Bogu še zvestejše ne služil, in bi se u čem pregrešil, kar bi mi Bog po pravici očital.“ Nevarno je vojščaku rotnenje, kletva, igra in lenoba; najnevarneje pa slabe družbe. „Varujte se lenobe; ona je kuga trupla in duše“: je svojim vojščakom cesar Karol veliki djal. „Izogibaj se družbe hudobnikov“, je opominjal sv. kralj Ljudevit svojega sina.

Četerti blagor vojščakom hrabrim; slave nezvenljivi venec jih čaka. Se sovražnika pogumno lotiti, premaganih pa usmiliti; na boju biti kakor oroslan, doma pa pohleven ko jagnje: je prava kerščanska hrabrost. „Bodite močni, bratje, u Gospodu in u mogočnosti njegove moči“: opominja sv. Pavel. Ef. 6, 10. Hrabrih vojakov se sovražnik boji, veselí pa domovina; plahutar se le nedolžnemu grozi, in beži pred sovražnikom.

Peti blagor vojščakom pokornim; le pokorščina zmago da. „Imam vojake pod seboj, pravi stotnik Kafarnamski Jezusu, in rečem temu: Pojdi! in gre; in drugemu: Pridi! in pride; in svojemu hlapcu: Stori to! in stori.“ In Kristus je pohvalil stotnika in mu pokornega hlapca ozdravil. Vojske duša je pokorščina; kder pri vojakih pokorščine nij, se sovražnik lahko smeja. „Mož pokoren bo lahko od zmage govoril“: pravi modri Salomon. Prip. 21, 28.

Šesti blagor vojščakom zvestim; zvestoba je zmage srečna mati; če le en sam vojak spodleti, lahko se pogubi cela vojska. Imenitni kralj Ciruz je svojim vojščakom naročal: „Vsakdo izmed vas naj se tako obnaša, kakor bi vse na njem ležalo, in naša bo zmaga“.

Kako lepo se je pohvalil sv. vojak Julij svoje zvestobe u vojaštvu, rekoč: „Že 26 let služim cesarstvu kakor vojščak; pa še nijsem nobenokrat bil česar tožen, ali sojen, ne za še tako malega učinka del. Šesterih vojsk sem se udeležil, pa nikoli se nijsem kakemu povelju svojih predstojnikov ustavljal, in kakor moji tovarši, sem se tudi jaz enako hrabro bojeval; nikdar nij moj vojvod na meni kaj slabega našel. Dokler sem tedaj u rečeh, ki niso toliko imenitne in vredne, vselaj zvesto postave dopolnjeval, sami sodite, jeli bi prav bilo, prelomiti božje povelje. Nikdar nikoli ne bom u teh rečeh se kake nezvestobe udeležil.“ Vojno bandero zapustiti, svojo prisego prolomiti, Bog ne daj! Zvestoba na vojski vse veljá.

Sedmi blagor vojščakom zadovoljnim; Bog, ki ptice redi, tudi skerbi, da njegovi služabniki ne bodo prevelike sile terpeli. „Zadovoljni bodite, varujte se krivičnega plena, storite, kar je pošteno in prav“: opominja Bog vojščake po preroku Ezehielu. 45, 9. In sv. Janez Kerstnik jim je djal, ki so ga uprašali, kaj naj storé: „Nikogar po nedolžno ne tepite, nikomur krivice ne delajte, in zadovoljni bodite s svojo plačo.“ Luk. 3, 14. „Krivično blago je tudi vojščaku prekleto.“ Sv. Gotfrid. „Hraber vojščak ne sme ropar biti.“ Sv. Adjutor.

Osmi blagor stanovitnim in Bogu udanim vojščakom; naj jim na kervavem bojišču, ali u naročju ljubih poslednja ura doteče, veselo lahko vsak stanovitni vojak s sv. Pavlom poreče: „Dobro sem se vojskoval, tek dokončal, vero ohranil. Zdaj mi je prihranjena krona pravice.“ II. Tim. 4, 7—8. „Svest sem si, da, čeravno moje telo na tisuč koscev razsekali bote, bom vendar o ustajenju celo in poveličano telo imel“: je sveti stotnik Gordij svojim sovražnikom djal. „Moj Gospod in moj Bog, sprejmi me u število svojih svetih vojščakov!“ je bila sv. Flori-

jana poslednja beseda: naj tudi vsakega Bogu udanega vojaka bo. U božjih rokah smo vsi. „Kdor obstoji do konca, bo izveličan“. Mat. 10, 22.

Blagor verlemu Radeckiju, osem blagrov je bilo njegovih. Bil je prebrisane glave Slovan, zvest Austrijan, pa tudi pobožen kristijan; za to mu je Bog na vojski toliko srečo dal. — U dobri šoli pokorščine se je naučil Radecki modro povelja dajati. Bila je tisto dobo sloveča turška vojska, od koje so nam stari slovenski vojščaki toliko radi pripovedovali. Kdo vojne pesni nij slišal, naj jo tukaj bere, kakoršno smo čuli u mladih dneh.

Oj stojaj, stojaj Beligrad!
 Za gradom teče r'deča kri,
 Za gradom teče r'deča kri,
 Da b' gnala mlinske kamne tri.

Tam Laudon vojvoda stoji,
 Kervavi meč v' rokah derži;
 On hoče 'meti Beligrad
 In turško vojsko pokončat'.

Ošabni Turk se mu smeji
 In Laudonu tak' govori:
 „Ti došel mene si častit,
 Al prišel zajcev si lovit'?“

„Ne pridem jaz zajcev lovit,
 Sem došel tebe počastit;
 S svincem bodem te škropil,
 In s' černim prahom te kadil.“

Cesarske puške pokajo,
 Gospé se turške jokajo;
 Cesarski bombe mečejo,
 Se Turki 'z grada vlečejo.

Radecki, ves mlad in čverst korenjak, se je l. 1788 in 1789 zoper Turke vojskoval; vojni četi konjenikov, med katerimi je služil, je bilo odkazano, našo Savo sovražnih Turkov oprostiti, in varoše Šabac, Belgrad pa

Vidin užugati, in taborišče Niso sovražniku odvzeti. Rá-decki si je u tem hudem boju kakor poveljni častnik vojskovodjev zlate ostroge zaslužil; se je pa tudi starega Laudona vojščaka posnemati naučil. Po srečno dokončani turški vojski po novem letu 1792 se je francoska vojska unela. Grof Radecki je postal leta 1794 drugi ritmojster ali nadkonjenik, in je bil dve leti pozneje adjutant ali pomočnik vojvodov, ki je cesarsko vojsko na Laškem vodil. Kmalu potem so ga postavili 1796 za četnika (majorja) prekopnikov ali pionirjev, u kateri službi je Gradiško terdnjavo popravil, in ob Soči vojaške rove in okope modro naredil. Ko so mir naredili, so njemu odkazali ceste po Italijanskem uravnati. Od te dobe so mu bile vse ceste in vsi poti po Italijanskem tako dobro znani, da se je lahko u poslednjih vojskah brez skerbi obračal. Tako človeku na stare dni streže, česar se u mladih letih nauči.

Leta 1799 se je huda vojska s Francozi spet unela, in Radecki se je sosebnó možko nosil, ter je bil višega poveljnika Mela sa generaladjutant, pa tudi u tolikih nevarščinah, da so mu konja pod njim ustrelili. Še tisto leto so ga povzdignili za podpolkovnika in polkovnika, ter mu dali leta 1800 na Nemškem konjenikov polk vojaščiti. Leta 1801 je Radecki Marije Terezije reda zlati križ za vojaške zasluge na persi dobil. Po kratkem miru se je kervava vojska spet na Laškem začela in Radecki se je kakor generalmajor po Italijanskem leta 1805 bojeval. Ko so Francozi po Nemškem le napredovali in se gornjemu Štajarju bližali, je moral Radecki z regimentom konjikov iz Laškega skoz Gorico in Ljubljano u Celje hiteti, in sovražniku cesto u Celovec zapreti. Francozi so Dunaj posedli, in naši so se morali na Ogersko podati. Radecki se je povsod možaka izkazal. Ko so mir naredili, je prišel Radecki kot brigadir na Dunaj. Leta 1809 je general Radecki u hudi vojski zopet junaško meč nosil,

in je tudi u naših krajih stajal, ter je bil lastnik 5. polka konjenikov. Od leta 1810 do 1812 je bil general Radecki u Beču vojni svetovalec, kder je vojaške vednosti obde- loval po duhu in potrebi tiste dobe. Tako je nastopal od leta do leta više službe, in po njegovih zaslugah so mu križ za križem na persi pripenjali. Imenitno vojsko na Lipniškem polju, u koji so francosko silo leta 1814 popolnoma zmagali, je general Radecki kot poglavar, general-kvartirmojster, štaba naravnal; je pa tudi hudo ranjen bil. Leta 1814 in 1815 je bil Radecki u zmago- valni vojski na Francoskem eden najprednjih, ter je o tej priložnosti zopet pet častivnih vojaških redov in sve- tinj od mnogoverstnih inostranih vladarjev, kraljev in cesarjev dobil.

Previdnost božja svoje služabnike rada tudi poskusi, ali so ji u nevoljah ravno tako zvesti, kakor u dnevih, kadar jim vse po sreči gre. Blagor možu, ki poterpi in voljno čaka; učakal bo zopet boljih dnij; žlahen kamen se u prahu ne pusti; hitro ga poiščejo, kadar ga je po- treba. U mirnih letih je general Radecki na Ogerskem, po tem pa na Moravskem služil, in je moral leta 1829 terdnjavo Holomučkega mesta prevzeti; in že so rekali, da bo Radecki na tej vojaški stopnji zaostal. Ali čez dve leti so nenadoma dobro skušanega Radeckija l. 1831 na Laško poslali, in mu važno službo poveljništva čez Beneško-Lombarsko kraljestvo, čez Koroško, Kranjsko in Primorsko zaupali, ker so poznali njegovo prebrisano glavo in mogočno roko, kakoršne je bilo na Italijanskem potreba. Na tem novem vojaškem polju je Radecki dolgo let za avstrijsko cesarstvo dobro seme sejal, katero je dober sad obrodilo, in ta sad njegovega prizadevanja je u dnevih največe nevarščine cesarstvo razpada otel in mogočno ohranil, ter vsemu svetu pokazal, kaj Avstrija premore, koliko veljá.

Prebrisana glava vojskovodje je spoznala, da se

se morajo vojaki u mirnih časih za boj pripravljati, ne pa križem roke deržati in vojske čakati; zakaj, če hočeš mir, pripravljaj se na prepir. Izdal je Radecki leta 1833 nov poduk za vojaško službo. Po njegovi glavi so ta vojaška vodila njegovi tovarši doveršili in u bojnih vajah leta 1834 poskusili. Kmalu po tem so dali po mislih Radeckijevih pravilo oroževanja na svetlo, kako se imajo novinci vojaščine vaditi, pešci in konjeniki u svoji službi izurjevati, da se ne bodo vaje bali, pa tudi znali, česar je vojaku potreba, naj si posamezno na straži, ali pa u četi orožen stoji. Tako šolo verle vojaščine je modri Radecki oskerbel. Spoznal je bistrourni mož, od kate-rega kraja miroljubni Austriji sovražnik ustaja in se je sčasoma na noge postavil. Ogradil je mesto Verono, naj bi imel u sili terdno zavetje. Se u dobrih časih na hude pripravljati, je hvale vredna modrost, naj si bo na vojski ali doma; blagor možu, ki to zna, kakor Radecki.

Jeseni l. 1836 so svetli cesar Ferdinand njega na najvišo vojaško čast in službo povzdignili, in za vojskovodjo (maršala) izvolili. Od leta do leta so ga z novimi redi in častnimi križi počastili tudi sosedni vladarji. Kakor je rastla skrivaj sovražna oblast, planiti na tron in altar in ju siloma podreti, tako je rastla tudi Radeckijeva moč in čast, se sovražniku u bran postaviti in z mogočno roko udariti hudobno puntarsko derhal. Radecki je bil mož, kojega nam je Bog poslal, ne le Austriji, marveč celi Evropi u rešitev.

Prekueneži so na Francoskem kraljevi prestol poderli; in marca l. 1848 se je puntarija tudi u našem cesarstvu skuhala in začela u Beču vreti. Kakor bi ustrelil, je začelo po vseh krajih kipeti, in černa vojska kakor vrela povodenj po deželah Austrije, poprej mirne in srečne, se razlivati. Možje brez glave in pa mladenči brez brade so si veslo cesarstva svojili, stare pravice teptali, oblasti podirali in ljudem domišljeno prostost in

svojost oznanjevali, kmetom pa pravili, da je vse proč, stari davek in stara gosposka; novo bo vse in pa vse dobro. Kakor hudourniki so prileteli sovražni podpihovaleci od vseh krajev nad avstrijansko cesarstvo ljudi šuntat in strašen ogenj domače vojske podpihovat, naj bi zgorela državna moč našega cesarstva.

Kakor silni vihar sovražna buna tudi po Laškem derví in strašno vojsko podkuri, katere je laška gospoda že dolgo čakala in želela. Jelo je strašno kuhati in vreti. Radecki u Milanu varno čuje in premišljuje, kako bo napadu u okom stopil, kako svoje vojaštvo otel, da u hudi sapi puntarije ne onemore. Italijanski vojaki (in teh je bilo na Laškem tretji del) so vojskovodjo izdajalski zapustili, in za puntarskimi rojaki potegnili. Piemontezi so začeli sablje brusiti in čez avstrijske meje segati. Po Milanu je začelo kuhati in vreti. Puntarji so cesarskim stražam jeli orožje iz rok pipati in svojim ljudobrancem dajati, po mestu trojno-barvena bandera nositi in po ulicah graditi. Radecki spozna sovražno moč in očitno nevarščino. Ukaže, in iz grada vojaški top zagromi; u desetih minutah je vsa posadka vojščakov u orožju stala, pripravljena udariti. Tri dni so cesarski prekuenike po mestu uganjali in strahovali, pa tudi veliko kervi prelili in zgubili mnogo hrabrih tovarišev, po katerih so iz vseh kotov, iz oken, in raz streh streljali in po njih kamenje lučali. „Serce me boli, je Radecki djal, da ne morem toliko junaških ljudij očitnemu sovražniku u okom postaviti“. — Bistro oko vojskovodje spozna, da je potreba ošabno mesto prav čversto prijeti, in sklene spervič notranje mesto popustiti, ga od vseh stranij obleči, in ker jim bo živeža hitro zmanjkalo, Milance k pokorščini posiliti. Radecki ukaže u ta namen četam, ki so po deželi stale, naj se združijo; ali Lahi so jim krog in krog vse ceste prekopali in vse poslanike poprijeli, da niso zunanji vojščaki nikakega povelja iz-

vedeli. Po noči od 19. do 20. marca mesto prekuenikom prepusti, ki kakor seršeni za cesarskimi vrejejo in se radujejo, da jim piemonteški kralj Karl Albert u pomoč hiti, da jim Švicarji trume pomagalcev pošiljajo, in da so vse italijanske dežele za njih po koncu.

Modri vojskovodja previdi, da takim sovražnikom se je potreba umakniti, se na pravem kraju zbrati, in z novo močjo sovražnike u kozji rog ugnati. Strašno težko je staremu vojščaku hodilo ritanski iti; pa moralo je biti, rešiti svojih vojščakov in nemških uradnikov življenje, katere so Italijani kervavo čerteli; se pa tudi pripraviti, o pravem času laške dežele našemu cesarstvu ohraniti. Radecki se nameni u Verono poverniti, in se o enajstih pred poludnem 23. marca od Milana posloviti, rekoč: „Skoraj pridemo spet!“ U sredi vojščakov so bežale žene in otroci, so peljali bolnike in ranjene vojščake, pa srečno so se u dveh dneh na planjavi za Adoj ustavili in šotorišče napravili, si počit in odehnut. Tukaj dojdejo vojskovodjo žalostni povedniki, da je 17 bataljonov laških vojščakov njega zapustilo, in s prekucijo potegnulo, in da so se mesta Videm, Trevižo, Padova, Vinčenca in tudi Benedke spuntala. Spoznal je, da mora u Verono hiteti, jo okovariti, se prevideti z živežem in na hud boj pripraviti.

U Verono je srečno 2. aprila došel, in svojim vojščakom lepo besedo dejal: „Jaz sem se kakor vaš general iz dobrih razlogov nazaj potegnil, ne vi; vi niste premagani in tudi ne bote. Kadar se bomo zbrali, uravnali, in verzele u naših verstah, katere so nam izdajalci naredili, spet zadelali, in da bomo prav vedeli, kako bo pri nas doma, se bomo povernili in z našimi sovražniki račun imeli.“ In taka je bila.

Sardinjski kralj Karl Albert je svoje čete čez reko Minčijo prepeljal in se jel z našimi boriti. Radecki se je med Ečavo in Minčijo ustavil, in se Ti-

rolskega deržal, pripravljen se poskusiti. Ko sovražni kralj Albert izvé, kako se po Avstrijanskem mota, sklene nad našo vojsko udariti, Verono uzeti in boj u kratkem dokončati; toda modri Radecki mu naklepe zmede.

Pri sv. Luciji so Piemontezi kervav nauk po glavi dobili, katerega niso lahko pozabili. Naši vojščaki so se bíli kakti levi in pokazali sovražniku svojo čudovito moč; u njihovi versti so bili mladi cesarjevič, naš sedanji svitli cesas Franc Jožef I. U tej kervavi bitki je učil stari vojščak Radecki svojega cesarja meč deržati, braniti pravico, se na zvestobo in moč svojih vojakov zanašati, jih serčno ljubiti, pa tudi kakor oča za svoje skerbeti. Od tega imenitnega, čeravno kervavega dneva (6. maja 1838) se je unela u sercu svitlega cesarja ona posebna ljubezen do Radeckija, svojega modrega učitelja in zvestega služabnika, ki toliko lepo slovi in obadva kinči. Sreča je sovražnega kralja Alberta pri sv. Luciji zapustila, otemnela je zvezda njegove slave; nij se više podstopil naše vojske lotiti. Radecki je svoje vojake s vsem potrebnim preskerbel, se od vseh krajev okovaril; in ko je novo pomoč dobil, je 25. maja nad sovražnika segel.

Sardinjski kralj Karl Albert se je bil med Ečavo, med Gardo-jezerom in pa reko Minčijo močno zakopal. Radecki se ga je hotel od spodnje strani lotiti, naj bi njegove prekope razdjal, si tabor Pešiero oprostil in tako sovražnika oslabil. U treh verstah so cesarski do Mantove potegnili, od tega kraja sovražnika zajeli, njegovo versto pri Kurtanone prederli in zmagali, si Montanaro strelaje osvojili, in u nekolikih urah sovražnika na vse kraje u beg pognali. Sovražniku je moč upadala, avstrijskim junakom pa serce rastlo; ali modri Radecki se nij prenagлил; naglica rada spoderkne.

Hudo deževje ustavi boje, žalostni glas vojsko prestraši, da so si sovražniki tabor Pešiero posilili in celó Dunajčani

zoper cesarja spuntali. Kaj bo storiti? Ali Italijansko sovražniku prepustiti, in hiteti dom proti puntarjem braniti, ali sovražnika še enkrat krepko zgrabiti in čez mejo zapoditi? Stari vojak Radecki si nij dolgo pomišljeval. Po noči od 3. do 4. junija jo s svojimi u Mantovo zavije, in u kratkem Vinčenco ostopi, katero terdno mesto je 15.000 Sardov varovalo, ki so krog in krog vse mostove poderli, na več mestih ceste pregradili, in iz vsake hiše tabor naredili. Krog Vinčence so po vseh višinah topi nastavljeni, in po vseh vaséh sovražne ograde napravljene bile. Mislili so, da bo Vinčenca Austrijanom druga Saragosa nepremagana ostala. Sklenili so naši 10. junija Vinčenco prijeti. Strašno jame boj vreti, topi grometi, tabri goreti; Sardi se branijo serdito, pa naši jih zmagajo po vseh krajih in podijo Lahe kot veter prah. Drugo jutro še pred svitom pošlje sovražnik odjenka prosit. Sardincem zmaganim dajo odlazit, in naši gredó častito u Vinčenco.

Benečansko je bilo pomirjeno; general Velden seže nad Benedke, Radecki se pa u Verono poverne, naj bi se njegovi vojaki oddehnili in pripravili nad sovražnega kralja Karola Alberta udariti, ki se je bil med Pešiero in Rivoli terdno ustavil. Naši so si nekoliko počili, novo pomoč dobili, in 23. julija stopijo zopet na noge, udarijo sovražnike, in ob desetih zjutraj je Sona njihova. Sardi bežé do Soma-kampanje in njihove verste so bile razdrene, vsi naklepi Albertovi poderti. Zdaj je veljalo sovražnike z verhov krog Kustoce in Somakampanje pregnati; ali ravno tukaj se je najhujši kervavi boj unel, kajti sovražniki nijso po nobeni ceni teh priročnih krajev hoteli popustiti. Grozovita je bila poletna vročina 26. julija, divjala je vojska 12 ur in u potokih je tekla kerv. Naši so zmagali, vergli Sardince, in ob sedmih zvečer je slavna zmaga pri Kustoci gotova, ki daja modri glavi vojvode in pogumnosti naših

vojakov slavo in čast. Ravno u tem boju so se naši Štajarci regimenta Kinski tako junaško nosili in nepremagljivi skazali, da so se njim po dokončanem boju o prevodu generali odkrili, kar bo u hvalo Slovencev vedno slovelo, da so serčni junaki u boju, na katere se je lahko zanašati.

Kar so cesarski 26. julija začeli, so hitro drugi dan doveršili, in podili sovražnike do Valte, kder so se spet hudo tolkli celo drago noč. Drugo jutro, 27. jul., so se jeli Piemontezi na vse kraje u beg spuščati; mnogo jih je čelade izgubilo in orožje pometalo, ter so bežali pred našimi na dom.

Omaganemu kralju Albertu in njegovi vojski je vsled vsega tega serce upalo; pošlje poročnike, naj bi odjenjali se bojevati; ali vojskovodja Radecki se za vse to ne zmeni, dokler sovražnik avstrijske zemlje ne zapusti, katero je po krivici nastopil. Piemontezi so u Kremono hiteli; pa že po noči 30. julija so spet iz mesta peté potegnili in u enih urah za njimi so naši u mesto došli. Podili so Sardince čez reko Ado, in 2. augusta so mesto Lodi spet posedli. Mnogo kervi so naši točili, veliko bratov u teh hudih bojih zgubili; ali srečno so zmagali, in poglavitno mesto Milan zopet pred njimi leži.

Kar je Radecki Milanom pri slovesu rekel: „Pridemo spet!“ se mora zdaj na tenko dopolniti. Junaško so naši krog Milana vse nasprotne verste razpodili in sklenili mesto po sili vzeti, naj velja, kar rado; toda nij bilo velikega truda potreba. Kralj Albert se je mislil u Milanu hudo braniti, pa ljudstvo se je nad njim toliko razkačilo, da ga je hotelo prijeti in nadreti; s silo je peté odnesel, in jo k domu potegnil. Radecki je 6. augusta u sredi svojih verlih vojakov častito u Milan došel. Dobra duša se je premaganih Milancev usmilit, ohladila se mu je pravična jeza, prijel je zopet za veslo pokorjenega ljudstva na Italijanskem, se je pa tudi svojim vojakom

preserčno zahvalil, ki so mu tako krepko pomagali biti mož besede.

L. 1848 in 1849 so žalostni glasovi razdertije kot hudi vetrovi po avstrijskih državah divjali; nij bilo edinosti med državljani; zato pa tudi nobene prave moči. Madžari so po Ogorskem rogovilili, Lahi po Italijanskem vihrali; Čehi so krog svoje lipe slavo gnali, Nemci pa le na Nemčijo vlekli; sovražniki našega toliko mogočnega cesarstva so se nam pa skrivaj smejali in u ogenj razdertije napeto pihali, naj bi združena moč pogorela in cesarstvo razpalo. Da se nij na kose zdrobilo, ga je dobri Bog obvaroval pred vsemi po treh možeh: po našem svitem cesarju Francu Jožefu I., Radeckiju in Jelačiču.

Od čedne edinosti in avstrijske moči u Radeckovem vojaštvu je slavni nemški pevec Grilparcer prelepo pesen zapel, ki naj slovensko posneta tudi u Drobtinceah za deseto obletnico slovi:

Bog ti daj srečo, vojvoda!
Rokah u tvojih je Avstrija.
Ker je doma več najti ni,
U tvojem vojaštvu še živi.

Bedost je nas oslepila,
Gerdost hudo razdvójila;
Tvoji vojščaki vsi lepó
Enega duha, serca so.

Tam se mladeneč ne zlobi,
Biti modrejši, kakor ti,
Tam se modrost domišljena
Ne povzdiguje, ne bahá.

Tvoji vojaki čujejo,
Ter nam cesarstvo varujejo;
Vsaki je bratu dober brat,
Tvoje vojaštvo je tvoj grad.

Naj bo beseda kakoršna,
Tvoje povelje vsaki zna;

Tvoji ministri vojvodni
So tvoji zvesti spremljavci.

Sveta pokorščina tam veljá,
Tvoja kder roka u boj peljá;
Ona premaga vsak prepír,
In nam podaja ljubi mir.

Bodi si Nemeč ali Mažár,
Vsaki razumi tvoj slovár;
Naj si Rumun bo al' Slovan,
Tebi je vsaki iz serca vdan.

V sili podati si rokó,
Branit' deželo materno:
Daja življenja sladki sad;
Smert naše sreče je razpad.

Dal si, Radecki, nam izgled,
Se poprijaznit', združít' spet;
Združena moč naj nam veljá;
Ona nam zmago, srečo dá.

Prebrisani vojskovodja Radecki se pa na zvite Piemontezze nij zanesel, kateri so sicer za odlog prosili, zraven pa svoje vojske ne razpustili, marveč jo le pomnožili in vedno na nogah stali. Kar so naši pričakovali, se zgodi; 16. marca dojde u Milan sardinski častnik in cesarskim zopet vojsko napové. Naši vojščaki to zaslišati, junaško zaukajo, in po vseh krajih Laškega vesela beseda doni: „Gremo u Turin!“ (glavno mesto Sardinije). Ko bi trenil, vojskovodja svoje vojščake uverstí in svoja povelja razpošlje, posadi straže u Milanski grad, u mesta Brežijo, Bergamo in pa u terdno Pijačenco, naj jih varujejo; on pa se s svojo vojsko tako suče, da sovražnike prekani, da so mislili, da se hočejo naši spet za rekoj Ado postaviti, in tamo še le sovražnika pričakovati. Ali po stranskih potih naši skrivaj do reke Tišina potegnejo, in 20. marca ravno o poldne jo čez reko udarijo; u kratkem so stale četiri čete naših vojakov na sardinski zemlji. Drugi dan so jo udarli do Mortare,

kder so imeli s Sardinci kervav boj; so jih pa tudi tako otepli, da so se proti Novari obernili in vse ceste okrog našim prepustili.

Sardinci so vso svojo moč okoli Novare postavili; serčno jih naši 23. marca dojdejo, in ob enajstih predpoldnem se začno bítí. Piemontezi so nad 20.000 mož u boj postavili in iz 60 topov po naših streljali; toda naši so stali kakor bi bili uzidani, čeravno vsi u enem ognju. Kakor hitro Radecki izvé, kako močno se je vojska unela, s svojo junaško četo u pomoč hiti, in Sardinci naših ne premaknejo, naj si ravno nove čete nad nje ženejo. Dan se je že nagnil, jelo se je večeriti; hočejo naši še tisti večer boj srečno skončati, mora priti še ena nova truma naših u pomoč, da bo sovražniku versto od druge strani presekala, da onemore. Željno se naši po tistem kraju ozirajo, od kojega imajo pomočniki priti. Kakor hitro od daleč zagledajo bandero jim na pomoč vihrati, udarijo še enkrat serčno nad sovražnika, ter ga čedalje bolj pred seboj podé. Ravno se misli sovražnik s vso močjo nad naše vzdigniti, ko ravno o pravem času naša novo došla četa u pomoč seže, in Radecki od vseh krajev nad sovražnike planiti ukaže. Strašno od obadveh krajev topovi gromé; pa naenkrat utihnejo, ter same puške pokajo. Grozovitni krič zaženo naši: „Hura! le naprej!“ in z bodali sovražnike u beg zapodijo. Piemontška bandera padajo, in Radecki pri Novari z našimi zopet slavno zmaga. Tisto noč sovražni kralj Karl Albert svojemu sinu Viktorju Emanuelu krono podá, katere si nij upal dalje nositi. Še po noči pošlje novi kralj za odlog prosit, pa Radecki ga zaverne, in mlademu kralju pogodbe napiše.

Drugo jutro naši Novaro posedejo, in novi kralj z našim Radeckijem za mir pogodbe stori. U treh dneh je bila sovražna vojska Sardincev užugana, in premagana Sardincev prevzetnost. Veselo se naši 9. aprila iz Novare

u Milan povernejo, in po junaško čez enajst dni u poglavitno mesto pripojejo. Na belem konju častitljivo oča Radecki pred njimi jaha, dvanajst vojnih topov za njim peljajo in bandera nesó, katera so Sardincem na vojski uzeli. Vse naše vojake hvali in njihovega vojskovodjo visoko časti; hudobni podpihovalci so potihnili, in austrijansko cesarstvo je okrevalo in za dobro omladelo. Svitli cesar Franc Jožef I. pošljejo nadvojvoda Vilhelma, viteškega starčeka, vredno počastit. Cesarji in kralji pošljejo mu srečo voščit in zlatih križev na junaške persi devat. Rusovski cesar pošlje Radeckiju najviši redovni križ sv. Jurja, in ga za višega vojskovodjo svoje vojske postavi. Ko je stari Radecki septembra 1849 svitelega cesarja na Dunaju obiskal, se ga niso mogli nagledati, ne prehvaliti; po vseh krajih blizu in daleč je slovelo njegovo častito ime: oča Radecki.*

III. Radecki svojim vojakom dober oča.

Hoče vojskovodja zveste vojake imeti, mora kakor oča za vse skerbeti: zdravim za živež, bolnim in ranjenim za postrežbo. Verli Radecki je vse to storil tako lepo, da malokdo tako. Radi pripovedujejo stari vojaki, ki so pod njim služili, kako prijazno je starček ves vesel o palici med njimi hodil, jih popraševal, jeli so žejni ali lačni, ali jim pomankuje kake stvari, jeli so dobili svojo plačo, ali še ne? Vsakemu je vedel lepo besedo dati: je potolažil žalostne, obljubil kar mogoče pomagati, in nij pozabil mož beseda biti. Kadar so vojaki na vojnem polju kuhali, jih je pogosto obiskoval, in ko so jedli, se

* Obširneje popisovanje te slovite vojske najdeš u bukvicah: „Oče grof Radecki“ — V Ljublani 1852. Popisal Franc Malavašič. Založil Janez Giontini. — Prav lepo vojno pesen je naš slavni pevec Bl. Potočnik našim vojakom zapel, katero najdeš u molitvenih bukvicah: „Keršanski junak“ imenovanih. V Ljublani 1852. Spisal L. Jeran. Založil M. Gerber. Stran 213.

je prijazno k njim vsedel, zdaj enemu zdaj drugemu žlico vzela in ž njim zajel. Zdaj je juho pohvalil, zdaj kuharja u šali pokregal, pokaj da nij bratom kaj boljšega skuhal, ter mu lep denar u roko potisnil, naj za jutre kaj boljšega oskerbi. Nij bil rad jezen, ali kadar je kako nemarnost pri živežu vojakov zagledal ali izvedel, da kruh in drugo svojo pravico prepozno ali u slabem stanu dobé, ga je pravična jeza prijela in hudo zadela nemarnike. Tako se je višega poveljnika vse razveselilo; njega ugledati je slovelo od ust do ust: „oča Radecki! oča Radecki!“ In kadar je bilo potreba stopiti u boj, se je na povelje Radeckijevo vsak rad u ogenj in u smertno nevarnost zakadil, pripravljen umreti, naj le vojskovodja premaga. — Mladi vojščaki so u poslednji vojski na Sardinsko skrivaj kozo s seboj peljali, naj bi ljubljene Radecki vsako jutro navadno mleko za kosilce imel.

Kakor prostake je vedel Radecki tudi častnike svoje vojske tako počtovati in jih lepo imeti, da so ga vsi kakor očeta spoštovali in iz ljubezni ubogali. Vsak dan jih je na kosilo in k večerji, kolikorkoli je mogel, povabil, in je najrajši ž njimi jedel prav po domače. Rad je pohvalil svoje pomočnike, naj si je bilo u boju, ali u pisarnici doma; vsakemu je zasluge pripoznal, ter nij drugim delo, sebi pa čast dajal. Po slavni zmagi sovražnikov pri Novari je 15. marca 1849 to svojo blagodušnost u svoje armadno povelje očitno zapisal, rekoč: „Vojščaki! slavno ste dopolnili svojo besedo, ste nad sovražnika pogumno segli, katerega je bilo na število veliko več kakor vas, in ste ga u petih dneh junaško zmagali. Dogodivščina bode pričala, da nij armade serčnejše, ne zvestejše, kakor ta, kateri viša povelja dajati so meni vaš cesar in gospod zaupali. Vojščaki! u imenu cesarja in domovine se vam zahvalim za vašo udanost in zvestobo. Žalostno se ozira moje oko po gomilah grobov, u kojih počivajo naši vojaki in tovarši, katere je smert u boju

pobrala. Ne zamorem toraj se vam z besedo dovolj zahvaliti, da bi se z milim srcem rajnih ne spomnil. Vojščaki! naš najterdovratnejši sovražnik, Karol Albert, je s kraljevega prestola stopil; z njegovim naslednikom, novim kraljem, sem začasni mir storil, katerega pogodbe so nam porok, da bomo skoraj stanoviten mir naredili. Vojaki! bili ste priče, s kakošno radostjo in s kolikim veseljem nas je dežela našega sovražnika sprejela, kajti so spoznali, da pridemo krivico strahovat, ne pa pravice podjarmovat. Vi bote u dejanju skazali, da niso zastonj u vas zaupali, ter se bote prav možato do premaganih obnašali, da svetu skazete, da so avstrijski vojščaki ravno tako strašni u boju, kakor pošteni u miru domá. Čakam izvedeti imena hrabrih junakov, ki so se med drugimi posebno skazali, da bom njihove persi s kervavim, pa slavno zasluženim znamenjen junaštva koj zdaj okinčiti, ali pa ta znamenja za vas od presvitlega cesarja izprositi vedel.“ Radecki, vojskovodja.

Veliko lepše kakor do zdravih, se je blagodušni Radecki bolenim, sosebnó pa ranjenim vojščakom skazoval; ne le samo dober oča, ljubezniva skerbna mati jim je bil, ter jim preskerbel zdravila, potrebno postrežbo, in celó žlahte svojih ranjenih sinov nij pozabil.

Lepo nam je vojakov nekdo popisal, kar je sam videl in slišal, tako-le: Ogerskemu konjeniku je u boju na Italijanskem sovražna krogla desno roko tako hudo prestrelila, da so mu jo morali na komolcu odrezati. Ko je že bil huzar precej okreval, revež u milanski bolnišnici u vertu na kamenu sedi, kadi tobak, žalostno glavo na levico naslanja, in si briše skrivaj svoje solzne oči. Videlo se mu je, da ga znotranja težava huje boli, kakor zunanja bolečina. Sedel sem tudi jaz u kotu verta za nekim germom tako, da sem huzarja lahko videl in slišal, on pa ne mene. Rad bi ga bil nagovoril in potolažil, pa ogerske besede nijsem znal govoriti, da sem

ravno ogersko dobro razumeval, ako so drugi govorili. U tem začujem skozi vrata množico gospodov priti, in nemško kramljati, po golču spoznam, da je imeniten gospod med njimi. Ustanem, se ozrem in vidim, da naš občno ljubleni oča Radecki dojdejo svoje bolne in ranjene sine obiskat, nas osrečit in počastit.

O sprehodu po vertu se je le z bolniki pomenkoval, skoraj vsakega pobaral, kaj mu je; posebno se je pa z ranjenimi mudil in jih tako milo tolažil, da bi bil tudi jaz tačas veliko rajši kako rano, kakor pa merzlico imel. Poslednjič častitljivi poveljnik tudi na kraj verta k huzarju dojde, ki je še vedno u kotu žaloval. Ko huzar ljubljenega vojskovodjo se bližati ugleda, se hoče po vojaško pred njega postaviti. Vojskovodja mu reče sedeti, ter se tudi on k njemu na trato usede, in ga jame tolažiti, rekoč: „Ljubi sin! vidim, da si ubožec, in imaš nesrečo, ki te je zadela, obžalovati. Občutim, kako te serce boli, in prav u serce se mi usmiliš, pa kaj, da tebi te velike zgube na tem svetu nikdo poverniti ne more. Pa le tako lepo Bogu služi, kakor si zvesto cesarju služil, in dobri Bog po tvoje serce spet oveselil in tvoji duši pokoj dal. Pomisli, dragi sin, da je malo ljudij na svetu, ki bi se tako lahko na usmiljenje božje zanesli, kakor ti. Slušaj toraj moj očetovski svet, poterpi stano vitno svoje težave iz ljubezni do svojega Stvarnika in svojih soljudi, in ob uri srečne smerti, kadar bo vsakega terpljenja konec, bodeš tudi ti u kraj večnega veselja došel, u katero so tvoji bratje naprej šli, ki so na vojski častito smert storili.“ Ko ljubleni viši poveljnik dogovori, seže u žep in hoče konjenika obdariti; ali huzar se lepo zahvali, ne vzame darila, marveč trepetaje vojskovodjo za roko prime, rekoč: „Ljubi oče! blagovolite mi, naj vam odkritoserčno povem, zakaj se solzim. Saj veste, da sem Oger; čujem pa kako žalostno se u naši domači deželi godi. (Ravno je puntarija po Ogorskem leta 1848

hudo razsajala.) To me huje boli, ko zguba moje roke. Verh tega imam blizu mesta Arada ubogo staro mamko; in za njih sem si vedno u skerbéh, da bi se jim kaj žalega ne pripetilo. Nijmam jim sicer z ničem pomagati, pa vem, kako bi jih veselilo izvedeti, da še živim. Jaz in pa moji tovarši ne znamo pisati, ne čitati; tudi ne vem, jeli bi pismo materi došlo ali ne? Vse to sem danes prav živo premišljeval, in solze so me polivale.“

Radecki poprašuje huzarja, kaj bi še kaj več imel naročiti materi, ter mu obljubi, da ji bode on pisal. Drugo jutro Radecki prav po domače oblečen pride z listom u roki, ter ga konjeniku prebere in popraša, je li vse prav? Huzar nij vedel od samega veselja pregovoriti; le prikimal je, in poljubil roko svojega poveljnika, ki je tudi banko 100 goldinarjev u pismo materi djal, in po vojni pošti na Ogersko poslal. Kmalu potem je dogovor matere na vojskovodjo došel. Brez odloga Radecki s pismom u bolnišnico prihiti, ga huzarju veselo pokaže in prebere. Konjenik pred vojskovodjo poklekne, in bi mu rad kolena objel; ali dobri atej mu reče ustati, rekoč: „Potolažen bodi za čas, dragi sin, in kadar boš hotel svoji materi zopet pisati, le meni povej; saj vas bom, ako Bog da, še večkrat obiskal.“ Koliko radost so vojaki nad tem lepim dejanjem občutili, ne zapopade, kdor vsega tega videl in slišal nij.

Na Koroški je imel star oča ravno ona leta svojega sina u laški vojski, katerega mu je bilo doma kervavo potreba, ker nij imel nikoga za delo, ter njega in mater rediti. Oča mu domačijo prepusti, da pisati in prositi, naj bi sina iz vojaštva dobil; pa nij ga mogel dočakati. Vojakov brat, duhovnik, u imenu starega očeta maršalu Radeckiju ponižno prošnjo piše, in u kratkih dneh je bil sin vojaštva oproščen doma, in je k veselju starišev skerb in delo domačije prevzel.

Tudi onim mestom in ljudem, ki so ga hudo obrekali in razžalili, je rajni Radecki rad odpustil, in jim usmiljenega serca pomagal. Ko so se bili Benečani leta 1848 spuntali in cesarske nagnali, in se rajši lažnjivim kervolokom podvergli, je nastala u Benedkah tolika dragina in lakota, da niso imeli ne kruha ne denarja, bolnikov pa toliko, da je tisto dobo okoli 4000 Benečanov pomerlo. Cesarski vojščaki so 24 dni zaporedom u mesto nad puntarje streljali, ki se niso hoteli udati. Nad 1000 hiš so postreljene krogle razderle, strah in glad sta po mestu gospodarila, dokler niso modrejši Benečani puntarje užugali in našim vojakom mesta odperli. Viši poveljnik, oča Radecki, pride u Benedke kakor usmiljen pomočnik, rad vse hudo pozabi, kar so Benečani njemu in njegovim načinili, ter mahoma ubogim, dosti pokorjenim mestjanom, kruha in vsega potrebnega oskerbi. Vsako pošteno serce ga je hvalilo in poviševalo njegovo blago serce.

IV. Radecki priden deržavljan, cesarju udan in ves ponižen podložnik.

Po zimi l. 1807 je Radecki u Teržiču na zgornjem Kranjskem graščino kupil, ki je imela velike fužine, u katerih so iz jekla pîle in drugo orodje delali. Nij se mu denarja mililo iz Angležkega umetnih delavcev najeti in dobro plačati, naj bi se domači od njih obertnije naučili, bolje blago izdelovali in bi dežela bolj dobro izhajala. To posestvo je Radecki l. 1819 prodal, pa Kranjsko še tudi potem posebno rad imel. Gospod grof Radecki so po Kranjskem toliko sloveli, da so Kranjci prav radi od njih govorili, in ko so na Italijanskem vojskovodja l. 1848 in 1849 hud boj imeli in u velikih nevarščinah bili, so ljudje pripovedovali, da so Radecki iz Laške pri Materi božji u Centgrobu blizu Škofjeloke, kder je slo-

veča božja pot, svete maše najeli, naj bi Bog na prošnjo Marije device cesarskemu orožju srečo dal. — Tako je prav! Dobri podložni so dolžni skerbeti in po svoji moči pomagati presvitlemu cesarju. So cesar srečni, se bo tudi njihovim podložnikom dobro godilo; če pa cesarja sreča zapusti, in nij pokornih, cesarju iz serca udanih državljanov, kakoršnih smo una leta žalostne prekucije veliko poznali, hitro začne celo cesarstvo hirati in onemagovati; nihčer si nij premoženja, ne življenja zvest; kakor cesarju, tudi podložnikom sreča zgine. Za to molimo pri očitni službi božji za presvitlega Cesarja, in častito obhajamo cesarjev rojstni god; žalibog, da malo ljudij svojo kerščansko dolžnost prav spozná, kakor jo je spoznal ranjki modri in verli kmet Plaskan, Braslovčan, u lepi Savinjski dolini. Ko se je bila namreč l. 1848 po Italijanskem, Ogerskem in celó u Beču černa vojska unela, je prišel verli kmet k svojemu gospodu dekanu sveto mašo najet. „Na kakošen namen?“ ga duhovnik poprašajo. On odgovori: „Da bi usmiljeni Bog našemu presvitlemu Cesarju srečo dal, in pa naj bi kmetje prav spoznali, da ne bo nikoli dobro, ako cesar ne zderžijo.“

Res je taka; cesar so državljanom, kar je matica (kraljica) bučelam u panju. Kadar matica onemore, tudi bučele oslabé: se matica pogubi ali umerje, se tudi bučele zgubijo in poginejo. Cesar so celemu cesarstvu sklepni kamen; kder se ta kamen na oboku omaji, ali celó izpade, se celo poslopje razruši; in kadar ljudje cesarja spodobno ne poštujejo, od njih gerdo govorijo in cesarske gosposke ne slušajo, tam res nikoli dobro biti ne more. Stare pravice hudobneži zaterejo, novih malo obrajtajo, in vse začne u krebre iti. Sila po deželi gospodini in strah gospodari; uboštvo pa solze preлива, da se usmili Bogu! Dokler ljudje čversto in pravično gosposko imajo, pač premalo spoznajo, da so svitli cesar velik božji dar; kadar u hudih prekucijah Bog ljudem cesarja

u pokorilo vzame, da pravice iščejo, pa je ne najdejo, še le spoznajo, kaj svitli cesar veljajo in kaj jim prava gosposka dobrega da.

U sedanjih časih naj bi si ljudje tri lepe nauke prav globoko in živo u serce zapisali, ki nas dolžnosti do cesarja toliko lepo učijo, rekoč: „Moj sin! boj se Boga in časti cesarja, ter se s podpihovalci ne pečaj“: tako sv. Duh govori u bukvah Prip. 14, 21. — „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega“: tako Jezus veli pri sv. Matvezu 22, 21. „Vsaki človek bodi viši oblasti podložen; od Boga je oblast; od nikoder drugod; in kateri oblast imajo, so od Boga. Kdor se tedaj oblasti ustavlja, se božji volji ustavlja. — Zatoraj morate podložni biti, ne samo zavoljo strahovanja, ampak tudi zavoljo vesti“: tako sv. Pavel uči in pravi: „Dajte vsakemu, kar ste dolžni: davek, komur davek; čast, komur čast.“ Rim. 13, 1—7. To sveto dolžnost je rajni Radecki prav lepo dopolnil, nosil za cesarja meč u roki, pa tudi ljubezen in zvestobo u sercu, ponižno spoštovanje do svojega svitlega cesarja in gospoda u vsem dejanju in nehanju.

Ko so se l. 1850 naš mladi, pa viteški svitli cesar pervokrat na Laško peljali, smo jih po železnici častito spremili, in Slovenci so jih povsodi veselo pozdravljali in po dolžnosti visoko počastili. Vojskovodja Radecki pride presvitlemu cesarju do Terbovlj, na mejo Kranjske dežele, z množico generalov, vojaških častnikov in drugih visokih gospodov nasproti. Kakor hitro cesar na kolodvoru častitega vojskovodjo ugledajo, iz voza skočijo, višega poveljnika pozdravit; Radecki pa se cesarju ponižno pokloni, in mlademu vladarju spoštljivo u pričo vseh gospodov roko poljubi. Pač lep vzgled imenitnega moža, kateremu je 38 zlatih svetinj na persih igralo, vsem pod-

ložnim deržavljanom, kako naj spoštovaje presvitlega cesarja u mislih imajo, vselaj lepo od njih govoré ter jim povsod spodobno čast skazujejo, po nauku sv. Petra, ki veli: „Vse spoštujte, brate ljubite, Boga se bojte, cesarja častite!“ I. Petr. 2, 17.

Pa tudi presvitli cesar so hvaležno spoznali veliko vrednost svojega že postaranega maršala Radeckija. Ko so l. 1857 s presvitlo cesarico Lizabeto Italijanske dežele obiskovali, jih je Radicki ponižno prosil, naj mu butaro visoke pa tudi težavne službe milostivo odvzamejo, ker ga je teža let močno tlačiti jela. Milostljivo mu cesar pismeno odgovoré, da sicer to prošnjo toliko zvestega služabnika težko čujejo, pa vendar zato radi uslišijo, ker zaupajo, da bo Radecki brez tolikih skerbij in težavne službe še nekoliko let veselo živel. Dovolili so in zapovedali, naj si Radecki izbere prebivati, u katerem cesarskem gradu ali poslopju rad, naj si bo na Laškem krog Milana, ali na Avstrijanskem u Beču, ali okoli Dunaja; vsikdar in povsodi, so djali, jim bo Radecki drag in prijeten gost, kder ga bodo lahko u potrebi za svet pobarali, in se veselo poslužili, česar se je Radecki toliko let svojega slavnega življenja skusil. Preserčno mu voščijo, naj bi Radecki še dolgo dolgo zdrav in vesel cesarski armadi bil slave živi vzgled, ljubljen in češčen od cesarja in vseh sere avstrijanskih, ter naj u sladkem spominu svojega cesarja ohrani in zavživa plačilo toliko slavno doprinešene pretečenosti. Radecki je potem nekoliko mescev u pokoju srečno preživel, pa 21. maja si je visokoletni starček levo nogo zlomil, ko je po svoji prijazni šegi neko gospo do duri spremljal, pa sirotej pozabil palico u roke vzeti, ter se je spoteknil in pal. Noga je potem zacelila, pa hodil je starček težko; na stolu, ki je kolesa imel, so ga po sobi vozili, u lepem vremenu se je še peljal na zdravo sapo, pa tudi gledat, kako se vojščaki vedejo. Ali s starim letom 1857 se je

tudi junaškemu Radeckiju solnce življenja nagnilo, ko je 30. decembra smertno zbolel.

V. Radecki bogaboječ katoliški kristijan.

Vsa posvetna čast nijma pristne, čiste svitlobe, dokler je luč prave vere ne osveti; vsa še tolika oblast nijma stanovitne podlage brez svete vere. Zlati križ na persih otemni, katerih luč svete vere ne osvetluje, lovorvenci na glavi hitro zvenejo, katerim rose življenja večnega pomanjkuje. Toraj so bili vsi modri in verli vojščaki tudi zvesti, bogaboječi kristijani. Konstantin veliki, prvi kerščanski cesar, je ukazal za vojno bandero križ narediti, in je Rimljanom po srečno dokončanem boju djal: „Skoz to izveličansko znamenje (sv. križa), pravo znamenje serčnosti, sem vaše mesto trinoga rešil, in povernil vašemu ljudstvu staro imenitnost in poprejšno čast“. Ko se je Rudolf Habsburški na Dunaju l. 1278 na boj pripravljal zoper mogočnega sovražnika Otokara, českega kralja, so ga njegovi strašili, da ne bo zmogel. Rudolf pa pravi: „Počijte si en dan; potem pa pojdete u boj; meni ste zadosti, da bote mojo glavo varovali. Svoje zaupanje imam u Boga, ki me je tako čudno u ta visok stan povzdignil, mi bo, kakor zaupam, tudi s svojo gnado pomagal“. Ko so njegovi vojščaki čuli, da bo skoraj čas odriniti u boj, so se po kerščansko pripravili, se izpovedali in sv. rešno telo prejeli. Polagoma se nasprotni armadi bližate, kar neki prijatelj Rudolfovo zapoje: „O Marija! ti pomaj, in nam srečno zmago daj“. Na ta glas udarijo in tako mogočno sovražnika premagajo, da je tudi nasprotnik, kralj Otokar, med mertvimi obležal.

Turški sultan je sklenil avstrijsko cesarstvo podjarmiti, in pošlje l. 1683 Kara Mustafu, svojega vojskovodjo s strašno vojsko, ki je po Ogerskem palila

in morila, krog Dunaja 50 vasi in sel požgala, in nad 40.000 kristijanov u turško sužnost gnala. Kara Mustafa Dunaj obleže z 200.000 možmi, skoz 60 dnij mesto naskakuje in neusmiljeno stiska. Zdaj poljski kralj Janez Sobieski 24.000 mož na pomoč pripelje, in se Dunajčanom na gori sv. Leopolda prikaže, ki so mu z gorečimi raketami na znanje dajali, da jim je sila velika. O prvem zoru 12. septembra, bila je nedelja sladkega imena device Marije, so kerščanski vojaki službo božjo opravili. Častiti kapucinar Marko Avijanski je sv. mašo služil, in poljski kralj mu je k sv. maši stregel, ter je z najpervimi tovarši sv. obhajilo prejel. Poln žive vere u božjo pomoč, in poln zaupanja u pomočnico kristijanov svoje vojščake kralj serčno nagovori in na ves glas zaupije: „Noj tedaj! u popolnem zaupanju na brambo nebeško in na pomoč sv. Device nad sovražnika!“ Tako srečno so Turke potolkli, da je Kara Mustafa o petih zvečer gole peté odnesel, kristijanom 300 težkih topov, 15.000 šotorov, svoje denarje in premoženje popustil, in je 19.000 Turkov mertvih obležalo.

Kaj sveta vera vojščaku veljá, in kako jo ima častiti, nam kaže posebno treh imenitnih vojskovodjev našega cesarstva in naših časov prav lepi vzgled. Princ Eugen Savojenski, mogočni premagovalec sovražnikov našega cesarstva, ki je l. 1736 na Dunaju umerl, je nosil poleg svoje sablje roženkranc, in je vse dolžnosti katoliškega kristijana pobožno in prav zvesto dopolnjeval. Stari Laudon, Turkov strah imenovan, je božjo pot u Marijacel opravil, prej ko se je na turško vojsko pred Beligrad podal. Stari slovanski vojščaki, kateri so bili pod njim u turški vojski, so od Laudona pripovedovali, da je pred njimi z mečem tudi roženkranc u rokah nosil. Ko je na smertni postelji svete zakramente umirajočih prejel (14. julija 1790), je Laudon lepo besedo govoril:

„Neprenehoma sem si prizadeval kot pošten mož in dober kristijan živeti. Sad tega je, da celó mirno umerjem. Taka pa onemu brezdušniku ne bo, ki nijma vere, ne Boga.“

Lepo je tudi naš Radecki pri vsaki priložnosti očitno pokazal, da nijma le sablje u roki, marveč tudi Boga u sereu, ter ga nij bilo sram križa na čelu, ki je nosil 30 častivnih križev na persih. Kadar je videl revščino kervave vojske, ležati ubite in ranjene vojščake, je po navadi globoko izdihnil: „Oh Jezus Kristus!“ — Svete maše, spovedi in sv. obhajila nij pozabil pri vseh svojih težavnih opravilih in skerbeh. Celó moleka ali roženkranca se nij sramoval, in ga je vedno pri sebi nosil u vidno znamenje, da je katoliški kristijan. Tako se od njega pripoveduje, da je nekđaj ravno pred bojem, poprej ko je svojega konja zasedel, Radecki skerbno okoli sebe izgubljene reči iskal. Neki vojak blizu stoji, in hitro vojskovodji iskati pomore, ter najde roženkranc, ki na zemlji leži. Hitro ga pobere, in mu ga poda. Prav veselo Radecki roženkranc shrani, in u zaupanju na Boga na boj odhaja. — Ko je bil Radecki l. 1850 u Ljubljani zbolel, in so se dobre duše bale, da bi pri toliki starosti častitljivi serec jim nepreviden umerl, so ga lepo nagoovorile bogaboječe gospé, naj bi svete zakramente prejel. Smehljaje prijateljicam starček roženkranc pokaže, rekoč: „Mislite, da sem Boga pozabil? Vsak dan se je potreba za večnost pripravljati.“

Ko si je bil devetdesetletni Radecki u Veroni nogo zlomil, se je u svoji nevarni bolezní brez odloga prevídeti dal. Prečastiti škof veroneški so mu svete zakramente podelili. S solznimi očmi se je škofu zahvalil in jih poprosil, naj ga u kratkem spet obhajajo, njegovi duši u tolažbo in požívljenje. Ali jih ne bo sram, ki pravijo, da izpovedavati se, svete zakramente prejematí in moliti vojakom ne pristaja? — Radecki je zopet ozdravel in poslednje dni u Milanu prebival u verlem po-

slojju Vila reale. Dva tedna pred Božičem se je tako dobro počutil, da se je o lepem vremenu na sprehod vozil; doma so ga pa u njegovem sedežu po sobi prevažali, ker nij od starosti hoditi mogel. Šterto adventno nedeljo so vojni kaplan vojskovodji u sobi maševali, po sv. maši maršala obiskali, pri kateri priložnosti jih na kosilo povabi in poprosi, naj bi ga novega leta dan spovedali in obhajali.

Na sv. Štefana je Radecki pri sv. maši od slabosti zadremal; in ko ga eden generalov izdrami, se je starček prestrašil; žal mu je bilo, da je pri sv. maši zadremal, ter je rekel: „Ne vem, kaj bo z menoj, da bi rad zmirom spal?“ Ravno tisti dan se ga je tudi pljučno unetje lotilo. Dva dni pred novim letom so se mu pljuče tako hudo unele, da so se jeli zanj bati, akoravno nij u postelji bil, ampak se u svojem stolu po hiši vozil. Starega leta dan pošljejo po njegovega spovednika, vojnega kaplana, ki pridejo, maršala u stolu najdejo in ga lepo pozdravijo rekoč, da so prišli njemu želje dopolnit in ga izpovedat. Radecki odgovori: „Ne danes, ampak jutri bo novo leto, kakor bi rad“. Častniki, ki so za stolom stali, so kaplanu migali, naj ga le danes pripravi; in na to velijo kaplan: danes sem pa pripravljen in za to došel. „No, naj pa bo, odgovori Radecki, vas bom pa ubogal“. Na to vsi častniki iz sobe stopijo, in vojskovodja opravi prav pobožno sveto spoved. Radecki nij mogel od tiste dobe poklekniti, kar si je bil nogo zlomil, in je pri spovedi in pri sv. obhajanju s povzdignjenimi rokami sedel. Pri spovedi je bil starček pozabil domačo kapico z glave djati; ko mu tedaj mašnik presveto rešnje telo prinesó, se še le spomni, naglo kapico z glave potegne in prejme poslednjo popotnico. Vsi pričujoči vojščaki krog njega pokleknejo, in na glas sveti oče naš molijo, in Radecki ž njimi moli. Po tem je bil pobožen starček veliko bolj vesel; ali na večer se mu je shujšalo.

Drugo noč po novem letu je Radecki vsem pričujočim roko podal, je od njih slovó vzal, ter se jim zahvalil, da so mu toliko zvesto služili, in jih poslednjič še popraša, jeli so za ta mesec že plačo prejeli? Drugi dan po novem letu so ga u sveto poslednje olje djali. Nij več govoril; pa lepo pokrižal se je, in s tem na znanje dal, da se zavé svetega dejanja, in pa da je kristijan. Tretji dan po novem letu bi bil Radecki še rad govoril, pa niso ga zastopili. Generalmajor pl. Steger uho umirajočemu nastavi, in toliko čuje, da pravi: „Mojim ljudem plačo! — Zahvaljujem se vam! — Srečno! — Pustite me mirno umreti!“ — Te so bile imenitnega maršala zadnje besede; 5. januarja ob osmih zjutraj je Radecki svojo junaško dušo Bogu izdihnil. Tako umerje po kerščansko, kdor po kerščansko živi; dobro ali hudo, kar je u življenju ljubil, kar je svoje žive dni mislil in skerbel, ga tudi poslednjo uro ne zapusti. Kakoršno življenje, takošna smert. Nosil je Radecki 76 let svoj vitežki meč, je bil mož katoliškega duha, ter je z Bogom delal.

VI. Radecki občno obžalovan in častito pokopan.

Rajni Radecki, dobra duša, nij velikega premoženja zapustil. Sporočil je svojemu sinu Bogdanu (Teodoru) sploh blago, hčeri Bogomiri (Frideriki) pa svoje zlate križe in srebernino; svoji družini pa u denarjih po redu službe vsakemu svoj del. Tudi ubogih nij dobri oča pozabil, ter jim je prihranil u usnjati mošnji 300 gold., na svete maše je pa 200 gld. u svojem testamentu sporočil, naročil pa tudi, naj ga na viteško goro u Wetzdorfu pokopljejo poleg njegovega pokojnega prijatela, vojskovodje Wimpfen Baroa, ki je tri leta poprej umerl. Viteška ali junaška gora je pa prijazen holmec na spodnjem Avstrijanskem, nekoliko ur unkraj Beča na levi

strani Donave. Blagi Avstrijan Pargfrieder, ondotni graščak je grič čedno z drevjem obsadil, pozidal verh hribea čedno kapelico, in pod njo rako ali grobnico, junaskim vojskovodjem in vojščakom u čast, kateri so se leta 1848 in 1849 na Italijanskem in Ogerskem možko nosili, in avstrijansko cesarstvo razpada oteli. Med zelenim drevjem čedno rezane podobe imenitnih vojščakov vsakega stanu in naroda stojé, kateri so se na vojski viteško izkazali. Tudi hrabrih Slovencev podobe najdeš na viteški gori u slavni spomin. Med spominki svojih sinov je hotel oča Radecki počivati, katere je svoje žive dni možko vodil. Lastnik je ta holmec junakov o Radeckovem pogrebu poklonil presvitlemu cesarju kot domorodno darilce, in oni so blagemu možu podelili komanderski križ Franc-Jožefovega reda in pa avstrijanski viteški stan.

Po smerti se še le prava ljubezen spozna in pokaže, kaj mož ljudem veljá. Presvitli cesar žalostno poročilo izvedši, da je njihov najzvestejši služabnik, učenik in najbolji prijatelj umerl, so zaukazali, naj se rajnemu po njegovih zaslugah obhaja častiti pogreb. Naj se Radecki u hvalnem spominu ohrani, so zapovedali, da ima peti regiment huzarjev za vselaj obderžati ime Radecki. Zaukazali so, naj se u vsakem mestu, kder vojaška posadka prebiva, obhajajo slovesne bile in da naj cela armada po suhem in na morju 14 dni znamenje žalovanja za rajnim maršalom nosi. Tudi rusovski car je ukazal svoji armadi po njem žalovati, katere maršal je Radecki bil. Tudi so naš presvitli cesar 3 nadvojvode in mnogo generalov u Milan poslali na pogreb slavnega moža. Truplo rajnega vojskovodje je u Milanu na odru ležalo u sredi ravno tiste sobe, u kateri je najrajši prebival. Nad odrom so deržale štiri železne vojaške podobe nebo z lovor-venci in vojnimi spominki okinčano. Vojaki našega regimenta Kinski, katere je rajni Radecki posebno

rad imel, so pri rajnem u prvi versti na častni straži stali. Rajnega maršala še enkrat videti, in od dobrega očeta slovó vzeti, se je terlo ljudij. Kakor je imel u življenju vsakemu kaj lepega povedati, ali opomniti, vedel revnim pomagati, potolažiti žalostne, in vsakemu prijazno roko podati, se še na mertvaškem odru starček s sivo glavo prijazno derži, ki je u 92. letu svoje starosti s slavo venčan svoje dolgo, delavno življenje sklenil.

Kadar so u Milanu rajnemu mertvaška opravila odslužili, so 14. januarija njegovo truplo vzdignili, in po železnici u Benedke, od tod po morju do Tersta, in od Tersta u častivnem kolovozu na Dunaj peljali. Od Milana do Beča bil je le eden dolg in častitljiv sprevod, katerega so Austrijani vsakega stanu pokojnemu dobrotniku obhajali, ter mu skazali poslednjo čast. Vsi sosedni cesarji, kralji in vladarji Europe so svoje sporočnike poslali, slavnega maršala k pokopu spremit. Na Dunaju je bilo o pogrebu vse mesto po koncu, in 20.000 naših vojakov je u orožju stalo, da rajnemu vojskovodji poslednje „z Bogom“ po vojaško izrekó. Presvitli cesar so sami zbrane vojaške čete u sprevod peljali, in skazali svojemu rajnemu služabniku čast, katere Europa pri pogrebu še toliko imenitnih mož videla nij. Nad 140 generalov in 1200 viših častnikov je rajnega vojaškega očeta na poslednjem potu spremljalo.

Po tem, ko so u poglavitnem mestu Dunaju slovesni sprevod 18. januarja odslužili, in pokojnega truplo u stolni veliki cirkvi sv. Štefana poštropili, ter opravili duhovske molitve za njim, so peljali še tisti dan pokojnega vojskovodjo na poslednje počivališče na grad Wetzdorf. Po dokončanem duhovskem opravilu spet truplo rajnega na mertvaški voz položijo, katerega je 6 vrancev vleklo na junaško goro. Molčé gredó presvitli cesar za njim, in ž njimi spremljevalci cesarskega in vojaškega stanu na poslednji hoji u kraj pokoja. Verh viteškega

hriba rajnega maršala iz voza vzdignejo, poslednjič pokropijo, tri lopate persti na mertvaško trugo denejo in ga izročijo u naročje matere, černe zemlje. Zlate križe in častilna znamenja, ki jih je na persih nosil, zdaj s pokrivala njegove ozke hišice poberó, dvanajst vojščakov ga u grobnico zanese, in zraven rajnega prijatela položi. Še enkrat cesar ljubljenege vojskovodjo u podzemeljski počivalnici obiščejo, in drugi znanci in prijateli za njimi. Vsi tiho in razkriti krog rajnega stojé premišlujejo, kako hitro mine vsa posvetna čast in visokost, naj si ravno človek mnoga leta doživi in učaka Radeckove starosti: sive in častite. Še enkrat se ozrejo na kraj, u kojem Radecki počiva ter vzamejo od njega slovó za vselaj s solznimi očmi. — Vse rajnega vojščaka zapusti, le njegova dela za njim gredó, in njegovo ime bo slovelo od zaroda do zaroda u hvalnem spominu.

Tako umerje bogaboječi kristijan, — tako se časti pošteni Avstrijan, — tako častito je bil pokopan junaški vojskovodja Radecki. Kaj je pa vojakom, svojim sinom, lepega zapustil? — Dragi, zlati nauk: „Bojte se Boga in izpolnujte njegove zapovedi; spoštujte cesarja in za domovino se vojskujte; ljubite brate in srečni bodete!“

Radecki je usadil na vojaškem polju avstrijanskega cesarstva mogočno drevo slave in imenitnosti, ki bo zelenelo in cvetelo od zaroda do zaroda; slovelo pa tudi ime: oča Radecki.

Drugi del.
Različni.

-o-o-

8. Andrej Črešnik,

pošten kmet.

(Drobt. 1846.)

Dobri Bog ne gleda na veljavo ljudij, ne obraja rodú, ne stanú, ampak svoje ljubeje ima tudi u kmetiški suknji. Iz vsakega stanú steza u nebesa — pa tudi u pekel peljá; kamor se človek poda, tja pride.

Pogosto kmetje izdihujejo, da niso učene glave. Bili bi rajši gospodje, kakor pa kmetje, ter mislijo, da le gospodu sreča cveti. Toda veliko več sreče je pod slamnato streho domá, kakor po visokih gradovih; prava sreča si je tihoto in samoto izvolila; kmetič jo najde, ako je išče po stezi pravice in resnice, kakor rajni Andre Črešnik, pošten pohorski kmet.

Za Dravoj blizu visoke Kope, u vozeniški župniji na solčnem bregu rojen Andrej se je iz mladega Bogu služiti, pridnemu biti, in u potu svojega obraza kruh jesti učil. Šole še tistokrat blizu nij bilo, da bi se bil kaj brati ali pisati privadil; hodil je pa za toliko rajši u cirkev, poslušal za toliko bolj zvesto pridige in kerščanske nauke, ter se je naučil toliko svete modrosti, da je pri veliko modrijanih toliko ne najdeš. Vsa njegova modrost je bila njemu navadna beseda: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“. Boga se bati, greha se varovati, pa dobrega storiti kar premoremo, je zadosti modrosti za časno srečo in večno izveličanje.

Svojo kmetijo je za očetom prevzel, in se pošteno oženil. Sreče zakonske u samskem stanu nij zapravil,

zato mu je Bog u zakonu srečo dal. Nij se zanašal na lotrijo, ne na barantijo, pridno je delal, in pa molil rad, zgodaj ustajal, in družino na delo budil, o pravem času svoje davke plačeval, k vsem občinskim popravilom je prvi segal, varoval se vsake tožbe, pa tudi krivice, zadovoljen je bil u svojem stanu, in svojega Boga vesel: to je bila Andrejeva — in to naj bi bila vsakega kmeta modrost.

Ob nedeljah in svetkih nij službe božje zamujal; pa tudi gledal, da je družina pri pridigi in pri kerščanskem nauku bila, ter je dobro vedel, da družinče, ki ne služi zvesto Bogu, tudi svojemu gospodarju pridno ne bo; zato se tudi po družini pozná, kakega gospodarja in gospodinjo da imá. Hudobnega znanja Andrej in njegova poštena žena nijsta terpela. „Ali se pošteno zaderži, ali pa se od hiše poberi,“ sta djala, ako je hlapec kaj nespodobnega zinil, ali pa dekla u nedeljo prepozno k domu prišla. Tudi po noči je ustajal in za družinoj pogledal, bi li pri hiši dušnega tata ne bilo, ki bi poštenje kral, ali pa hodil po noči kdo njegovih pod druge strehe poštenja krast. Dobro je vedel, da so družine grehi tudi gospodarja in gospodinje grehi, in Bogu se zameriti, se je hujše bal, ko umreti. Po tem je pa tudi njegova hiša po vsi soseski toliko slovela, da si je štel vsak hlapec, vsaka dekla u čast, pri „solnčnem Črešniku“ služiti. Poštenje pa za kmeta več velja, ko zidana hiša. Gospodar, ki dobro sluje, lahko družino dobi, ob pravem času polje obdela, lepo živino oskerbi, in vse mu po sreči gre.

Bila je svoje dni nekaterim Pohorcem tistega kraja gerda navada, da so po cel teden po kerčmah sedeli, kvartali, vino pili, tobak kurili, besedovali in bahali se, ter se dajali oštirju hvaliti za svoj denar. Nahajal se je tu pa tam mož, kateremu je dobra žena u soboto večer belo srajco u gostilnico prinesla, da se je nedeljo preoblekel. Marsikateri Pohorčan je mislil, ako ima lep les,

žago, pa po dva jarma volov, da ima tudi pravico, po cele dni u oštariji sedeti, ali saj vsako nedeljo in praznik, iz vsakega sejma pijan domov priti. Rajni Andrej nij tega znal, ter je vedel, da so oštarije za kmeta večja uima (škoda), kakor knaver (drevesni červ) u lesu. One mu strehe raztergajo, in polje u puši pustijo. Tudi Andre je šel o pravem času s svojo ljubo ženo kupico vina pit, pa po noči domov hoditi, ali po kerčmah se valjati, nij bila njegova navada. Najrajši se je pomudil pri svojem prijatelju kupčevalcu, kateremu je svoj les prodajal, da sta se pošteno pogovorila in sklepala račune brez vsake pomote in zamere.

Bog svojih brez terpljenja ne pusti, med srečo in veselje mora tudi žalost u hišo priti, da se človek ne prevzame in ne bara: kdo je moj Bog? Edino hčer, ki sta jo Andre in njegova pridna žena imela, jima je neusmiljena smert pobrala, in ostala sta brez otrók. Boljša pa, kakor otroci, so dobra dela, ki spremljajo človeka u srečno večnost. Nijsta imela svojih otrók, pa sta rejenecv in rejenk zadosti našla, se jih lotila in na noge spravila; zakaj veliko jih je, ki otroke rodijo, le malo, ki jih prav izredijo; kar je najbolj potreba. Zato pravi usmiljeni Jezus: „Kdor sprejme takega otroka u mojem imenu, mene sprejme“.

Ako nij mogla babica botrov dobiti, šla je po Črešnikova, ki nijsta te dobrote nobenemu odrekla. In je kako sirotle brez matere in očeta ostalo, pri Črešniku je našlo streho, obleko, živež in nauk. Veliko se je štelo otrók, katerim sta botra bila; pa tudi skerbela sta lepo za-nje. Kolikokrat je rajni Andre sv. mašo najel za tiste otroke, katerim je boter bil, naj bi jim Bog pravično pamet dal, in angel jih hudega varoval. — Nij bilo siromaka, ki bi bil od Andrejeve hiše brez daru šel, pa tudi soseda nij blizu, ki bi u kaki sili pomoči našel ne bil. Na obrest denarjev posojeval nij; pa mladim gospo-

darjem, ki so težko gospodariti začeli, je rad pomagal, in bil vesel, ako so se lepo nosili in dobro izhajali. Ubogega mladega soseda, ki so mu stariši pomerli, prej ko se je sam izčajmal, je rajni Andrej na noge spravil, in tako dolgo zanj gospodaril, dokler nij s vsem preskerbljen bil. — Kder u soseski taka ljubezen prebiva, tam je dobro biti, naj bo kraj še tako terd. Dober sosed je velik zaklad, ki se za gotove denarje ne kupi.

Pravi kristijan ima na tem svetu dvojno hišo, za katero mora skrbeti: prva je domače prebivališče, druga pa njegova župnijska cirkev, katere po svojem premoženju pozabiti ne sme. Pri vsakem cirkvenem popravilu je dober Andrej prvi bil. Ko so pri njegovi župnijski cirkvi nove zvonove omislili, so njega in njegovo ženo za botra izvolili. Nijsta se branila takošne časti, ki je bila k božji časti. — Kdor se cirkvenim popravilom odmika, mu nij za božjo hišo mar, je ravno tako slab župljan, kakor je malopriden sosed, ki se brani na pošteno svatovščino ali pa sedmino. On ne dopolnuje najimenitnejše zapovedi božje, ki veli: „Ljubi Boga čez vse, in bližnjega, kakor sam sebe“.

Dober sad dozori, in se shrani; tudi dober človek doživi svoje dni na tem svetu, in gre u svojo hišo večnosti ravno tak lepo in pošteno, kakor je živel. Andrej je zbolel; pa tudi njegova žena je ž njim zbolela. Ako še bolezen ravno nij bila toliko nevarna, le po svojega g. župnika pošlje, da njega in njegovo ženo po kerščansko previdijo. Žena u enih dneh zopet ozdravi; njej še bolezen nij bila za smert; on čedalje bolj slabí in se u večnost pripravlja. Svojemu duhovskemu pastirju lepo število denarjev u roko da, naj poravnajo, ako bi komu bil kako krivico storil, naj ubogim nekoliko dajo, pa tudi sv. maše za njegovo dušo služijo. Sv. Miklavžu, domači cirkvi, izporoči lep nov mašni plašč; sv. Janezu, podružnici njegove soseske, ukaže nov velik altar nare-

diti, ker se je poprejšni že bil postaral. Ubogim domače župnije lepo miloščino izporoči, naj jo župnik obernejo, kder večo potrebo spoznajo. Pohištvo in drugo blago svoji zvesti ženi zapusti, ter ji naroči, ker nijmata otrokom zapustiti, naj veliko dobrega stori za nebesa.

Voljno in poterpežljivo se poda u sveto voljo božjo, in lepo pohlevno umerje, kakor je ves pohleven in ponižen živel. Na sv. treh kraljev jutro l. 1842 so ga pokopali. Veliko je bilo ljudij, ki so ga spremljali. Jokali se nijso otroci za njim, pa dosti rejencev in rejenk, ubogih siromakov in zapuščenih botričev je po njem izdihovalo, kakor po svojem rajnem očetu.

Zaslužil je rajni Andrej, dobrotnik cele fare, da so njegov župnik na njegovem grobu vzeli od njega slovó, in besedo župljanom za podučenje rekli, ki se naj tukaj bere :

Strah Gospodov je začetek modrosti. Prip. 1, 7.

Srečen človek, ki se Boga bojí, njega žaliti se varuje, in Bogu zvesto služiti skerbi, kakor naš rajni Andrej, katerega truplo danes u hladno krilo matere černe zemlje polagamo.

Od rajnih se moramo živeti učiti, ki so zato pred nami hodili, da bi stopali mi modro za njimi. Ene besede sem se tudi jaz od rajnega naučil, katere nikoli pozabil ne bom, zlato besedo, katero je rajni Andrej imel u navadi, rekoč: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“. Ravno to besedo tudi vam danes za slovó rajnega izporočim; zakaj bila je njegova vsa učenost in modrost, ki ga je učila pošteno živeti, in srečno umreti. Naj bi jaz rajnega nikdar videl, in drugači poznal ne bil, zavoljo same te besede bi ga spoštoval in zdaj na njegovem grobu pohvalil, ker njemu hvala več ne škoduje, pa tudi pohvala meni ne hasne, ampak le Boga časti, in ljudi

podučuje! Bral sem veliko bukvij, slišal mnogo modrih in učenih možev; pa toliko čedne besede in pa tak domače priproste nijsem slišal, kokor je bila njegova beseda: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“.

Kaj ne, da tudi vam dopada? — Pristopite toraj krog groba rajnega našega Andreja, poprej kakor njegovo truplo zagernemo, in zastopite, kaj nas njegova lepa beseda uči:

1. **Strahú božjega.** Začetek modrosti je strah božji. Mladenči in deklice ste u toliko hudih priložnostih, u velikih nevarščinah nedolžnost zgubiti, in greh storiti. Kdo vas bo varoval? Starišev dostikrat nij, zvestih prijatelov malo, zapeljivih tovarišev in tovaršic pa veliko. Samo strah božji je mladine zvesti varuh pred grehom, kakor je bil varuh nedolžnega egiptovskega Jožefa, ki je djal: „Kako bi mogel toliko hudobo storiti u pričo svojega Boga!“ Zakaj se nijsi, preljubi moj rajni Andrej, u svojih mladih letih nesramno seznanil — se nijsi naučil pijančevati, ne gerdo ponočevati? „Se bojim, da bi se Bogu zameril,“ — tako si djal, in premagal skušnjave, si vse zapeljivce odgnal, ostal pošten in pravičen. Oj, prelepa beseda! Vredna je, da jo pomnite vi vsi mladi ljudje. — Ona nas uči:

2. **Zvestobe u našem stanu.** Težavna so bila mlada leta rajnega. U bregih doma, za težavno delo odločen, prisiljen u potu obraza svoj kruh uživati, se nij svojim starišem ustavljal, jim nij uhajal; bil je na stare dni njihova palica. Zakaj? „Sem se bal, da bi se Bogu ne zameril,“ je djal; in je starišem lepo stregel.

Oj vi mladi, sini in hčeri, zeti in snehe, ki tako pogosto svojim starišem besedujete, jim kljubujete, se za preužitek, starim izpoznan, tožujete, ali se kaj bojite, Bogu se zameriti? Kdor svojega očeta ali mater do praga privleče, njega bodo njegovi otroci čez prag sunili, zakaj:

„Hudobec svojemu očetu žalost, in svoji materi težavo nareja; in kdor svoje stariše preklinja, njemu bode luč ugasnila u sredi najterdejših tem.“ To nas sv. Duh uči. — Bojte se, Bogu se zameriti; zakaj to nas uči:

3. Skerbi, veliko dobrega storiti. Kdo je tebe, ljubi moj Andrej, silil, da si bil vselaj prvi pri vsakem dobrem delu, naj bo pri cesti, ali pri cirkvi? Kaj te je gnalo, da si imel toliko veselje za lepoto cirkve, in še poslednjo uro domače cirkve nijsi pozabil, si se lepo ubogih spomnil, in toliko dobrega na tihem, brez vsega bahanja storil? — Kdo je tebe tolikokrat po zimi u najhujšem mrazu, kakor po letu u največi vročini, po velikem snegu, in ob hudem vremenu tolikokrat za botra pripeljal, da u kerstnih bukvah skoraj na vsaki drugi strani tvoje ime zapisano stoji? Tvoja zlata beseda je tebe naučila, nobene priložnosti ne zamuditi, kder je bilo kaj dobrega storiti, ter si djal: „Se bojim, da bi se Bogu zameril, ako bi ne storil le-te dobrote“. — Oj, da bi bilo le pol takih župljanov, le četert takih sosedov, kako lahko bi se vse popravilo, kako veselo živelo! — Pa malo je takih, kakoršen je rajni bil. Eni bi radi, pa nijmajo; drugi imajo, pa nočejo; rajši svoj čas zaležijo, premoženje zaklenejo ali pa zapravijo, kakor bi dobro storili. — Kde so pošteni možje, dobri kristijani u besedi in u dejanju, kakor je rajni Andre bil? — —

Ve deklice in fanti, ki vas je rajni k svetemu kerstu prinesel, ne bo vas vaš rajni boter več učil in svaril; pa zadosti nauka njegovega naj vam bo njegova zlata beseda: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“. — Vi posli, hlapci in dekle, ki ste pri rajnem služili, ne bo vas več opominjal; ali za lepo slovó naj vam njegova beseda ostane: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“. — Vi sosedje in sosede, znanci in znanke, ki ste rajnega poznali in spoštovali; naj njegova beseda vam izporočilo za

srečno časnost in veselo večnost bo: „Se bojim, da bi se Bogu zameril“.

* * *

In zdaj, preljubi, poglejte u jamo rajnega Andreja, kder bo u prahu spal in počival. Konec njegovega popotovanja je; težaven delavnik se za njega konča, in večni praznik se začinja. Ponižno, borno je živel u svojem kmetiškem stanu; zaupam, da zdaj bogat na dobrih delih u večnost gre. „Blagor jim, ki u Gospodu u merjejo; njihova dela gredó za njimi.“ Skriv. razod. 4, 13.

Nij bilo sirote, ki bi ne bila pri njegovi hiši daru dobila, ne zapuščenega otroka, za katerega bi rajni poskerbel ne bil; vsi božji dari so zdaj njegovi zakladi; in usmiljeni Jezus mu bo povernil, kar je ubogim dobrega storil. U imenu cirkve, u imenu ubogih se jaz danes na tvojem pogrebu, moj rajni Andre! zahvalim za vse, kar si jim dobrega storil; plačal za vse to pa bo tebi Bog. — Le tri leta sva se poznala, pa vselaj si me rad ubogal, za kar sem te koli kedaj poprosil. Moje, in mojih uboščekov plačilo za vse to naj bo molitev, ki jo hočemo opravljati, dokler srečno za teboj ne pridemo. Amen.

9. Jakob Strašek,

rajni kaplan lavantinske škofije.

(Drobt. 1846.)

Gospod duhovski, Jakob Strašek, rojeni pri sv. Petru na Medvedovem selu (Bärental), u celjskem krogu, so imeli uboge, toda poštene stariše. Modri oča je učil mladenča lepo Bogu služiti, se Boga bati in pa greha se varovati. Lep očetov nauk je bil vse žive dni blagemu sinu zvest angel varih. — Srečni otroci, ki bogaboječe stariše imajo.

Mladi Jaka se je naučil od očeta slovenski brati. Radovedno serce se je mladenču po šoli unelo. Prosil je; in dasiravno oča le mali mlin za svoje življenje ima, u Boga zaupa, in Jakeca u Celje u beraško šolo pelja, ki je bil med svojimi tovariši u šoli najbolj odraščen.

Dobrotnik njegov, rajni gospod T o m a ž H i r š, slavni predstojnik latinskih šol u Celju, latinskih šolcev skerben oča, so mu pomagali u Celju in potem u Ljubljani šole srečno izgotoviti. — Nij se bati mladenčem siromaške šole, ki imajo dobro glavo, pa nedolžno, pošteno serce. Dobrotniki takim radi pomagajo, kar ubogi stariši ne premorejo. Ubogi mladenči postanejo skoz tako šolanje imenitni gospodje, kakor sinovi bogatih ljudij berači, ako pameti pri njih nij. Duhovske šole so u Celovcu dokončali, na male maše leta 1824 so bili za mašnika posvečeni, in so enokoliko potem pri svoji domači farni cirkvi, kder so kerščeni bili, zvonaj pri cirkvi, ki je bila pretesna, novo mašo peli. Lepo, pa tudi čudno je bilo gle-

dati toliko ljudij na strehah, po drevju in po oknih sveto novo mašo poslušati. Bilo je, kakor svoje dni, kadar je Kristus po svetu hodil, in kaj bi ne, ker njegov namestnik Očetu nebeškemu pervokrat ponovijo, kar je On pri poslednji večerji storil, rekoč: „To storite u moj spomin!“

Služili so najpoprej u Pišecah, u gorati težavni župniji kot kaplan. Bili so ljubej farmanov, pameten in pohleven gospod, mladine poseben prijatelj in učitelj. Njihovo veselje bilo je učiti, se s tovariši pogovarjati od duhovske paše, pa kako lepo pesen zapeti, to je bil njih kratek čas. Ako so pa popoludne utegnili, šli so z žagico, vinjakom pa z drevesno smolo, in so po vseh potih divjake cepili, in sadonosno drevje žlahnili. — Blagor gospodu, ki svoj duhovski vert tako lepo obdeluje: u šoli in u cirkvi za nebesa, po sadonosnih holmcih in dolinah pa tudi za boljše čase tega sveta! Nij bilo človeka, ki bi se ne bil razjokal, ko so leta 1826 od Pišec slovó jemali. Stari in mladi so u dveh verstah stali in želeli videt še enkrat ljubega učenika, ki so se na pot od njih podajali.

U Vojniku blizu Celja so ravno tako zvesto svojo duhovsko službo opravljali, kder je bilo veliko več duhovskega posla. Oster oznanovalec božje besede so bili vojniški gospod Jakob; serčno so se poskušali za božjo čast, ter se nijso zbali posvetnih bahačev, ne razberzdanih modrijanov, kakoršnih se povsodi za veliko cesto nahaja, več kakor po drugod, po samotnih krajih. „Vidi se mi, kakor bi zlomek nadevan voz hudobij in pregreh po veliki cesti vozil, in po vsaki strani lučal; ne moremo dosti čediti in popravljati, kar pohujšanje pokvari,“ so pisali; pa tudi skerbno svarili mladino in stare ljudi. Mnogoteremu merzlatku in ošabnežu nijso dopali; ali kdor bi takim ljudem dopadal, bi služabnik Kristusov ne bil. Za toliko rajši so jih pa vsi pošteni ljudje imeli, posebno nedolžna mladina, ki so jo brez nehanja u šoli, posebno ob nedeljah in praznikih učili.

Onemagali so, in hudo kašljati jeli; nij bilo zdravila več za njih, ako so ravno vsi dobri farmani za njih skerbeli, kakor otroci za svojega očeta. Eni so abotno djali, da jim je nareto, drugi, da so se pregnali, in si sami krivi; pomagati jim nihče zamogel nij. Oni pak so se u božjo voljo podali, voljno terpeli, in u dejanju pokazali, kar so bolenike poprej učili. Spisali so lepe molitvene bukvice u svoji boleznii; in ker nijso mogli učiti, so šolarjem lepe pesni pisali. Prelep je nagovor, ki so ga rajni gospod Jakob od obiskovanja bolenikov popisali, da bi ga zamolčal. Tako-le so pisali:

Nagovor.

Nikoli ne potrebuje človek večje pomoči, kakor ravno u svoji boleznii na smertni postelji. Zatoraj ne mislimo, da smo svojo dolžnost že dopolnili, če smo bolenika s svetimi zakramenti prevedeli. Bolenik, ki na svojem truplu in na duši veliko terpi, potrebuje od nas tudi telesne in duhovske pomoči. On terpi velike bolečine, terpi veliko žalost črez svoje storjene grehe. Zdaj ga je strah pred bližnjo smertjo, groza pred prihodnjo sodbo, katera pred njim stoji. Skušnjave gredo črez njega, s katerimi se mora bojevati, ker hudič, naš največi sovražnik, si nikoli več ne prizadeva nas zapeljati, kakor ravno ob naši smertni uri. Takrat išče pri boleniku grešne misli in želje obuditi, mu vse njegove grešne navade naprej postavlja. Bolenik, čeravno u dejanju greha ne stori, se vendar lahko prigodi, da on, ker je od bolečine, straha in groze ves zmešan, k hudi misli ali želji privoli, in to je že lahko dosti k njegovemu pogubljenju. Iz tega se vidi, u koliki nevarnosti se nahaja bolenik svojo zadnjo uro, na kateri njegovo izveličanje ali pa pogubljenje visi. Ali nijsmo dolžni takemu človeku na pomoč priti? Ali nijsmo dolžni skerbeti za izveličanje

njegove duše, za katero je Jezus tolikanj preterpel, in svojo kri za njo pretil? — Ja, to smo dolžni storiti! Zatoraj, moj kristijan! obiskuj rad bolenika, prijazno ga ogovori, in pokaži, da usmiljenje ž njim imaš. Pogovarjaj se ž njim od svetih reči: kakor od božje preneskončne ljubezni, od njegove previdnosti, od večnega veselja, in tako zmiraj njegove misli k Bogu obračaj.

Če se bolenik črez svojo bolezen, bolečine in reve pritožuje, tolaži ga, spomni ga, da je Jezus še vse več terpel za njegovo izveličanje. Da vse njegovo terpljenje nič nij proti večnemu veselju, katerega bo po smerti prejel, če le iz ljubezni do Jezusa vse križe in težave voljno prenaša, na Boga terdno zaupa, in vse njegovi sveti volji prepusti. — Moli ž njim, beri mu iz bukvic lepe in sv. molitve naprej. Sprejmi njegovo dušo u večnost, izroči jo Bogu Očetu, ki jo je ustvaril; Bogu Sinu, ki jo je odrešil; Bogu sv. Duha, ki jo je posvetil; in vedi, karkoli si boleniku storil, storil si Jezusu.

Nauk, kako se treba pri bolenikih obnašati.

1. Kadar k boleniku prideš, ne usedi se njemu nasproti; zakaj njegova sapa zna tebi škodljiva — tvoja pa njemu zoperna biti; ampak usedi se zraven njegovega zglavja, tako da boš doli proti njegovim nogam obrnjen.

2. Preden ž njim moliš, ali kaj svetega naprej bereš, mu povej, da nij potreba, da bi glasno molil za teboj, ampak da je zadosti, če le to premisli in u svojem sercu ohrani, kar mu naprej moliš ali bereš.

3. Ne moli mu naprej dolgih molitvij, zakaj bolenika oslABLJENA zastopnost hitro opeša.

4. Ne moli mu naglo naprej; zakaj, kakor bolenik hitro hoditi ne more, ampak le tedaj pa tedaj prestopi, ravno tako tudi ne more hitro misliti in zapopasti; za-

toraj mu le prav polagoma od besede do besede naprej moli, postavim tako:

O moj Bog! — iz celega svojega serca — obžalujem, — da sem tebe, — največo dobroto, — tolikrat razžalil. — O moj Jezus! — ozri se — milo na me — in umij — mojo revno dušo — s svojo sveto kervijo.

5. Večkrat prenehaj; kakor se otroku le po malem in pogosto jesti da, ravno tako se mora tudi boleniku le po malem in pogostno naprej moliti.

6. Varuj se, da ne boš preglasno, ali boleniku celó u uho govoril; ampak rahlo — brez vsega vreša govoriti ž njim, kakor da bi te nikdo razun njega zastopit ne smel. Vsak hrup, vreš ali glasno govorjenje je boleniku le k nadlegi in nepokoju. Če ti tedaj preglasno govoriš, mu le nadlego in nepokoj delaš, njegove težave pomnožuješ in njega nejevoljnega delaš. Bolenik se bo nejevoljen od tebe obračal, in komaj dočakal, da bi se te iznebil.

7. Če bolenik še govori, je dobro, da mu s prašanjem imenitnejše resnice svete vere u spomin pokličeš, postavim tako:

Moj ljubi kristijan! saj verješ, da je en Bog, naš dobri oča, kateri je ustvaril zemljo in nebo? Saj verješ, da je On svojega Sina na svet poslal, da nas je od večnega pogubljenja odrešil? itd.

Saj se u svojih težavah na Boga zanašaš, in zapraš od njega večno izveličanje zadobiti, zato, ker je On zvest u svojih obljubah, in neskončno milostljiv? Saj imaš do Boga največe veselje, in ga iz serca ljubiš za to, ker je On največa dobrota? Ali kaj obžaluješ, da si Boga, svojega največega dobrotnika, tolikrat u svojem življenju razžalil? Ali želiš, da bi tega nikoli storil ne bil? Ali si pripravljen, iz ljubezni do Boga vse voljno terpeti, ja tudi umreti, če je njegova sveta volja? Hočeš

u božjo voljo vse izročiti, in le to želeti, kar je božja volja? —

Ker tako terdno na Boga verješ, na njega zaupaš, ga iz celega serca ljubiš, in tudi vse svoje grehe obžaluješ, skleni tudi, ljubi brat (ljuba sestra), vse svoje terpljenje in tudi smert s terpljenjem in s smertjo Jezusa Kristusa na križu, in boš večno veselje dobil.

8. Bolenika največa tolažba in veselje na smertni postelji je le Jezus Kristus, njegov izveličar; zatoraj podaj mu sv. razpelo, in ogovori ga, rekoč: Vzemi, ljubi moj kristijan! tukaj podobo svojega križanega Jezusa, in premisli, kaj je on terpel za te. Iz ljubezni do tebe je nebesa zapustil, prišel na zemljo, človek postal, se je križati dal, da bi ti izveličan bil. Vidiš, kako te ljubi tvoj Jezus! Ljubi ga tudi ti, poljubi njegove sv. rane, in terpi voljno, kakor on, iz ljubezni do njega vse težave, katere ti Oča nebeški k tvojemu izveličanju pošilja. Kolikorkratkoli na duši ali truplu težave terpiš, le ozri se na razpelo, in se spomni, da je tvoj izveličar še veliko več terpel, kakor ti terpiš.

Če po noči spati ne moreš, spomni se, kako je tudi Jezus po noči od velikih težav u vertu Gecemani na obrazu ležal, ter kervave kaplje po svojem životu potil, kakor sam pravi, rekoč: „Moja duša je žalostna do smerti,“ — da je ravno ponoči od svojih sovražnikov ujet, pred krive sodnike peljan, in od njih nedolžen k smerti obsojen bil.

Če te ves život boli, da se komaj géneš, poglej svojega — do belih kostij razbičanega Jezusa, in boš spoznal, da je on na svojem truplu še večje bolečine terpel, ko jih ti terpiš.

Če te tvoja glava močno boli, ozri se na Jezusovo sveto glavo, kako je s ternjem kronana, razbita in vsa kervava; in boš spoznal, da tvoje terpljenje proti njegovemu nič nij.

Če te bolijo roke ali noge, poglej na sv. križ, kako so Jezusove svete roke in noge z žreblji prebite, in videl boš, da je on več na rokah in nogah terpel, kakor ti.

Če te že od samega ležanja bolijo kosti, spomni se, da ti vendar na mehki postelji ležiš; ali Jezus je ležal na svojo smertno uro po celem životu rana pri rani — na terdem lesu križa, in nijma kam svoje glave položiti, ampak jo na križu viseti pusti.

Če te persi bolijo, le poglej, kako je Jezusova stran s sulico prebodena.

Če te žeja, spomni se, da je tudi Jezusa žežalo na križu, kakor je sam klical, rekoč: „Žejen sem!“ Ali ti vsaj merzle vode piti dobiš, Jezusu pa so neusmiljeneži le jesiha z grenkim žolčem piti dali.

Ti žaluješ, ker se boš moral ločiti od svojih; ali nij žaloval tudi Jezus, ker je videl stati in jokati svojo ljubo mater pod križem? On je izročil svojo mater Janezu, ti pa izroči vse svoje nebeškemu Očetu; ta, kateri vse živi, bo tudi tvoje preživel.

Vidiš, moj kristijan! da ti nič ne terpiš, kar bi že Jezus poprej terpel ne bil. In ravno ta Jezus, kateri je toliko terpel za te, tudi u tvoji bolezni za te skerbi; on sam te obišče, te nasiti s svojim mesom, napoji s svojo kervijo. — O moj Jezus! preneskončna je tvoja ljubezen. Skleniti hočem svoje terpljenje s tvojim, in s teboj voljno terpeti, da bom se tudi s teboj večno veselil.“ Amen.

* * *

Ker dalje služiti niso zamogli, so zapustili Vojnik, ako se jim je ravno po usmiljenem župniku K, ki so bili boleniku dobra duša, močno tožilo. Pa tudi dobri Vojničani so jim pomagat obetali, ako pri njih ostanejo. Tudi njihovi poprejšni sovražniki so po njih milovali, rekoč: „Zdaj še le vemo, koga smo imeli, ker jih več nijmamo. Res, gospod Jakob so bili dober učenik in

mašnik pravega zadržanja.“ — Tako se krivičen serd prej ali slej u ljubezen spremeni; pa tudi posvetna ljubezen u sovraštvo.

Preselili so se spomladi l. 1829 u svoj domači kraj, k svetemu Petru, pod streho svojega prijatela in dobrotnika župnika S in ljubezen učencev jih je spremljala.

Ko so u svoji nevarni bolezni nekdašnjemu župniku L u Pišcece pisali, naj bolenika Pišečanom u molitev priporočijo, in župnik po pridigi za bolenika g. Jakoba, poprejnega učenika, spomenijo, začne vsa cirkev na ves glas izdihovati in jokati s g. župnikom vred, toliko da niso mogli dalje moliti. Bil je pa tudi njihov jok lepa molitev. Ne le u besedi, tudi u dejanju so bolenemu gospodu svojo ljubezen skazali. Pisali so mi od tega lepo pismice, ki priča, da so bili tudi u hudi bolezni dobre volje.

„Preljubi Anton! Na kakoršnem konjičku si ti k meni prijahal (po pismu), na takošnem prijaham k Tebi tudi jaz. Krotek kakor ovčeka je ta konjiček; kamor hočem, ga lahko jaham, ako sem ravno bolan. Ali močno se vendar bojim, da bom zanaprej črez večje hribe, gore in doline imel do Tebe, kakor zdaj.* — Kaj bo, če nama konjiček opeša? Bratec! Ti prašaš po meni, ali me še niso medvedi na Medvedovem selu ujedli? Branim se še, kakor Turki u Šumli;** ali vendar zmirom bliže smerti prihajam. Tonček! kaj če umerjem, ali se boš kaj jokal po meni? Kaj bi se jokal po strupljenem črepaku, ki se več sceliti ne da. Veča škoda je, če se nov lonec ubije. Ako se star pisker razleti, tolike škode nij, da se le, kar je dobrega u njem, ne pokazí. Naj se toraj le črepak razvali, da le duša izleti k svojemu Očetu.

* U Celovec na Koroško.

** Leta 1829 so Rusi Turke u imenitnem tabru Šumli oblegali.

Obiskali so me o veliki maši tudi Pišečani. Bili so pri meni dve noči. Pripeljali so mi tudi piščet, kruha in suhih češenj. Pisale so mi tudi nekrajne šolarice, in lepih hrušek so mi poslale. Jaz pa sem jim poslal „Nevesto Jezusovo“, * da bi tudi one Jezusa ženina, Marijo za vodilo, in svetnike za svoje svate imele. — Lep dar; pa lepše hvaležno serce, ki ga je dalo.“

Tako priden delavec nij brez dela, dokler ga viši Gospodar na plačilo zakliče.

Kdo pa tudi poreče, da bi dušni pastir kdaj pozabljen in zapuščen bil?

Dolga bolezen, gotova smert, pravijo. Po dolgi težavni bolezni dveh let so morali tudi gospod Jakob umreti. S svetimi zakramenti prevideni, k smerti pripravljeni, celó u sveto voljo božjo udani, so u rokah svojega zvestega prijatela župnika, dokončali svoje kratke dni, pa dopolnili veliko časov. Bog jim je hitro dal zasluženi denar, katerega moramo mi še u vedni nevarnosti služiti. Umerli so 22. junija 1830, in ravno na tistem mestu počivajo, na katerem so šest let poprej novo mašo peli.

Namestu rezanega kamena naj rajnemu u spomin nazočna pesen pisana stoji, bolenemu prijatelju l. 1829 u razveseljenje in tolažbo zložena. **

* Pesen od neveste Jezusove; gl. Slomš. pesni str. 184.

** Pesen „Hudo vreme“; gl. Slomš. pesni str. 119.

10. Juvančič Zigmund,

bivši nadžupnik na Laškem.

(Drobt. 1846.)

Ljubljanske čedne „Novice“, ki toliko rade povejo, kar se za Slovence veselega, pa tudi žalostnega zgodi, so u svojem 8. listu leta 1845, stran 31., omilovaje smert moža oznanile, ki zaslužijo, da se jim hvaležen spomin naredi, rajnemu Juvančiču Zigmundu, ki so bili vse žive dni mladine priden učenik, šole neutrujen nadzornik, in dober oča svojih podložnih.

Rojeni na Jamnah, u sredi vinogradov blizu Konjic, so imeli veliko poštovanega očeta, oskerbnika cesarskih cest; mater pa skerbno domačo Marto, ki so za otroke skerbeli, kakor za svoje najboljše blago. Izredili so dva mašnika, pa dve pridni gospodinji, ljubeznivi gospé; ki so najlepša hvala dobre rajne matere, in pametnega očeta, po besedah sv. pisma, ki pravi: „Kdor otroke dobro izredi, bo si kaj pridobil, in jih bo lahko pred svojimi znanci vesel.“ Oča in mati pomerjeta, in je kakor bi še živela; zakaj svojo podoba sta u svojih otrokih zahranila. Dokler sta živela, sta jih bila vesela, in po smerti ne bota žalega slišala.

Najstarejši otrok so bili rajni gospod Zigmund, ki so svoje latinske šole u Mariboru začeli, u Gradcu in u Celovcu pa končali, ter so l. 1819 kot novo posvečeni mašnik pervo sv. mašo služili. Kaplan pri svoji rojstni župniji u Konjicah, potem u Celju in Mozirju, so bili pri-

den in skerbni duhovski gospod, neutrujen delavec, svojih znancev zvest prijatelj, in oča svojih podložnih.

Prečastiti rajni škof in premili knez lavantinski Ignac Cimerman, so gospoda Zigmunda, moža prebrisane glave, l. 1826 za svojega dvornega kaplana in tajnika izvolili, jih potem za svojega škofovskega svetovalca povzdignili, in so jim l. 1829 šole cele škofije u skerb izročili; l. 1834 pa so bili za korarja lavantinske stolne cirkve in za nadzornika šol povzdigneni.

Hvale vredna navada rajnega gospoda Zigmunda je bila, vse svoje opravke u lepem redu imeti; delo, kar ga je bilo danes storiti mogoče, nikoli na jutre ne odlagati. Hitro jim je šlo vsako dejanje izpod rok, in za vsako reč so vedeli pravi odgovor dati. Koliko so pisali u pisavnici lavantinske škofije u duhovskih kakor u šolskih rečeh, kažejo omare pisem od njih na novo u lepo versto zloženih. Kako so kot šolski nadzornik na podučenje učnikov in učencev gledali, pričajo knjige, nemški spisane: „Kurze Vorübungen, Regeln und Vorthelle für das Kopf- und Zifferrechnen“, Gratz 1843, imenovane, ki učijo, kako se lahko in gladko iz glave računati. Pa tudi pastirju duhovskemu dajó hvalo molitvene bukvice, imenovane: „Premišljevanje ino molitve“, ki so u drugič natisnene u Celju na prodaj. Tako hvali delo vsakega pridnega delavca; in ker so rajni u življenju svoje ime u teh bukvicah zamolčali, se spodobi jih po smerti u spomin vzeti; ker se rajni pohvale ne prevzame, pa tudi prislužiti ne išče on, ki hvali, kar je prav.

Po smerti rajnega slavnega nadžupnika Matija Balona, si poželijo g. Zigmund laško župnijo, doživeti tam svoje dni u tihem zdravem kraju, ki jim je obetal priložnosti in prihodkov veliko dobrega storiti. Zapustili so lepo lavantinsko dolino o svetem Jurju leta 1843, zdravi in veseli, terden mož u najbolji starosti, zaupajoč, še dolgo let vinograd Gospodov na Štajarjih obdelovati.

U lep red so si djali vsa svoja opravila; veseli so bili Laščani svojega toliko umevnega, pa tudi dobrega nadžupnika še veliko let imeti. Ali človek obrača, Bog pa oberne. Ura življenja je veliko poprej dotekla, kakor so se nadjali. Od prevelikega sedenja u poprejnih letih se jim je huda bolezen začela, skoz mnogotera nova opravila na Laškem obudila; zboleli so, in bilo nij moči več jih ozdraviti. Stanovitno so prestali dolgo in težavno bolezen svojo, naredili račun z Bogom in s tem svetom, prosili za zadnjo uro svojega prijatela, jim za srečno smert najlepšo molitev svetega Očenaša predmoliti, in u tej molitvi so sklenili svoj delavnik na tem svetu. Ob enoj popoludne 15. januarja 1845 je mertvaški zvon Laščanom žalostno oznanil, da je njihovega farnega očeta zmanjkalo. Zajokali so šolski otroci, ves terg je za rajnim žalosten hrup zagnal. Taka žalost je hvala pokojnega.

Veliko žalost zapuščenih farmanov in prijatelov, pa tudi slavna dela rajnega gospoda Zigmunda pové kerščanska beseda, ki so jo povedali g. vodija celjskih nemških šol * zapuščenim učencem in učiteljem, farmanom in duhovnikom, ki so se za rajnim na pogrebu jokali. Rajnemu u spomin naj se tukaj bere:

Žena: „Ne jokaj!“ Luk. 7, 13.

Bolj izveličavno je iti u hišo žalovanja, kakor pa u hišo veselja.

U tako hišo žalovanja smo mi danes prišli. Imenitna laška nadžupnija je udova postala! Vsa je u žalost dejana! Ž njo vred žaluje vsa soseska, vsa dekanija; bližnji in daljni ž njo vred skomnijo, ker našega prelju-

* Č. g. Matija Vodušek, odličen rodoljub in pisatelj slovenski; roj. 13. januarja l. 1802 u Dramljah (blizu Št. Jurja ob južni železnici), umerl dne 11. decembra l. 1872 kot opat celjski.

bega Zigmunda, vašega predobrega pastirja, vašega dekana, vašega najboljšega očeta so nam tu sem na mertvaški oder djali. Ta žalost nam vsem do živega sega! —

Le žalujte! Tolika zguba je tolike žalosti vredna. Le prelivajte solze! saj nad boljšim pastirjem jih težko kedaj več prelivali bote. Sem jih zlijte svoje solze pred stopnice svetega altarja, naj bodo daritev večnemu Bogu: rajnemu za hladilo na tehtnici božje pravice, nam pa u blaženo tolažbo. Saj Bog sam hoče sprejeti naše žalovanje, katero je on skoz poklicanje svojega hlapca na svoj dom nam naredil; pa hoče tudi, da bi nam ta žalost k izveličanju stregla. Ali kako bi žalost k izveličanju služila, ki nam jemlje moč za molitev in za dobra dela? Saj Bog nij ustvaril človeka za žalost, temveč za veselje.

In vendar je res, kar sv. Duh pravi: „Bolj izveličavno je iti u hišo žalovanja, kakor u hišo razveseljevanja“. Zakaj? Zato, ker se človek u žalosti rajši k Bogu oberne, kakor pa u veselju.

Kdor pa u Boga obernen gleda, tega tudi Bog z milostijo pogleda in izveliča. Ubogo, razranjeno serce, ki si nikod več pomagati ne vé, se oberne zadnjič k Bogu, začne računati ž njim, in praša naravnost: „Zakaj si nam tako neusmiljeno verzal naredil?“ Pri takem prašanju stopi človek bliže Boga, in sam ne ve, da je stopil bliže svojega izveličanja; zakaj odkrito ima serce vsaki božji besedi, odperta derži ušesa razodevanju božjemu: nezapopadljivim njegovim naklonom. Bog pa rad stopi s človekom u račun. — Poslušaj, ljuba nadžupnija, kaj sv. Duh na tvojo tožbo odgovarja: „Moje misli nijso vaše misli, moji poti nijso vaši poti. Kakor je nebo više zemlje, tako so moji poti više vaših; kakor je hladen dež boljši kot mraz, tako so moje misli boljši od vaših. Ali nijsem jaz Gospod, ki svetove po svoji volji sučem, ki solncu rečem, da zasija, in zapovem, da gre k božji milosti? Ali nijsem jaz vseh vaših mislij preštel in

življenju mejnik postavil, katerega nihče prestopiti ne more?“ praša Gospod, vsegamogočni večni Bog u bukvah Izaija preroka. 51.

Kaj bote odgovorili na takove besede sv. Duha? Ali ne boste zadovoljni z božjim ravnanjem? Ali ne boste rekli s poterpežljivim Jobom: „Bog ga je dal, Bog ga je vzel; visoko češčeno naj bo njegovo ime!“ Job 1, 21. Ali še boste dolgi čas prelivali solze zastonj? zlasti ker vas usmiljeni Jezus sam tolaži, rekoč: „Žena, nikar se ne jokaj!“ Čujte, in bodite veseli evangeljske prigodbe; ki se pri vas spet ponavlja, kar se je zgodilo pri Najmskem mestu, kder je Jezus na ravno tako žalostno opravilo zadel, kakor ga danes mi obhajamo. Edinega sina matere, zadnjo tolažbo uboge udove so nesli k pokopu. Mati je silno žalovala, stopil je Jezus k nji in rekel: „Žena, nikar ne jokaj!“ On je zapovedal jokanje ustaviti, ki se je sam britko razjokal, ko mu je bil njegov dobri prijatelj Lazar umerl. On pa je tudi dal tolažilo ženi in sestrama Lazarjevima, kakoršnega svet dati ne more. „Jaz sem ustajenje in življenje; kdor u mene veruje, bo živel, če je ravno umerl. Marta, veruješ to? Če veruješ, boš videla božje veličanstvo.“ Jan. 11, 21. In za pričo svoje besede je ženi sina, in sestrama brata od smerti obudil. Tako je usmiljeni Jezus priča današnje pogrebščine pri sv. maši, in pravi tebi, nadžupnija: „Ne jokaj se dolže! jaz sem tvoj dobri pastir in življenje za svoje ovce dam in tebe vodim po paši svojega izveličanja; moje hlapce pa preseljujem po volji svojega Očeta.“

Saj tudi nam velja, kar sv. Paul Tesaloničanom od mertvih piše: „Za rajnimi pa, bratje! vam povem, da ne bote žalovali, kakor neverni, ki nijmajo upanja, se zopet videti. Če verujemo, da je Jezus umerl in zopet ustal, bo Bog tudi njega, ki je u Gospodu zaspal k Gospodu pripeljal. To vam pa povem, ki smo še ostali,

ne bomo pred tistimi prišli, kateri so zaspali. Na naglem, ko bi trenil, bo angelov glas nas zaklical k sodbi, in u oblakih bomo šli Kristusu nasproti. Tako bomo zmiraj z Gospodom. U tem tolažite eden drugega.“
1. Tesal. 4, 12.

Kaj bi danes, ljube duše, najboljšega storili, da bi današnja žalostna obhaja bila Bogu u čast, rajnemu gospodu u zahvalo, in nam pa k izveličanju služilo? Jaz mislim, če se pri njegovem mertvaškem odru umirati učimo. Srečno umreti se naučiti, je najviši nauk, ki se ga človek naučiti zamore. Srečno umirati se mi od rajnega učimo. — Kakor boš živel, tako boš umerl. Lepo je rajni živel, lepo je umerl. Srečno umreti se pa ne učimo na smertni postelji, ampak u zdravem življenju. Če hočemo enkrat srečno umreti, moramo danes začeti lepo živeti. Ozrimo se nazaj od mertvaškega odra na življenje merliča, da vidimo, kako je on živel, ker je tako lepo umerl.

Ves vesel gledam, ljubi Zigmund! kakor u lepo solnce, ki k božji milosti gre, u tvoje življenje nazaj. Verli mašnik si bil, Bog bodi hvaljen! bister si stal pred knezom, pohleven pred ubožnimi ljudmi, vsakemu človeku prijazen, glave prebrisane, in dobrega serca, roke premilene nosil, ki so rade dajale, rajši kot jemale; koder si hodil, vse te je rado imelo; cela škofija je bila tebe vesela, in kdor je tebe za svojega prijatela štel, je še le vedel ceniti tvoje vrednosti ceno. U lepem spominu živiš u konjiški, celjski in mozirski župniji, pri katerih si šest let kot kaplan služil. Zdajci so novi knezoškof Ignac Cimerman leta 1826 ob svoji prvi birmski obhoji izbirali si svojega kaplana, in so tebe med vsemi najboljšega našli, in za svojega dvornika in tajnika izbrali. — Tri leta so bili u ti službi, in bili kakor David po božjem sercu, svojemu knezu po volji. Na to so jih škof postavili za šolskega nadzornika lavantinske škofije,

in ne dolgo po tem za korarja stolne cirkve u Šent-Andreju, kder so se trinajst let prav za pravega očeta šolcem in učiteljem izkazali. Izvolili so si zopet iti pastirovat na župnijo; pri vas so mislili doživeti svoje dni, in vas Boga častiti učiti, pa že u poldrugem letu svojega tukajšnega stanovanja in u 47. letu svoje starosti je Bog jim rekel: „Dosti je; pojdi prejet plačila za svoje delo!“

Ne bom te hvalil, moj dragi prijatelj, vem da je glasna hvala vselaj tebi merzela; samo dveh lepih reči naj tukaj opomnim, kateri ste u Celju in Laškem vsakemu znane. — U Celju so rajni ubožnico utemeljili, u kateri veliko ubožcev svoj živež najde. Veliko krušnico so ubogim razprosterli, katero še sedaj dobri Celjani razpeto deržijo, in rajnega častijo. Če je revež ubožal, ob vse svoje premoženje prišel, če več služiti, ne delati ne more, nijma nikogar, ki bi mu kruha vrezal, tukaj še najde svoj dober prihranjeni kos. Če daljni popotnik oslavljen na zdravju in živežu do Celja prileze; tukaj ga sprejme utemeljiti Samaritan u svojo shrambo, ga oskerbi z zdravilom in s hrano, in okrepčanemu še potrošek na odhod za popotnico da. — Naj tebi večni Bog danes krušnico razgerne na nebeški mizi tam za toliko nasitenih sirot, in obrisanih solz!

Kaj pa so pri vas, ljubi Laščani, rajni nadžupnik dobrega utemeljili? To bote vi leže povedali, kot jaz. Jaz le toliko vem, da so nekaj sila dobrega, sila lepega naredili, potem, ker ste jih toliko sila radi imeli, toliko žalovali o njihovi boleznin in smerti. Priča sem bil vaše žalosti, ki je nastala po celi župniji, ko je mertvaški zvon rajnega zadnjo uro oznanil; videl sem, kako je ljudstvo vkup hrulo, vse se je jokalo, otroci upili, gospodarji vsi pred pragom stali, roke zvijali in izdihovali, kakor da bi vsem bili lastni oča umerli: Kaj lepega so vam omislili, da se vam tako mili za njimi? Kaj lepšega, kakor

ljubezen, s katero so vas vse u svojem sercu nosili. Kdor pa tako ljubezen zasluži, je vreden, da se preseli tja, u sveti raj, kder je sama ljubezen domá. —

Ali je svet u stanu plačati pravo ljubezen? Svet da, kar ima; da premoženje, pa britke skerbi; bogastvo da, pa revščino zraven; da dobrote, pa polne britkosti; u čast posadi, pa se človek u nečimernosti zaveda.

Menda pa lepa ljubezen se sme zanašati na lepo spoštovanje in zahvalo ljudij? Svet je navajen kratko ljubiti, in dolgo čerteti, velike dobrote z veliko nehvaležnostjo plačevati. Bog je tebe, moj rajni prijatel, obojnega ovaroval.

Poglejmo na njihovo boleniško posteljo. Dolgo in veliko so terpeli, celih šest mescev protinsko bolezen imeli. Bog je veliko terpljenje naložil na njih, ker so veliko moči imeli u sebi.

Zgodaj so se dali prevideti s svetim rešnjim Telesom, čeravno nij bolezen nobene nevarnosti kazala. Kakor so učili, tako so storili. Človeku je treba božje pomoči, dokler je zdrav; ako je bolan, mu je tiste še dvakrat več potreba.

O vi slaboverni kristijani, ki spoved na zadnjo uro odlagate, svojo najboljšo pomoč deržite od sebe!

Poleg božje pomoči so jemali telesna zdravila od kraja noter do zadnje ure. Čeravno so več kot osem dni očitno smert pred seboj videli, in spoznali, da nobeno zdravilo več ne pomaga, vendar nijso zdraviti se nehali, zato, da so božjo zapoved spolnili, kakor Bog pravi: „Jaz sem ustvaril zdravilo in zdravnika, rabi oboje, da ti pomaga“. Božjo zapoved izpolniti, pa vselaj pomaga. Ta, ki se le na božjo pomoč zanaša, svojo lastno pa zane-mari, in oni, ki vse svoje zaupanje le na zdravilo in na zdravnika stavi, Boga pa u nemar pusti — grešita oba. Nebo in zemlja morata človeku pomagati, če hoče izve-

ličan biti. Kdor se le na eno zanaša, drugo zanemari, zadnjič oboje zgubi.

Vse so lepo oskerbeli pred smertjo, in u red spravili, kakor hišni oča, ki se z doma odpravlja na odhod, so svoje reči in opravila vsakemu posebej izročili, in zadnjega hlapca ne pozabili.

Jasno so gledali brez strahu smerti u lice. Vse je okoli govorilo, da smertne nevarnosti nij, da bo kratke dni boljše; gospod se nijso tolažiti dali, svojega lastnega boljšega duha so se deržali, zato jih nij ukanil svet. — Vsak človek ima svojega preroka u sebi, po njem lahko razloči resnico od lažnjivega sveta. Gorjé temu, ki le to posluša, kar svet govori; postane ko šiba na vodi, in se u njem potopi.

Moleči so sklepali svoje življenje. Pri besedah: „kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom“ jim je jezik oterpnil. Kakor so bili pravi učenec svojega Gospoda u življenju, tako so bili tudi u smerti podobni svojemu mojstru, ki je na križu za svoje sovražnike prosil. Bog daj, da bi pri Bogu za nas prosili!

* * *

Njihov duh se je povzdignil k Bogu, in gre nad oblake k božji gnadi svojo večno pot; in dokler še njihovo trudno telo se med nami mudi, nam dol govorijo zadnjo besedo:

„Opravil sem svoje delo na svetu, stopil sem iz stisk časnih slabostij, grem prejemat svojega plačila, in odgovora dajat za se in za vas. Bog je moje stopinje odštel, moje grehe naj mi milostljivo odpusti. U božjem imenu vas zapustim, in sv. Martinu sporočim. Ne jokajte se za menoj, jokajte se nad seboj in nad svojimi grehi. Delajte pokoro, dokler je čas, ker pride ura, ko nobeden več delati zamogel ne bo. Molite za me!“ —

Ljubi bratje in sestre! Vsak pogreb nam pridiguje dve veliki resnici: 1. Kratki so dnevi življenja; hitra naj bo naša poprava. 2. Vsa časna dobrota in blago je preslabe cene, da bi pri skerbi za časne reči večnost zamudil. Če nas dosihmal nobena pogrebščina popravila nij, saj današnja nam naj beseda u sercu ostane: da večje sreče za človeka na svetu nij, kakor Bogu lepo služiti. —

Pojdi, ljuba duša, u božjem miru k svojemu Bogu; naj te sprejmejo angeli s tolikim veseljem, s kolikoršno žalostjo te mi zapuščamo. — O Bog, dodeli nam milost, se skerbno za smert pripravljati, srečno umreti, in enkrat s vsemi izvoljenimi se zopet srečno najti u svetem raju! Amen.

11. Janez Miklav,

slaven duhovski pastir lavantinske škofije.

(Drobt. 1847.)

Kakor oni hišni gospodar, od katerega se pripoveduje u sv. evangeliju, svojih delavcev nij plačal po urah, ki so jih u vinogradu dostali, ampak je vsakemu brez razločka pervim obljubljeni denar dal, isto tako tudi Gospodar nebes in zemlje ne gleda na leta, ampak na zvestobo, s katero u njegovem vinogradu delamo. Po tem jih bo veliko, ki so le kratko živeli, pa dosti dobrega storili, po smerti lepše plačilo imelo, kakor stari ljudje, ki so velike starosti učakali, dobrega pa le po malem storili. „Zakaj starost — uči modri mož u sv. pismu — stori častitljivo ne dolgo življenje, ne veliko število let, ampak zastopnost je človeku namestu sivih las, in življenje brez madeža je velika starost.“ Zategadel je tudi sv. Frančiško Zalezijan svojim prijatelom, ki so ga svarili, naj si toliko ne priganja, da bi prehitro ne onemogel, odgovoril: „Na tem malo leži, kako dolgo živim; na tem pa vse, da zvesto svoje dolžnosti opravljam“. Takih mislij so bili rajni Janez Miklav, svetla igla duhovskih pastirjev na Koroškem.

U znožju velike gore, ki jej Svinja pravijo, lepa dolina leži, in u sredi doline stari grad na visokem holmeu stoji, ki mu Vou bre (nemški Hajmburg) pravijo. Pod starim gradom je župnijska cirkev, in krog cirkve vás, u kateri so bili rajni Miklav 25. januarja l. 1803

rojeni. Stariši so bili pošteni kmetiški ljudje, ki so svojega sina u božjem strahu izredili; in ker je bil mladi Hanzek dobre glave, ves berzen fant, so ga u šolo dali, čeravno nijso bili bogati. — Bogastvo ne da modrosti, in za denar se poštenje ne kupi; modrost pa poštenje in tudi potrebnega premoženja da. Zategavoljo je mladi Salomon Boga modrosti prosil; in ta prošnja je Bogu toliko dopala, da mu je verh modrosti tudi bogatije in imetnosti toliko podelil, da nij bilo kralja njemu enakega. Naj bi stariši pred vsem za svoje otroke molili, da bi jih sv. Duh razsvetil, ter jim pravično pamet dal, vse drugo bi jim bilo naverženo. Naj bi tudi svojim mlajšim za pravo podučenje skerbeli, hitro bi nad njimi veselje doživeli, kakor vouberski Miklav nad svojim sinom Janezom.

U Celovcu je Janez u šolo hodil in se toliko pridno učil, da je bil vedno eden največ pohvaljenih šolcev, katerega so vsi učeniki veliko obrajtali, pa tudi tovariši močno ljubili. In takemu mladenču se je dobro šolati, naj si je ravno nizkega stanu rojen; u šolah le glava in pošteno zaderžanje največ veljata.

Velike nevarnosti čakajo mladenče, ki iz kmetov u šolo še nedolžni pridejo. Pohujšanja veliko vidijo in slišijo, in zapeljivcev največ med tovariši zadenejo, ki sami zapeljani, druge zapeljujejo; in srečen mladeneč, ki se čist in nedolžen ohrani, kakor naš Janez Miklav. Njegov veseli obraz in čversto telo sta pričala, da še noben červ nedolžnega serca ne grize, in da je u prijaznem telesu tudi lepa duša doma. Takih mladenčev sveta cirkev za duhovske pastirje želi; z mladenči, ki so drevju podobni, ki so ga gosence objedle, si malo pomaga; zakaj, kakoršno drevo, takošen je tudi sad.

Bili so na malo gospojnico 1829 u Št. Andreju u mašnika posvečeni, ter so u svoji domači cirkvi novo sv. mašo peli. Pa lepše, ko je bil izpletен venec na glavi

novega mašnika, ko so jih k altarju peljali, lepši je bil venec svetih čednostij mladega duhovnika, ki so za božjo čast in za izveličanje duš goreli. „Bil je prvi u šoli, pa tudi prvi doma — piše nekdo njihovih tovarišev. — Vedel je vsakemu odgovoriti, in mu lep nauk dati. Kakor njegov patron sv. Janez, je bil tudi on gola ljubezen. Imel sem dosti zalih tovarišev — pa Miklava nij nobeden presešel, ki je ves čista dobra duša bil.“ — Tudi kerški in lavantinski škof sta Miklava veliko obrajtala, ter srečno čredo imenovala, katero bo vodil. Naučili so se na stransko piščal piskati, in veliko veselje imeli, u cirkvi k božji službi godbo polepšati. Kakor čedno pa je, da se mladenči vesele godbe naučijo, tako je tudi nevarno. Godci radi pijejo, gerdo govorijo, se razvadijo, ter sebi in drugim u pekel godejo. Vsega tega so se pa naš Janez skerbno varovali; poštena godba je njihovo serce k nebesom povzdigovala, ne pa u pekel vlekla.

Deseto šolo so leta 1830 izkončali, in bili u Dobernivesi prvič kaplan. Dvojna pastirska skerb jim je posebno na sercu bila: za otroke, ki še le prav za prav živeti začno, kadar k pameti pridejo, in pa za bolenike, ki svoje življenje sklepajo; zakaj srečen je človek, ki prav začne in dobro konča. Bili so toraj šole vesel prijatelj, ter so tudi za tretjo nemško šolo fante učili. Kakor njihov božji učenik nijso hoteli tudi Miklav nikoli brez učencev biti. Bolenike so skoraj vsaki dan obiskovali, jih svarili, opominjali, jih tolažili, in jim iz življenja svetnikov kaj priložnega brali. Pa tudi potrebnih nijso brez telesne pomoči pustili; in so jim za živež in za vraštvo skerbili. Njihov prijazni obraz je bolenika razveselil, kakor hitro jih je ugledal. Pa naš gospod Janez nijso prišli k bolenikom dolgega časa prodajat, ali pa pravit, kakošno je vreme, pa kaj je kaj novega. Take vsakdanje kvante so bolenikom več u škodo, kakor k pridu. Dober pastir so boleni ovčici vedeli povedati zdaj

od katerega svetnika, ki je še več terpel, — pa kako besedo iz svetega pisma, ki je bolenika lepo ogrela.

Prinesli so bukvice, iz katerih so jim kaj čednega brali; in če je kdo pri hiši brati znal, so mu bukve pustili, ter naročili, kaj naj bolenemu siromaku bere. Prej ko so bolenika zapustili, sta kratko skupaj pomolila, naj Bog zdravje da, ali pa srečno smert, kakor je njegova sveta volja. Takošno obiskovanje bolenika potolaži, ne pa prazna sploh navadna beseda: „Bo že boljše“. — Naš Miklav pa niso imeli navade se dolgo pri boleniku muditi, če nij bilo posebne sile. Kratko pa dobro — je bila njihova šega; za to so pa tudi lahko toliko hiš obhodili. „Blagor mu, ki se na ubožčeka in siromaka zastopi; Gospod bo njega ob hudem dnevu rešil. Gospod mu bo na postelji njegove bolečine pomagal, celó njegovo posteljo bo u njegovi bolezni prestiljal.“ Psalm 40, 2—4.

Tisti čas so bili u Dobernivesi dober mož, rajni Andre Juh, prošt, katerih je velika reva mertvouda zadela. Gospod Janez so bili njihova palica, ter ne le namestu njih pridigovali, in druga opravila imeli, ampak tudi k sveti maši so jim stregli, kakor hitro so zamogli k altarju prilezti. To lepo dejanje mladega gospoda je viši gosposki močno dopalo; zakaj usmiljeno serce prijatelov povsodi ima, ki ne gleda na posvetni dobiček, ampak le na kerščansko ljubezen, ki je vselaj k redu, kadar je potreba pomoči. Slišati, koliko Miklav storijo, so se tovariši čudili, ter jim nij u glavo šlo, kako bi človek vsaki dan toliko opravil, pa ne opešal. Prijatelov nekdo Miklavu piše, ter jih prosi, naj jim pové, kako ravná. Naš Miklav mu pišejo modro premišljeni red clega dne, od svita do mraka. „Bilo je vse modro in prav napeljano — piše njihov prijatelj — poskušal sem nekoliko dnij ravno tako ravnati, pa nijsem bil u stanu, ter sem oslabel.“ — Vsak modri človek si mora čeden časni ali dnevni red sestaviti; zakaj kdor čedno po

redu živi, pravi sv. Avguštin, Bogu živi. Takov red sebi namisliti, je lahko, pa po njem tudi na tenko živeti, je težko, kdor sam sebe premalo, ali celó ne zataji. Podoben je, po besedah sv. Frančiška Zalezija, želvi ali črepagi, katera, hujše ko se zaleti, dolže postoji in si počiva, ter naprej ne pride. Tukaj velja, kar pobožni Kempčan pravi: „Ravno toliko se popraviš, kolikor sam sebe premagaš“. Lepo nas toraj usmiljeni Jezus uči: „Kdor hoče za menoj priti, naj sam sebe zatajuje vsak dan, in hodi za menoj“. To so naš Janez prav dobro znali, se nobene težave ne ustrašili, in nij jih nobenega dela grozilo. Vse so z veseljem brez vsega obotavljanja začeli, in brez onemage zgotovili. Po tem so pa tudi bili že u mladih letih popolnoma mož, na katerega se je lahko bilo zaneesti.

Le dve leti in pol so gospod Miklav po lepih ravninah Dobernevesi pastirovali; pa dober pobožen duh je oživljajal podjunsko mladino in stare ljudi. Preselili so jih na župnijo k Mariji devici na jezeru za namestnika.

Dasiravno nijso celo pol leta le-te velike fare vladali, so se hitro posebno z otroci poprijaznili; kar se je očitno pokazalo, ko so u tem času milostljivi škof faro obiskali. Pri kerščanskem nauku so toliko čedno otroke izpraševali, in otroci tako lepo in s tolikim veseljem odgovarjali, da so se škof začudili, rekoč: „Takov kerščanski nauk bi celo dopoldne rad poslušal, in bi mi ne bilo dolgočasno!“ — Pravijo da je velika umetnost otroke dobro in prav kerščanskega nauka učiti. Jaz pa pravim, da pri otrokih ometena umetnost najmanj velja. Otroško nedolžno serce imeti, in otroke po Kristusovo ljubiti in za nje skerbeti — to velja! „Ako ne bote, pravi Jezus, kakor otroci, ne pojdete u nebeško kraljestvo!“ Vse to so naš gospod Janez na tenko zastopili, zato so pa tudi otroci povsodi za njimi leteli, in neizmerno za njimi žalovali, ko so slovó jemali.

Mladi, čversti duhovni morajo apostolski živeti, pripravljeni biti, križem sveta iti, kamor jih viši pastir pošljejo, brez vsakega mermranja, kakor berzen vojščak Kristusov z veseljem vsako verzel zadelati. Voljno so se tudi naš Miklav u treh mescih drugokrat predstavili od Matere božje na jezeru k sv. Ožbaltu na Jezer, ki pod visoko Kočno na kranjski meji tiči, kder so u velikih gorah od male Gospojnice 1833 do sv. Jurja 1834 pastirovali, ter so tudi u tem samotnem kraju za mlade ljudi ob svojem šolo imeli. Radi bi jih bili Jezerani za župnika obderžali, in kakor hiša dobrega hlapca rada ne zgubi, tako še manj fara toliko skerbnege gospoda; pa u vigredi so se morali tretjič nazaj u ravnine preseliti, kder so dobili faro Švabek na desni strani Drave. Le-ta suhotna ravnina bila je našemu Miklavu poslednje polje Gospodovo, pa tudi njihovo pokopališče.

Slab pastir, ki ne skerbi svoje čede zboljšati, ampak jo le pri starem pusti; hitro mu bo jela medleti. Nij hiše, pri kateri bi skerben gospodar ne našel kaj popraviti; kako bi pa fara brez poprave dobro izhajala. Toraj so naš Miklav, nov mladi župnik hitro spoznali, da je njihovi novi čredi pred vsem potreba treh reči: dobre paše, toplote in pa čiste zdrave vode. Serčno so se svoje črede lotili, naredili za otroke ob svojem šolo, zakaj otroci so bili njihova preljuba jagnjeta, lepa obljuba boljnih ljudij in boljših časov. Za odraščene nijso le ob nedeljah in praznikih pridno učili, ampak pri vsaki priložnosti so jim nauke dajali, posebno življenje svetnikov razlagali, ter so vedeli, da beseda o pravem času rečena, veliko bolj zda. — Svojo čredo za dobro ogreti, so povzdignili kerščansko pobožnost k usmiljenemu Jezusu in Mariji prečisti devici, kakor je od svete cirkve poterjena, ter so vedeli, da človeško serce brez ljubezni biti ne more, in ako ne ljubi Jezusa in njegove božje matere, se pa zaljubi u pregrešni svet, in s svetom konec

jemlje. — Tudi za čisto zdravo vodo posvečujoče milosti božje so skerbeli, in svojim ovčicam zakramente pogosto in vredno prejemati priporočali; kar se je tudi po malem zgodilo.

Vsak človek svoje posebno veselje ima, in se ravno po tem spozna, katerega duha je. Tudi naš Miklav so imeli svoje posebno veselje do shodne ali romarske cirkve, ki se imenuje sveto mesto, ki na veselem hribu u švabeški fari stoji, in je Materi božji posvečena. „Le pridite me obiskat — so pisali — Vas bom peljal na sveto mesto, in Vam pokazal, kako lepo hišo pri nas Marija ima.“ U to hišo božjo so najrajši hodili: u veselju Bogu hvalo dajat, u žalosti tolažbe iskat in pomoči prosit. In kdo bi jim to zameril? Tudi Jezus je hodil na goro molit, in je imel u vertu Gecemani svoj kraj, kamor se je večkrat podal svojo pobožnost opravit. Za Jezusom so naš Janez posebno do Marije prečiste device svoje zaupanje imeli, katero sveta cirkev „pomoč kristijanov“ imenuje, ter so vedeli, da pravi katoliški kristijan nij, kdor Marije posebno prav ne časti! — Drugo njihovo veselje bil je dober prijatelj, star pošten mož in prijazen gospod Izop na Pregelnovem u domači fari. Njega so radi obiskovali, in se ž njim pogovarjali; toda vselaj za poštene reči. Blagor duhovnemu, ki tako pošteno hišo blizu najde, da se lahko oglasi! Pa dober pastir ne sme le dobre volje po hišah iskati, on mora kakor božji Učenik povsodi za izveličanje duš poskerbeti, toda modro, ne posiloma, da se po ljudeh pozna, h katerim mašnik radi prihajajo. Tudi Izop, ljubeznivi starček, je začel svete bukve in kerščanske novice brati, ki so mu jih skerbni župnik podali, ter mu prijazno dopovedali, česar je za večnost potreba. Gotovo bo rajni mož dobremu pastirju hvalo vedel u dolgi večnosti za njihovo čeravno kratko, pa resnično prijaznost.

Težava velika za vsakega župnika je nezvest pomočnik, na katerega se zanesti ne smejo; najhujša nad-

loga u župniji pa razberzdana prevzetna glava, ki se dobremu ustavlja, župljane podpihuje in ljudi slabo uči. Bogu se usmili, da je malokatera župnija, ki bi takega domačega sovražnika ne imela. Tudi naš Miklav so imeli z možem opraviti, ki je k svoji nesreči šole ravno toliko obletel, da se je zoper svete reči hudo govoriti izučil. Vse dobro je pozabil; kar je hudobnega, je pa ohranil, med svoje sosede razsejat. Merzelo mu je na serčnega namestnika božjega; mu bilo preveč pridig, preveliko pobožnostij itd. Zlobil se je, skerbnega pastirja zatožit, kakor da bi prazne vere sejali, prepovedane molitve in pobožnosti opravljali itd. Opravil sicer nij kaj, vendar pa je dobremu gospodu veliko žalosti in zamere naredil; zakaj takov človek se zna u ovčje oblačilo zagerniti, da si je ravno po besedah Jezusovih zgrabljiv volk; tudi podobo angela si osvoji, da bi sosede in pa gosposko leže kanil, dokler ga ne spoznajo. Duhovski pastir ne smejo molčati, in so dolžni ljudi pred takim krivim prerokom svariti, bolj kakor pred kugo. Tak zopernik božji se baha, da vse zna, in mora vse vedeti, ker je „študiral“; priprosti ljudje mu tudi veliko rajši verujejo, ako le na pol gosposko suktnjo nosi in pa pisati zna. Tega ne pomislijo; da je pravični Bog takega zabavljivca zapustil, ter ga s slepoto udaril, da z odpertimi očmi ne vidi, in z ušesi ne sliši, ter zoper sv. Duha greši, kakor Judež Iškarijot, ki je tudi vse vedel, kar je Kristus učil, pa je svojega božjega učenika izdal, in se poslednjič obesil. Bog nas varuj takih ljudij! —

Pa tudi s svojim pomočnikom so imeli blagi Miklav veliko težavo; zakaj vino je pomočnika motilo, in nijso si župnik upali, jim izpod strehe dati. S vso ljubeznijo so jih svarili, s poterpežljivostjo kročali in jih tako nekaj let ovarovali; — pa ravno ta težava je bila tudi veliko njihove prerane smerti kriva, ker so morali večidel samj vse storiti, kar nij bilo doma opravila.

Polšterto leto so se že trudili naš Miklav s svojo župnijo; začel je lep sad svetih čednostij in dobrih del poganjati, in jelo se čedi poznati, da ima skerbnega pastirja, ki ne beži, kadar volk pride, ampak svoje življenje za svoje ovce da. „Pa drugi je, pravi Jezus, ki seje, drugi, ki žanje; obadva bota svoje plačilo imela“. Bog je videl dejanje svojega zvestega hlapca, ter mu je sklenil za kratko pa zvesto službo zasluženi denar dati, katerega si morajo drugi veliko let služiti; in prigodilo se je, kakor pravijo: „Kar dobri ljudje radi imajo, tudi Bog rad ima in k sebi vzeme, naj se ravno naši posvetni modrosti prav ne zdi“. Po zimi je bilo, ko je dobri Bog našega Miklava iz tega sveta zaklical. Njihove smerti ne morem lepše popisati, kakor jo pismo pové, ki so ga njegov prečastiti g. dekan u Celovec pisali. Naj se poslovenjeno bere:

Visoke časti vredni gospod!

Žalostno prestrašen za pero primem, Vašemu velečastju smert blagega mašnika, ki so bili lepota naše podjunske doline, ljubeznivega prijatelja Vašega — Janeza Miklava, župnika u Švabeku, naznanit. — Morda še izvedeli niste, da so bili zboleli? Tako naglo je previdnost božja tega pravičnega vzela, da njegovi bližnji sosedje in duhovski bratje še nevarnosti spoznali nijso, ko je že bila vsaka pomoč zamujena. Pljuče so se jim užgale; in na tej bolezni, katero so u svoji službi dobili, so danes 20. februarja zjutraj ob osmih končali, kot mučenik, svoji dolžnosti do konca zvest. — Tolažilo Vas bo, kakor mene, ako Vam začetek, rast in konec njihove bolezni razložim.

U soboto 10. februarja popoldne pride nekdo z najvišje planine nad svetim mestom, u lepem vremenu črez dobri dve uri hoda, na spoved prosit in terdi, da je velika sila boleniku, ter bo težko učakal, kar pa nij bilo

res. Serčni župnik hitijo tako naglo s svetimi zakramenti k boleniku, da so že bili bolenega oskerbeli, ko je še le poslani lažnjivi človek za njimi prisopel. Zanesli so se morda preveč na svoje zdravje, ter se niso dovolj varovali, in nazaj gredé prehladili. Slabo jim je doma prihajalo; pa so vendar nedeljo po tem na vse zgodaj na Suho šli k podružnici opravljat, ter so imeli opravilo, pridigo in kerščanski nauk, in so prišli boleni domov. Drugi dan so si dali puščati, in bodenje je odjenjalo. Nikdo nij na nevarnost mislil, in perve dni pretečenega tedna je bilo na videz vse dobro. Petek, 16. t. m. jim je prihajalo huje, in zopet so jim puščali. Soboto o poludne sem poslal svojega g. kaplana drugo nedeljo za-njih opravljat, ter sem poln upanja bil, da bo bolje. Župnik so pa nevarščino čutili, so naredili svoje poslednje sporočilo, ter so se dali pri zdravi pameti s svetimi zakramenti prevideti, popolnoma u sveto božjo voljo udani. Po noči so jeli po tolikem puščanju slabeti, in ob pamet jim je šlo. U nedeljo jutro o petih so u postelji ustali, ter mislili, da so na pridižnici in so poldrugo uro slovó jemali, ter se niso dali utolažiti, dokler jim je gerlo zareklo. — — O poludne so se zopet popolnoma izčajmali. Po noči se zopet niso zavedli, do ure, ob kateri je Očetu u nebesih dopalo jih mirno iz tega sveta zaklicati. — Bog bodi milostljiv njihovi duši, in daj tudi meni nekđaj umreti, kakor so umerli ta pravični, za nas veliko prehitro. Prosim, razznanite vsem prijatelom rajnega smert in njene okolnosti, ter jih molitvi priporočite.

U Bliburgu 20. februarja 1838.

Matevž Mejnik, dekan.

„Tako se povzdiga, kar je čistega; kar je pa pozemeljskega, tukaj obtiči“ — pišejo nek prijatel rajnega. — Dobra blaga duša, živa podoba svetega patrona, je rajni Janez, ko ga je že slabost premagovala, kakor njegov sv. patron, posledujič ljubezen oznanoval. Nijsem

poznal tako popolnoma duše, kakor je rajni bil, da bi za vsacega tako pripraven odgovor imel, vsaki reči pravi kraj odkazal, pri vsaki priložnosti kaj čednega povedati vedel, in povsodi dobra dela doprinašal brez vse očitnosti. Dobrega sprednika imamo mi, njegovi tovarši, in zaupam, da tudi pri Bogu priprošnika. Naj prosi za nas, da mi, ki njegovih čednostij nijmamo, saj spokorjeni srečno za njim pojdemo.“

Bogaboječi, za božjo čast in izveličanje duš goreči rajni Miklav so bili ostri sami za se, vsi ljubeznivi pa do svojih tovarišev. Mnogoteri sosed se jih je izogibal, slišati, kako so ostri, ter je mislil, da ga slabo obrajtajo. Pa goljufali so se. Miklav so vsakega tako ljubeznivo in s tolikim poštovanjem sprejeli, da jih je vsak rad imel in spoštoval, kdor jih je poznal. Veliko se jih je za rajnim Miklavom razjokalo, rekoč: „Oh Miklav so bili nam vsem vzgled“.

Res, da se nam toži po toliko žlahnih tovariših; pa nas tudi občestvo svetnikov tolaži, ki nas uči, da rajni pravični tudi po smerti svojim pomagajo, in za nas Boga prosijo, da se nam zguba u dobiček spremeni. — Lehko sklenemo spomin rajnega mašnika Janeza Miklava, prijatelja našega, z besedami svetega pisma, ki pravi: „Pravični mertev obsodi hudobne, ki živijo, in hitro dokončana mladost krivičnega dolgo življenje. — Kratko je živel, vendar veliko časa izpolnil.“ Modr. 4.

12. Janez Paul Ješenak,*

imeniten duhovnik in prošt lavantinske stolne cirkve.

(Drobt. 1848.)

Čedna dolina je Sloven-graška, ki se med visokimi gorami in ličnimi griči razteguje. Od visokega hriba Turjaka do velike Drave teče bistra Mislinja po njej, goni fužine, žage in mline, ter te planinske kraje, u katerih je za dobro suknjo hladneje kakor krog Celja, prav veselo oživlja. Pohorske kope, mala in velika, najviše glave celega Pohorja, Sloveno-graške kraje severju zakrivajo. Le iz Koroškega čez Dravo rada merzla sapa piha, pa tudi jasno nebo lepo vreme obeta. Zeleni hribi jo od juga odevajo, visoki Plešivec (gora sv. Uršule) jasno od večera u dolino gleda, in prebivalcem slavno cirkev na gori kaže, ki kakor bela gos na skalovju veličastno sedi. Lepe bele cirkve po hribih oznanujejo božjo čast, gradovi po višinah in dolinah kažejo deželjsko oblast; u sredi med njimi leži na goli ledini mestice malo, pa dobro znano Gradec; in da se nemškega Gradca razloči, mu Slovenji-Gradec pravijo. To mesto je prav za prav serce cele doline. Kakor pa je mesto majheno, vendar je veliko imenitnih mož izredilo, duhovskih in deželjskih gospodov, ki so mu na hvalo in čast; med njimi najimenitniših eden so rajni Janez Paul Ješenak, prošt lavantinske stolne cirkve, nekdanji vodja in posebni dobrotnik cele škofije, vredni, da jih posebno Slovenci hvaležno pomnijo.

* Pravo: Jelšenjok.

U Slovenjem-Gradcu jih je poštena mati teržanka rodila 25. junija l. 1755; zategadel jim je bilo Janez Paul, ravno tega dne svetnikov, ime. Kakor mladega Samuela je dobri Bog Janeza u svojo službo odločil. Zapusti mladeneč Sloven-Gradec in se na učilišče u nemški Gradec poda, kder je izrastel učen mož, pravičen kristijan in imeniten gospod. —

Boljšega stana si zastonj želi, kdor doma za pečjo leži in dolgi čas po laketu ali po komolcu prodaja. Mladenča je Bog ustvaril za križem svet, in ga hoče za svojega služabnika povsodi imeti, kamor mu je odločil, da bo duhovnik ali vojščak. Kdor se pa joka in žaluje, kakor hitro domačega zvona ne čuje, goba ostane, ki malo velja. Naj te Bog pošlje u kraj sveta, kakor nekdej apostole svoje, le serčno se podaj; poslal ti bode angela svojega, kateri pojde pred tabo, in te bo varoval in pripeljal u kraj, katerega ti je pripravil, kakor našega Janeza.

Deset let so se šolali u graških imenitnih učilnicah, so bili skerbni šole, čast svojih starišev, učiteljev veselje in sreča svoje materne dežele, katere najzlahnejše cvetje so pridni šolci, mladenči glave prebrisane, serca nedolžnega, ljubi Bogu in vsem poštenim ljudem. Bog nam daj veliko takih poštenih dijakov, kakoršni so rajni Ješenak bili, pa ne posvetnih divjakov, kakoršnih se toliko naše dni po mestih pohaja, in u šolah pomika, ki od samega učenja pozabijo Bogu služiti, visoko učeno glavo dobijo, sveto vero pa izgubijo. „In kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, ako svojo dušo izgubi!“ —

Mladi Ješenak so se med svojimi tovariši toliko verlo obnašali, da so jih magistra (učivnika) modroslovja postavili. Gola posvetna modrija pa malo velja, in rada človeka od Boga spravi; prava, sveta modrost pa k Bogu pelja, da začne človek lepo Bogu služiti in za izveličanje svoje duše skerbeti. Tudi našega Ješenaka je skerbelo,

u katerem stanu bi bolj srečno in veselo Bogu služili. Vsak pošten stan je od Boga in nas zopet k Bogu pelja, pa nij vsak za vsakega prav. Po božji volji si je treba stan izvoliti, ne pa po svojih spačenih željah; ne iskati stana, kder se boljše pije in jé, ampak stan, u katerem se več dobrega za nebesa, po naši moči z božjo pomočjo lahko stori, si mora moder mladenč poiskati, modro predariti in izbrati. Naglost nikdar dobra nij; najmanj pa velja, kadar se človek u nov stan podaja.

Mislili so u samostan prositi, da bi brez posvetnih skerbij toliko bolj Bogu služili in za izveličanje duše lahko skerbeli; pa meniški stan jim nij bil odločen. Prašali so jih, ali kaj muzike znajo? Naš Janez pravijo, da ne. „Nijsem se muzike hotel učiti, ker sem videl, kako nevarna je muzika mladim ljudem. Gladka muzika godce razvadi posvetno in razberzdano živeti.“ Lepo je res lepo soglasje gerl u svetem petju ali pa ubranih strun mične glasove poslušati. Zdi se nam, da so vrata svetega raja odperta. Pa le prerada se muzika zapeljivemu svetu u službo da, grešnemu poželjenju streže in ljudi u pregrehe zapelja. Godci pa gredo povsodi drugim naprej, tudi u hudo, ako se ne varujejo. Nekoliko jih je pijancev, veliko lenuhov, še več potepuhov in gerdih jezičnikov. Takih so se naš Ješenak bali, in zato se godbe varovali. Poštene godbe pa nijso zaničevali; ona je božji dar, in mladeneč, kateremu je božja čast u mar, naj se le poštene svete muzike loti.

L. 1780 so zapustili Ješenak Gradec in se u Ljubljano podajo, kder so jih med mlade duhovne ljubljanski škof sprejeli. Bila je svoje dni vsa staroterška dekanija in tudi Slovenji Gradec pod ljubljansko škofijo; zato so se rojaki tega kraja u Ljubljani na duhovstvo pripravljali. Kakor se pa vsak priden delavec svojega dela prav skerbno prime, da mu gre dobro od rók, ravno tako so so prijeli tudi naš Ješenak častitega nauka, ki mu je

bogoslovje ime, da bi se sami prav izučili, kar bojo potem kot dušni pastir druge učili. Veselo je bilo jih u šoli poslušati od božjih reči, pa še bolj mило mladega duhovnika u cirkvi gledati u pobožnih, svetih opravilih. Posebna učenost, resnična, očitna pobožnost, sveta želja za božjo čast in pa nepremagljiva serčnost so bile mladega služabnika božjega veliko vredne lastnosti. Toliko so mladega Ješenaka prečastiti škof in duhovski učitelji obrajtali, da so jim slavno opravilo odkazali, mlajim tovarišem sveto pismo nove zaveze razlagati. Svetla cesarica Marija Terezija so jim duhovsko mizo dovolili, to se pravi pravico prevžitka, ako bi služiti ne mogli, in po svojem stanu ne imeli za čim živeti. Obljubila se jim je duhovska služba cesarske kraljeve pravice, kadar so bili u duhovnika posvečeni. — Tako najde vsak pridni mladeneč svoj kosec kruha in mu nesreče tožiti potreba nij. Vsak si po navadi srečo sam naredi. Hočeš pa srečen biti, se moraš u mladosti pridno učiti, u starosti svoje dolžnosti zvesto dopolnjevati; za prihodnje dni Bog skerbi.

Kakor verli vojščak ročno stopi kamor ga vojvoda pošlje, tako morajo tudi duhovski pastirji radi iti, kamor jih pošljejo viši pastir, kakor so to storili naš Ješenak. L. 1782 so novo mašo peli, in eno leto potem so jih u Gornjigrad za kaplana postavili. U Gornjemgradu so tistokrat mladi duhovniki svojo pervo vajo imeli, da so jih privadili na vsa pastirska opravila in jih u duhovski službi poterdili. Črez leto so Ješenaka že na Vransko prestavili, kder je bilo dela veliko za pridnega delavca u vinogradu Gospodovem. — Pač nij lepše službe na svetu, kakor jo imajo gospodi kaplani. Brez velikih posvetnih skerbij grejo lahko iz enega kraja u drugega prav po apostolsko, kakor svoje dni Jezusovi učenci, ki jih je poslal božji učenik po svetu oznanjevat božjega kraljestva veseli glas. U eni roki sveti evangelij, u drugi

pa znamenje svetega križa pridejo, in z veseljem jih povsodi verni sprejmejo. Po hribih in dolinah grejo za Jezusovimi ovčicami, kerščujejo otroke, učijo mladenče, pripravljajo bolenike za dolgo večnost. In kadar vzemejo od ene službe slovó, se udirajo solze za njimi. Radi bi toraj bili naš Ješenak več let kot kaplan služili, pa že u drugem letu duhovske službe so jih škof za župnika postavili u Ulimje, kder je prej samostan bil.

Med zelenimi gorami, po katerih košato bukovje, pa tudi visoko kostanje raste, u lepem vinskem kraju blizu Sotle, ki Hrovaško od Štajarske dežele loči, Ulimje u tihi dolini za vetrom stoji. Sveta Hema, ki je u teh krajih rojena, veliko gradov u celjskem krogu imela, pravijo, da si je u tej samoti počivala, in u studencih Mariji devici dala kapelico postaviti. Pozneje so belim menihom, nasledovalcem sv. Paula puščavnika, lep samostan pozidali in veliko cirkev postavili, ki je še zdaj igla te tihe dolinice.

Menihom so za rajnega cesarja Jožefa II. slovó dali, in u Ulimji župnijo napravili, pa župnikom je bil kraj presamoten, in u tej skriti dolini živeti predolg čas. Dva gospoda sta se te župnije lotila, pa jo u kratkem zapustila; zdaj pride na mladega gospoda Ješenaka versta. L. 1785 so zapuščeno čredo prevzeli in 18 let so ji ostali zvest pastir in duhovski oča.

Huda je u resnici za duhovskega gospoda, ki u lepih mestih izrastejo, u mladosti po šolah med veselimi tovariši preživijo, katerim je vedno kratek čas, u viši starosti, u pastirski službi pa po samotnih planinah prebivati, po cele mesce ne dobrega tovariša videti in ž njim pokremljati. Dobri so tisti gospod, ki se jih dolg čas ne loti in od samega dolgočasa skušnjava u samoti ne prime in jih ne premaga, ker ga nij prijatela blizu, ki bi jim u dušni nevarnosti roko podal. Pa pridni delavec nikdar ne praznuje, skerbnemu pastirju nikdar nij

dolg čas, in do takega skušnjava nijma oblasti. Tudi naš Ješenak so imeli vseh 18 let posla zadosti.

Učili so otroke kerščanskega nauka, in so u pomoč podučevanja mali katekizem poslovenili, ki ga še zdaj po domačih šolah imamo. Vadili so bogaboječe župljane svetih cerkvenih pesnij. Ena teh se še zdaj pri povzdigovanju po naših cirkvah poje: „Zdaj bomo videli Boga resničnega“ itd. Pa ne le za dušno hrano so skerbeli svojim otrokom dobri oča, tudi za časno srečo dajali so jim dobre svete. Imeli so malo kmetijo, katero so dobri župljani njim in njihovim namestnikom, prihodnjim župnikom, kupili. Brali in poizvedovali so, kako se po drugih krajih polje obdeluje in živina redi. Poskušali so svoje njive in senožeti po vzgledih drugih gospodarjev modro popravljati. Kar se jim je dobro obneslo in za njihov kraj sodilo, so svojim sosedom pokazali in jih podučili. Pogosto pride nesreča nad ljubo živinico, bolezen se loti rada govedine, pa še rajši svinj, in ubogi ljudje si ne vedó nikako pomagati, ter u veliko škodo pridejo, ker nij človeka blizu, ki bi nesrečo ustavljati znal.

Skerni gospod župnik so si dobre nemške bukve omislili, jih po potrebi svojih ljudij pre naredili in poslovenili, in tako so popisali: „Bukve za pomoč in o prid kmetam potrebne“, katerih prvi del od oskerbovanja njiv je bil u Celju l. 1821 natisnen. Škoda, da nij nadaljevanje o travnikih, o živinoreji itd. na svetlo prišlo! Velika opravila, starost in pa smert — vse to jih je zaderževalo. Kako lepo in prav po domače so se vedeli s svojimi župljani pogovarjati, kaže čeden pogovor, ki ga u teh bukvah od str. 1—22 lahko bereš, kder soseda Antona prav po očetovo učijo, kako naj s svojim stanom zadovoljen bo, po drugih stanih ne poželjuje, ampak hvali dobrega Boga, ki tudi kmetom dovolj dobrega dá. Vsak stan ima svoje težave, pa tudi svoje dobrote, svoje terpljenje in veselje. Ako dobro iz božjih

rók radi jemljemo, zakaj bi tudi hudega ne vzeli, ki nam je pogosto potrebno zdravilo. — Še huja zmeta kmete mami in nezadovoljne stori, ki mislijo, da je gospoda njihova nesreča, da vse sama požré, kar kmetje pride-lajo, in da cesarski opravniki so le ubogega kmeta odertniki. U tej gerdi zmoti gosposko čertijo, goljufajo, kadarkoli morejo, celó zdivjajo nesrečni na duši in truplu. Dobri pastirji svoje ovčice pred tako škodljivo zmoto varujejo, ker svoje župljane učijo, dajati Bogu kar je božjega, pa tudi cesarju kar je cesarjevega, bati se Boga in spoštovati kralja, pokorni biti gosposki, ne le dobri in krotki, temuč tudi terdi in neušečni; jih podučijo, da je oblast od Boga, od nikoder drugod; in kdor se oblasti zoperstavi, njega bode Bog kaznoval. Tako so učili in svarili gospod Janez svoje Ulimjčane. In njihove besede niso na skalo pale; kakor nazoča žalostna prigodba priča.

Po smerti cesarja Jožefa II. so njihov naslednik, rajni cesar Leopold II. veliko reči po naših deželah po svoji modrosti spet na staro pre naredili. Nekoliko tega je kmetom dopalo in so radi sprejeli, druge postave pa jim niso bile po volji, in začeli so se puntati, posebno za dače del. Pervi puntarji so se vzdignili na spodnjem Kranjskem, so oblegli več graščin, p. Mokrovnik, Turn itd., so gospôdi silo delali in tudi kerv preivali. Kakor ogenj ob suhem vremenu, se je ta kmetiška praska za Savoj unemala, in za Kranjci hitro tudi Štajarci poteg-nejo. Bila je tropa puntarjev črez 7000 mož narastla. Kakor divji sovražniki so se graščinskih opravnikov lo-tili, jih silili, da so jim morali pisma delati, da jim u prihodnje ne bo potreba ne graščinam, ne duhovščini, ne školnikom nobenega davka plačevati. Ako niso pun-tarjem vsega dovolili, so jih kleli in umoriti žugali. Kamor je njihova černa megla potegnila, so jeli u plat zvona bít. Duhovskim pastirjem niso puntarji besede verjeli. Na Planini so ženske z rokami po pridižnici

ploskale in kričale, da nij res, kar so gospod kaplan u cirkvi u imenu cesarja oznanjevali. Že je bila gornja Sevnica premagana, in domača vojska se je črez hribe proti Celju valila. Planinski gospod je hitro u Celje po vojake poslal, in se ž njimi u visoki grad na skalovju zaperl. Po Planini je bilo vse živo puntarjev, ki so se derli, gospodo kleli in eden druga u hudo dražili. Njihovih poglavarjev eden je na konju sedel, se pod gradom gospodi rotil, in u grad fige kazal. Nek vojak iz grada pomeri, in poglavarja ustrelji. Ko puntarji mertvega vidijo, druge ostreljene zagledajo, se razškropijo. Planine nijso premagali. Krog Celja so že vislice stale, da bi imeli puntarske glave obesiti. Puntarija nij kmetom nič pomagala, veliko pa škodovala. Veliko jih je bilo u železje djanih, še več na stolu tepenih, veliko jih je po ječah pomerlo. Obožali so na truplu, še hujše na duši; zakaj vsi razkačeni so u cirkev hodili, ne podobni kristijanom, ampak divjakom, ki nijmajo Boga, ne vere.

Naj si je ravno krog Ulimjske župnije puntarjev gomeznelo, in so Ulimjčanom žugali vse požgati, ako ž njimi ne potegnejo, vendar so pridne ovčice rajši glas svojega skerbnega pastirja poslušale, kakor pa tuljenje puntarjev, zgrabljivih volkov. Ko je pa hudo vreme puntarije minilo in so Ulimjčani videli, kako je huda toča nepokorščine puntarije potolkla, kako so sosede u železje devali, po graščinah gonili, u ječe zapirali, ulimjske župnije pa še nobeden česa takega nij obdolžen bil, so hvalili modrega župnika, ki so jih tolike nesreče ovarovali, so jih še rajši imeli in ljubili, kakor otroci svojega očeta. — Taka hvala je pač pastirja najslajše plačilo; kaj da je redka!

Dasiravno ulimjska župnija nij velika, ima vendar visokih hribov dovolj, in je težavna. Tudi u Podčetertku nijso župnika imeli, in сосед g. Ješenak so to župnijo sedem mescev oskerkovali, po dvakrat vsako nedeljo

opravilo in popoldne kerščanski nauk imeli. Ker nij u Kozjem dekana bilo, so čez eno leto tudi dekana namestovali. Čversti gospod se nijso dela branili, pa teža opravil jih je posilila. Zboleli so in le toliko, da nijso umerli. Dobri Bog je zopet zvestemu služabniku zdravje dal, in pridnemu hlapcu, ki so bili u malem zvesti, veliko zaupal.

Gospod Ješenak so mnogo znancev na Kranjskem imeli; tudi u Novem mestu, kder korarji imeniten kapitel imajo. Povabili so jih, naj za korarsko službo prosijo. Kar so prosili, prejeli so, in zapustili tiho dolino ter se u Novo mesto preselijo. Pa težko je bilo toliko pridnega delavca pogrešati; u treh mesecih so jih rajni lavantinski škof in knez Leopold nazaj poklicali, jih u škofijo vzeli, in jim vladarstvo cele škofijske pisarije naročili. Kakor priden pastir kerščanskega ljudstva poprej, bili so tudi skerben in čverst oskerbnik duhovskih pastirjev, škofu desna roka, njihova beseda in peró. Ker prečastiti rajni škof slovenski znali nijso, bili so gospod Ješenak njihov tovariš po vseh pastirskih hojah. Oni so namestu škofa kerščanski nauk oznanjevali, oni tožbe presojali in pravico delali. Veliko so jih obrajtali duhovniki vse lavantinske škofije, in ljudstvo jih visoko spoštovalo. Ali čast, ki se jim je dajala, jim je tudi draga hodila, pogosta zamera in slaba obsoja jim je življenje grenila, kakor vsem gospodom, ki se za božjo čast, za pravico in resnico nosijo. Človeka nij bilo in ga ne bo, ki bi vsem ljudem ustregel. Stori prav, kakor veš in znaš, pa se nikogar ne boj; Bog je priča in plačnik tvoj; tako so rajni Ješenak mislili in ravnali.

Lavantinska škofija nij latinskih šol imela, pa tudi domačih duhovnikov malo. Večidel so morali ptujce u službo jemati, ki nijso poznali krajev, ne ljudi, in so večidel slabo pastirovali; pa še teh je bilo premalo. L. 1807 je imela lavantinska škofija 219 mašnikov, med

njimi 56 domačih, 163 pa ptujcev. Sedanjega leta ima delavnih mašnikov 368; iz med teh je 278 domačih rojakov, in le okoli 90 iz tujstev: „Žetev je velika, pa delavcev malo; prosite Gospoda, naj delavcev pošlje u svojo žetev“.

Verni so prosili zdaj za novega župnika, kder je smert verzela naredila, župniki so prosili za pomočnike, kder jim je bila župnija prevelika; in gospoda Ješenaka je očetovsko serce bolelo, da niso imeli nikogar u pomoč poslati. Prijeli so se toraj slavnega posla, in niso poprej jenjali, da so od svetlega cesarja latinske šole za Celje izprosili, priporočali domačim duhovnikom in vernim pomagati, da so se toliko potrebne latinske šole u Celju začele. Od te dobe, leta 1809, se je duh slovenskih mladenčev po celjskem okrogu zbudil, le več in več se jih je u šolo podajalo, ne le Štajarcev, ampak tudi Kranjcev se je u Celju toliko izpodredilo, da se Celje lahko duhovski sadunosnik lavantinske škofije imenuje. Tudi na smertni postelji celjskega učilišča pozabili niso, in so vse svoje bukve in tudi svojo podobo latinskim šolam u spomin izporočili. Za to pripravo zaslužijo rajni gospod Ješenak posebno pohvalo vseh domačih rojakov.

Vsak človek po božji volji mora dvojnega dela poseben prijatelj biti, po svojem stanu delati in moliti. Tega dvojnega dela zvest prijatelj so tudi rajni Ješenak bili. Duhovske molitvene bukve so vedno odperle in pripravljene imeli, da so ob svoji uri brez pomude od dela k molitvi podali se. Kakor hitro pa so odmolili, so spet za peresom segli; zakaj pero je bilo njihovo oralo. Koliko so pisali in se trudili za celo škofijo, kolikim župnijam pomagali, koliko jih hudemu odvernilo in na dobro obernili, pričajo snopi starih pisem u pisarnici lavantinske škofije. Kdor pa moli in dela rad, on je zvest služabnik božji.

L. 1822 so bili škof in knez Leopold za višega škofa

na Dunaj povzdignjeni; in škofija je udova ostala. Naš gospod Ješenak so jo u svojo skerb prevzeli, in kakor škofov namestnik lepo oskerbovali, dokler niso novi škof, prečastiti gospod Ignacij l. 1824 škofije nastopili. Da taka in tolika služba lehka nij, vsak lahko vé, ki skerbi in opravila duhovskega vladarstva pozná. Kakor moder oča do svojih otrók, morajo biti tudi viši pastirji dobri, pa tudi hudi, radi pohvaliti, pokregati, posvariti pa še rajši. In to so rajni Ješenak dobro znali, ter so bili resnega marna, pa dobrega serca; in naj so ravno u času ostro pogledali, so vendar dobro želeli. Poštovali so jih toraj vsi, ki so jih prav poznali.

Pri vsaki stolni škofovi cirkvi so tudi stolni korarji, škofu vedni pomagavci. Pri sv. Andreju so nekdanji stari pomerli, in nove še le l. 1825 napravili. Pervega prošta temu novemu visoko častitemu stolnemu kapitelu so svetli cesar Franc I. našega Janeza Paula Ješenaka postavili. Vsi so jim srečo blagoželeli in odkrito spoznali, da so vredni tolike službe in časti. Pa ravno ta čast in imenitnost bila je njihovega časnega življenja večerno solnce, ki se je še enkrat veselo po svetu oziralo, ter jemalo od nas slovó. Težavna služba mlajših dnij, poslednjih let pa velike skerbi so jim življenje pokrajšale. Hudo so jeli bolehati, pa brez duhovskega dela le niso mogli biti. Prevzeli so starček popoldanski kerščanski nauk u stolni cirkvi, in ker niso stati mogli, so sedé kerščanski nauk imeli, dokler niso onemogli. Tako zvestega vojščaka smert na vojski, pridnega delavca Kristusovega pa u vinogradu Gospodovem na delu najde. Zato je rajnemu Ješenaku beseda Jezusova toliko veljala, da so jo mnogokrat mlajšim duhovnikom ponovili, rekoč: „Kdor ostane do konca zvest, bo izveličan“.

Še enkrat svojo nekdanjo župnijo, drago čredo, ljube Ulimje, pred svojo smertjo obiskati, u dobrem poterdti in od svojih slovó vzeti, so bile dobrega pastirja poslednje

želje. Dopolnile so se na veliko gospojnico l. 1826. Iz Slatine so se u Ulimje pripeljali, in Ulimjčani so jih serčno sprejeli, kakor dobri otroci svojega starega očeta. Trije dekani, trinajst župnikov in kaplanov se je zbralo, jim pri velikem opravilu streči. Vernega ljudstva se je vse terlo. Še enkrat so na leco stopili, in iz svetega kraja, s katerega so nekđaj celih 18 let božjo besedo tako serčno in brez vsega truda oznanjevali, svojim ovčicam poslednje nauke dat, potem pa poslednjo slovó vzet. Častitljivi starček s sivo glavo, pa že od teže let celó u dve gubi priklonjeni, svoja usta odpró, in za slovó besede svetega Pavla povzemejo: „Zđaj pa ostanejo tri reči: vera, upanje in ljubezen, večā od vseh pa je ljubezen“. Opominjali so prav po očetovsko, se svete vere zvesto deržati, in učiti otroke, božje nauke dobro spoznavati; terdnega upanja u božjo pomoč nikoli izgubiti; naj nas tudi vse zapusti, nam dobri Bog na strani stoji. Pa tudi ljubiti moramo — so djali — Boga čez vse, in bližnjega kakor sami sebe, ne u besedi, ampak u djanju. Tako bomo nekđaj pri Očetu tam gledali, kar tukaj verujemo, uživali, kar tukaj upamo, pa tudi večno ljubili, kar tukaj po naukih Jezusovih ljubimo.“

Po opravilu so najstarejše može, svoje nekdanje ljube župljane na kosilo povabili. Veselo, pa tudi milo jih je bilo gledati in poslušati od rajnih časov, žalostnih in veselih dnij, ki so jih skupaj preživali, pogovarjati se. Na večer se poslovijo, nekdanji župljani pa pred vrati po versti klečijo, ter prosijo svojega duhovskega očeta za blagoslov. Solze so jih polile, pa tudi vse pričujoče, ko so trepetaje svojo roko povzdignili, in kakor oča svoje ljube otroke poslednjič blagoslovili. Kdo si ne želi od svojih tako slovó vzeti? —

Hitro je solnce njihovega življenja zahajalo, in že drugo leto potem se je za goro pokopališča skrilo. Čutili so, kako se jim smert bliža, in so kratko pred svojo

smertjo mladim novo posvečenim duhovnikom, ki so jih obiskali, še lepih naukovi dali, in sklenili rekoč: „Z Bogom, mladi delavci Gospodovi; vi začnete, jaz pa svoje delo dokončujem“. In taka je bila.

Dva dni pred sv. Matevžem l. 1827 so u 72. letu svoje starosti umerli. Zraven stolne cirkve pri sv. Andrašu počivajo, ali njihov spomin po vsej lavantinski škofiji sloví. Njihov nastopnik, prečastiti gospod stolni prošt Franc Fridrih in več častivrednih duhovnov, so jim rezan kamen oskerbeli u slaven spomin in u zahvalo toliko dobrega, ki so ga verli Slovenec svoji domačiji, in skerbni duhovski vladar celi škofiji storili.

Lepa in resnična je beseda, ki se na njihovem grobu bere: „Spomin pravičnega bode več en!“ Psal. 111. 7.

13. Mihael Zagajšek,

neutruden delavec u Gospodovem vinogradu.

(Drobt. 1849.)

Tri ure pod Celjem za železnoj cestoj je imenitna stara župnija P o n i k v a imenovana, mati vseh župnij sedanje šmarske dekanije. Pravijo, da je imela svoje dni župnika in dvanajst kaplanov, po celi veliki stari župniji pa da je bilo šest podružnic, kder so duhovniki prebivali in svoje okolice oskerbovali. Vsako saboto so se zverstili. Šest kaplanov je prišlo domu, šest jih je na podružnice šlo; župnik so pa kakor oča doma varovali. Po malem so se hčeri od svoje matere odkrušile, in devet župnij je iz ene prirastlo. Hčeri so obogatele, mati pa obožala, kakor se rado po svetu godi. Stara čast je pa še Ponikvi ostala, da so morali na veliko križevo vsi župniki k svoji stari materi priti, in u procesiji pred domačim župnikom iti. Pa tudi ta čast je za rajnega cesarja Jožefa II. minila. Tako na svetu vse mine in se premeni.

Ponkovska župnija je pa tudi svoje dni po svojih mašnikih slovela, ker nij bilo blizu druge duhovnije, ki bi bila toliko rojakov mašnikov imela, kakor ponkovska. In ta je bila svoje dni velika čast, ker nij bilo šol po deželi, nij bilo učelišč po mestih. Skerbni duhovniki so mladenče poštenih starišev in pa prebrisane glave sami učili, in jih potem u Gradec, u Ljubljano, ali pa u Celovec poslali se izšolat. Pa je bil redek toliko srečen

domač rojak; večidel so bili duhovski pastirji po Štajarskem iz Goriške doma.

Med Ponkovijski najimenitnejši gospod, čeravno ponižen in svetu neznan, so bili rajni Mihael Zagajšek, mož po volji božji, priden in bogaljuben, da je malo takih na svetu. Rojeni so bili l. 1739 za Gajem, na imenitnem stanu zraven sedanje železne ceste, premožnih, bogaboječih starišev sin. Pobožna mati je otroka nevarno bolenega Mariji izročila; bili so toraj vse žive dni posebno goreč Marijin častilec. Nek duhovski gospod u leंबरškem tergu so jih perve šole učili, ne le brati in pisati, ampak tudi Bogu lepo služiti; zakaj učenost brez čednosti je cvet brez sadja — jabelko zvonaj lepo rudeče, gnjilo pa znotraj.

Stariši radi svoje sine u duhovski stan tiščijo, ter mislijo, da mašniki dobro živijo in pa imajo na cente blaga. Tudi mladenče mika mašni stan, ki ga po lupini gledajo. Veliko se jih za vse svoje žive dni goljufa, u duhovstvu sreče ne najde, pa tudi drugim sreče ne da. In to je dvojna nesreča. Potreba je toraj mladenče dobro poskusiti, česa u duhovskem stanu iščejo. Tako so nekajni ponkovški župnik Martin Jurešič storili, ter so mladega zagajskega Miheta poklicali, poprej ko so ga stariši u mestne šole poslali. „Kaj pa misliš biti, moj Miha, da se u šole odpravljaš?“ ga častitljivi gospod poprašajo. „Mašnik bi rad bil, če mi Bog srečo da“ — mladenec odgovori. „Gotovo misliš, da mašniki veliko denarjev imajo, pa dobro jedó in pijó; in zato bi rad u duhovsko službo prišel? Nikar ne misli tega; le po malem imamo, pa še to vse naše nij, ampak cirkve in pa ubogih.“ Lepo pohlevno mladi Zagajšek gospodu odgovori: „Le zato bi rad mašnik bil, da bi dušam u nebesa pomagal“. Veselo župnik mladega šolca blagoslovijo, mu srečo želijo in ga po premoženju obdarujejo. — Lepo je mladenček začel, še lepše je starček sklenil.

Blagor mladenču, ki s takim namenom svoj dom zapusti; njegov pot bo srečen.

U tistih starih časih je še rojenstvo veljalo, huda pravica, katero je gospôda do otrók svojih kmetov imela. Kmet nij smel svojega sina u šolo dati, mu ne iz oblasti gospoda pomagati, ako ga odkupil nij. Bil je tisti čas na Hotunjski graščini grozno hudoben gospod, kateri nij nobenemu sinu svojih kmetov u šolo dal. Mihael Golež, njegov rojenec, je moral pobegniti in u šolah svoje ime zatajiti, da ga hudobnež izvedel nij. Dal ga je u Ljubljani in u Celovcu iskati, pa nij zanj izvedel; Jožef Riba se je imenoval. Oča je bil tepen za svojega sina; še le po smerti grozovitneža je prišel verli šolec na svetlo. Tudi na Zagajskega mu je merzelo, da se je šolal; pa k sreči nij bil u njegovi oblasti. Kregal je uradnika Razbelske graščine, pokaj Zagajskega sina u šoli terpi, rekoč: „Ako bodo kmetje gospodje, kaj pa bojo najni otroci?“ Ali modri in mili gospod Hotunjskemu veli: „Hočejo gosposki otroci pridni biti, ne bojo kruha stradali; so pa za nič, se jim prav godi, če kaj iz njih nij. Zagajskemu pa ne bom branil sreče, ker ga Bog u duhovski stan kliče.“ — Tako je gospôda svoje dni kmetom u šolo branila, zdaj pa sili. Radi bi bili kmetje svoje otroke u šolo dali, pa nijso smeli, ali nijso mogli. Zdaj bi lahko, pa jih je veliko, ki nočejo. Hvaležno bi pa naj tudi svojo sedanjo srečo spoznali, da so sami svoji, kar je prav — naj bi to svojo srečo sebi in otrokom ne u hudo, temveč u dobro obernili. Vertoglavecu samosvojost in pa slepcu luč u roke. Svoboda je varučke potrebna, da se ne pobije; njej je varučka modrost, varih pa strah božji.

Kdor želi srečne starosti ućakati, se ne sme u mladih letih razvaditi; česar mladeneč preveć ali pre-dobro ima, mu na stare dni pomanjkuje. Taka se šolcem rada zgodi. Zagajšek u je bila druga. Po malem so doma

živeli, dobrega ne navajeni; pa tudi u mestu so le borni živež imeli, le toliko, da niso lačni bili. Skerbna mati je svojemu Miheju rezancev doma naredila, in mu jih polne škatlje u Gradec pošiljala. Dober mož, ki je pogosto u nemški Gradec hodil, se je za Gajem oglasil, in Zagajskemu rezance nosil. Dandanašnji pa hočejo dijaki le polne mošnje dvajsetic imeti; malokateri bi rezance za ljubo vzeli. Domačega živeža se odvadijo; zategadel jim pa tudi potem miza lahko dobra nij. Srečen, kdor razvade prijatelj nij. U mladih letih stradati je huda, pa se predobrega razvaditi še hujše.

Latinske šole in modroslovje so u nemškem Gradcu dogotovili, po osmi šoli so jih pa nadškof u Gorico poklicali, kder so u duhovščnici deveto in deseto šolo imeli. — Svoje dni so vsi kraji Štajarske, Koroške in Kranjske dežele po desni strani Drave svojega nadškofa u Ogleju za teržaškem morjem imeli. Nad devetred let bode že, kar se je velika škofija iz Ogleja u laško Gorico preselila. Le nekoliko dekanij je po Štajarskem ljubljanskemu škofu pripadalo. Goriški nadškof so do srede mosta u Mariboru birmovali u znamenje duhovske više oblasti. Vsi mladi duhovni od horvaške meje do tirolskih snežnikov so morali u Gorico, se na maštvo izučevati. Tudi rajni Zagajšek so dve leti u goriški duhovščnici preživeli, so bili o veliki noči l. 1765 u mašnika posvečeni, in so tudi u Gorici novo mašo služili, ker jim je bilo predaleč k domu. — Lepo in veselo je opravilo svete nove maše. Veselijo se žlahta in znanci, hitijo na novo mašo bližnji sosedje in daljni ljudje, ker sploh pregovor veli: Ne zamudi nove maše, če bi ravno podplate razderl. Pa ne spodobi se na novi maši velike pojedine imeti, plesati in posvetne dobre volje opravljati. Svete reči so za svete ljudi, ne za norčave, ali pa razuzdane. Boljše je preprosto novo mašo peti, pa božje angele svate imeti, kakor veliko truša, pobožnosti pa malo.

Jeseni l. 1765 so se u Gospodov vinograd podali, in prišli na Slivnico za kaplana. Težavna je bila služba, dolgočasno u samotnem kraju; ali Zagajšek niso bili boljšega vajeni, in so poldrugo leto veselo u bregovju služili.

Mašnika pohlevnega in pridnega so povsodi ljudje in gospodje radi imeli. Poklicali so jih u Šent-Jurje za pomočnika, potem u Šmarje za kaplana; ali u kratkem so jih šentjurski gospod dekan, ki so imeli u imenu nadškofa u svoji obsegi oblast kaplane predstavljati in druge potrebne reči oskerbovati, za vikarja ali namestnika svojega izvolili. Bili so višemu gospodu desna roka, pripravljeni za vsako delo, ne po sili, ampak z veseljem, zakaj vesele delavce vse rado ima. Kdor pa lepo služi, bo tudi dobro gospodaril; le u službi se človek gospodariti uči. Težavna župnija na Kalobju bila je udova, visoke gore in zapuščenega kraja so se bali, in župnika niso mogli dobiti. Gospod dekan so svojega Zagajšeka nagovorili na Kalobje, da se jim je ravno tožilo po njih. Serčni Zagajšek se niso bali ne kraja, ne ljudij; njihovo serce je le gorelo, dušam u nebesa pomagat. Blagor služabniku, kateri se voljno poda, kamor ga gospod kliče; večje težave, lepše plačilo.

Matere božje cirkev na Kalobju vidiš z železne ceste na desnici za starim gradom, kadar se iz Celja u Šent-Jurje pripeljaš. Farna cirkev verh visokega hriba stoji, in srenja krog hriba sloni; eno uro imaš do cirkve u breg hoditi. S hriba gledaš daleč po celjskem krogu, in blizu trideset cirkvij lahko našteješ. Prijazno te gleda sveta Uršula iz Koroškega, lahko hrovaške gore pozdraviš. Pohorje se tebi po severju odkriva, Planina je tebi južna soseda. Na to visoko goro je gospod Bog rajnega Zagajšeka čuvaja svoji čedi poklical; in tukaj so čuli in pasli ovčice Gospodove nad petdeset let, si užili veliko hude zime, pa tudi vročine. Nij jim bilo pretežko iz ljubezni

do Jezusa in Marije, dušam u nebesa pomagat. Ne le s telesom, ampak tudi s srcem bili so na gori bliže nebes.

„Srečna samota, ki sama srečo daš,“ pravi sv. Avgustin. Kakor srečna — je pa tudi s a m o t a n e v a r n a, ako ste si samota in praznosta tovaršici. „Neprenehoma delaj, in nikoli brez dela ne bodi; naj te skušnjava pri delu najde, oblasti do tebe imela ne bo“ — uči sv. Jeronim, in tega nauka so se rajni Zagajšek deržali. Ne le pisali in brali, temveč tudi tesali in mizarstvo so delali, kar je duši in truplu dobro služilo. Napravili so si lepo uložno omarico, ves nemški Gradec gledaš u njej na lesu pisan; tudi čedno uložena miza in stoli je bilo delo njihovih rok. Pa tudi na hišo božjo pozabili niso. Najeli so umnega mizarja, ki jim je pomagal velik altar in leco iz orehovega lesa napraviti. — Tako so si kratek čas delali, zdravi in veseli. Nij dobro si neprenehoma glavo beliti, telo pa brez dela pustiti; tudi truplo se mora potiti, dokler duša počije: taka je za gospode potrebna. Kmetiču se pa truplo poti, duša pa večidel medli, brez nauka in molitve lahko vekomaj zaspi. Pač zlata beseda vsem velja: M o l i i n d e l a j! Gospodar se lahko po strehi spozna, župnik pa po cirkvi; ona pokaže, kakega oskerbnika ima. Žalostna hvala bi za namestnika božjega bila, ako bi se stanica župnikova zlatá svetila, po hiši božji pa pajčevina visela. Dušnega pastirja dolžnost je skerbeti — vernih župljanov pa pridno pomagati, da se cirkve počedijo, vredno prebivališče tolikega Gospoda, ki nam vse da. To svojo dolžnost so rajni Zagajšek dobro spoznali, pa tudi zvesto dopolnili. Našli so na Kalobju dve cirkveni pri drugi, pa obedve zapuščeni. Eno podreti in drugo popraviti je kazalo, pa terdovratni ljudje za nobeno niso bili pri volji.

Prišli so goriški nadškof Rudolf, svetoželjen viši pastir, tudi Kalobje obiskovat. Bili so mož bogaboječ,

pa tudi serčen. Prepevali so svete pesni in jih gredé svoje ovčice učili. Še se poje njihova serčna pesnica: „Usmiljeni Jezus, jaz ljubim te“. Škof so po versti popevali, in vsa cirkev je za njimi zapela. Kamor so prišli, so po dve pridigi naredili: prvo za pozdravljenje, drugo za slovó. Še pripovedujejo stari ljudje, kako so za njimi jokali, kadar so se dalje podali. Bili so pa tudi ostri, kder je bilo potreba. Duhovski gospodje so jim branili na Kalobje u tolik hrib iti. Ali škof so djali: „Moji pomočniki hodijo za ovčicami po visokih gorah, kaj bi pa jaz za njimi ne šel?“

Na Kalobju najdejo cirkvi dve, pa dobre strehe nobene. Naravnost Kalobčanom naročijo, cirkvico sv. Marjete opustiti, in farno cirkev Matere božje popraviti. Da se to zgodi, so sami kladvo vzeli, in podružnico povegrali, odvzemši ji posvečenje. Po tem so naredili iz stare cirkve kaplanijo, in so jeli župnijsko cirkev popravljati. Kadar so altar iz podružnice u veliko cirkev prenašali, se nij noben zidar upal podobo sv. Marjete z altarja vzeti, ker so se bali, da bi oplotek (nesreča) njega zadel, ki bi si kaj takega zlobil. Rajni Zagajšek pa sami podobo vzdignejo, in srečno prenesejo, ter so prazno vero ne le z besedo, ampak tudi z dejanjem poderli.

Za rajnega cesarja Jožefa so nekoliko zapovedanih praznikov overgli, kakor godove apostolov, rojstvo sv. Janeza kerstnika, Matere božje obiskovanje itd. Ljudje so preveč svetkov imeli, posvečevali so jih pa premalo, le posedali, se pohajali, ali pa pijančevali so. Duhovska in deželjska gosposka je te praznike u delavnike premenila, ali terdovratni ljudje le njsó hoteli delati ob so-praznikih ali nedelcih, in so rajši brez dela Bogu in sebi čas tratali; njega pa kleli, ki je za kako delo prijel. Ravno so Kalobčani zvonik čedno pokrili, le ometati nad linami in pobeliti ga so še imeli.

Bil je kres, sopraznik sv. Janeza kerstnika, in zi-

darji župnika uprašajo, ali hočejo delati? „Storite, kakor se vam prav zdi; jaz vam ne zapovem, pa tudi ne prepovem“. Dopoludne so praznovali, ali po kosilu so djali: „Kaj bomo celi dan počivali; u imenu božjem gremo le delat“. U sredi večerke priburi prek hribov čern oblak, strela na Kalobju u novi zvonik udari, ter ga po sredi razkolje, da daleč po hribu šibre letijo. Delavcu nobenemu žalega storila nij. Nesreča je bila velika za župnika, ali praznoverni Kalobčani so jim jo še povečali. Od vseh krajev nad njih priletijo, rekoč: „Kaj tako bote gospodarili? Še le popravili smo z veliko težavo, in že je zopet vse razdrapano!“ Župnik jih tolažijo, rekoč, „da gromske strele saj oni poslali nijso“. „Ravno vi ste krivi te nesreče — pravijo serditniki — pokaj pa daste tak sveti dan delati? Ali nij to očitna kazen?“ Tako so se z dobrim gospodom ujedali, in jih hoteli lasati, ako bi ne bili zidarji poterdili, da jim nijso župnik ukazali, temveč da so se sami ob svojem dela lotili. Tako posveten človek u nesreči le druge dolži, jih kolne in sovraži, namestu da bi se u sveto božjo voljo podal. Tako praznovere še zdaj med ljudmi veliko krivice naredijo skozi krivo natolcevanje in dolženje. Bog nam ohrani prave čiste vere luč!

Po malem so skerbni Zagajšek cirkev popravili in svoje stanovanje oskerbeli, če so ravno ubožno srenjo in pa sila težaven kraj imeli. „Človek komaraj — pravi Bog — in bom ti pomagal;“ z božjo pomočjo se pa vse zgodi. Pri posvetnih skerbéh pa tudi duhovskih rečij pozabili nijso. Serčen pridgar in priden spovednik so bili, ne le domačim, ampak tudi sosedom, ki so hodili na Kalobje na božji pot. Njihova beseda je bila prav po domače, in ker je iz serca prišla, je tudi do serca segla. Najlepše je pa učilo njihovo lepo življenje. Imelo so bogaboječo sestro Ano, ki jih je gospodinila. Ljubi mir je bil pri hiši, pa tudi božji blagoslov. Nijsta imela veliko

prihodkov, pa za toliko več zadovoljnosti, in kder ona prebiva, je tudi sreča doma.

Slovenci so svoje dni malo kaj brati znali. Cele okolice si lahko prehodil, in nijsi človeka našel, ki bi se bil podpisati znal. Ako je cirkvenik za silo slovenski bral, je bil veliko obrajtan, in če je prišel rokodel k hiši, in je vedel pasijon ali pa kak evangelij iz bukvij povedati, so ga za preroka imeli. Nij bilo pa tudi knjig slovenskih med nami, razun evangelija, osem in šestdeset svetih pesnij, in pa kake stare Tobijeve bukve so se našle, pa si imel po dni hoda za njimi iti; nij jih bilo na prodaj. Ta duhovna puščava je vsakega domoljuba u serce bolela; tudi rajnega Zagajšeka. Lotijo se slavnega dela in spišejo prvi na Štajarskem pismenost ali gramatiko nemško-slovensko, po kateri se lahko Nemci slovenščine, Slovenci pa nemščine naučijo. Natisnil jo je u Celju 1791 Franc Jenko. Ime so premenili, in se Juri Zelenko imenovali.

Naj si je ravno to delo le pervina — ne popolnoma bilo, vendar za toliko več velja, za kolikor manj so u svoji samoti in pa u začetku slovenskega slovstva prijatel pomoči imeli. — Tudi slovensko-nemški besednik ali slovar so spisali, marsikatero polnoč prebedeli, težko delo dogotovit. Ali ravno so rajni Valentin Vodnik svoj besednik oznanili, in tako je obadveh možev delo zaostalo. Pozneje so svoj rokopis nekemu rodoljubu u Celje poslali, ki ga je ne le njim, ampak tudi nam zapravlil. Velika škoda je to, katero so rajni sami obžalovali, rekoč, da je bilo veliko besed nabranih, ki so pozneje izmed ljudi izginile in pozabile se. Tudi molitvene bukvice, slovensko vertnarijo, kerščansko djanstvo, in abecednik so spisali, kar pa nij na svetlo prišlo, ker so te spise le za svojo rabo imeli. Vse to priča, kako marljiv gospodič so bili, skerbni svojim rojakom za telesno in za duhovsko

blago. In tako se človek u samotnem kraju dolgočasa, pa tudi samote ovaruje. Imeli so kot župnik starih mater za Gajem še veliko let živih. Na pohlevnega konja so se usedli, ter so pogosto jezdili svojo ljubo mater obiskovat. Da pa niso na potu praznovali, so na konju sedé nogovice pleli. Še na svoje stare dni so si tikavni stolec naredili, in čedne pisane trake delali. Je prišla kaka znanka jih obiskovat, so ji po svetih naukah nekoliko pračev svojega dela navergli, in marsikatero pošteno deklino razveselili. Komur se tako delo smešno zdi, naj po pravici pové, ali nij stokrat boljše, kakor kvartati? „Ako ne bodete kakor otroci, veli Kristus, ne pojedete u nebeško kraljestvo.“

Samo enkrat so se imeli preseliti na Ponikvo, kder so bili rojeni. Pa tudi njim se je dopolnila sv. pisma beseda, da nij nikdo doma prerok. Ostali so toraj svoji čedi zvest pastir, dokler onemogli niso, blizu petdeset let. Uprašali so jih škofov namestnik, ali si še kamo na bolje želijo na svoje stare dni? „Nikamor drugam — so djali — kakor srečno u pokop.“ In taka je tudi bila. Starost eden in osemdesetih let jih je začela hudo tlačiti, težavna župnija močno skerbeti. „Duh je scer še voljen — so djali, ali mesó je slabo, nevečne so moje kosti.“ Ob novem letu 1820 so prosili za počitek, se u kak kotec sveta podat, pregreške svoje mladosti obžalovat — kakor sami pišejo — in se na srečno pot u dolgo večnost pripravljat.

Kar so prosili, so dosegli, počivni prevžitek; toda priden delavec u Gospodovem vinogradu počivali niso; do poslednjega izdihljeja so dušam u nebesa pomagali. Nij več sreče, ne slajšega veselja na svetu, kakor ga najdejo dušni pastir u sredi čede svoje, če se lahko ž njo pohvalijo, kakor sv. Paul, rekoč: „Vi ste moja krona, vi ste moje veselje“. Tudi rajni Zagajšek so bili u sredi svojih ovčic, kakor oča u sredi svojih otrók. Večidel vse

so kerstili, vse gospodarje in gospodinje poročili, poznali vsakega po imenu in videli prirasti teh 50 let, kar so na Kalobju župnik bili, nov zarod. Ljudje jih niso radi izgubili, pa tudi staremu gospodu se je tožilo po visoki gori, katere so bili navajeni, pa še več po cirkvi svoje ljube matere Marije. Ostali so toraj na Kalobju, se preselili iz župnijskega stanovanja u kaplanijo in so lepo opravljali službo božjo kakor poprej, večidel ljudij sami izpovedali in besedo božjo oznanovali, čeravno nad osemdeset let star mož. Tako sveta želja starost omladi.

Kakor mora kmetič na jesen skerbno sadje nabirati in za zimo spravljati, da bo imel česar živeti, tako naj pridno tudi starček dobra dela opravlja po svojem premoženju, ako hoče bogat u večnost iti. Zato so rajni Zagajšek za cirkve in pa na uboge obernili, kar so u poprejšnih letih prihranili. Pomagali so duhovniji uro u zvonik in orglje u cirkev omisliti. Toliko veselje so imeli z milim soglasjem, da so se hoteli štir in osemdeset let star mož še orgljanja naučiti, ter so si kupili mali klavir za poduk. Ali persti so bili že preokorni in za tako delo prestara moč. Spoznali so, da je le molitev najlepša godba za stare ljudi. Vse je rado ljubeznjivega starčka imelo; in prišel je, kdor rad, od kodar si bodi, nij jih zapustil brez pomoči, ali pa brez dobrega nauka. „Kako sem vendar tolike starosti učakal?“ — so večkrat svojim znancem djali. „Menim, da zato, kar nijsem bil u mladih letih dobrega razvajen, vse svoje žive dni sem imel težavno službo, sem večidel svojih let na enem kraju ostal, zadovoljen s tem, kar mi je dobri Bog dal.“ —

Pač res je taka, da si človek slabo spremeni, ki si preveliko premenja, in kdor se veliko seli, si življenje krajša. Pa pozabiti saj ne smemo, da smo le popotniki na tem svetu, in da ne vemo, kde nas čaka naš pokop. Tudi ljubeznjivi starček so se morali u svojem sedem in osemdesetem letu preseliti, in zapustiti svojo ljubo

čredo. Kakor se po svetu rada godi, da mladi stare gerdo imajo, so si tudi rajni Zagajšek poskusili. Nijso imeli človeka, ki bi jim u cirkvi stregel bil, in so morali večkrat sami sveto mašo služiti. Mladi so starih dalje bolj čerteli, ker so čutili, da so stari več od njih obrajtani. Ljubi mir naredit, so si Zagajšek sela drugod iskali za svoje poslednje dni. Želeli so u spodnji Svetini (u Zaveršah), pri cirkvi Marije, svoje življenje skleniti, kamor so kot fantič s svojo materjo posebno radi u cirkev hodili. Ker pa za njih prebivališča narednega tam bilo nij, so se k župnijski cirkvi sv. Vida preselili, z gore u dolino, svoje življenje u miru z Bogom in s vsemi ljudmi srečno sklenit.

Priden delavec ne jenja, dokler mu solnce u božji milosti ne zajde, in ga večerni mrak počivati ne prisili; zakaj, kdor ostane do konca zvest, bo izveličan. Tako so tudi rajni Zagajšek na svojem novem selu pridgovali in službo božjo obhajali do poslednjega časa. Dajali so u bogaimo, kolikor so premogli; omislili Svetini (podružnici) nove orglje, in svetemu Vidu lepe mašne bukve. Popisali so svoje poslednje naročilo. Žlahti nijso kaj izporočili, ampak so ji pomagali u življenju za potrebo, ker so vedeli, da duhovsko blago žlahti dobrega ne prinese. Mašnikovi dediči so ubogi in pa cirkev. Izročili so pol premoženja cirkveni zalogi, ki jim je počiven prevžitek dajala, pol pa na cirkve in za uboge. Tudi mladih duhovnov nijso pozabili, in so 500 goldinarjev srebra izporočili, naj se novim mašnikom, Slovencem celjskega kroga, za obrest potrebne bukve kupijo, oni se pa rajnega Zagajšeka pobožno spominjajo. Nij se kuharica z žlahto za njihovo premoženje tergala.

„Stare omare — pravijo — nikar ne prestavljaj; hitro se ti bo razsula.“ Ta pregovor se je tudi rajnemu Zagajšku dopolnil. Iz jasnega hriba so prišli u megljeno dolino, na mehko, pogosto celo kalno vodo; in ta preme-

nitev jih je celo postarala. U svojem osem in osem-desetem letu so še veliki teden vse opravljali, tudi posta niso opustili; pa tudi čutili, da je na tem svetu za njih poslednja velika noč. Štirinajst dni po veliki noči oslabijo, in po svojega zdravnika pošljejo. Zdravila jim niso pomagala, in ko jih zdravnik zopet obišče, ga na sedmino povabijo. Lepo se z Bogom spravijo, in se dajo prevideti. Z Bogom in s vsem svetom u miru rečejo po mizarja poslati, da jim mertvaško trugo naredi, da jo bom videl, poprej ko umerjem, so djali, zakaj poslednja ura se približuje. Lepo so umerli 9. majnika 1827, kakor so lepo in pravično živeli. Pri cirkvi Marije device u Svetini počivajo, katero so vse svoje žive dni posebno za svojo mater častili. Njihovo življenje bilo je čistemu studentu podobno, ki lepo tiho šumlja in travnike napaja. Bili so rajni Zagajšek žlahen kamen duhovskega stanu, ki se na skrivnem sveti, enaki ponižni vijolici, ki u samotnem kraju diši. Gotovo jih je Pastir vseh pastirjev veselo na plačilo zaklical, rekoč: „Pridi dober in zvest hlapec; ker si bil u malem zvest, te bom črez veliko postavil; pojdi u veselje svojega Gospoda!“ — — Zaupam, da za nas Slovence, svoje ljube rojake, Boga prosijo.

14. Štefan Rajh,

visoko spoštovani duhovnik lavantinske škofije.

(Drobt. 1854.)

„Pred cerkveni prag me položite,
In po mojih persih v cerkev hodite.
Ko bi prišel kedaj še na svet
Hotel mašnik biti bi jaz spet;
Fajmošter na svetu pa nikjer,
Kakor biti u Dramlji spet pastir.“ *

Ta lepa nadgrobница se bere pri sv. Mariji Magdaleni u Gorjancah na grobu rajnega častitega Štefana Rajha, kateri u Ribnici na Kranjskem rojeni, so bili 42 let župnik u Dramlji, verli pridigar, moder mašnik in verli pastir, ki so imeli za respico kakor za smeh zmiraj pravo besedo. Umerli so 81 let stari u Dramlji 3. januarja 1826.

„Na grobu rajnih, pravi sv. cirkveni učenik, se modro živeti učimo“. Na grobu pokojnega Štefana toraj postojmo, ter se učimo od tega svoje dni veliko slovečega moža in častitega duhovna drage zadovoljnosti u svojem stanu, katere je — žali Bog! — tako

* Bolj gladko bi se te verste lahko glasile:

Pred cirkveni prag me položite,
V cirkev sim črez persi mi hodite!
Ko bi prišel še kedaj na svet,
Hotel biti jaz bi mašnik spet;
Toda župnik na vsem svetu ní,
Kakor le u Dramlji ljubljeni!

Uredn.

malo tudi u duhovskem stanu, po svetu, da si je ravno zadovoljnost polovica življenja, blaga mati, ki časno srečo in večno izveličanje za vse stanove u svojem krilu ima. „Kadar imamo živež in oblačilo, naj nam zadržati bo, uči sv. Pavel; zakaj kateri hočejo obogateti (naj si bo na blagu ali na časti), padejo u skušnjavo in zadergo hudičevo, in u veliko nepridnih in škodljivih želij, ki človeka potopé u pogubljenje in končanje.“ Ali kdor hoče zadovoljno živeti, mora od mladih nog zadovoljnosti vaje biti, vse za dobro vzeti, kar mu Bog da, kakor rajni Štefan Rajh, ki so radi u šali djali: „Jaz sem vedno bogat (kar se po nemški reče: reich), ker sem s tem zadovoljen, kar imam“.

Rojeni u Ribnici, dobro znanem tergu na spodnjem Kranjskem, kder so marljivi rešetarji in lončarji doma, ki s svojoj lesenoj in glinastoj posodoj, z rešeti in siti, široko po svetu hodijo, je imel Štefan, kakor se vidi, ne premožne, pa poštene stariše, ki so mladenča učili, kakor stari Tobija svojega sina, rekoč: „Ne boj se, moj sin! revno sicer živimo, vendar veliko dobrega bomo imeli, ako se Boga bojimo, se vsega hudega varujemo in dobro delamo.“

U mladih letih se je Štefan učil pridno ubogati, zvesto delati in pa s slabo hrano in hodno obleko zadovoljen biti. Tako je izrastel mož dobu ali hrastu podoben, ki nepremakljivo na mestu stoji, kamor je svoje korenine zasadil, ter daja kraju senco in sad: zadovoljnega moža krasna podoba.

Stariši radi svojim otrokom vse dovolijo, ker se za njihovo ljubezen bojé, in mislijo, da jih bodo deca radi imeli, ako jim vse po volji storé. Pa samoglavni, termasti, kujavi, nepostrežni, izberljivi, kljubetni, na vse hudo razvajeni otroci svojih starišev ne ljubijo in se jih ne bojé. Dokler so mladi, očetu in materi nagajajo, kadar

njih strahu odrastejo, jih pa kolnejo, da se dopolni takim premehkim starišem, kar sv. Duh govori: „Le ljubi negodno svojega otroka, in strašil te bo; igray ž njim, in žalost ti bo narejal“. — „Blagor možu, ki je od svoje mladosti navajen Adamov jarem nositi“: sam sebe zatajiti, težave življenja voljno nositi, poterpeti in pa za dobro vzeti, kar mu Bog da. Taka šola je zlata šola srečnega in zadovoljenega življenja; u tej šoli morajo stariši prvi svoje otroke imeti, ako hočejo, da jih bodo deca za ljubo imeli, kakor naš Štefan svoje ljube, čeravno revne stariše, katere so vse svoje žive dni u hvaležnem spominu imeli, in pri svoji drugi novi maši javno u svoji pridigi povedali, da jim je Bog samo zato tolike starosti učakati dal, ker so svojega očeta in mater preserčno ljubili, in dopolnili četerto božjo zapoved. „Iz otroške ljubezni do svojih starišev, so djali, sem kot novoposvečeni mašnik z Dunaja u Ribnico potoval, in jim sveto novo mašo pel; in danes, ko drugo novo mašo služim, in mojih starišev telesno tukaj nij, hočem Jezusa u presvetem rešnem Telesu tako dolgo u posvečenih rokah deržati in prositi, da mi obljubi, jih u nebesa vzeti, če bi še božjega obličja ne gledali.“ — Pač živa, zmiraj mlada ljubezen blagega sina do dobrih starišev, ki tudi u sivih lasih tako lepo cveti! Ona pa le tam prebiva, kder starišev moder strah in pa ljubezen otroke redita. „Začetek modrosti je strah božji“, uči sv. Duh; kder njega nij, tudi prave ljubezni nij.

Velike dote oča in mati Štefanu dati nijsta imela; pa bistra glava, blago serce in pa zdravo telo bilo je mladenča bogato premoženje. Mu po svetu pomagat dasta mladega verlega Štefana u šolo, ki je že bil prav pri moči, odraščen za vsako delo, pa tudi tako pri pameti, da se je vedel hudega varovati, in za vse dobro sam skerbeti. Le tak mladeneč naj gre po svetu, zapustivši očeta in mater, med ptuje, večidel malo prida ljudi,

Nij dobro, da otroci prehitro stariše svoje zapustijo; na duši in truplu kilavi nijmajo pravega varha, ne strahoneta, ne najdejo matrne zlate skerbi, in so razgubljenim piščetom podobni, ki kokljo zgubijo. Ljubezni med tako deco in stariši nobene prave nij, sreča take rodbine žive korenine nijma, in se po navadi hitro razleti. Ptujaja reja otrok je le mačuhna goja, bodisi udeških redilnicah in varovalnicah še tako dobrih! Dete naj za materjo — otrok za očetom tako dolgo hodi, da si bo samo po svetu pomagati znalo. Ako perve šole otroci doma ne najdejo, vse svoje žive dni ostane kilav sad. Blagor sinu, komur je mati prvi, oča drugi, moder in pošten školnik še le tretji učitelj, ki nij samo učitelj, marveč tudi skerbni kerščanski rednik! Take je Štefan imel.

Mlad in čverst korenjak, ki se je doma modro odredil, si lahko sam po svetu pomaga, naj si gre u šolo, ali u delalnico svojega kruha iskat; toraj mladeneč slabo kaže, kateremu stariši nikoli zadosti poslati ne morejo. Tak neték je meglenjak ali pa zapravljivec, tat svojim starišem, bratom in sestram; verli mladeneč si vé hitro sam pomagati, in se veseli, rajši svojim ljudem prej kaj poslati, kakor neprenehoma od njih jemati. Tako naš Štefan Rajh. U Gradec se u više šole podá, kajti so tisti čas posebno slovele; in ker se mladi in verli dijak čedno obnaša, najde pri plemeniti gospodi svoj kruh, kder več let žlahnega stanu deco uči, in se navadi toliko čedne obnaše, ki ga je vsem priporočala, in mu vse žive dni prijeten duh dajala. Koliko verlih mladenčev ima obilno dragih lastnostij, glavo prebrisano, polno potrebnih vednostij, serce tudi pošteno; pa kaj pomaga, ako neotesani ostanejo, dragemu kamenu podobni, ki u prahu brez svetlobe leži. Veče sreče toraj nij za nadepolnega mladenča, kakor če pride u hišo izobraženih, pa tudi poštenih ljudij, pri katerih njegove lepe lastnosti čedno svetlobo dobé, ki se

u dejanju človeka sveti, in mu pravo prijetnost da, kakor našemu Štefanu, kojega je vse rado imelo.

Poštenemu sinu kerščanskih starišev za duhovski stan najbolj serce igra, in tudi oča in mati za največo čast in veselje imata, kadar svojega sina kot mašnika k altarju peljata. (Oče mili, našim roditeljem to lepo misel in željo ohrani!) Po svojih in željah starišev se je Štefan u mašni stan podal, svoje šole u Gradcu doveršil, perve duhovske rede ali blagoslove tudi u Gradcu prejel; u mašnika so bili pa blizu leta 1775 u Beču posvečeni in so novo mašo u svojem rojstnem tergu služili, iz hvaležnosti do starišev in teržanov, kateri so jim za mašni stan potrebno prevžitno pismo dali. — Pač je za celo duhovnijo nova maša domačega rojaka veselje in čast! Župnija, ki dokaj svojih rojakov verlih mašnikov ima, je svete matere katoliške cirkve rožni vert; in taka je svoje dni bila poštena Ribnica; bili so pa tudi Štefan slava svojega kraja. Dobro nij za človeka, če se mu hitro predobro godi; prelehko se dobrega razvadi, težko, težko pa odvadi, in po preranih dobrotah na vselaj svojo zadovoljnost zgubi.

Od kraja moraš u terdem začeti, in dokler si še mlad, pešec hoditi, ako se hočeš na stare dni zadovoljno u kočiji voziti. Tudi naš Štefan so začeli kot kaplan na visokih Kalobjah služiti, kder so si spomlad sami po polju salato brali, katero sta z župnikom (rajnim Michaelom Zagajšekom) jedla. Zadovoljnost pa vse težave polajša, vsako jed posladi; in s hriba se pride u dolino. Tudi gospod Štefan so se črez pol leta s Kalobja u Šmarje preselili, in u tēj veliki duhovniji blizu sedem let služili. — Tri reči se Slovencem najbolj prikupijo: Zvona glas, orglarja milo petje, in pa mašnikova zgovornost; po besedi duhovnik največ slovi. Sloveli so Štefan po svojih lepih pridigah, kakor ubranih citer mična glasba; so pa tudi znali povedati, kakor bi rožice sadil. Povabili

so jih na vsako duhovsko slovesnost, in za vsako priliko so ljudem lično besedo prinesli, ki se je lepše prilegla, kakor bi godci zagodli. Že je minilo nad 45 let, pa še pomnim njih pridigo od sv. roženkranca. „Lepe tri reči sem vam danes prinesel, so djali, — tri žlahne rože. Ako so ravno za letos rožice odcvetele, in je davnej že minil rožni cvet, vendar sem vam za današnji praznik tri rože zbral: prvo belo lilijo, drugo rúdečo vertnico, in rumeno solnčnico tretjo; podobe tri treh delov svetega roženkranca.“ — Radi smo rože duhali, in jih željno gledali, pa še rajši gospoda Štefana pridigo poslušali. Po celem potu, pri vsakem delu smo govorili od treh svetih rožic, koje so nam bili prinesli. Blagor možu, trikrat blagor dušnemu pastirju, ki strune svojega ljudstva pozná, in jih vé tako dobro ubrati! On ima svojega ljudstva serce, s sercem pa tudi vse. Kar on reče, česar le poželi, vse se zgodi.

Slovitega govornika so tudi drugod poželeli, in Štefana k sv. Jurju prestavili, kder je tistokrat dekanija bila; toda so le devet mesecev pri tej župniji služili.

L. 1784. se jim je tiha župnija sv. Marije Magdalene u Gorjancah ponudila; ž njo so se zaročili, in ji 42 let zvest pastir ostali, do svoje smerti. Duhovnija drameljska, po bližnjem potoku tako zvana, se je l. 1762 od stare Ponikve odkrušila, in se po solnčnih vinskih gorah raztega; zato ji spodjanci Gorjance pravijo. Lega prijazna, pa župnijsko selo samotno in u lesu skrito, dohodki po malem, tudi služba po hribih težavna; pa vse to je bilo raj za moža, ki so znali u malem srečno živeti, in črez potrebo ne poželeti. In to je življenja velika modrost, pa tudi dolžnost, da si jo človek osvoji, ako hoče dobre dni na ovem svetu imeti. Veliko bogastvo je sreče vodenika; veliko skerbij, pa malo dobrega da. Imeniten stan, pa visoka čast je ledena gaz, po kateri človeku rado spoderkne, in više ko stoji, globeje obleži,

če se dobro ne varuje. Le z edno žlico ješ, dosti da iz edne kupice piješ; in kadar tvoja ura priteče, seboj vsega tega ne poneseš, kar ti svet svojega ponuja. Pokaj se toliko goniš za prazni mak posvetne minljive sreče? So, ki se ženejo pa blagu; in več ko imajo, še več poželijo; kakor bi bili zato na svetu, da bi oni obogateli, in vsi drugi obožali! Oj zmota in goljufija! — So, ki se po viših službah stegajo, in više ko stopijo, še na više hitijo, in vse čerté, in ž njimi za vetrom letajo. Nijmajo pokoja, ne obstaje, kakor bi jim svet pretesen bil; in kaj jim poslednjič ostane? U kratkem se njihovo mesto več ne pozná. — Tudi duhovniki se dajo nepokojnemu duhu poditi od župnije na župnijo, iskati lepših krajev, boljših prihodkov, priti u večé časti; in kdor ne dobi, česar išče, misli da je nesrečen, in svoje više dolži, da so krivični, ker ne morejo vsem po volji storiti. To gnanje ne da zvestih služabnikov božjih, ne srečnih, zadovoljnih ljudij, temveč le merz življenja in pa nezvestobo porodi; in tak človek na tem svetu drugega ne najde, kar bi mu zadostilo, ko grob. Prave časne in večne sreče pot se ne leta previsoko, se ne valja pregloboko, marveč po lepi ravnini zadovoljnosti gre, kakor so častiti Štefan hodili, ki so svojim prijatelom mnogokrat djali: „Naj bi še kdaj prišel na svet, hotel bi spet mašnik biti in župnik u Dramljah pri sv. Mariji Magdaleni. Vsega imam zadosti, čeravno ne veliko, ne preveč; toliko pa vselaj, kolikor potrebujem; kaj še pa hočem imeti?“ Lepa zadovoljnost! Kaj pa človeku to srečo da? Zvestoba stanu, da je človek služhi kos, katero nastopi, in da je u svojem poslu mož, kakor so bili župnik Štefan.

Minilo je že 28 let, kar je gospoda Štefana u Dramljah zmanjkalo, večidel ljudij je že pomerlo, ki so jih poznali, in že je drugi rod za njimi nastopil; pa rajnega pastirja ime še sloví. Radi pripovedujejo stari mladim od njih slavnih pridig in mogočne besede; kako so bili

rajni Štefan hudobnim župljanom strah, dobrim pa oča. Radi primerjajo sedanje čase k svojim nekdanjim, rekoč: „Kaj bi rekli rajni gospod Štefan, ko bi se bilo to njih žive dni zgodilo? Bog ne daj, da bi se bil pri njih kdo tako obnesel!“ Kmetič, ko je župnijski stan ugledal, se je že od daleč odkril, in spošтовaje povedal, kaj bi rad, pa tudi ponižno prejel, kar so mu rekli. Se gospodu župniku zameriti, je bil ljudij strah, u njihovi prijaznosti biti na svetu največa sreča in čast. Gorjé je bilo, kadar so za kako napako u župniji izvedeli in se tiste lotili; vselaj jim je prišel sveti evangelij kakor nalašč za posvarjenje. Slišati jih živo popisovati hudobo pregrehe in grešnika strašni pogin, je človeka groza obhajala; so pa tudi ljudje vse krivo med seboj popraviti hiteli, da nij gospodu na uho prišlo. Pa tudi župnik so svojo čredo nad vse na svetu radi imeli, ter deržali čez njo svojo mogočno roko. Gorjé njemu, ki se je župnije ali cirkvenih rečij prederzno lotil; on je zadel njih pastirsko oko. Po tem takem je pa tudi vsa duhovnija za njih dni u lepem miru živela, dobro slovela in imela pod njihovo pastirsko palico svoj zlati čas.

Kakor vsako kraljestvo, ima tudi vsaka duhovnija svoje lepe, zlate dni; in kdo jih naredi, ko dober dušni pastir? oni so svoji verni srenji zlato solnce. Kdo so pa dober pastir? Ne vsaki taki, ko jih ljudje hvalijo, rekoč: „To so dober gospod!“

Župnik, kateri ljudem vse dovolijo, karkoli poželijo; pri podružnicah opravil, kolikor hočejo, godce in strel, kakor radi, so dober gospod pa slab pastir, kojega le ovce vladaajo, pa ne oni čedo. Duhovski pastir, kateri molčijo, če se po srenji pohujšanje dela, in kaj ne rečejo, da strahu pri hišah in reda pri cirkvi nij: so dober gospod, da se Bogu usmili! Mladina odivja, odraščeni se u hudobijah zarastejo, in postarani umirajo brez pokore, kder so dober gospod. Desetero dobrih pastirjev težko

popravi, kar zapravi u kratkih letih en sam tak „dober gospod“. —

Dober dušni pastir so svoji duhovniji dobra u r a , ki skerbi, da se vse o pravem času zgodi; — glasen z v o n , kateri kliče mlade in stare skerbno u hišo božjo k božjemu nauku in k vredni prejemi sv. zakramentov; — gromeča t r o m b a grešnikom, pa tudi oča spokorjencem. Dober pastir so tudi skerben gospodar, da so veže božje čedne, da je služba božja slovesna, in je pri župniji prav veselo: to je dobrega pastirja delo, naj jih hudobni ravno grajajo, in terdovratneži čerté. „Ako bi takim ljudem dopadel, bi služitelj božji ne bil,“ pravi sv. Paul. Kdor po hvali derhali hrepeni, nij bil dober pastir, in ne bo. Mladine lepo podučene in pa nedolžne žlahen cvet — možev in žen dobrega dejanja obilen sad, in pa starih spokorno življenje po duhovniji je dobrega pastirja pristna hvala in čast. Župnik morajo biti hudi, pa dobri tudi, kar je prav, kakor so rajni Štefan bili.

Vsaka duhovnija ima svoje križe in težave, s kojimi jo Bog obišče. Tudi Gorjansko duhovnijo so za rajnega Štefana velike težave zadele. L. 1810 se je pri domači cirkvi zvonik nenadoma poderl in kaplanijo porušil. K sreči so kaplan ravno pri kosilu bili, da jih nij ubilo; malo po tem je na gori pri sv. Uršuli u zvonik treščilo, in ji streho na dvoje razklalo. Velika žalost in skerb: kako bomo zidali, kako vse to postavili, je bila po okoličici; ali župnik povzdignejo svoj glas, potolažijo u lepi pridigi svoje skerbne ovčice, podbudijo zaspane, in vsem serca oživé. Kakor mravlje so kamenje in les na samo besedo svojega pastirja vozili (ne daj Bog se jim ustavititi); še tisto leto so pozidali in obadva zvonika pokrili brez patrona, brez vsakega dragega komisijona so postavili tudi čedno kaplanijo.

Bog jim je dobre letine dal, da so lahko pozabili, kar so svojim cirkvam in duhovnikom storili. — Tako

se godi, kder dober pastir modro vlada, čeda pa rada uboga; ona ima zlate čase.

Samo edno je bilo, kar verlega župnika Štefana po našem mnenju nij priporočalo: namreč, da jim nij bilo za ljudsko šolo mar. Pa mislim, da dobri dušni pastir so bili dobri šoli ravno tak priserčen prijatelj, kakor so bili slabi šoli po vsej pravici sovražnik. „Bote videli, so večkrat svojim znancem djali, kaj bote hudega od slabih šol učakali. Brati in pisati bodo naši ljudje znali, moliti pa pozabili. Mladina bo u šolo hodila, delati pa pozabila in se prijela hudih navad. Veliko se bodo otroci naučili, česar jim vedeti nij potreba; le ubogati in pa Bogu lepo služiti ne. Prirastli nam bodo posvetni, razpuščeni modrijani, pa tudi slabi kristijani, ki se ne bodo Boga bali, ne spoštovali svoje gosposke.“ Kdo more utajiti, da nij vse to naših slabih šol žalosten sad? Šole so se od tiste dobe pomnožile, število srečnih, bogabojčih ljudij pa pomanjšalo. Kako je to? Jeli so šole same na sebi kaj hudega? Kratko nikar!

Šola je božji dar, dokler je kerščanska in pa prav pridna, u koji se deca učijo Boga spoznati in mu lepo služiti, stariše ubogati, gosposko spoštovati, ljubiti svojo domovino, dopolnjevati vestno svoje dolžnosti, in pa zadovoljno živeti. Ako pa stariši le za nemško besedo svoje otroke u šolo pošiljajo, se le na šolo zanašajo, jih doma učiti, in tudi strahovati pa opuščajo, če oča in mati ne pogledata, kaj deca po poti u šolo in iz šole počno in s kom hodijo, nikdar ne pobarata kaj in kako se učijo; — kadar otroci pogosto iz šole ostajajo, eden dan grejo, po dva dni pa pasejo, doma otroke pestvajo ali se potepajo; — u šolah, katere nijmajo skerbnega, dosti ostrega učenika, ki otrokom vsako svojevoljo da, ali če jih postrahuje, oča in mati jezno nad školnika sežeta, ga u pričo otrók zmirjata in hudobni deci potuho dajata: take šole so iz pekla doma; bolje da bi jih ne

bilo. Takih je, žali Bog! med nami preveč, dobrih pa premalo, ker naši ljudje naše šole premalo obrajtajo, prave skerbi za šolo nijmajo, in še to na domačem pragu pokvarijo, kar se u šoli dobrega zgodi.

Prav so toraj Štefan imeli, da so se take šole bali; bolje šole nobene, kakor pa slabe; slabe šole si je u sedanjih časih hudič izbral, da bi človeški rod u cimi pokvaril.

Kakor so u mladih letih gospod Štefan svoje pridige skerbno pisali, tako so si jih dali na stare dni brati, kadar jim nijso oči več nesle. O sredi tedna so poklicali Petra, svojega čitatelja, si pridigo za prihodnjo nedeljo ali praznik poiskat. So našli predmet za pridigo po volji, so si dali nekoliko pridigarja prebrati. Med branjem so svoje misli zbirali, dodali ali oddali, kakor jim je kazalo. U saboto so si rekli osnovo pridige še enkrat prebrati; ali kdor je slišal brati, in je potem njihovo pridigo čul, je slišal vse drugo, vso novo in živo, ki nij bila poprej brani kaj podobna. Le zerno so iz pridigarja pobrali, ter mu lepo prijetno oblačilo dali, da je bilo veselje. Tako so znali od leta u leto vedno nove, mične pridige snovati, kajti so bili moder, iznajdljiv mož.

Moder mož je oster o prāvem času, pa tudi usmiljen, kakor je potreba; negodna dobrota duhovnega gospodarja je slabota, in župnija sirota, ki ima takega vladarja. Štefan pa so vedeli vsakemu versto, bodi si stanu ali starosti kakoršne rad; znali so biti usmilečni, pa tudi ostri. Se jim zameriti, so se ljudje huje bali, ko u vozo priti; in samo opominj: „Kaj bojo gospod župnik rekli?“ je dejanje in nehanje župljanov mnogokrat in pa prav dotično odločil. Kakor so ljudje svojega duhovskega očeta spoštovali, tako so jih vsi duhovski in deželski gospodje radi imeli, in radi k njim prihajali na kratek čas. Smešne pa tudi modre so pravili, da je bilo veselje, pa tudi prijatelom prav ljubeznivo postregli.

Je pa njihova ura za dobro voljo obtekla, jih nij nikdo premogel u družbi še tako veseli pomuditi; in kakor radi so svoje sosede na svojem domu pogostili, tako so se jih vedeli iznebiti, kadar so se jim predolgo mudili. Rekli so skrivaj kučijažem napreči; in ko so vozovi pred pragom upreženi stali, so se tudi ljubi gostje o pravem času odpeljali. Tako dejanje pa je za srečno, zdravo in veselo življenje potrebna modrost. Tudi židane volje se naveličaš, ako predolgo terpi; in kar je preveč, nij dobro, naj bo še tako sladko.

Starost je Štefana močno jela siliti; še drugo novo mašo ućakati in svoje ljube ovćice, kakor stari oćak Jakob svoje sinove, blagosloviti so Źeleli. Nad 40 let so za svoje, kakor dober pastir skerbeli, većidel Źupljanov so kerstili; nov rod so videli u veselih Gorjancih izrasti, in lahko so rekli po besedah sv. Paula: „Naj bi ravno vi (Dramljicćani) deset tisoć ućenikov imeli, vendar nijmate veliko (duhovskih) oćetov; zakaj u Kristusu Jezusu sem vas jaz po evangeliju rodil“. — Źumeće slovesnosti nijso hoteli imeti, temveć tiho poboŹnost pri novi maši. Povabili so svojih najboljih prijatelov u svate, svojim domaćim Źupljanom pa samo toliko oznanili, da bodo ćez osem dni posebno svćatovšćino videli; naj le kolikor morejo k velikemu opravilu pridejo. Prišla je za ćastitega pastirja petdesetletna zlata nedelja, prijатели so ćastitljivega sivćeka obdali, jim zeleno leskovo palico u roko podali, venec roŹic na sivo glavo posadili, in jih tako ćedno kakor starega Simeona u tempelj Gospodov peljali, druge nove maše sluŹit. Slovesno pridigo so sami imeli; bila je poslednje sporoćilo dobrega pastirja svojim dragim ovćicam, poslednje „z Bogom!“ Źe zdaj jo pomnijo, in stariši svojim otrokom in unukom pripovedajo. Naj tudi jaz nekoliko te slovesne pridige povem:

„Oznanil sem vam, preljubi moji Źupljani, so djali, da bodete danes posebno Źenitnino ali svadbo videli. Vi

gledate svate, iščete ženina in neveste, pa ju ne najdete, in vendar so danes med nami. Pogledjte, preljubi! ženin sem jaz, vaš stari župnik, ki ravno danes svojo drugo novo mašo obhajam, zahvaliti toliko dobrega Boga, ki mi je u svoji sveti službi dal doživeti petdeset let. Moja nevesta je sv. Marija Magdalena, naša župnijska patrona, s katero sem se pred 40 leti zaročil, in ji hočem zvest ostati do svoje smerti. Vodilja je Marija prečista devica (ki se u podružnici u Dobju časti), devir je sv. Til, naše župnije podružni priporočnik, in družica je sv. Uršula, naše duhovnije preljuba priprošnica. Moji ljubi svatje ste pa vi vsi, stari in mladi, moji duhovski otroci. Obhajajte tedaj danes z menoj častitljivo gostijo moje druge nove maše, in mi pomagajte hvaliti Boga za toliko brezštevlnih dobrot, ki jih je meni vse žive dni Oča nebeški podelil, pa u meni svojega malovrednega namestnika tudi vam dal.“ To in tako so govorili častitljivi Štefan, poslušalci pa njih lepe besede u solzah topili. Bila je ta zlata petdesetoletnica lepa večerka za ljubega pastirja, kateremu se je večerno solnce življenja še prijazno po hribih oziralo.

Kakor si niso hoteli visoko spoštovani Štefan imenitnejše župnije, ne lepšega kraja preskerbeti, kar bi bili po svojih zaslugah in prijatelih lahko dosegli, tako niso tudi za počivni prevžitek prosili, rekoč: „Kamo se hočem na stare dni seliti? Stara omara naj pri miru stoji; kakor hitro jo premeziš, se ti bo zdrobila. Ravno tako je s starim človekom. Sem u Dramljah mojo moč pustil, naj še kosti tukaj pustim. Nijsem si drugam želel, in si tudi ne želim. In ako bi jaz spet na svet prišel, hotel bi zopet mašnik biti, in pa župnik nikder drugde, kakor u drameljski župniji.“ Tako je bila zadovoljnost prijateljica njihovega življenja do smerti. Saj pa tudi nij lepo in prav, kar se tako pogosto godi, da se nehvaležni ljudje svojih starih, bolehnih duhovnov in pa cirkvenih

služabnikov naveličajo, ž njimi nobenega poterpljenja nijmajo, ter jih tako dolgo nadlegujejo, da so prisiljeni, jih na svoje poslednje dni zapustiti in si med tujimi ljudmi pokopa iskati. Ako star oča in mati svojo hišo pred smertjo zapusti, gre blagoslov z očetom tudi od hiše. Ravno ta se župniji godi, ki svoje dušne pastirje iz duhovnije nepošteno spravi. Janeza evangelista, 90 let starega apostola, so verni kristijani na rokah u cirkev nosili, na rokah; kajti nij mogel sveti starček več hoditi. Drameljčani so pa svojega 81letnega župnika za roke u cirkev vodili, ker celó oslepeli nijso videli hoditi, pridi-govati in moliti so pa še vedno dobro znali. Slepí siro-mak so cele večerke po sobi gori in doli hodili, ter na glas roženkranc in litanije molili. Njihovo poslednje spo-ročilo je pa ravno tako posebno bilo, kakor preserčno. Rekli so, naj jih pred cirkveni prag pokopljejo, in črez njihove persi u cirkev hodijo; kar se je tudi bilo na svetih treh kraljev dan l. 1826 zgodilo. Na solnčnem komolcu pri sv. Mariji Magdaleni pri stranskih vratih počivajo, in njihov duhovski rejenček, prečastiti sedanji celjski opat M a t i j a V o d u š e k,* so jim dali u zahvalni spomin lepo nadgrobnico uzidati, koji bi jaz še te zlate besede dodal:

Bratje! k temu grobu se pristopite,
Zadovoljni biti se učite!

* Umerl dne 11. decembra l. 1872.

Ured.

15. Frančišek Ksaverij Lušin,

svetlo ogledalo svojim slovenskim rojakom.

(Drobt. 1855.)

„U večnem spominu bode pravični“: govori sv. Duh. Prav je toraj in spodobi se, slavnega moža lepo življenje u živem spominu ohraniti in mlajim u pomemo dati, ki je bil našega rodu verli cvet, naše domovine kinč, biser duhovskega stanu, slava dušnih viših pastirjev: rajni goriški nadknezoškof Franc Lušin, rojen za Homom, u imenitnej tinskej duhovniji na levem bregu bistre Drave, dve uri pod Celovcem, u starem Gorotanu.

Kakoršno drevo, takošen je sad; jabelko daleč od debla ne pade: sploh pregovor pravi. Drevje se pa po svojem vertnarju pozná, ki sadunosnik obdeluje. Ravno tako se duhovnija pokaže, kakošne dušne ravnatelje je imela in še ima. U Tinjah so bili pobožni gospod Janez Punčart blizu 20 let kaplan, mož po volji božji, čeravno ne po mislih sveta in njegovih častiteljev. Na leci so bili marljivi duhovnik svojim poslušalcem Janez kerstnik, glas upijočega u puščavi: „Prinesite pokore vredni sad; sekira je že zasajena.“ U spovednici so bili vernim Janez evangelist, učenec ljubezni, ki so ovčice neprenehoma k Jezusu vračali, ako se je katera na krivo stezo obernila. Duh dobrega pastirja je oživljal celo duhovnijo, vsaka poštena hiša je bila Punčartova šola; tudi Lušinova za Homom, eno malo uro hoda od Tinj.

Oča Lenard in mati Barbara sta imela celo kmetijo,

po štiri hlapce, ravno toliko dekel, pa tudi dva pastirja. Strah božji je bil pri Lušinovih gospodar, sveta pobožnost pa gospodinja. Nij bilo slišati kletve, ne krega, pa tudi nij bilo čuti opravljenih nesramnih marnov. Pogovori domačih so bili od poslednje pridige in od kerščanskega nauka. Nedolžno petje po večerih jim je delalo kratek čas, žebranje bilo je vsakega dneva, vsakega omizja začetek in konec. U takem vertu lahko žlahno drevce priraste, kojega kužni veter u nežnih letih ne umori. Gospodar resen in pravičen kakor Abraham, gospodinja dobra, usmiljenega serca, sta skerbela za svojo družino, kakor za svojo deco, da je lepo Bogu služila, pa tudi pridna bila doma, da je le poštena k hiši prišla, pa tudi poštena od hiše šla. Vsako leto hlapce in dekcle premenjati, še nij bila tisto dobo slaba navada; goste službe so redke suknje za družino, in malo prida za gospodarstvo. Pregosto preseljevanje poslov je huda bolezen, katera oznanuje družinčetu in gospodarju poštenja smertno nevarnost.

Oča Lenard in mati Barbara (Puzpelnikova) sta imela dvoje otrok, hčerko Barbiko, in pa sina Franceja, ki se jima je ravno na sv. Frančiška Ksaverija dan l. 1781 narodil, in svoje kerstno ime na svet prinesel, ga pa tudi apostolski mož vredno nosil. Perva šola je bila Lušinovemu Franceju doma. Mati je učila sina moliti in iz vsega serca Boga ljubiti; oča je privadil mladenčeka lepo ubogati in vse o pravem času storiti, kar je bila dolžnost otroka. Tako se mladenčič u očetovi hiši na pot uravna, po koji večidel vse svoje žive dni hodi; kar pa doma pomanjkuje, ima šola doveršiti. Imeli so u Tinjah tisti čas pridnega šolskega učitelja, Jožefa Bedenika po imenu; in to je bila Lušinovega Franceka velika sreča. Skerbni učenik je prižgal nadepolnemu mladenču luč, ki je vse žive dni tako lepo svetila; duhovniki so Francetovo dobro glavo in blago serce spoznali, in stariše

govorili, da so sina u Celovec u nemške in potem tudi u latinske šole dali, naj bi kaj več znal, kakor za oralo deržati in če bode Bog dal, hoče tudi spoštovan duhovnik biti. Tako so domači gospodje govorili, in ravno teh mislij so tudi stariši bili. Mašnika imeti je bila svoje dni za bogoljubne stariše najveća sreća na svetu; in blagor mu, kdor apostola spodredi! Apostola plaćilo bo tudi po obljudi Jezusovi njegov del.

Z velikim veseljem je Lušinov France po šolah napredoval, bistroumen in blag, bil je svojih ućenikov veselje, in svojim tovarišem bela luć ućenosti in vsake ćednosti, posebno pa ljubeznivega serca. Prijateljstvo mladih dni najdalje terpi, in je korenini podobno, ki svoje odrastke skoz celo življenje poganja. Še na stare dni se rad ćlovek od rajnih ćasov in prijatelov pogovarja, ki so mu u lepej vigradi dragi bili. Tudi Lušin svojih sošolcev pozabili nijso, marveć so jih radi u poprejšnih letih obiskovali, pozneje pa iz ptujih krajev pogosto jim pisali. Star prijatelj in pa star denar; lahko se nanj zaneseš. Pošten moć ostane tudi zvest prijatelj u vsaki prigodbi življenja; kdor se le po solncu prijatelov ozira, na takega se slabo upira, kdor mu zaupa. Lušin še uboge dekline nijso pozabili, ki je pri njihovih stariših pošteno služila, in so se svojemu nekdanjemu sohlapcu, duhovniku Jakobu Sejcu, s katerim sta u ednej postelji spala, iz Tridenta kot knozoškof zahvalili, ki jim je rajne smert naznanil, da bodo po njenih željah za pokojno dekline molili. Tako blago serce zna.

Ljubezen starišev, bratov in sester do svojega dijaka je većidel velika in lepa. Vsak bolji grićljeji kruhanjemu nesó, sebi pritergajo in poslednji krajcar dijaku dajo, celó u dolgé se zakopljejo, naj bi le ućenec srećno šolo doveršil. Tudi ljubezen sestere, Lušinove Barbike, se je ćedno skazala, ko je brat France u Celovcu na ognjenci (vroćinski boleznini, legru) hudo zbolel. Hitela je

u Celovec in bolenemu bratu toliko skerbno stregla, da je zopet srečno ozdravel; Barbika je pa od brata bolezen dobila, in je kratko po tem umerla. Mati Lušinova je hčeri stregla, in je ravno na tisti boleznì u treh tednih za hčerkoj u večnost šla. Bila sta oča Lenard in pa sin France sama; oča doma, sin pa u šolah. Doba raznih mislij je Franceja poskušati začela; lahko so se našli, ki so mlademu, izverstno omikanemu priprosti duhovski stan toliko ugrenili, da se je hotel u posvetno napotiti. Staremu očetu svojo misel razodene, in modri Lenard Franceju naravnost brez vsega serda veli: „Ako nočeš duhovnik biti, bodi pa kmet doma, in mi na stare dni pomagaj, kakor dober sin, ter boš za menoj Lušinovo imel“. — „Oče, je vam tako prav, bo tudi meni,“ mlad gospodič okoli 20 let star odgovori, in pokorno doma službo hlapca prevzame. — Blagor modrim starišem, ki otrók u noben stan ne silijo; le poželeti in otrokom svetovati, je starišev pravica in dolžnost. Blagor in blagor pa tudi otroku, kateri na svet očeta in matere povanča; blagoslov šterte zapovedi božje bo njegov del, kakor Lušinovemu Francetu.

Pravijo, da je bil o napadu Francozov Lušinov dijak iz šole pobegnil in se skrivaj ponoči domu primuznil, ter se brez vednosti starišev k hlapcem ulegel. Drugo jutro dijaka hišinja ugleda in materi hiti pravit, rekoč: „France je prišel!“ Mati prestrašena u sobo k hlapcem pridirja prašat, kaj je? Sin materi odkritoserčno pové, da ne bo više šol pometal, temveč hoče ratar (kmetovalec) biti. Ta beseda materi serce prebode, deloma, ker je že svojega Franceja pred altarjem gledala, deloma pa, ker se je ostrega očeta bala. Strahoma očetu mati rahlo pové, kaj je France storil. Oča mirno odrāšenega sina pred-se pozove, rekoč: „Si s hlapci spal in jedel, boš pa tudi ž njimi delal“. Ali je temu tako, in pa kedaj se je to zgodilo, se prav ne vé; pa to je

gotovo, da je Lušinov France po doveršeni osmi šoli pri očetu doma priden in zvest hlapec bil, in blizu dve leti po kmetovsko služil. Dolga lodnasta suknja bila je njegova obleka; njegova noša pametna, zadržanje modro. Prijazno se je s vsakim sosedom pogovarjal, ponižno zakrivaje, kaj zna. Prigodilo se je, da ga že 70 let stari oča u Seneško graščino pošlje dače plačevat. Uradniki gospoda u kmetiški suknji ne spoznajo, in se po nemško čez nja pogovarjajo. Mladi Lušin jim pa u čednem jeziku tako modro pové, da gospodje ostermé in mladega kmeta spoštujejo. — Mladeneč! ne ponujaj brez potrebe drugim, kar znaš; samo-svoja hvala je smrad; govori malo, pa tisto dobro; tako bo tebi čast.

Kar je oča ukazal, je mladi Lušin u gospodarstvu zgotovil; nij bilo oporeke med sinom in očetom. Za vsako delo je prijel, in ob teržnih dnevih na rami u Celovec na prodaj nosil, bodi si maslo, jajca in kaj takega. Nakupil je za dom potrebnih stvari, in očetu na tenko vse odrajtal. Po pivnicah posedati, tobak kaditi ali pa igrati, je modremu možu merzelo, ker je vedel, da taki kratki časi kmetu strehe prederajo, in da dobre volje rado mošnje kolje, pa tudi ljudi, ki se iz sejmov gredé pijani radi tepó in pogosto radi kervavo koljejo, pa tudi do smerti ranijo, potem tožujejo in pa ječe polnijo. Kakor priden mladi kmet je bil France pri vsakem delu prvi. Po zimi je čversto cepi sukal, o vigredi za oralo deržal, in po letu kosil s slamnatim poreselnom opasan, na katerem kosir visi; coklje na nogah jo je po senožeti s hlapci mahal, da je bilo veselje. Senena košnja je bila, in delo težko. Senokosi se poskušajo. Mladi Lušin jo pred sohlapci reže, ali težko nastopniku pete odnaša, in na koncu celó opeša. „Nijsem za tako delo!“ začne misliti; „Bog mi je dal više lastnosti, in me u drug stan kliče. Moji prijateli me vabijo,

katere sem kot tovariše popustil. Hočem kmetiško suknjo sleči, in obleči duhovsko.“ Tako si je France pomislil, se z duhovskim pastirjem posvetoval, ter je na jesen svojemu domu in kmetiškem delu na vselaj slovó dal. — Srečen mladeneč, katerega Bog u viši stan zakliče; kdor svoj poklic prav spozna, u svojem stanu zadovoljno živi in vselaj srečo ima.

Z veseljem nadepolnega Lušina kerški knezoškof u duhovšnico vzamejo, radostno tovariša gmetni tovariši sprejmejo, rekoč: „Bodi z nami, France! bodi naš na vselaj!“ Ker je bil hlapec u malem zvest, ga je Gospod nad veliko postavil. Leta 1804 so ga u mašnika posvetili, in veselo je u Tinjah, kder je kerščen bil, tudi novo mašo pel. Nova maša rojaka je poštene duhovnije največa čast — sina starišem in žlahti najslaje veselje, ako očetu in materi presveti kruh angelski prvič iz posvečenih rok deli. Koga to videti veselja solze ne polijejo? — Ali tega veselja Lušinski nišo učakali. Oča Lenard je malo poprej l. 1804 umerl. Kmetijo je France svojemu bratanu Jožefu Lušinu prav dober kup dal, ali bratanec je za to dobroto Francu slabo hvalo vedel; po ceni povegranih denarjev je Franca plačal; in tako je edini sin le malo dote po očetu prejel. Ali krivično blago do tretjega rodu ne seže, uči sv. Duh, in to resnico nam Lušinov stan poterdi. Poslednji lastnik Lušinskih je l. 1852 na cesti iz Velikovca žalostno smert storil, in Lušinova kmetija je u ptujih rokah. Bog je pa Francu storjeno krivico obilno povernil, ki je vse Bogu izporočil, in si u duhovskem stanu Gospoda za svoj del izbral. Dobra soseda, Pokajnska selakinja, je gospodu Lušinu, mlademu mašniku, lepo gostijo odslužila, in jih kakor duhovna mati s vsem potrebnim po svojej strani obilno preskerbela. — Tako Bog svojih ne zapusti, ki njemu iz serca svoje pote izroči.

Smo gledali pridnega šolca in zvestega hlapca, po-

glejmo še verlega pastirja dušnega, kojemu je Bog veliko zaupal. U Celovcu pri poglavitnej cirkvi kaplan so oči, glavo in serce Lušin na obedve strani marljivega duhovnika skerbno obračali, skerbeli kakti dušni pastir za vse stanove, niso imenitnih gospodov na smertni postelji u nemar pustili, pa tudi dekile, berača niso obiskati pozabili, tolažili žalostne, učili nevedne, pomagali revnim po svoji moči. Blagemu možu so se vsaka vrata odperla, slednje serce jim je otvorjeno stalo. Posebno so jih dijaki radi obiskovali, kojim so bili po očetovo prijatel in moder voditelj. — So po enej strani u vinogradu Gospodovem pridno delali, tudi po drugej strani učenosti, duhovskemu stanu toliko potrebne, niso zanemarili, marveč so se po noči radi učili in u bogoznanosti neprenehoma napredovali. Bila je njihova lepa duša modri devici podobna, ki je svetilu za obilno olja skerbela, s kojim bo drugim lepo svetila. U iztočnih (juternih) jeziki, ki so u razum sv. pisma najbolj potrebni, so se gospod Lušin tako čedno poznanili, da so na Dunaju l. 1807 pervo ostro poskušnjo doktorstva slavno obstali, in so jih prihodnje leto 1808 bogoslovcem u Gradcu za učenika sv. pisma postavili. Čem zvesteje so služili, tem večje službe so se jim izročevale. Bili so nunam Elizabetnicam spovednik, od leta 1810 do 1814 modroslovcem ljubljén pridigar, in leta 1815 učelišča slavni vodja (rektor magnificus). Moder učitelj mladeži, blagodušen svetovalec tovarišem so Lušin toliko vsem ustregli, da so jih leta 1818 modroslovcem za učeniškega vodjo dali. Nij dobroserčnega, ponižnega moža in gospoda grozilo svoje rejence ne le pogosto u šoli, marveč tudi doma obiskovati, jim pomagati in jih u vse dobro podbujati. So pa šolski prazniki došli, so se pešec čez hribe u ljubo domovino podali, svojih ljubih prijatelov, nekdanjih sošolcev obiskovat, kajti niso imeli bratov, ne sestric več živih. Tako so živeli, delali zadovoljni in veseli

do l. 1820 tiho in ponižno, žlahnemu kamenu u zemlji podobni, ki se tudi skrivaj svetli.

Rajni svitli cesar Franc I. so gospoda Lušina za drag biser u svojej njivi spoznali, ter jih za svetlo luč še na viši svečnik postavili, za svetovalca deželske vlade u Insbruk na Tirolsko. Moder mož se visoke službe ne ustraši, pa je tudi prederzno ne zadene, ampak skerbi vse svoje dolžnosti prav spoznati in opravljati. Toraj tudi ponižnega Lušina nij bilo sram k tedanjemu graškemu vladnemu svetovalcu Ignaciju Cimermanu, potlejnemu lavantinskemu knezoškofu, u šolo hoditi in se učiti težavnih opravil prihodnje svoje nove službe. Kako zvesto so gospod Lušin svojo važno visoko službo u Tirolah opravljali, in kako jako so svojemu svitlemu cesarju dopadali, prelepo dokazuje to, da so jih svitli cesar Franc I. 1823, za knezoškofa staremu imenitnemu mestu Tridentu povzdignili. Bistroumni in ponižni mož in gospod se te visoke časti, pa tudi teže pervikrat prestrašijo, ter svitlega cesarja prav lepo prosijo, jim to nalogo preložiti, rekoč: „Imela je dosihdob tridentinska škofija sploh knezoškofe žlahnega rodu, ima trid. cirkev korarje žlahnike; kako bom jaz, priprostega kmeta sin, takim vladika?“ „Meni je lahko, narediti žlahnike, so svitli cesar rajni Franc djali, pa ne apostole. Naj ste Lušin ravno kmečkega stanu, se vendar na vas zanesem, da hočete apostolski škof biti.“ — Pač beseda cesarja vredna!

Bili so Lušin prvi koroških Slovencev in pa kmečkega rodu u škofa povišani. To novico slišati so rajni Jakob Paulič, tedajni celovski stolni prošt in generalvikar, djali: „Prav iz serca me veseli, da so naš gospod Lušin, Slovenec, škof postali; Slovence veliko obrajam!“ Nekoliko mesecev pozneje so svitli cesar visoko poštovanega Pauliča za kerškega knezoškofa izvolili, tudi Slo-

venca, kojih je uboga mati Borovljanka na polju pod milim Bogom za nekim križem povila.

Bolje ko so bili povišani, bolje so se u sercu ponižali, obiskovali svoje prijatele in svoje kraje, slovó jemat. L. 1824 so došli novoizvoljeni trid. knezoškof u svoj rojstni kraj, so prijazno vse svoje znance poiskali, so svojo duhovno mater, ki je bila obožala, celó pod strehoj na dilah prav po sinovsko z obiskanjem oveselili, se poslovili in kakor prost duhovnik so na Tirolsko potovali. Do koroške meje se z nekim uradnikom pripe-ljajo, ki jih poznal nij. Ko jih na meji c. kr. oblastnik za popotni list potirja, in novega knezoškofa počasti, jih tovariš ponižno za zamero prosi, da jih gredoma nij prav počastil. „Prijatel! so djali gospod Lušin, najte dobro biti; me veseli, da sva prijatela“. Na prenočišču jih ravno u tistem kraju neki dekan napade, in jih brez vse potrebe in pravice napenja, kdo da so, od kodej pridejo in kamo gredó, kakor je novolačnikov slaba navada. Prijazni Lušin jo odvijajo kolikor mogoče; kadar pa nadležniku ustreči ne morejo, ga na stran pozovejo, rekoč: „Tridentinski knezoškof vas prosi: ne bodite popotnikom brez potrebe nadležni“. Lep nauk za radovedeže. U Solnemgradu u škofa posvečeni so jeseni l. 1824 svojo škofijo nastopili.

Kakor je rada navada, so Tridentinci ptujega moža, svojega novega škofa, nizkorojenega izpod brega gledali, in Lahi u zasmeh za Nemca imeli; ko so pa žlahne lastnosti višipastirja spoznali, so jih nad vse visoko spoštovali in kakor očeta ljubili; pa tudi po pravici. Bili so vsem skerben dušni pastir, ubogim pa oča, iskaje vsako priložnost svojim hasniti. Mesto Trident je bilo po versti poglavitnih varošev obsojeno jedilsko plačo od vsega blaga dajati, katero skozi mestna vrata pride. Milostni knezoškof se k svitlemu cesarju podajo, dopričat, da tridentinsko mesto med poglavitne varoše ne gre, ter

milostnega cesarja naprosijo, da mesto te dače oprostí. To veselo novico zvedeti mestljani svojemu knezoškofu naproti tekó, pred mestom konje odprežejo, in svojega očeta samotež na dom peljajo. — Bogati prihodki škofijstva so bili premoženje ubogih; prejemali so obilno, pa delili še obilneje, si nabiraje zakladov u nebesih, kojih tatje ne ukradejo, erja ne sne. Plačilo so jim bile solze zahvale, katere so se za njimi po vsej škofiji točile, ko so se iz Tridenta na Tirolskem u Levov na daljno Poljsko leta 1834 preselili. Duhovščina je obžalovala zgubo očeta, verna čeda skerbnega pastirja. Mila je bila beseda Lušinova, kakor svoje dni sv. Paula Efežanom: „Ne bote više gledali mojega obličja“. Pastir so odšli, ali njihova slavna dela so ostala, na novo uravnano semenišče, omlajena škofija, kojoj so 10 let toliko skerbno po visokih hribih in dolinah obiskovali in po očetovo za vse skerbeli.

Veliko Poljsko je trebalo tisti čas čverstega, pa tudi modrega metropolita, kateri bi poljsko besedo razumel, pa tudi bil steber avstrijske cesarovine. Rajni cesar Franc so iskali takošnega moža in svojega Lušina mislijo najti, ki rojen Slovenec se poljskega lahko lotili, pa tudi gola ljubezen si serca Poljcev bodo hitro osvojili. Ali človek obrača, Bog pa oberne.

Modri knezoškof novo težo dobro spoznajo, in svojemu cesarju in najvišemu namestniku Kristusovemu na svetu, papežu, iz serca pokorni, se voljno podajo na dolgo poti iz laških Tirol u daljno Galicijo. Gredoč obiščejo Celovec in poslednjekrat svoj rojstni kraj, obdarujejo svojo žlahto in vzamejo od svojih slovó, kakor Abraham popotnik. Došli so srečno u poglavitno mesto Levov, pa našli merzel kraj za svoje vneto serce. Poljaki jim serc nijso odperli, jih ne sprejeli, kakor so blaženi mož po pravici želeli. U kratkem očividno spoznajo, da se ljubezen posiliti ne da, in da ne bodo nikoli prav na Poljskem doma.

In ker prisiljena reč dobrega ne stori, prosijo milostivega cesarja, naj jih na kako si bodi službo prestavijo, in če jim druge ne, naj jim lavantinsko stolno proštijo dajo; kajti je boljše malo službo prav in zvesto, kakor še toliko pa nepopolnoma opravljati.

Svitli cesar poštovanega Lušina radi uslišijo, in jim goriško stolico nadškofa in pervaka Ilirske odločijo, katera je ravno tisto leto po smerti nepozabljivega Jožefa Balanta novega višipastirja željno čakala. U ednem letu so se zopet selili, gredé se mudili na štajarskej Slatini, potem u Koroškej Beli, se okrevati in na novo apostolsko delo pripraviti. Ravno na malo Gospojnic 1835 so jih Goričani slavno sprejeli, veseli toliko slavno znanega nadškofa dobiti, ogelni kamen, katerega so ljudski zidarji odvergli. Serca ovčie in višipastirja so se lahko in hitro podomačila, kajti je Lušinu slovenska in italijanska beseda gladko tekla. U laškej Gorici namreč se u štirih jezikih beseda božja oznanuje, po slovensko, nemško, italijansko in furlansko, katero je mešanica italijanskega in francoskega, nekak ostanek staroromanskega jezika.

Velik, neprecenljiv zaklad je Slovincu materni jezik, naj ga le sam ne pokoplje u zemljo pozabljivosti nemarnemu hlapcu podoben. Mati Slovenka nauči svojega sinka 32 glasov jezika, in mu ravno s tem bogastvom jezika pet talentov poda, se vseh drugih jezikov prav lahko lotiti, ki veliko manj temeljnih glasov besede imajo. Naj si ravno slovenski jezik na veliko podnarečij razpada, in okoli 23 pravopisov u svojej rabi ima, se vendar Slovenec vsakega podnarečja u kratkem privadi, in tudi sosednjih jezikov tako lahko in mehko nauči, da ga boš za rojenega Talijana, Francoza, Angleža in Nemca po govoru imel. Tudi rajni Lušin so znali ne le slovensko po domače, ampak so razumeli tudi poljsko; so govorili in pisali laški tako lepo ko nemški, so zastopili

francoski, znali verh latinskega tudi gerško, hebrejsko in sorodne jezike juterne, koje so u razumo svetega pisma učili. — Blagor mladenču, Slovincu, ki svojih pet talentov, kojih od svoje matere ima, ne zakoplje, temveč s pridnim jezikoslovjem še pet drugih jezikov pridobi; vse dežele našega velikoslavnega cesarstva so mu odperle, naj si bo duhovnik, vojak ali deželski uradnik. Kdor jezik ljudij zna, tudi njih serca ima — je pri njih kakor doma. Mladenči! jezikoslovja ne zanemarite!

Na stolici sv. Mohorja, naslednik staroslavni h oglejskih očakov, so Lušin z novo močjo pastiriti jeli, skerbeli so blage naprave svojega slavnega prednika Jožefa, posebno za občno seminišče štirih združenih škofij, ki u Gorici svoje mlade duhovne odreja jo. Utemeljili so po rajnem veliko serčnem kanoniku Staniču slavno šolo gluhonemov, bolnišnico za uboge ženskega spola, so pri skerbeli zapuščenim sirotam sirotišnico za rejenstvo, kakti sv. Vincenc Paulan, kojega hčeri, usmiljene sestre, so u Gorico pozvali, ter so bili vseh dobri h naprav po svoji moči prvi ustanovnik, podpornik in dobrotnik. Dali so svojej duhovščini svete duhovne vaje, vernemu ljudstvu po več krajih svete misijone, in so upeljali svete braterne, naj bi po njih pobožnost in sveta čednost med vernimi rastla in veliko dobrega sadu obrodila. Poseben prijatelj naših Drobtinic, so mogočno podpirali društvo sv. Mohorja, ter ga svojim duhovnikom in vernim priporočali, naj bi po njem dobre bukve med ljudstvo se razširile, dobre glave pa za hasnovito pisateljstvo u jeziku mater nem obudile; kar se je tudi u njih dobi zgodilo. Goriška duhovščina slovenskega kolena za slovenščino in za omiko ljudstva živi, in svojega višipastirja po svojih čednih delih hvali.

Bili so rajni Lušin prijatelj ljudij, moder svetovalec visokim in porednim ljudem, vsakemu vse, naj bi jih Kristusu pridobili. Radi so pisali vsakemu, in na vsako

pismo odgovor dali, bodi si imeniten gospod ali prostak. Tudi francoskemu kralju Karolu X., ki je s svojo kraljevo rodbino pregnan svoje poslednje dni u Gorici živel, so bili nadškof Lušin mil prijatelj in tolažnik, kojega so tudi na Kostanjevici pokopali. Lepa darila, katera jim je kraljeva družina izporočila, očitno svedočijo, kako ljub prijatelj in pastir so visoko častiti Lušin pobožnim kraljevim pregnancem bili.

Med vsemi pastirskimi čednostmi pa se je najkrasneje svetila Lušinova velika milodarnost, tako da se jim po vsej pravici veli: Frančišek milodarnik. Dohodki goriške nadškofije niso preobilni, in se iz ces. kralj. denarnice plačujejo. Denarni uradniki, radodarnost usmiljenega nadškofa dobro poznavajoči, so jim létino nalašč u drobnem denarju šteli, naj bi Lušin leže in dalje izhajali, ter so djali: ako jim velike bankovce pošljemo, jim bodo prehitro med uboge pošli. Dobrota je sirota na ovem svetu; toraj se je milostivemu Lušinu rado tako godilo, da h koncu kvater nij bilo beliča u žepu, potrebnikov in prošnikov pa čez veliko. Daljna žlahta (po navadi raztergana plahta) jih je rada cukala in se na njihovo dobroto zanašala, kateri so po malem pomagali, ter u vsakem dopisu opomnili, da ji veliko dati ne gleštajo, ker imajo domačih potrebščin dovolj.

Pripetilo se jim je, da jih pride ubog rokodel preserčno prosit, naj ga rešijo, da ga ne bode sodnik na boben djal, kojemu plačati nijma. Usmilečni oča nijmajo gotovega denarja, in mu toliko svojih srebernih nožev dajo, naj jih zastavi in svojemu zaupniku plača, dokler jim bo moč zastavo rešiti. Veseli rokodel srebernino u zastavo nese, ali gosposka ga prime, srebernino po znamenku spozna, da je knezoškofova, in ga hoče kakor tata zapreti. Na njegovo prošnjo ga k dobrotniku ženó, ki ga zapora rešijo. Da so Lušinu tudi nevredni in nepotrebni

berači pogostoma nadleževali, se zna; ali Bog ne gleda toliko na darovano, ne na obdarovanega, ampak na serce darovnikovo; po namenu serca cena darov velja, in leže bomo Bogu od prevelike dobrote odgovor dali, kakor od skoposti. Kdor rad da in pa hitro pomaga, dvakrat da, njegova pomoč potrebnemu dvojno velja.

Žalostne homatije l. 1848 so tudi Lušina ravno na vratih italijanske prekucije hudo zadevale. Kolikor so dobri pastir terpeli, se jim je na životu poznalo; začeli so se starati in zeló pešati. Na dunajskem zboru vseh avstrijskih škofov (u Beču l. 1849) so bili modri in svetoželjni nadškof Lušin vsem svojim sobratom apostolskim dobrega sveta draga luč, visoko spoštovani in ljubleni. Domu gredé so zadnjokrat skozi Koroško potovaje svoj rojstni kraj Tinje od daleč videli; svojo zibel obiskati jim bolehnost in pa pomanjkanje denarjev nijsta dopustila, kajti njihovo dobro serce se rajši nij prikazalo, kakor bi prošeno darovati ne bilo za čem imelo. Pa svoje ljube rojstne cirkve u Tinjah tudi na stare dni nijso pozabili, ter obljubili iz marmora rezan tabernakel omisliti. In ko je l. 1853 tinjska cirkev z župnijskim domom vred pogorela, so svojemu prijatelju prečastitemu proštu doktorju Velbič Lovrencu miloserčno pisali, rekoč: „Moja cirkev materna, u kateri sem kerščen, je pogorela, lepi zvonil, s katerimi sem kot fantič tolikokrat veselo zvonil, so se raztopili! Kolika žalost tudi za me! Rad bi vam poslal denarjev u pomoč, pa kaj da jih nijmam.“ — Tako dobri sin ne pozabi matere, katera ga je dojila, pa tudi ne cirkve materne, katera ga je u kerščanstvu odgojila.

Leta 1851 so za vse skerbni viši knezoškof s t o letnico goriške nadškofije svečano obhajali, kajti je ravno pred sto leti bila iz starega Ogleja u laško Gorico prenešena, in ta svečanost je bila opešanemu nadškofu trudnega življenja lepa večerna zarija. Ubožstvo,

po občnem gnilju grozdja, je goriško okolico hudo začelo treti; vinska terta, zdaj sploh bolena, je Goričanom mati. — Rajnega poslednji pastirski list je glas ljubezni in tolažbe očetovske. Revnim obilneje pomagati, so na stare dni svoje konje prodali.

Postni čas l. 1854 se jih je hud kašelj lotil in toliko oslabil, da so veliki četertek morali u sobi opravljati. Velikonočni torek so poslednjokrat k sklepu postnih pridig stolno cirkev obiskali, in drugi dan potem so se ulegli; žlezasta prisadna pljučnica se jih je tako silovito lotila, da so jih u petek s sv. zakramenti prevideli. Smertna bolezen se jim je u mosuljeih po gerlu in ustih izpustila tako zeló, da niso mogli požirati in so od glada onemogli. Lepa je bila njihova poterpežljivost; brez vse nevolje so ležali in pa u križanega gledali, razpelo u rokah deržali in svojega Odrešenika objemali, rekoč: „O Gospod! — dro, le ti si pravi Gospod; zgodi se tvoja volja nad menoj!“ U nedeljo pred smertjo so jim hoteli prestljati, ali bolenik pokažejo na križ, rekoč: „Tudi Gospod zmerom na enem in tistem lesu visi, nihče mu ga ne spremeni; je li učenec več ko njegov učenik?“ — Strežej jim piti ponudi, uvidši, da imajo od žeje suha, opečena usta; oni pa izdihnejo: „Tudi Gospod je žejo terpel!“ in tako voljno poterpé, ker požirati niso mogli. Pondeljek zjutraj izrečejo besede: „O Gospod! o Gospod! o moj Gospod!“ Te so bile pastirja poslednje besede; marn jim je vzelo, in u torek zjutraj blizu dveh po polnoči so 2. maja 1854 u 73 letu svoje starosti mirno in lepo u Gospodu zaspali, u kojega so vse svoje žive dni, sosebno pa na smertnej postelji, terdno zaupali. Bili so 20 let, manj 9 dnij, nadškof u Gorici, so si veliko po svetu poskusili, pa tudi svetu pokazali, da so bili sveti kat. cirkvi pravi apostol, deržavi zvest podložnik, avstrijanskemu cesarju preserčno udan služabnik; tolažnik žalostnim, ubogim miločuten

skerben oča, u svoji krotkosti in ponižnosti dušnim pastirjem živa podoba sv. Frančiška Zalezija, kojega so zvesto in prelepo posnemali.

Po njihovi smerti niso toliko gotovega denarja za njimi našli, da bi jih bili tako slovesno pokopali, kakor se po Laškem škofu spodobi; kar so gleštali, so svoje žive dni po rokah ubogih u nebeško zakladnico naprej poslali, in prav se na njih obernejo psalma svete besede: „Delil je in ubogim dajal; njegova pravičnost ostane ve-komaj.“ Kakor ubožni na posvetnem blagu so rajni Lušin umerli, tako bogat in slovit je bil njihov pokop. Goričani so svojega višega pastirja preserčno ljubili u življenju, jim pa tudi po smerti svojo ljubezen očitno skazali. Na svoje stroške so dali pokojnega nadškofa prav po kraljevo pokopati; od sto Goričanov nijsta po dva doma ostala; vse, kar je le moglo, je spremilo u solzah duhovskega očeta k pogrebu.* Zvunaj Gorice na pokopališču poleg rajnega prednika Jožefa Balanta u raki sladko počivajo od svojega truda; nadjamo se, da tudi obilno dobrega tamo uživajo, ki so tukaj toliko dobrega usejali.

O blaženi mož, zvesti služabnik božji in veliki prijatelj človeški, ubožen in ves ponižen si živel, bogat dobrih del in svetih čednostij si svoje časno življenje sklenil in na plačilo šel. Ne zameri, dobra duša, da se zlobim hvalliti tvoje lepe lastnosti, kazati mladim rojakom tvojega slavnega dejanja sled. Hvala ljudij tebi nij škodila in ti ne bo, pa tudi mene mikati ne more, tebi se priku-piti; samo mladeži naši u posnemo napisati verli spomin moje serce želi, ki te je ljubilo in visoko poštovalo, kar sva se poznala. Si nam u življenju lep vzgled, hočeš nam biti po smerti pri Očetu priporočnik, naj tebe nasledovaje srečno za teboj k Očetu pridemo.

* Danica 1854, broj 21.

Vi pa, rojaki mladi, pomnite in lepo dejanje rajnega skerbno posnemajte. Naj si ravno ne bo vsakdo vas, kakor pokojni Lušin knezoškof, primaz Galicije, Lodomerije in Ilirije, cesarski tajni svetovalec in redovni vitez, se hoče vendar vsakemu veliko zaupati, kdor bo od mladih nog u malem zvest, kakor Lušinov Francej. Bog ne plačuje po višini stanu, temveč po zvestobi. Z Bogom!

16. Tomaž Koren,

duhovski oča svojih ovčic.

(Drobt. 1856.)

Pomni, o človek, da nijsi le za se — ampak za vse na tem svetu; tudi za druge po moči skerbeti, je tvoja sveta dolžnost: ta zlati nauk naj bi se mladenčem po naših šolah vedno ponavljal, naj bi spoznali svoj sveti poklic, ne toliko za sebe, kakor za božje kraljestvo živeti, gerdo sebičnost (pregrešno samo svojo ljubezen, to hudobno gospodinjo sedanjega sveta) zatirati, in unemati u mladih sercih živo kerščansko ljubezen, ki je prave sreče edina mati, mati miru in stanovitnega veselja. Sebičnost je pesja lastnost; in ker ravno ona po svetu gospodini, nijmamo ne prave sreče, ne stanovitnega miru. Sosed se kavsa s sosedom, brat s svojim bratom največ za prazno kost. Veči del ljudij le za se skerbi, malokdo pa za druge. Spodobi se toraj in potreba je u sedanjih sebičnih časih počastiti moža, ki za vse skerbi, ter ga po smerti zanjimcem u vzgled in u posnemo postaviti, moža, ki je bil sreča svojega kraja in božji dar svoji srenji, ter je živo pričal zlate besede sv. Paula s svojim dejanjem, rekoč: „Ne iščem, kar je vašega, marveč vas. — Bil sem (skerbem sem) vsem za vse, naj bi vse Kristusu pridobil.“

Tomaž Koren, rajni staroterški dekan, je bil 42 let slovenograški dolini na Štajarskem duhovskega očeta in skerbnega pastirja živ uзор, in za služi, da njegov spomin u hvali ohranimo.

Bil je rajni tesarja Filipa Korena zakonski sin, in ravno pred svetoj Lucijoj leta 1786 ga je na desnem bregu bistre Savinje poleg starega Celja mati Eva Keržančeva povila. Mati je nadepolnega mladenčeka moliti učila, u mladem sercu unela ogenj božje ljubezni in prave pobožnosti svetlo luč, ki je Tomažu svetila vse žive dni. „Prava pobožnost je pa za vse dobra; kajti obljubo (prave sreče) ima sedanjega in prihodnjega sveta“: uči sv. Paul. Prava pobožnost je bila od mladih nog Tomaževo vodilo — ona ga je časno — nadjamo se, da tudi večno, srečnega storila; zakaj kakoršno življenje, takošna po navadi smert, in kakoršna smert — je tudi večnost.

Mnogo zakonskih ljudij se otročičev boji, rekoč: Kako jih bomo prerediti? Še več posvetnih starišev svojim otrokom narobe (napak) za srečo skerbi, in na pobožnost pozabi. Pač bi jim bila potreba na podvoje goreče napisati: „Iščite pred vsem božjega kraljestva in njegove pravice; vse drugo vam bo naverženo“ — na vsako zibel prav globoko zarisati: „Le edno je potrebno!“ — „Kaj pomaga človeku, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi! — Pobožnost je za vse dobra.“

Z žuli svojih rok je oča Filip svoji družini kruh služil, pridno tesal in vertal, kakor sv. Jožef svoje dni, da so imeli žena in otroci česar živeti, in tudi Tomažeka je čakala težavna tesla, naj bi le skoraj odrastel. Borna bajtica in pa malo kopačin na hribu sv. Miklauža boljega kruha možu dati ne more, so sosedje sodili in tudi stariši tako mislili; ali dobri Bog je pobožnemu mladenču kaj večega namenil, kakor tesarsko krošnjo nositi — kaj lepšega odločil, kakor brune tesati in kozolce staviti; — pobožnost je za vse dobra, in je mladenču, kar je skriti vijolici žlahni duh. Celjski duhovniki so Korenovega (Andorferjevega) Tomažeka spoznali, ki jim je hodil toliko

pridno k sv. maši služiti; in ker se je u prvih nemških šolah toliko spešno učil, u cirkvi pa med vsemi najlepše vedel, so mu takratni opat Franc Ksaver Hobelnik, učencev poseben prijatelj in dobrotnik, ki so bili očetove bajte zemljiški gospod, pomagali u latinske šole in u duhovski stan.

Terda je bila svoje dni za Slovence celjskega kroga šolati se, in redek je bil slovenski rojak mašnik. Latinskih šol še nij bilo u Celju; morali so dijaki ali u Maribor, ali pa u Ljubljano. Izmed desetero duhovnikov celjskega kroga bilo je po sedem ptujcev, in nova maša tako redka, da so se ljudje čudili sreči na novi maši biti. Nij se toraj čuditi, da nij bilo med mladenči veselja, ne pomoči za duhovski stan; bila je žalostna zima. Ob francozki vojski, čeravno žalostni in mnogo nesrečni, je nam sreča latinskih šol leta 1809 u Celje došla; in celjska latinska šola šesterih razredov je celjski krog za duhovski stan omladila. Stariši lahko svojim dijakom u bližnjem mestu streho in živež preskerbijo, pa tudi dobri Celjani ubogim radi pomagajo; kdor ob svojem ne more, mu pa dobrotnik naprej pomore, kakor rajnemu Tomažu Korenu.

Blizu štirinajst let star se je Koren u Maribor u prvo latinsko šolo podal; uboštvo je bilo mladenčeva dota, pa glava dobra in modra noša je bilo njegovo bogastvo, ki ga je hitro učiteljem — dobro serce pa součencem prikupilo, in kdor to dvoje ima, njemu nij skerb šole dobro in lahko pometati. Verlo je Koren šest latinskih šol u Mariboru, dve modroslovja pa u Gradcu doveršil, prva tri leta bogoslovja u nemškem Gradcu — četerto leto pa u celovški duhovščnici zgotovil; 13. septembra l. 1812 so ga u mašnika posvetili.

U revščini izrastel, je imel Tomaž po malem kruha, in že u mladih letih je bil na videz ostarljiv. Njegova modrost pa serce ravno in veselo, ga je tovarišem toliko

častitega storilo, da so mu sploh rekli: „Častitljivi Beda“. Radi so se krog njega snuli; in bil je svojim součencem ravno tako dober prijatelj, kakor predpostavljenim svest podpornik, ki so Korena radi drugim za voditelja postavili, ter mu veliko zaupali, in ravno to je čedno znamenje mladega moža. Svoje dolžnosti na tenko dopolniti in se tovarišem ne zameriti, je silo težka reč. Tovariši vlečejo radi na levo, predpostavljeni pa velijo na pravo, in mora biti že u mladih letih terden mož, ki se součencem ne zamere in svojim višim ne pregreši, kakor jo je od vseh poštovani Koren čedno in modro zadel in se vedno na vsako stran modro obnašal. Veliko let potem so ga predpostavljeni še neprenehoma hvalili, pa tudi tovariši prijazno pomnili. Čiste ljubezni mladih let starosti erja ne sné, in najočitneje mladeneč po svojih prijateljih pové, kakov bode mož. Dobro vino bo tudi dobra starina.

Mladi mašnik Koren so novo mašo u svoji domači cirkvi u Celju peli, in njihov dobrotnik, opat Hobelnik, so jim novo mašo služili, toda brez vsega hruša, kakor je prav. Naj se ravno nove maše vse veseli, in se večidel prav slovesno obhaja, se vendar rado o tej priliki tudi greši in Bog žali, kadar je gostarija potratna, in veseljevanje preposvetno. Kadar na novi maši svatje ukajo, angeli božji jokajo, in vendar ima taka svečanost biti angelska radost. Novi mašnik nastopijo božjo pot, in se lotijo angelskega dela; kako hudo žlahta in povabljeni svatje na novi maši storé, ako s plesom in mesom široko cesto nadeljujejo, ki u pekel pelja, in tudi mladega mašnika za seboj potegnejo! Na vsaki novi maši naj bi besede sv. Paula veljale: „Veselite se, in še enkrat vam rečem, da se veselite; toda vaša poštenost naj bo znana vsem ljudem“. Kar je na novi maši čez več, to je od hudega.

Po slavno dokončanih šolah so prišli nadpolni Koren

za kaplana u Šmarten, k imenitni nadžupniji in tadanji dekaniji slovenograške doline. Kar so si gospod Tomaž skoz štirnajst let u šolah skerbno nabrali, to so na polje Gospodovo pridno sejali; bili so čeravno u službi mladi, stari u zvestobi, od vseh pravičnih hvaljeni in ljubljani, mož po volji božji. Kakor je perva duhovska služba sploh vesela, in perva srenja vsakemu dušnemu pastirju nad vse draga, tako rada je onim nevarna, ki pozabijo, pokaj so nastopili duhovski stan. Toraj nijso gospod Tomaž samo drugim za izveličanje skerbeli, marveč so skerbno molili in premišljevali svete reči, naj da bi po besedah sv. Paula oni, ki druge učé, sami sebe ne pogubili; kar ima biti vsakega dušnega pastirja perva in največa skerb. Pač slabo skerbi, kdor sam sebe pozabi; in kako lahko in rado se to zgodi! —

„Nobeden ne prižge luči, da bi jo pod mernik postavil, marveč na svečnik jo posadi, naj bi svetila vsem domačim prebivalcem“. Lepa svetla luč bili so gospod Koren že u svojih šolskih letih, in so svetili ravno tako lepo tudi u svoji prvi duhovski službi; poklicali so jih toraj tadanji lavantinski knezoškof Maksimilijan Leopold grof Firmian l. 1815 za svojega tajnika in dvornega kaplana; ali gospod Koren nijso bili prijatelj visoke službe, ne željni časti, kajti je bila ponižnost njihova družica, zadovoljnost pa gospodinja. Dobro so vedeli, da više ko človek stopi, nevarneje stoji, in na višej stopnji ko stoji, globokeje lahko pade. Ponižno so se za to častito službo svojemu višipastirju zahvalili, in ostali kaplan preprostih ljudij, vedno veseli in zadovoljni, kar je za mladega gospoda, kojemu Bog pravo glavo in serce da, ravno tako redka kakor hvale vredna lastnost. — So po svetu, ki želijo le više zleteti, ter ne pomislijo, da kdor visoko leta, nizko obsedi. Huje ko človek za častjo leti, bolj čast pred njim beži, da je ne dojde. Prava čast je sramožljiva devica; modro in pridno se

nosi; le tako hoče biti tvoja tovaršica. In kadar boš enkrat na mertvaškem odru ležal, in bo zginila vsa posvetna čast izpred tvojih oči, tistokrat te ne bo veselila visoka služba, ne velika čast, ampak le če si bil u mallem zvest, te bo Gospod črez veliko postavil.

Leta najbolj srečna in vesela u duhovski službi kaplani imajo, dokler jim prerana želja sam svoj župnik biti duhovskega veselja ne skali. Brez vsake posvetne skerbi lahko kaplani Bogu in pa bližnjemu služijo; zamera le rada župnika vbada. Kaplani lahko sejejo in polivajo, pleti morajo župniki na božjem polju svoje črede; osat in ternje pa gostokrat kervavo pika in plazi, prej da se dá poruvati. Serce vernih je kaplanom najraji odperto, in pervi pa najbolji sad gospodu kaplanu prinesó, dokler morajo župnik svoj zaslužen kruh gostokrat s hudim tirjati. Solnce juterno srečnega življenja je tudi gospodu Tomažu tistih pol osem let najlepše sijalo, ko so bili pri sv. Martinu kaplan, in vse svoje žive dni kaplanije pozabili nijso. U vertu nedolžnega veselja pa tudi skušnjava rada počiva, in če verlega duhovnika u mrežo častilakomnosti zasačiti ne more, ga po žlahti ali kervi poskuša. Eden hoče svojo mater preskerbeti, drugi svojo sestro k sebi vzeti, ter ne more dočakati župnikovega stola. Prav je, za svojo žlahto skerbeti, očeta in mater lepo imeti je tudi duhovnika sveta dolžnost. Ali kdor očeta in mater, brate in sestre, strice in tete bolj ljubi ko mene, nij mene vreden, duhovniku Kristus veli, ki več na svojo žlahto gleda, kakor na cirkev Kristusovo. Rada se takemu duhovniku beseda svetega pisma spolnuje: „Najhujši sovražniki so njegovi domačini“. Žlahta pogosto misli, da je brat le zato mašnik, naj bi jim pomagal; in več ko dobi, še več poželé. Žlahta se rada prevzame, hoče gospodovati, ker je sin ali pa brat gospod, ter gostokrat celo srenjo razkači in duhovskemu pastirju zamere naredi, da je za

jokati. — Mlada žlahta se rada spozabi in u gerdo znanje zaplete, kar duhovnijo za toliko več pohujša, za kolikor više se pohujšanje na svečniku cele župnije godi. Z eno besedo: žlahta je redka, ki mašniku čast in veselje stori; česar so si poterpežljivi Koren čez dovolj poskusili, kakor hitro so župnik postali.

Bili so nadžupniku, že staremu gospodu, gospod Tomaž desna roka in pero, ter so jim poslednje dni pisali in celo župnijo skerbno vladali, dokler so jim oči zatisnili, in za njimi namestnik postali. Na sv. Jurja 1821 so novemu nadžupniku čredo svetega Martina sporočili, ter se preselili za župnika k sv. Tilu pod Turjakom za visokim Pohorjem u zgornji slovenograškej dolini, kder so služili dvanajst in pol leta ravno tako zvesto kakor slavno. Dobrega pastirja prva skerb bila je za drago mladino; kajti otroke lepo u kerščanskem nauku podučevati in u božjem strahu izrediti, je za duhovnika angelsko delo. Ker pri sv. Tilu šole bilo nij, so jo Koren večidel ob svojem pozidali, in priskerbeli ukaželjnim otrokom prostorno učilnico, pa tudi učitelju prijetno prebivališče. — Pač je žalostno toliko imenitnih srenj po svetu srečati, kder kmetje svoji živini hleve zidajo kakor graščine, svoji deci pa ne postavijo potrebne šole, da se mora u kaki temni, tesni čumnati najpotrebnejših reči učiti. Vsak za se si postavljajo verle hiše kakor gradiče, za celo župnijo mora pa dimnica dobra biti. Tako se srenji godi, katera prave glave nijma; vsak na-se vleče in za se skerbi, za občino pa nobeden, ter ne pomisli, da je vsem gerdo, ako pri župniji čedne cirkve in lične šole nij. Lepa cirkev in prostorna šola sta cele duhovnije čast in hvala, pa tudi hasen.

Blizu sv. Tila so bile po širokem znane fužine na Mislinji, lastina žlahnega gospoda Bonaca. Lepo kerščansko dejanje gospôde bilo je celi soseski svetla luč; pa tudi pobožni župnik Koren so bili Bonacevi hiši skerben

duhovski oča. Nij bajtice še tako borne, da bi solnce veselja ne obsijalo njenega praga; pa tudi hiše toliko srečne in imenitne nij, da bi se ji nesreča ne oglasila. Zdaj jo huda bolezen obišče, zdaj bleda smert na njene duri poterka, in blagor rodbini, ki dobrega dušnega pastirja ima, ki žalostne potolažiti, pa tudi vesele o pravem času na dobro opomniti zna, kakor častiti župnik Koren. Bila je žlahna Bonaceva hiša, hiša duhovskih in telesnih dobrot za vso okolico, u koji so našli boleniki svoje zdravilo, zapuščeni otroci oblačilo in potrebni poduk, vsa soseska pa živ uzor kerščanskega zaderžanja.

Blagor pa tudi duhovnikom, ki u svoji bližnjavi pošteno kerščansko hišo imajo, koje lahko za kratek čas obiščejo, se oveselijo s čednimi pogovori in za svojo sveto službo oživé. Kolikorkrat sem u taki družini bil, vselaj sem se boljši na dom povernil; žalibog da je malo tako imenitnih kakor kerščanskih hiš, kakor je svoje dni na Mislinji bila: tudi duhovnike je za božje kraljestvo obujevala, in pobožni Koren bili so Bonacevim najbliži prijatelj.

Dober gospodar se po strehi svojega stanja pozna, in katoliške župnije poglavar po dobrem ali slabem stanju duhovskih hramov. Za svojim prednikom stare hrame popravljati, bilo je skerbnemu Korenu tako lastno, da brez zidarjev in tesarjev skoraj biti mogli nijso. Hleve so čedno popravili, pokopališče prestavili, in vse tako lahko opravili, da nij patrona zadelo, ne župljanov bolelo, kajti so sami prvi vozili in potroškov veči del uložili brez dolgočasnih komisijonov in malopridnih delavnih dražbarjev, ki se pokušajo, ne toliko kdor bi boljši kup delal, ampak kdor bolj slabo storil, in u kratkem zopet delo imel.

„Se trikrat preseliti, je enkrat pogoreti“: pravi pregovor od posvetnih ljudij. Gostokrat duhovnije premenjati, in le po večih prihodkih hrepeneti, se pravi za

pekel skerbeti: ta beseda duhovskim pastirjem velja, in prav ima pobožni Tomaz Kempčan, ki piše: „Težko se izveličajo, ki pogosto potujejo“. Ali si duhovnik ne sme na bolje pomagati? Pač, ako zamore s sv. Paulom reči: „Ne iščem, kar je vašega, ampak vas“. Ne želim za se, ne za svojo žlahto bolje župnije, temveč priložnosti in pomoči več dobrega za božje kraljestvo storiti. Ta poštena misel je tudi Korena upotila za imenitno staro župnijo Stariterg poleg Sloven-Gradca prositi. Kar so od vseh poštovani gospod Tomaž prosili, dobili so, in nastopili prvo adventno nedeljo l. 1833 svoje novo, široko, pa tudi zapuščeno polje, ne polajšat, marveč pomnožit si velika dela in nove skerbi. Stari župnijski dom, piravi omari podoben, hlevi vsi na kup zlezli, dve župnijski cirkvi in sedem podružnic od znotraj in zvonaj zapuščeni, na premoženju ubogi in udreni, taka je bila staroterska župnija ob prihodu Korenovem. Puši je poslal dobri Bog skerbnega gospodarja, ki je dobro vedel, „da komur Gospod veliko dá, tudi veliko od njega tirja; in če rastejo darovi, se množijo tudi darov odgovori.“ Sv. Gregor.

„Kdor hoče stanje zidati, veli Kristus, poprej sedé prerajta, če ima stroškov zadosti, delo zgotoviti“. Tako mora moder mož dobro preudariti, kadar se velikega dela loti, kako ima prav začeti, da bo zamogel srečno skončati. Pervo najpotrebnejše je terdno dno, globoko položeno, na kojem cela stavba sloni. Dno je bilo Korenu zraven vedne duhovske skerbi pridno gospodarstvo. Popravili so stari na pol razpadeni župnijski dom, da je bil njim in popotnim zdravo in prijazno prebivališče. Poderli so stare na pol gnjile hleve, in pozidali nove, da nij bilo blizu enakih. Posekali so germovje, razkopali in razorali celine, ter premenili puste ledine u rodovito polje. Dali so dela ljudem, pridno delo pa živeža obilno ubogim. Skerbeli so Koren za lepo živino, lepa živina

jim je obdelovala lepo polje; dali so radi, in Bog jim je dal, da so imeli u kratkih letih vsega dovolj. So svoja duhovska opravila doveršili, so se k delavcem podali, za vsako pogovorili, vsako potrebno delo sami odkazali, včasih tudi za delo segli, da je šlo hitreje in bolj veselo izpod rok. Marsikdo je Korena za to grajal, ali opravičili so svoje dejanje, rekoč: „Bog mi je tudi te posvetne reči izročil, mi je gospodarstvo u prevžitek odločil, in mislim, da je moja dolžnost za vse to skerbeti“. Župnik, ki zemljo u celini pusti, in prihodke njemu izročene župnije oslabi, hudo greši po mojih mislih. Tudi za posvetnega del se nam nekđaj poreče: „Daj račun od svojega pohiševanja“.

Vse staroterške cirkve so bile zapuščene; kar so u denarjih gotovega imele, so jim poprejni slabi gospodarji zapravili, ki so na svoje stare dni le kravo deržali, da so jo njihovi ljudje molzli, ki niso gledali, ali po pravici ali po krivici. Tako sta dva prednika staroterška po smerti na kant prišla, in cirkve za njima zgubile, le dolgove so gospod Koren od svojega prednika prejeli, naj si je ravno staroterška župnija nad dve jezeri goldinarjev vsakoletnih dohodkov imela. Veže božje vredno popraviti, so dali najprej razdrapane strehe prekriti; kaj bi pomagala draga suknja, če bi klobuka ne imel? So bile strehe dobre, so se altarjev lotili, dali podobe ponoviti, stene ozaljšati, naj bi veselo bilo u Gospodovo hišo priti. Pripravili so čedna mašna oblačila, in omislili ob svojem domači cirkvi drag srebarni kelih. Povzdigniti cirkveno petje, so napravili nove orglje; in ko so vse znotranje poravnali, so še nove zvonove, lepo ubrane omislili, da nij blizu zvonjenja tolikega, ne tako ubranega, kakor u Starem-tergu. Poslednjič Koren tudi ure nijso pozabili, dobro vedoč, da je ura pri župniji ravno to, kar je dobra gospodinja pri hiši. Pri dveh podružnicah so nove zvonike pozidati dali, in nij bilo cirkve u njihovi duhovniji,

katere bi ne bili po moči okinčali, ter so u dejanju pokazali kralja Davida lepe besede: „Gospod! ljubim lepoto hiše tvoje, in kraj, u kojem tvoje veličastvo prebiva“. Tako se je ves Stariterg omladil.

Kaj pa pomaga še toliko čedna lupina, ako jedro dobro nij? Župnik še toliko moder gospodar kaj ne velja, ako nij še toliko skerbneji dušni pastir. U Starem-tergu dobro pastirčevati je bilo sila težavno. Duhovnija po vseh gorah raztresena, od sv. Uršule na visokem Plešivcu do sv. Ane nad Pamečami, po visokih Pohorjih po štiri ure daleč. Sloven-Gradec blizu, kakih 15 minut hoda, kamor ob praznikih vse rado vleče in domačo cirkev prazno pusti. Lehko se je zgodilo, da nij bilo svoje dni u Starem-tergu pri velikem opravilu po 20 ljudij, in da veliko župljanov po celo leto lastnih pastirjev videlo nij. Pač žalostna taka duhovnija za dobrega dušnega pastirja, naj je še tako bogata! Dober pastir Tomaž Koren so vedeli tej zadregi u okom priti, in tudi iz ptujih duhovnij u zapuščeno cirkev ljudij privabiti. Lotili so se pred vsem ljube mladine, naj bi jo k domači cirkvi privadili. Kakor poprej pri sv. Tilu, so tudi u Starem-tergu slovensko nedeljsko šolo osnovali, u koji so po kerščanskem nauku sami mladenče in deklice brati, peti in pa kerščanskega nauka učili, pridni kaplani pa so jim pomagali. Nakupili so si cele kope slovenskih bukvic, in jih mladini razdajali, premožnim za denar, ubogim zastonj, da so po župniji čedno brali in drugi drugega učili. U kratkih letih se je unelo novo duhovsko življenje, in z njim veselje do domače cirkve, rekoč: „Tako lepo u Starem-tergu opravljajo, da nikder tako; pojmo u Stariterg k službi božji!“ Vsako novo sveto pesen so si dali prepisati, in svojemu orgljarju naročili, naj se je nauči; so pa tudi sami na koru pomagali peti, dokler se občina svete pesni privadila nij.

Dobro in sladko teče gladko, in tudi za božjo službo velja, kar je prav.

Kakor polje rodilo ne bo, ako ga samo razorješ in poseješ, solnce ga pa ne ogreva, in ne pomaka pohleven dež, tako tudi duhovski čedi ne žda samo pridigovati, in mladino u šoli učiti. Še tako verla svečanost je le solnčni dež; potreba je upeljati pobožnih družbij in kerščanskih bratovščin, katere božje nauke polivajo, in dobro setev svetih čednostij skerbno plejejo; po njih še le u malih letih prav poboljšanih vernikov priraste. To važno resnico so modri Koren dobro razumeli, in najprej družbo presladkega serca Jezusovega upeljali, oživeti gorečo ljubezen do Jezusa, kajti mlado serce mora ljubiti in brez ljubezni biti ne more; ako ne ljubi Jezusa, nebeškega ženina svoje duše, ljubi pregrešni svet, in z njim tudi konec jemlje. Jezusovega serca braterno podpira družba prečistega serca Marije za spreobrnitev grešnikov, — prva varuje pasti, druga ustati pomaga, in obedve ste močni podpori pravičnega kerščanskega življenja, dokler se skerbno in modro ravnate. Braterne kipe ali podobe u cirkev pripraviti, pobožne družbe samo oznaniti in pa imena družnikov zapisati še nij zadosti; da kerščanske bratovščine lepo cvetó, in dober sad obrodé, je potreba vsako leto bratom in sestram bratovsko nedeljo svečavno obhajati, jim vsakega meseca u posebnem poduku njihove svete dolžnosti razkladati, ter priporočati pogosto vredno prejemo svetih zakramentov. Vse to modro oskerbeti, se Koren nijso naveličali; poterpežljivo so u spovednici sedeli, radi pridigovali, kerščanske nauke imeli, in obletnice svete prav slovesno obhajali — radi sosede vabili; pa tudi u sosesko pomagat hodili, da je bilo veselje. Tako so se verste k spovednikom množile, in božja miza je bila svete nedelje in praznike polna pobožnih gostov.

„Ne on, ki se je, ne on, ki poliva, kaj

velja, ampak Bog, ki rast daja," pravi sv. Paul ter duhovskim pastirjem veli, ne le skerbno pridigovati in spovedovati, marveč tudi pridno moliti za se in za svoje drage ovčice, naj bi jim dobri Bog u dobrem rast dajal. Stanovitne molitve poseben prijatelj bili so tudi Tomaž Koren. Kakor so se u mladih letih neprenehoma skerbno učili, zadobiti u spoznanje večnih resnic potrebno luč, tako so na stare dni čedalje bolj pridno molili, izprositi milosti božje sebi in svojim; molitev so imeli za nebeški ključ. Učenost u duhovskih rečeh bila je zvezda njihove prebrisane glave, resnična pobožnost brez vse hinavščine bila je zvezda njihovega ravnega serca — bili ste prijazna juternica in večernica njihovega pravičnega življenja. Našel sem Korena ob štirih zjutraj na kolenih moliti, pa tudi poslednjokrat, ko sem pri rajnem prenočil, sem jih zapazil na večer okoli devetih sveti roženkranc u rokah imeti. Tako skerbni pastir u molitvi čuje, dokler njegova čreda še terdno spi ter domestuje božji pravici, kar verno ljudstvo molitve zamudi. Koren so imeli lepo navado, rano u postelji iti, pa tudi zgodaj ustajati; ob juternici so že molili in se na sveto mašo pripravljali, za devom so večidel prvi odmaševali, in potem svoja duhovska dela zgotovili. Po kosilu so hodili po polju ali pa po hlevih k živini gledat. Ob treh popoldne so se u cirkev podali pred obličjem Jezusovim duhovske molitve opravljat. Pred večerjo so naročili svoji družini za prihodnji dan namenjeno delo, in preden se je družina k pokoju spravila, so svoje hlapce in dekle u domačo kapelico pozvali, in vsak večer do svoje smrti s svojimi ljudmi večerne molitve opravljali. Pet dni pred svojo smertjo so še prilezli k domači večerni molitvi; slabost jih je premagala, da niso mogli sami molitve skončati; hlapec jim je pomagal domoliti in nazaj u spalnico priti. — Gotovo ne bo na zgubi, kdor molitev toliko ljubi; „kdor pa za svoje, posebno

za domače ne skerbi, veli sv. Paul, je vero zatajil, in je huji od nevernika“.

Tomaž Koren, kakor učen in pobožen mašnik, bili so tudi prijatel lepega petja in vsake poštene dobre volje, naj bi tako u dejanju pokazali, kako je lahko vesel in dobre volje, kdor po naukih naše svete vere prav živi. Žalostno glavo obešati in pa ljudem le kisló repo prodajati, nij po kerščansko, je navada onih, ki Boga, Očeta dobrega, prav ne poznajo. Je kaka poštena gostija bila, so jih svati povabili priti, radi so po vzgledu Kristusovem prišli, mnogotero zdravičko svatom zapeli, da so bili vsi židane volje. So naredili ob shodih doma svojim cirkvenim oskerbnikom lepo kosilo, so poštene može in žene povabili. Nij bilo slovenske pesni, koje bi častiti gospod Tomaž ne bili znali, ako je hotel kdo po sto. Ko so na stare dni u petju že onemagovali, so imeli štiri deklice, svojega bratrana, ubogega školnika zapuščene sirote u hiši. Te sirotice so dali petja naučiti, in po večerji so u obednico došle, ter jim kako pesen zapele. Poslednjo zimo pred njihovo smertjo je poštena hiša u soseski gostijo služila, ter jih toliko lepo povabila, naj bi saj k njim za kratek čas došli. Akoravno težko, šli so u družbi svojih kaplanov; svatje jih prosijo, naj jim saj edno zapojó. Koren jo zapojejo, ali svate so mile solze polile, čuti, kako častiti pevec omaguje, ter se mu zima približuje, in bo skoraj omolknil na vselaj u tej revni solzni dolini. — Lepo serce je, ki se z veselimi veselí, in z žalostnimi žaluje po nauku sv. Paula.

Mati poštene dobre volje je kerščanska gostoljubnost. Sosede včasih na obed povabiti, pa tudi povabljen na goste priti, je poštenega moža hvalevredna čednost, kateri ima začem. Koren se nijso dali prositi in so u sosesko radi šli, naj si je bila obletnica duhovska ali deželska. So pa tudi radi povabili vsaj vsako leto enkrat svoje sosedu duhovske in deželske na kratek čas, da so

se razvedrili in oveselili gostje ž njimi, ter so dobro vedeli, da kder u soseski lepe zastopnosti nij, tam je življenje za pekel priprava, in če u kakem kraju poštene gostoljubnosti nij, tam je svet žalostna puščava. Popotnik je našel pri Korenu vselaj pogerjeno mizo, in čeravno potrate nobene, vendar postrežbo dobrega serca, prav po domače.

Kakor je gerdo duhovniku, ako svojo hišo zapira, in nobenemu dobre žlice ne da, še gerše je dohodke s pogostimi gostijami zapravljati, le imenitne in premožne gostiti, ubogih pa pozabiti, kojim duhovsko premoženje sliši. Koren so to dobro spoznali, in za toliko več ubogim zdajali; bili so oča ubogih sirot in zapuščenih bolnikov. So otrokom stariši pomerli, so jih Koren ne le pod streho, marveč tudi u svojo skerb kakor oča prevzeli. Prišel sem enkrat na večer Korena obiskat, in najdem u sobi, u koji sem prenočiti imel, posteljco za že odraščenega otroka, katero ukažejo Koren iz sobe prenesti. „Kdo pa spi u tej mali postelji tako blizu tebe?“ pobaram soseda Tomaža. „Dvoje otrók sem moral k sebi vzeti, fanta in deklico, katerima so stariši, moji kmetje, odmerli. Fantiča nobeden po noči ne budi; toraj sem mu dal blizu mene postljati, da ga po noči izbudim,“ mi je prijatelj odgovoril. In ko se drugo jutro prebudim, čujem u njegovi spalnici glasno otroke moliti. Odprem vrata in najdem skerbnega pastirja na molivniku, dvoje njegovih rejenčkov pa na tleh pri dolgem stolu klečati, in juterno molitev opravljati. Blagor kmetom, sem djal, ki takega zemljiškega gospoda imajo; nij jim odertnik, ampak več kakor oča. In vendar so jih nehvaležni kmetje gerdo toževali, jim dobrote s pravadami povračali, poterditi skušano resnico: Boljša ko je gosposka, malopridniši so bili njeni kmetje; kmetov prevzetija je podertija prave sreče.

Je bila u soseski bolena sirota brez potrebne po-

strežbe, nij imel star siromak svojih ljudij, ne svoje strehe na stare dni, našel je u Starem-tergu svoj miren prostor, se za srečno smert pripravljati. Ko so me Koren poslednjo jesen pred svojo smertjo obiskali, se jim je silo domu mudilo. „Kaj pa imaš toliko potrebnega?“ sem jih poprašal: „Ubogo siroto na smertni postelji; mi odgovorijo. Je seer previdena; pa vendar bi še rad živo našel, in ji na poslednjo uro pomagal.“ Blagor mu, kdor se potrebnega in uboščeka usmili, uči sv. Duh, ob dnevu težave ga bo tudi Gospod rešil. Koliko so Koren ubogim na tihoma dobrega storili, bolenikom zdravil in živeža priskerbeli, je Bogu znano; nijso se svojih del hvalili, najbolj veseli, če je Bog hvaljen in češčen bil, po besedah Davida kralja: „Ne nam, o Gospod, ne nam, ampak Tvojemu imenu bodi slava.“

Manj ko pravičen mož slave išče, raji se mu da, ter se dopolnijo njemu besede Kristusove: „Kdor se ponižuje, bo povišan“. Koren nijso hoteli u svojih mladih letih na visoko; pa ljudje so jih za toliko bolj spoštovali, in njihove lepe lastnosti in zasluge obrajtali. U jeseni l. 1841 so jih knezoškof lavantinski za dekana sloven-graške okolice postavili, in dekanijo iz Šmartna u Stariterg prenesli; po zimi l. 1847 so jim dali zlati križ častnega korarstva lavantinske stolne cirkve. — Čast in služba rada človeka premeni, pa ga malokdaj poboljša, ako poprej dober nij, sploh pregovor pravi; toda Koren so tudi visoko počasteni ostali ponižen in zvest delavec do konca, pokorni in udani svojemu škofu, svojim podložnim duhovnom bolj dober oča, kakor oster gospod, po mislih svetega Krizostoma, ki je djal: da bo rajši od velike dobrote, kakor od ostrosti Bogu odgovor dajal. Akoravno nagle narave in vroče kervi rojeni, so se Koren po vzgledu sv. Frančiška Zalezija toliko premagali, da nij bilo hude besede nikoli slišati iz njihovih ust. Pohlevnost je bila Korenu toliko ljuba čednost, da so mi

djali: „Kdor pohleven in poterpežljiv biti ne more, naj u duhovski stan ne stopi; pohlevnost je mašniku najpotrebnejša lastnost“. Sosed jih je zlo gerdega dejanja in hinavščine obdolžil, in meni je bilo pismo sovražnikovo sporočeno, naj bi Korena pobaral, ali je temu tako? Pohlevno Koren gerdo obrekovanje poslušajo, in na vse to lepo mirno odgovorijo: „Ako bi bil jaz u resnici tako hudoben, kakor me moj sosod dolži, gotovo bi verni do mene zaupanja ne imeli, kakor ga imajo. Verni duhovnike bolj poznajo, kakor mi sami sebe spoznamo; oni so naši sodniki. Naj moji prejpstavljeni spoznajo in razsodijo; bom se pokorno vsemu podvergel.“ Tako se posnemajo Kristusove zlate besede: „Učite se od mene, kako sem krotek in u sercu ponižen, ter bote našli mir svojim dušam“.

Duhovnik, še tako verli pastir, po malem u svoji duhovski službi oslabi, ako za izveličanje svoje neprenehoma ne skerbi, in je lahko zvonu podoben, ki ljudi u cirkev kliče, sam pa ne gre, je kakar žleb, ki polja napaja, sam pa suh ostaja. Toraj so ljubili Koren duhovske vaje, in dokler jih u domači škofiji bilo nij, so jih enekrati u Gradcu obiskali, pa tudi posamezno se u tih samostan podali, premislit svoj važni poklic, pregledat svoj duhovski stan, pomesti prah s svoje vesti, in pomladiti svetoželjnost u izveličanje svoje in svojih ovčic. Vedno mi je na pameti Korenova otroška zvestoba, vse postave in potrebne šege svetih vaj na tenko spolniti. Naj bi deležniki vaj leže premišljevali in dobrih mislij u praznih pogovorih ne raztresali, je ukazano vse tiste dni molčati. Koren so veliko starih znancev in sošolcev srečali, kojih nijso že veliko let videli, pa jih nijso pozdraviti smeli. Eden starih prijatelov jim gredé na ramo poterka, tiho rekoč: „Tomaž! jeli me ne poznaš?“ Koren se ozrejo, rekoč: „Pojutrejšnjem,“ in grejo tiho svojo pot. Mnogoteri modrijan bi se temu posmehoval;

pa večna resnica vsakemu priča: „Kdor je u malem zvest, njemu se veliko zaupa“. Pa tudi doma so Koren neprenehoma premišljevali svete reči, si omislili vsake pravično pohvaljene duhovske bukve, ter so vedeli, da sta premišljevanje in pa pobožna molitev dve nebeški perutnici duhovskega življenja, kateri mašnika povzdiguje, da se u posvetno ne zgubi, in se po besedah sv. Paula ne pogubi on, ki drugim izveličanje oznanuje.

Kakor potrebne so duhovskemu stanu svete vaje, tako izveličanske in koristne so tudi vernemu ljudstvu vaje svetega misijona. Sloven-graški dolini svet misijon napraviti, bilo je Korenove pastirske skerbi najvažniše delo. O mali Gospojnici leta 1853 so misijon u Staremtergu osem dni imeli; ter so slovesno sprejeli misijonske mašnike. Po šegi misijona so častiti Koren po prihodu na altar stopili, razpelo (sveti križ) voditelju podali, misijonarje pozdravili, in jim svoje ovčice priporočili, rekoč: „Nad dvajset let sem že vaš dušni pastir, preljubi moji Staroteržani, in sem se pri vas postaral; čutim, da me bo skoraj Pastir vseh pastirjev na sodbo poklical. Veliko sem vas ta leta učil in opominjal; pa se bojim, da še premalo. Svojo zamudo popraviti in se za srečno smert oskerbet, sem vam to lepo opravilo svetega misijona preskerbel. Priporočim vam teh svetih dnij izveličanja ne zamuditi. Angele božje, ki se več veselijo ednega grešnika, ki se prav spokori, kakor devet in devetdeset pravičnih, ki (po svojih mislih) pokore ne potrebujejo, razveselite; pa tudi meni tolaž naredite, da ste moje dobre ovčice, katere za ta sveti teden tem pobožnim misijonarjem izročim; ter zaupam, da vas bom potem za toliko bolj lahko z veseljem pasel.“

Opravilo tega misijona bilo je Korenu lepo večerno solnce, ki se je na njihova duhovska dela oziralo in njihovo serce oveselilo. Sami so vse stanove k božji mizi peljali in obhajali, ter jih lepo z Bogom spravili. Mi-

sijonski križ, ki so ga h koncu te svete pobožnosti u spomin postavili, je najlepši venec tega dobrega pastirja na tem svetu. Po vsej pravici so misijonski pridigar djali častitemu Korenu za slovó: „Hvala Bogu! Tomaževo polje je dobro obdelano. Njegova njiva je preorana, z žlahnim zernjem obsejana; božje milosti pohlevni dež jo je porosil, ljubo solnce božje milosti jo je ogrelo. Ako Bog da, bo lepa žetev. — Kaj pa je to Tomaževo polje? — Ti sloven-graška dolina, ki si učakala svetega misi-jona; to božje polje si ti, katero smo te svete dni u pridigah in kerščanskem nauku preoralí, obsejali z nebeškim semenom božje besede, porosili s pobožnimi molitvami in za vse dobro ogreli z delitvo sv. zakramentov. Srečna njiva si staroterška župnija ti, drag duhovski božji vert, častitemu vertnarju Tomažu izročena. Samo enega je še potreba: stanovitnosti u dobrem. Kdor do konca zvest ostane, bo izveličan.“

„Kaj hočem tebi za slovó zapustiti? preljubi Tomaž! Tvojo drago čedo ti zopet izročim za vse dobro omlajeno. Veliko lepega si preskerbel ta svoja leta pri tej stari sloveči župniji za božjo čast in u izveličanje svojih ovác, najlepša igla vseh pobožnih vaj je ta sveti misijon. Pasi tudi u prihodnje še svoje ovčice, dokler pride Pastir vseh pastirjev, in tebi za toliko truda nezvenljivo krono večne slave podá. — Veliko skerbi in nepokoja smo tebi te dni naredili; pa nič ne maraj; boš pa za toliko slajše in bolj lahko enkrat u grobu počival.“

Poslednje važno delo Korenovo je bilo potrebno okroženje duhovnij sloven-graške doline. Od starih časov so se župnije tako nerodno križale, da so morali staroteržki skoz dve sosedni župniji na spoved hoditi, pa tudi župljani ravno tako po štiri ure daleč mimo stranskih pokopališč svoje merliče u Stariterg nositi. Ta nerodnost je duhovnom delala veliko nepotrebnega truda, in je bila tudi vernim velika zamuda, ki je službo božjo zlo opo-

verala. Veliko let so se poganjali, te župnije čedno okrožiti, pa okrožbe niso dohnali. Tudi dobremu Korenu je težko hodilo velik kos svoje župnije zgubiti, in na svoje stare dni več okolice in podružnic zmeniti. Kakor hitro so pa spoznali, da ta okrožba duhovnij hoče dušam k pridu biti, in da je terdna volja viši pastirja, naj se ta stara nerodnost brez vsega odloga poravna, so napovedali častiti dekan procesijo 1. maja k sv. Filipu, u sredo tistih okolice, katere so imeli nadžupniji sv. Martina prepustiti, in so vzeli od njih slovó, rekoč: „Dvajset let vas že učim pokorščine vašim duhovskim in deželskim gosposkam: zdaj pokažite, da ste me zastopili, in pokorni biti se naučili. Škofova volja je, da vas vašemu bližnjemu pastirju prepustim, da bote bliže k svojim lastnim pastirjem imeli. Ne daj Bog, da bi se kdo temu ustavljal, kar so viši pastir k vašemu pridu modro sklenili, kakor se žalostno od drugih krajev čuje. Bog hoče od vas pokorščino poprej, ko vaših darov.“ Te besede od vseh ljubljeneega Korena so bile dovolj vse potolažiti in poravnati, kar je veliko sto let narobe (naopak) bilo.

Poslednje leto so jeli Koren hudo pešati; starost je njihovo krepko telo posilila, in mnogotere težave so jih napadale. Branili so se možko, pa tudi opravljali že težko svoje mnogoverstne dolžnosti. Želodec jim je oslabil, in kakor so se dnevi leta 1854 krajšali, se je vidno krajšalo tudi Korenu življenje. „Nijsem mislil, da bom tolike starosti učakal; ne branim se umreti, so djali, naj se zgodi sveta volja božja.“ Na Tomaževo so jim za godovno sobe čedno domače ženske posnažile, in vse pripravile, sosedom spodobno postreči, ki so jim došli srečo voščiti. „Prav je tako, so djali; saj je zadnjokrat na tem svetu.“ Veselo in prav dobre volje so svoj god obhajali, in vsa duhovska opravila ves postni čas opravljali, čeravno težavno, kajti so jim noge otekale. Tiho nedeljo, na praznik Device Marije oznanenja, bilo je u

lavantinski škofiji ukazano slovesno oznanilo nauka svete katoliške vere, da je Marija brez vsega madeža izvirnega greha spočeta. To lepo opravilo so hoteli Koren, posebni častitelj Marijin, še sami obhajati, in sicer u lepi cirkvi Mariji posvečeni, u Trobljah, neki podružnici, dobre pol ure hoda od Starega-terga. Gospod kaplan so jih lepo prosili, naj doma ostanejo, da bi se jim bolezen ne shujšala; ali serčni služabnik božji so na to djali: „Svetega Janeza evangelista so na stare dni u cirkev nosili, ker nij mogel hoditi; zakaj bi se pa jaz po ravnem u cirkev ne peljal iz ljubezni do Marije.“ Peljali so se, in opravili poslednjo slovesno službo božjo, odpeli sv. mašo Bogu in Mariji u čast, in sklenili svoje delo u vinogradu Gospodovem. Na cvetni petek so še u cirkvi — na evetno soboto pa u svoji kapelici doma zadnjokrat maševali; na cvetno nedeljo so jim prijatelj sveto mašo služili in jih u kapelici obhajali, ker so bili preslabi sami maševati; pa vendar so še upali svete velike noči učakati. „Bojim se, ne smerti toliko, kakor smernih težav, da bodo hude in dolge;“ so prijatelju sosedu djali. „Zaupaj, da ti jih je Bog prikrajšal, in da jih boš lahko prestal. Njim, ki Boga ljubijo, vse u dobro izide. Blagor mertvim, ki u Gospodu umerjejo.“

Perva dva dni velikega tedna so poravnali svoje posvetne reči, in še sami iz postelje ustali. Persna vodenica se jih je huje lotila, in moč zapuščala; bolečine so jih težile, in milo so jeli zdihovati. Duhovni prijatelj jih potolažijo, rekoč: „Pomagaj nam o Bog, ti naš pomočnik, zavoljo časti svojega imena. Gospod, hiti mi pomagat!“ Na to so bolenik odgovorili: „Božja volja naj se zgodi! Božjej vsegamogočnej volji se imamo udati!“ Te so bile Korenove poslednje razumljive besede. Pogosto so se pokrižali in na tihoma molili; ljudje pa zvonaj pred vrati klečali u molitvi za svojega dobrega pastirja. Na veliko sredo po noči jim je ob desetih marn vzelo;

tiho so še prosili za sveto poslednje olje, ker niso mogli velikega četertka dočakati, kakor so želeli. Vsa družina je u stranski sobi molila, in gospoda kaplana jih u sveto olje deneta. Kakor hitro duhovnika sveto opravilo dokončata, začno častiti bolenik pojemati. Za mertvaško svečo še prav čversto primejo, trikrat globoko zdihnejo, in po njih je bilo. Mirno so u Gospodu zaspali, kakor so mirno in pohlevno živeli. Tudi na mertvaškem odru se nij premenilo Korenovo pohlevno obličje: „Zdi se nam, kakor bi molili,“ so ljudje djali.

Koren so si že več let pred smertjo čedno pokopališče napravili, kraj svojega pokoja pogosto obiskovali, in se pripravljali na srečno smert. Kraj svojega pokopališča malo, ali pa celó nič obrajtati, nij po kerščansko; od nekđaj so verni za pošten pokop si skerbeli. Prebogát pogreb in pa šumečo sedmino obhajati, je malikovavska baharija; zato so Koren u svoji oporoki sporočili, da želijo priprosto pokopani biti. Njih pobožne želje so se jim tudi čedno spolnile! na tihi petek popoldne jih je 19 mašnikov k pokoju spremilo, zvonovi so molčali, da se je mili jok ubogih in zapuščenih udov za njimi toliko bolj slišal. Kristus je svojega zvestega učenca počastil, in ga dal ravno tisto večerko pokopati, katero je bil on pokopan. Daj mu, o Gospod, tudi veselo veliko noč s Tebo obhajati!

Koren svoje potrebne žlahte niso pozabili; obilno so jim pomagali, dokler so živeli, kakor njihova oporoka svedoči; pa še bolj so skerbeli za svojo ljubo čredo, za jim zaročeno župnijo, ter so verh svoje skerbi in truda po svoji smerti nad pet jezer goldinarjev u srebru dolgá cirkvam in župljanom pustili, za župnijsko stanovanje pa nad sedem tisoč goldinarjev srebra potrošili. Ostalo svoje premoženje so izročili svojemu škofu, naj ubogim učencem pomagajo, in si leže dobro duhovščino izpodredé, da kakor so njim le dobrotniki u duhovski stan pomogli,

tako še tudi po smerti želijo ubogim u duhovski stan pomagati. — Pač lepa misel zvestega namestnika božjega: nijsem lastnik, ampak le hišnik Gospodov. Kar cirkev meni da, imam cirkvi in ubogim poverniti, ne žlahte bogatiti — ne ponidoma zapravljati darov vernih — blaga nbogih. Duhovščina je žlahna, najstarejša rodbina; in kakor rod rodu skerbi, da mu dedščino zboljša, in gradove zlepša, ima tudi pošten duhovnik za svoje nastopnike skerbeti, in župnijo u boljem stanu zapustiti, kakor jo je prejel, ima pomagati, kolikor pomore, da se verli dušni pastirji izšolajo, kojim lahko na smertni postelji svoje ljube ovčice zapusti. Blagor škofiji, ki dovolj takih duhovnikov ima! Blagor namestniku božjemu, ki tako misli in ravna; slišal bo lahko vesele besede: „Dobro tebi, modri in zvesti hlapec! ker si bil u malem zvest, hočem te črez veliko postaviti. Pojdi u veselje svojega Gospoda!“

Rajnemu obče poštovanemu Korenu skazati poslednjo čast, in vzeti po slovesnih mertvaških opravilih od ljubeznivega prijatela slovó, se je sošlo na velikonočno sredo od Drave in Save dva in trideset duhovnikov u Starem-tergu, ki so častitemu dekanu poslednji „z Bogom“ na grobu zapeli. Naslednjo nagrobnico so eden njihovih prijatelov povedali, rekoč:

„Blagor mertvim, ki u Gospodu umerjejo; — naj počivajo od svojih del; njihova dela gredó za njimi.“ Skriv. raz. 14, 13.

I. Tukaj počivaš zdaj, Tomaž, od svojega truda u 69. letu svoje starosti, potem ko si se 43 let u vinogradu Gospodovem toliko trudil. Ravno o polnoči velike srede si dolino solz zapustil, in se u boljšo deželo preselil, u domovino večnega miru. „Blagor mertvim“ itd.

Tukaj zdaj uživaš plačilo za vse svoje tolike skerbi in lepa dela, ki si rojen na celjskem bregu se u revščini izšolal, ubogega tesarja sin, služil 8 let kot kaplan pri

nadžupniji sv. Martina, 12 let kot župnik pri sv. Tilu, u Starem-tergu pa 22 let kot župnik in dekan. „Blagor mertvim,“ itd.

Tukaj lahko u Gospodu počivaš, preljubi Tomaž! saj si u Gospodu živel ves čas svojega življenja, in si tudi u Gospodu umerl. Tvoji tovariši mladih dnij so te poštovali kot častitljivega očeta, tvoji duhovski sošolci so te imeli za učenosti in pobožnosti belo luč — ovčice tvoje zvestega delitelja božjih skrivnostij. Vse tvoje življenje bilo je modro pripravlanje na srečno smert. Sladko in lahko, nadjam se, da počivaš, preljubi moj Tomaž; tvoj delavnik končá, in večni praznik se tebi začne. „Blagor mertvim,“ itd.

II. Tvoja dobra dela gredó za teboj; zakaj bil si povsodi moder in skerben gospodar. Kakošno pušo si našel u Starem-tergu! Stanovanje za ljudi in za živino raztergano, strehe razdrapane, cirkve zapuščene! — Postavil si večidel ob svojem nove hleve, popravil duhovnikom stanice, dve župnijski cirkvi in pet podružnic si od zvonaj in znotraj ozaljšal, čedna in draga oblačila si cirkvam omislil. Srebern kelih, glasne orglje in ubrani lepi zvonovi so dela tvoje skerbi; tudi ure na zvoniku pozabil nijsi, naj bi oznanovala vernim življenja dragi in hitri čas. Davida kralja svete besede bile so tvoje: „Gospod! ljubim lepoto tvoje hiše, in kraj, u kojem tvoje veličastvo prebiva“. Zaupam, da je tudi Bog tebi za vse to u nebesih lep prostor pripravil.

III. Kakor dober gospodar — bil si še boljši dušni pastir. Vsako nedeljo in zapovedan praznik kratko pa dobro besedo božjo oznanovati, je bilo tvoje veselje, spovedavati in grešnike z Bogom spravljati, bile so tvoje preserčne želje; nij bilo potreba cirkveniku tebe u spovednico klicati; ti si čakal spokornikov, ne oni tebe. Bolenike obiskovati in na spoved hoditi tebe nij grozilo, če si ravno imel po dva pomočnika, naj si je bilo po

noči ali po dnevu. Kar si pa dobrega nauka zasejal, si tudi modro polival skoz razne pobožnosti in svete bratovščine, katere si u Starem-tergu utemeljil. Venec pastirskega truda bil je svet misijon, katerega smo l. 1853 u Starem-tergu obhajali. Kdor svoje ovčice tako skerbno na dobre pašnike vodi, in jih tako modro k zdravim studencem milosti božje goni, lahko s svojim mojstrom reče: „Jaz sem dober pastir. Moje ovčice moj glas poznajo, in hodijo za menoj.“

IV. Kakor skerbni gospodar in dober pastir si bil tudi oča svojim duhovskim otrokom. Koliko zapuščenih otrok in ubogih sirot je našlo pri tebi streho in živež za truplo, pa tudi za dušo nauk in primerno rejo. Nij te grozilo svoje rejence po noči buditi, jih učiti juterne in večerne molitve. Bolenike si pod streho jemal in jim stregel do smerti. Koliko si skrivaj ubogaim razdal, je le Bogu znano. Potreben k tvojej hiši nij prišel, ki bi ne bil obdarovan, ali vsaj potolažen od tebe šel. Tudi u svojem poslednjem sporočilu nijsi ubogih šolcev pozabil; jim u duhovski stan pomagat, si jim sporočil svoje ostalo premoženje, spomenivši se, da so tudi tebi le dobrotniki u duhovski stan pomogli. Gotovo hoče tebi on stotero poverniti, ki je djal: „Kar ste enemu mojih najmanjših storili, ste meni storili.“ — „Kar človek tukaj seje, bo tamkaj žel; in kdor obilno seje, bo tudi obilno žel.“

V. U resnici veliko si dobrega storil; velika je toraj tudi naša zguba o tvoji smerti; ali tudi ta velika zguba nij brez dobička.

Zgubili so škof odkritoserčnega svetovalca in zvestega pomagača u težavni višipastirski službi, ki nij škofu nikoli oporekal, se nij svoje terme deržal, temveč je na tenko dopolnil, kar je spoznal, da je dobro in prav; bil je svojega škofa oko, usta in pero. —

Zgubili so dušni pastirji dobrega soseda in priserčnega prijatelja, ki je bil vsakokrat k redu pomagat. Naj je bil vesel shod, ali žalosten pogreb, nij prijatelja Korena manjkalo. In kako sladko je u mnogo-grenki pastirski službi dobrega prijatelja in soseda imeti, njemu potožiti težave, pa tudi veselje povedati, katero se nam toliko razno pripeti! Došli smo k rajnemu Tomažu, kadar radi, prijazno in prav po domače nas je sprejel; našli smo priljudno serce in pa mizo za nas pokrito. Bil je ranjki Koren goreča sveča, katera prijazno sveti in greje; in ta prijazna luč je med nami ugasnila!

Izgubila je čreda najboljšega pastirja, ki je neprenehoma za svoje drage ovčice delal, molil in skerbel, živel in umerl. Rad je žaloval z žalostnimi, pa tudi radoval se z veselimi, po besedah svetega Paula: „Kdo oslabi, da bi jaz ne oslabil? Kdo se pohujša, da bi mene ne peklo? — Vse sem bil vsem, naj bi vse Kristusu pridobil.“ — Zgubila je župnija za vse skerbne hišnika, kateri je Stariterg omladil. Po pravici staroterška župnija po besedah Jeremijevih žaluje, rekoč: „Sirote smo ostali brez očeta, in naša mati je zapuščena udova“.

VI. Pa ne sama zguba, tudi dobiček je našega rajnega Korena smert za nas. Gostokrat sem premišljeval, zakaj dobri Bog najbolje ljudi najpoprej iz tega sveta zakliče, u dobi, kadar se nam vidi, kakor bi jih največ potrebovali. Star pregovor pravi: „Kar dobri ljudje radi imajo, tudi Bog rad ima;“ pa tudi kar Bog z eno roko vzame, z dvema rokama ljudem dá; in ako le hočemo prav spoznati, in se podati u sveto voljo božjo, se prav lahko prepričamo, da kar Bog stori, vse prav naredi. „Resnično resnično vam povem, veli Kristus, ako pšenično zerno ne pade u zemljo, in ne umerje, ostane samo; ako pa umerje, stori veliko sadu.“ Tudi Kristus je umerl u 33. letu svoje starosti, kadar je bil svojim učencem po njihovih mislih najbolj potreben, pa jim je vendar rekel:

„Za vas je dobro, da vas zapustim“. In u resnici! Kristusova tolika zgodnja smert bila je za njegovo božje kraljestvo na svetu najlepša zmaga. Tako so tudi svetniki s svojo smertjo premagali svoje sovražnike; njih častita smert je bila vernim največi dobiček. Gotovo hoče dobri Bog tudi nam prehitro smert rajnega u dobro oberniti. Po smerti še le prav spoznamo rajnega Korena veliko ceno. Dokler si živel, se nijsem za te razjokal; še le zdaj, ko meni več naproti ne prideš, me za teboj solze polivajo. Tvoji duhovski tovariši te še le zdaj pogrešajo, ker te med seboj več nijmajo, ter spoznajo, koliko dober prijatelj si jim bil. Tvoje ovčice, le pregostokrat terdovratne, so tvoje lepe nauke in svaritve premalo obrajtale, opomine dobrega spovednika prerade pozabile, sedaj ko pastirja dobrega med njimi nij, se bodo, zaupam, na grobu rajnega nauki ozeleneli. Tako pšenično zerno u zemlji obilno sadu obrodi.

Rajnega čednosti in dobra dela bodo se po njegovi smerti še lepše razcvetela u posnemo mladih ljudij. Kako lepo se sveti rajnega ponižnost! Bil je poklican u visoke, častite službe, pa je rajši u nizki službi zvest ostal, da je leže umerl in na božji sodbi obstal; ker je dobro vedel, da, če rastejo darovi, se množi tudi za dare odgovor. Kako ljubeznjiva je bila rajnega Korena pohlevnost! nij bilo slišati iz njegovih ust hude besede; rajši je poprosil, kakor se komu grozil. Najlepše ne nam sveti njegova pobožnost; molitev je bila njemu vsakdanja hrana. Kako lepa je bila u njegovi boleznin in na smertni postelji njegova poterpežljivost! Ona mu je zaslužila lahko, mirno smert. Vse življenje rajnega našega Korena so nam čedne, zgovorne bukve pravičnega življenja. Tako živi in umerje pravični, in u miru ostane njegov spomin.

Največi duhovski dobiček nam bo, zaupam, rajnega priprošnja pri Bogu. Kakor je Mojzes na gori molil,

dokler se je Jozua u dolu vojskoval, tako se mi še na tem svetu bojujemo, in nadjam se, naš rajni prijatelj Tomaž na gori nebeškega Siona moli za nas. „Pravičnega molitev pa veliko velja.“ Sveta kat. cirkev dvojno versto svojih bojevalcev ima: prva je vernih kristijanov na tem — druga izvoljenih na unem svetu; in Bog prestavlja po svoji neskončni modrosti pravične iz verste vojskovalcev, u veličastne verste izvoljenih priprošnikov. Oh, usmiljeni Bog mu daj, naj bi prosil kakor Jeremija za božje ljudstvo, tudi naš rajni Tomaž za svojo škofijo, dekanijo in zapuščeno staroterško župnijo, naj nam prijazno roko podaje, priti srečno za njim!

VII. Kaj pa če še rajni potrebuje kake pomoči od nas? — Bog je tudi nad angeli krivico našel; in dasiravno je bilo življenje rajnega čistemu studencu podobno, se tudi studenec lahko skali. „Zato je dobra misel za mertve moliti, uči sv. Duh; moliti za rajnega je naša dolžnost. — Dve reči človeku o smerti ostanete, če si jih le u življenju oskerbi; ljubezen in pa molitev; teh mu smert vzeti ne more, oni ga spremljate u večnost. Kerščanska ljubezen je rajnim drago mazilo, verna molitev pa hladilo. Kakor je Nikodem kupil mere in aloje za častiti pogreb Jezusov, tako tudi mi prinesemo na grobu rajnega Tomaža našega Bogu u dar svojo ljubezen in pa molitev. Našo ljubezen je rajni naš dobri prijatelj imel, to pričajo naše solze, ki na njegovem pokopu tako obilno tekó; našo molitev je zaslužil, to nam pravijo njegova dela. „Blagor mertvim, ki u Gospodu umerjejo; zdaj počivajo od svojega truda, in njihova dela gredó za njimi.“

Slovó. Dosti je mojih besedij, dovolj našega žalovanja za rajnim. Govori še ti, preljubi naš rajni Tomaž, nam poslednji „z Bogom“; povej nam lepo besedo za slovó. „Z Bogom, moji častiti duhovski bratje, ki ste mi vsikdar dobri bili: tako nam rajni u duhu govori. Hvala vam za vso vašo ljubezen; le samo eno

prosim, mi še storite: na altarju se spomnite na me. — Zdravi in veseli ostanite vi moji znanci in prijатели, posebno ve, moje drage ovčice! Ne pozabite mojih naukov, ohranite lepo svete bratovščine, ter si delajte prijatelov z dobrimi deli u nebesih; da kadar tudi vi na tem svetu onemorete, vas sprejmejo u večno prebivališče. Pokorščine sem vas vselaj učil, pokorščino vam poslednjič priporočim, da bote lahko enkrat u grobu počivali. To naj bode moje slovó!“

Počivaj sladko in mirno, preljubi Tomaž, u hladnem krilu matere černe zemlje; uživaj pa tudi tvoja blaga duša obilno plačilo u svetem rajju. Mnogokrat smo so s teboj veselili; oh, da bi se tudi tamkaj veselo videli, kder smerti in ločitve več ne bo. Kadar nas enkrat zakliče iz naših grobov trombe vsegamogočni glas — Tomaž! prijazno sprejmi nas! Amen.

17. Andrej Reja,

pohlevnega dušnega pastirja prelep vzgled.

(Drobt. 1857.)

Ko se je sv. Anton puščavnik u svojih mladih letih na pot popolnosti podal, je skerbno svoje sosede, svete može obiskaval, in se je od njih sveto živeti učil posnemaje enega krotkost in pohlevnost, družega stanovitnost u molitvi, tretjega delavnost, i. t. d. ter nij vseh čednostij pri nobenem popolnoma našel, pa vseh lepe vzglede posnemaje izrastel je toliko svet mož. Tudi nam se spodobi čedne vzglede posnemati, katere so nam rajni zapustili; med njimi pogledjmo kerščansko krotkost kako je ljubezniva in blaga.

„Kdor nij pohleven in ponižnega serca, bilo bi bolje, da bi mašnik ne bil“: so djali rajni Tomaž Koren. Ta beseda je resnična, in pohlevnost duhovnikom toliko potrebna, da brez krotkosti u duhovskem stanu tudi serčnost kaj ne velja, temveč le izda, če se gorečnost čedno s pohlevnostjo družijo. Rajni slavni duhovski pastir Andrej Reja nam dajejo pastirske pohlevnosti toliko lep vzgled, da se spodobi nam ga na svečnik postaviti.

Rojeni 22. oktobra leta 1752 u Kormožu, lepem tergu unkraj Soče, na meji Italijanov in Slovencev tri ure pod laškoj Goricoj, žlahnih starišev sin, so se u Ljubljani in u Gorici izšolali, u Vidmu 23. septembra 1775 u mašnika posvečeni so prišli o svetem Jurju leta 1776 na Štajarsko u vinograd Gospodov. Služili so kot kaplan u Zibiki, pri sv. Štefanu, u Šmarju in pri Novi-

cirkvi, so bili župnik u Zibiki, dekan u Šmarju pod Celjem, župnik pri sv. Petru pod sv. gorami, so umerli 26. septembra 1830, in blizu Sotle na Horvaškej meji u Gospodu počivajo. Kratek životopis, ako ga po verhu beremo, pa nauka poln, naj u bukve življenja pogledamo. Videli bomo, da

1. Kdor Boga prijatela imá, je povsodej domá.

Redek je, ki bi ravno na tistem mestu svoj grob našel, kder je njegova zibel stala. Mladeneč mora u ptuje kraje, mladenčica zapustiti hišo svojih starišev in iti med ptuje ljudi, naj se jima še toliko toži po domačem kraju, naj si ravno težko pogrešata ljube matere in skerbnege očeta, berznih verstnikov in verstnic; prej ali slej si vsak poskusi, da je le popotnik na zemlji, in mora po svetu, če hoče živeti, kamor ga Oča nebeški pokliče. Blagor mu, kdor ima prijatela Boga; povsodej najde vesele kraje in dobre ljudi, in je lahko povsodej doma. Naj si ravno očeta in matere njima; Oča nebeški zanj skerbi; čeravno ne gredó bratje in sestre ž njim, angel Gospodov ga spremlja u ptuje, neznane kraje; in koder ljubo solnce teče, se kruh peče za pridne, poštene ljudi. To važno resnico so si skusili Andrej Reja, mašnik mlad, zapustivši lepe rojstne kraje laških dežel, ter se podavši u duhovsko službo blizu Horvaškega več dnij hoda od svojega doma.

Bili so u starih časih vsi slovenski kraji po desni strani Drave od Tirolskih snežnikov do Horvaških goric u duhovski oblasti nadškofov starega mesta Ogleja, katero je bilo veliko in imenitno Oglejsko očastvo, kojega začetnik je, kakor pravijo, sv. Marko bil. Na pol laških tominskih in goriških rojakov je veliko po kranjski in štajarski zemlji služilo, kajti je Goričanov in Lahov mnogo, Štajarcev pa malo malo mašnikov bilo. Cesar

Miroslav IV. je s pomočjo papeža Pija II. ljubljansko škofijo leta 1461 utemelil, ljubljanskemu škofu Gornjigrad, poprej černih menihov Benediktinov samostan, u prevžitek odkazal, in novemu škofu gornjegraško, staroterško, škalsko, braslovško, in pa nekajno pilštajnsko ali sedanjo kozjansko dekanijo na Štajarskem; na Koroškem pa duhovnije Bliberg, sv. Mihaela, Černo, Vogerče in sv. Daniela; poleg Beljaka sv. Ruperta, Lipo, Verbo, sv. Marjeto, in sv. Miklavža u predmestju Beljaka; na Kranjskem pa Ljubljano, Verhniko, sv. Martina poleg Kranja, Nakli, Mošnje, Polhov gradec, Ig, Šviben, Podbrezje, Gorje, Kropo, Grad, sv. Križ pri Teržiču, Radoljico, Bohinjo, Kranjsko goro, Jesenice, Doje, Sasp, sv. Martina pod Šmarnoj goroj, Dob, sv. Vida nad Ljubljanoj, Vodice, Soro, Smlednik, sv. Jerneja na spodnjem Kranjskem, Krašno in Predvor u pastirstvo izročil; vse druge župnije po Kranjskem in Štajarskem so pod Oglejem, pozneje pa goriškim nadškofom ostale. Ljubljanski škofje so večidel u Gornjem-gradu prebivali, in veliko jih tudi tam počiva. Bili so sploh blagodušni, skerbni viši pastirji, ki so se serčno zoper krivoverstvo Luterjevo vojskovali, in ovarovali njim izročene kraje krivega kvasa verskih zmotnjav. Slabeje oskerbljene so bile duhovnije po Kranjskem in Štajarskem, katere so Oglejskim nadškofom u skerbi bile, ki so daleč pod Benečanom u Vidmu ali pa Čividatu prebivali, in redkokdaj svojo čedo po Avstrijanskej obiskali. U šestnajstem stoletju so hoteli u Gorici, u Celju in u Beljaku nove sedeže škofom postaviti, pa se nij dalo. Rajna cesarica Marija Terezija in pa slavni papež Benedikt XIV. sta Oglejsko očastvo leta 1751 ukončala, in dve nadškofiji: u Vidmu in u laški Gorici naredila. Goriško nadškofijstvo je dobivalo vse župnije po Goriškem, Kranjskem in Štajarskem, ki so Ljubljansko škofijo od vseh krajev obsegale. Dva blagoserčna goriška nadškofa Karol Mihael in Jožef sta

si veliko prizadela dušni stan, po bližnjih in daljnih krajih svoje toliko raztresene nadškofije zboljšati, in sta še u hvalnem spominu. Pod njima so se tudi Andrej Reja izšolali in duhovski stan nastopili; toda niso vedeli, kamo bi se u vinograd Gospodov podali, zakaj svoje dni nij škofijstvo kaplanov postavljalo, ampak jih le poterjevalo jim, ki so jih u službo najeli.

Kakor je evangeljski gospodar zjutraj zgodaj ustal delavcev u svoj vinograd najemat, tako so se podajali svoje dni župniki, ali pa komisarji (tako so se dekani imenovali) iz štajarske zemlje u Gorico duhovnih pomočnikov iskat, kadar jim je kaplanov pomanjkovalo. Pripeljali so jih po tri, po pet in po več u naše kraje, in so jih po bližnjih duhovnijah razpostavili, ki so na golih mašah živeli, dokler niso u službi na versto prišli. Tako so tudi Andrej Reja na Štajarsko došli, in so kakor naveržnik u Zibiki na službo čakali. Težko jim je hodilo lepo kormonsko ravnino si premeniti u zibsko (tako rado) blatno dolino; ali močnodušen duhovnik ne gleda na kraj, ampak na delo, in je povsodi doma, kajti ima prijatela Boga. „Izročí Gospodu svoje pote, veli sveto pismo; on za te skerbi.“

II. Dober človek se hitro prikupi, in pa prav dober kup.

Dva naveržnika sta tisto dobo u Zibiki službe čakala, naš Andrej in pa njihov tovariš Jožef. Gospod župnik so jima živež in streho dali, maševat sta pa k materi božji na Tinsko hodila, k romarski cirkvi u zibškej podružnici, ter sta se teh malih prihodkov živela, po besedah sv. Paula, ki veli: „Ako imamo živež in obleko, bodimo s tem zadovoljni; zakaj kateri hočejo obogateti, padejo u skušnjava in u zadergo hudičevo.“

Nij na svetu hujše nesreče, kakor je razvada mladih

ljudij. Srečen nij kdor veliko ima, ampak kdor le malega potrebuje. Lehko se je u mladosti privaditi mehkega oblačila, obilne mize in pernate postelje; pa na stare dni bo gorjé, če vsega tega ne bo! Hočeš živeti zdrav in vesel in učkati srečnih starih dnij, u mladosti se vadi ostrosti, bos hoditi, namestu kave mleko, namestu vina vodo piti, po tem te bo na stare dni vino krepčalo, in kava ti bo zdravilo, kadar jameš pešati. Se mlad prepogosto voziš, boš star pešec hodil, da bi le mogel. Razvajen otrok je najhujši neték, pičlega vajeno serce pa največe bogastvo. Blagor mu, kdor nij razvajen! Razvada je najgerša brada.

Župnik zibški so imeli staro kuharico, katera je rada tobak srebala (šnopala), kar je mnogih babél slaba stran; ali Marjana, tako ji je bilo ime, je bila pohlevna, skerbna in dobra duša, kakoršne bi naj vse kuharice bile; le tobaka naj bi ne pile, ne šnopale. Ker je pa privada železna suknja, ki se sleči ne da, imamo voljno poterpeti, kar se ne da premeniti, in si slabosti drugih ljudij modro u svoj dobiček obrniti, kar je pošteno in prav, kakor so Andrej Reja storili, ter so se starej Marjani s tobakom prikupili. Gredé s Tinske gore so prinesli babeli pogosto kak lot šnopavca za dobro jutro in s tem nosnim darom so mladi gospod kuharici toliko ustregli, da se je pri vsaki priložnosti za njih ponesla, in jim celo službo dobila. . . . Marjana, so djali župnik, naš gospod so svojo župnijo dobili, in bodo u enih dneh našo kaplanijo zapustili; kaj misliš, katerega naših mladih naveržnikov hočemo kot kaplana obderžati, gospod Andreja ali Jožefa? Kaj se tebi zdi?“ Hitro Marjana tobakirco iz žepa potegne, prav globoko u njo seže, in se našnopa, rekoč: „Gospod! Andrej so majhen, pa dober človeče, Jože pa dolg in suh, težko bi jih redili; le gospoda Andreja ohranimo.“ Po nasvetu kuharice se je zgodilo; gospod Andrej so ostali u Zibiki

kaplan, gospod Jožef pa so se morali u hribe na Slav-nico podati.

Sploh pregovor pravi, da kder žena klobuk nosi, mož slabo kosi, ker ji preveč svoje volje pusti, ako je ravno tudi u časih dobro, da žena moža u strahu ima. Nikdar pa dobro nij, in nikder ne sme biti, da bi se kuharice utikale u duhovske reči, kajti že sv. Paul veli: „Ženske naj u cirkvi molčijo!“ Ako je kuharica tiha, postrežljiva, dobrega serca in rada da, ji pa tudi radi prinesó, in pa ne bo lahko pri farovžu česar pomanjkovalo. Vse po župniji jo pozna, pa tudi spoštuje. Ženam je prva prijateljica, možem modra svetovalka, kadar imajo pri duhovskih gospodih kaj opraviti. Ena beseda poštene kuharice dekletom bolj velja, kakor lastne matere cela pridiga; celo mladenči se ji odkrijejo in jo u časti imajo. Nij bolnika, da bi mu po moči ne postregla in zanj ne poskerbela; in prijazna kuharica prva dete pozdravi, katerega k svetemu kerstu prinesó, pa tudi rajne rada k pogrebu sprejme, ako le utegne. Pač srečna srenja, katera u farovžu tako kuharico ima, kakor je tudi Marijana bila, da si je ravno šnopala; saj nij človeka brez sence. Lepša je vendar za kuharico škatljica, kakor pa vinska kupica, bolji serkljej duhana, ko žganja. Pa kaj, da vsaka kuharica nij modra, in se tudi najdejo jezične, lepoticne, lažnjive, opravljive in hudobne, da se rad vsakdo župniškega hrama izogne, dokler se more. Taka bi ne smela u nobeni duhovski hiši biti. Hudobne, razuzdane kuharice se zlodej posluži, da celo duhovnijo razkači, pohujša in potepta, kar duhovniki dobrega usejejo. Razpuščena kuharica sama u nebesa noče, in tudi drugim ne da; kar je strah in groza!

III. Kdor ljubi ljudstvo, ljubi tudi ljudstva besedo.

Kakor je u sedanjih časih preveč knjig, novin in časopisov po svetu, tako jih je svoje dni premalo, po-

sebno slovenskih bukev prepričelo bilo. Se je hotel kdo Slovencev česa potrebnega, ali koristnega, naj si bo za cirkev ali za dom, za občestvo ali gospodarstvo po bukvah naučiti, se je moral poprej nemške ali pa latinske besede dobro lotiti, kajti so bile knjige med nami tudi od naših rojakov le po latinski ali pa po nemški pisane in u natis na svetlo dane. Redek je bil, ki bi bil pred štiridesetimi leti slovenski čital, čuda redki, ki je slovenski pisal. Med temi posebno časti in hvale vrednimi možmi so tudi naš Andrej Reja, kateri, čeravno na pol Lah, ki jim je latinska, laška in nemška beseda bolj gladko tekla od slovenske, so vendar u dejanju pokazali, da slovensko ljudstvo ljubijo in za omiko slovenskega ljudstva skerbé, naj se ljudstvo u svojem maternem jeziku uči in omika, za večno življenje podučeva, pa tudi za časno olika, kar je prav.

Sloveli so svoje dni blagorodni gošpod vitez Jožef Jakomini, dekan pri Novicirkvi, ki so se u Rimu kakor doktor svetega pisma izšolali. Imeniten pridigar in učenik so obsežen keršč. kat. nauk po latinski spisali, učenikom duhovskim u pomoč, razlagati prav obsežno kerščanske nauke. Ali katekizem po latinsko še tako izverstno in čedno spisan, Slovencu malo pomaga, kateri latinščine celó ne zna, in tudi učitelju slabo služi, ki u domačem jeziku nij mojster; in takih je bilo tisto dobo malo, zato tudi slabo podomačenje ptujih jezikov. Naj bi toraj Jakominov mnogo hvaljeni katekizem u domačem jeziku Slovencem dali, so se marljivi gospod Reja težavnega dela lotili, in katekizem poslovenili, ki je bil u dveh zvezkih leta 1801 u Ljubljani pri Andreju Gaslerju natisnen in založen pod naslovom: „Keršanskega nauka izlaganje. Prestavleno v slovenski jezik od Andreja Reja, fajmoštra v Zibiki na spodnem Štajarskem.“ Slovenska beseda u teh koristnih bukvah, čeravno še ne otesana, je za tisto dobo

razumevna in prijetna, ter kaže moža močnega duha in zdrave besede, ki ne zaostane u omiki ljudstva, pa se tudi ne prehitu in svojim poslušalcem nerazumeven ne postane, kakor se rado sedanjim prehitrežem godi.

Ljudski jezik, dokler narodu ne umerje, kakor so na primer latinski, starogerški in več drugih pomekli, se za toliko hitreje preminja, za kolikor se čisla in u slovstvo obrača. Omika domačega jezika se ne sme zaverati, da bi se neprenehoma le po starem kopitu pisalo in govorilo; se pa tudi nijma prenageliti, ne prekucniti u jamo prenapetih oblik in nezastopnega slovstva. Moder rodoljub jezikoslovje pazno spremlja, ne zaničuje starine, pa tudi novine u svojem jeziku ne zametuje, temveč skerbno jagode pobera in spravlja, naj si jih čita u novih pismih ali pa sliši od prostih ljudij; pristne besede in verle pri-slovice so mu dragi biseri, s katerimi zaklad svojega jezika bogatí, dokler le more. Tako so pridni Reja storili, in še na svoje stare dni kot župnik pri svetem Petru na horvaškeji meji, so skerbno nove, jim neznane izreke, zapisovali, kateri so bili za Sotloj Slovencem u navadi, kojih pa u drugih krajih nij slišati, ter so tako dolgo popraševali, da so pravi pomen besede zadeli. Naj bi vsakdo, ki se z naukom ljudij pečá, naj si bo u šoli ali doma, na leci ali u spovednici, Rejetov hvalevredni vzgled posnemal, slovenske besede skerbno poberal, sebi u poduk in tudi drugim u pomoč, kateri domače slovstvo množijo, kako spešno bi nam slovstvo obogatelo, in občna razumeva po vseh slovenskih krajih napredovala; kar je dobro in tudi potrebno za povzdigo in omiko domačega jezika. Koliko verle slovenščine še u mnogih kotih počiva, katere še ne poznamo, ki na poljanah ali pa po mestih prebivamo! Mnogotera slovenska beseda je že po hribih in samotnih dolih zaspala, katere nihče pobral in za slovstvo shranil nij, marveč so se ji le smejali, katere nijso poznali. Tako se jeziku zguba godi, katera nij za

popraviti. Zberajmo toraj skerbno, podelimo si pa tudi po braterno najdenega blaga, naj bo naša beseda čedalje bolj obilna, pa tudi razumljiva, kakor svetla luč; ona je luč k pravi vednosti in kreposti.

Da se človeku po jeziku pozna, kde je doma, mu nij zameriti, saj se je tudi sv. Petru po besedi poznalo, da je bil Galilejec. Da pa nezarobljeno preveč po domače zavijaš, je surovo in omikanemu človeku gerdo, naj jo po gorjansko zarobiš, ali po dolensko na dolgo potegneš; noroglavci te bodo ukarjali, godci pa oponašali, kar se je celó pridigarjem rado godilo, in se še u časih zgodi, pa le takim, kateri si za oglajo maternega jezika premalo prizadenejo, in namestu u domači besedi napredovati, le zaostajajo; in taka nemarnost je kvara dobrega. Pa takem potu so naši predniki tako daleč zašli, da Korošec kranjskih bukvij nij hotel brati, ne Kranjec Korošca pridig poslušati, rekoč, da ga dobro ne zastopi; in sta si vendar brata, soseda. Tudi Štajarci so si radi pridigarje izbirali, ki so jim prav po domače zarobili. Ako bi bila ta razvada ostala, bi si bili Slovenci u besedi babilonsko zmešnjavo napravili, si zapravili obsežne bukve in vsem zastopne učitelje, izginilo bi bilo njih slovstvo, pogasnila njihova slava; celó njih ime bi se bilo izgubilo. Hvalo toraj možem, ki so našo besedo tako očedili in ogladili, da jo lahko in radi vsi poslušamo, bodimo si Gorenjci ali Dolenjci, ter so ji pot do vsakega doma naravnali, kder so dobrega serca in pa naukaželjni ljudje. Tudi u tej zadevi beseda velja: „Kdor né zbera, on raztresa; in kdor ni z nami, je zoper nas“. Da so bili častiti Reja prijatel slovenskega ljudstva in jezika, tudi njihove čedne pridige kažejo.

IV. Kratko pa dobro u pridigi slovi.

Slišal sem pridigarje hvaliti, ne take, kateri previsoko letijo, ne take, ki predolgo poslušalce mudijo,

marveč one, kateri o pravem času dobro zadenejo. Od njih se pravi: „Kratko pa dobro nam povedo; vsi jih radi poslušamo; njihove pridige so nam večkrat prekratke, kakor predolge“. Zgovornost rajnega Rejeta nij bila dereča, pa tem več obstoječa, nij bila previsoka, ne prenizka; beseda je rahlo tekla kakor studenčnica po zelenej dragi. Um poslušalcev so njihove pridige čedno jasnile, pa tudi serce ogrevale. Radi so dobrega gospoda povabili o vsakej posebnej priložnosti, bodi si na novo mašo, ali na pogreb, na početev očitne šole, ali na poterditev novega župnika. Brez obotavljanja so prišli, če so le mogli. Kako bi tudi bilo drugače mogoče toliko dobremu sercu? Dober človek dobro stori; da le more; in kako lahko so oni te duhovne darove milosti delili!

Rejeve slovesne pridige so bile po okoliščinah živo posnete, za občne potrebe osnovane, z lepimi vzgledi okinčane in s svetim pismom oživljene. Mislim, da bom marsikomu ustregel, ako za poskušnjo čedno pridigo podam, ki so jo Reja l. 1813 imeli na novi maši prečast. g. Fridrih Frančiška u Kostrivnici blizu Slatine u rogačkej dekaniji.

* * *

„Tebi hočem darovati darilo hvale, in u Gospodovo ime klicati.“ Psalm 115, 8.

U v o d.

Devet let je že, ljubi moji! minilo, kar nijsem priložnosti imel, u tej sveti božji veži vam govoriti, in oznanovati božjo besedo. Ker se pa današnjo nedeljo tukaj posebno opravilo obhaja, prišel sem tudi jaz k vam se u Gospodu z vami razveselit. Kakošno sveto opravilo danes tukaj imamo, vam je bilo oznanjeno; da bode namreč danes na tem veselem hribcu sveta nova maša. Kdo pa je novoposvečeni mašnik, ki danes pred altarjem

stoji, Očetu nebeškemu Jezusa, božjega sina, za nas daruje, in z Davidom kraljem govori: „Tebi hočem darovati itd.? — O verni kristijani, tukaj zbrani, srečen mladeneč je, ki u toliko službo stopi, in k toliki časti pride! Mislím, in po resnici rečem, da večé sreče nij za sina, né slajšega veselja za pošteno žlahto, ne za celo župnijo večé časti, kakor će sin svoje stariše, rojak svoje župnijske sosede z novoposvečeno roko u imenu Jezusa pervikrat pri novi maši blagoslovi. Lehko danes z Davidom kraljem veselo rečete: „Ta je dan, katerega nam je Gospod pripravil, da se veselimo in smo prav veseli o njem.“

2. Ako pa dalje duhovski stan premišljujem, predarim njegove visoke dolžnosti, se spomnim, da sem tudi jaz mašnik že toliko let, in kako sem svojemu poklicu slabo zadostil, me tolika groza in strah obide, da si skoraj ne upam dalje k vam govoriti! — Če pa berem na drugi strani besede, katere je moj Jezus svojim učencem govoril: „Izveličani ste žalostni; vaša žalost se bo u veselje premenila,“ in da je moj izveličar dejal: „Moj jarem je sladek, in moja butara lehka;“ — da Bog slehernemu, ki po svojem stanu lepo živi, potrebno milost k temu podeli: se potolažim in spet serce dobim k vam govoriti.

3. Ali kaj bi danes, preljubi moj novoposvečeni mašnik, novega povedal? Jaz bom tebi in meni, pa tudi tvojim svatom, mojim poslušalcem, samo koristne in vesele reči od duhovskega stanu govoril, naj bi nekđaj po njih vsi skupaj zveličani bili. Dve veliki resnici hočemo danes premišljevati:

I. Kako imeniten, svet in tudi srečen je duhovski stan, katerega častito službo si ti danes nastopil.

II. Za toliko srečnejši pa bo tvoj stan, za kolikor zvestejše boš njegove dolžnosti dopolnil.

Pervi del nas ima vse razveseliti, da nam je Bog spet novega mašnika dal, ki bo za nas molil in daroval; drugi del naj nas opomni za njega moliti, da bo zamogel u svojem svetem stanu zvesto služiti.

Da bom zamogel to svoje veliko naprejšvetje dopolniti, povzdigni, novoposvečeni mašnik, svoje roke, blagoslovi mene, naj bi vredno govoril, in poslušalce, da bodo zvesto poslušali, vsi pa današnjega duhovskega veselja deležni postali.

I. D e l.

Mnogoterih stanov na svetu najdemo, in poznamo samski, zakonski, vojaški, meniški in duhovski stan. Vsak človek, bodi si u tem ali unem stanu, če le dolžnosti svojega stanu dopolni, bo srečen in zveličan, ker Bog vsakemu stanu potrebne milosti in pomoči deli, da lahko svoje dolžnosti dopolni. Lepo pravi sv. Tomaž, angelski učenik: „Kadar Bog kogar u en stan pokliče ali izbere, ga tudi pripravi in uravna, da je tistega vreden“. Ako so pa ravno vsi stanovi dobri, ker je človek u vsakem lahko zveličan, je vendar le najbolj srečen in imeniten mašnikov stan, zato ker vsem drugim sveti in jih preseže.

Premislimo nekoliko, kaj sv. pismo govori od mašnika, kdo je? Mašnik je sol zemlje, luč sveta, steber cirkve, delivec božjih skrivnostij, je vodja ljudij, on je angel božji na svetu, in še več, zakaj vsi angeli ne morejo storiti, kar mašnik stori, ko kruh in vino spremeni u pravo telo in kri Kristusovo; on nam zamore grehe na tem svetu tako odpustiti, da nam bodo tudi na unem odpuščeni, kar angeli ne premorejo. Zato govori Kristus: „Kdor vas (mašnike) posluša, mene posluša, in kdor vas zaničuje, mene zaničuje“. — Vidiš, ljubi moj novoposvečeni mašnik, veliko čast, u katero si povzdignen! Pusti pa zdaj to čast na strani, in da boš u svojem

stanu prav srečen, pomisli rajši z meno, koliko si lahko dobrega prislužiš za-se in za tvoji skerbi izročene ovčice, kadar boš svojo službo nastopil kakor dušni pastir vernim u nebesa pomagat.

1. Ker tebe u duhovskem stanu ne bodo posvetna opravila motila, ne težile zakonske skerbi, kako lahko boš vsak dan molil in klical u Gospodovo ime, sebe in svoje Bogu, Materi božji, svojemu desnemu angelu varhu, svojemu in drugim svetim patronom priporočal! In taka stanovitna, serčna molitev, ali bo od Boga zaveržena? „Molite, in bote prejeli, itd. Potreba je pa stanovitno moliti, uči Jezus, in ne odjenjati.“

2. Tebi, mašnik, je dano vsak dan sveto mašo služiti, darovati božjega Sina Očetu nebeškemu na altarcu, ravno tako, kakor se je on na križu daroval; opravljati ta neprecenljivi dar za sebe in za nas u odpuščanje grehov; za svoje stariše, za žlahto in dobrotnike, za vse žive in mertve. Koliko milosti si boš lahko po tem svetem darovanju pri Bogu zadobil! Pri sveti maši boš imel priložnost se pred Bogom ponižati, spoznavati božje največe gospodstvo, premišljevati Kristusovo terpljenje, z angeli častiti, hvaliti in moliti Jezusa u presvetem rešnjem telesu, pomagati vernim dušam iz vic, podperati verne u dobrem na svetu. Ali bode Bog, ki vsako dobro delo poverne, tebe pozabil?

3. Kolikorkrat boš, mladi mašnik, kerščeval, toliko duš boš skoz kopel svetega kersta izvirnega greha očistil, jih hudiču odvzel, večnega pogubljenja rešil in Bogu pridobil; boš jih storil božje prijatele in dediče nebeškega kraljestva. Oh, kako imenitno in sveto delo je to!

4. Kadar boš vredno delil zakrament svete pokore, skesane grešnike smertnih grehov odvezal, jih boš rešil večnega pogubljenja, jim podelil spet svatovsko oblačilo posvečujoče milosti božje, in pridobil za nebeško kra-

ljestvo. Kralj ali cesar zamore le iz časne ječe jetnike rešiti, ti pa imaš od Boga oblast, grešnikom pekel zapreti, in nebesa odpreti, kolikorkrat vredno izrečeš: Jaz te odvežem itd.

5. Koliko dobrega boš storil, kadar boš vernim u svetem obhajilu delil angelski kruh u podrejenje u dobrem za večno življenje, pa tudi bolnikom poslednjo popotnico u dolgo večnost! Boš u sveto poslednje olje deval, bodeš bolenika na duši ozdravil za večno življenje, mu pa tudi na truplu polajšal, da bo leže težave prestal, in tudi srečno ozdravel, ako bode Bogu u čast in pa duši u zveličanje. Koliko lepih priložnostij boš imel bolenike obiskovati, jih tolažiti, jim dobre nauke dajati, jih u srečno večnost spremljati; in bo vse to brez plačila pri Bogu, ki požirek merzle vode brez povernila ne pusti?

6. Koliko dobrega boš lahko storil, mašnik mladi, skoz svoje pridige in kerščanske nauke, ter boš nevedne učil resnice naše izveličanske vere, svaril grešnike, tolažil žalostne, in jim dobre svete dajal. In dokler Bog telesna dobra dela kerščanske milosti toliko lepo plačuje, za koliko lepše hoče tebi duhovsko milost poverniti? Poglej, novo veselje!

7. Poslednjič boš, moj mladi duhovski brat, največ dobrega storil s svojim čednim zaderžanjem; lepi vzgledi tvojega pobožnega življenja bodo žive pridige vernim kristijanom. In če le eno samo dušo Bogu pridobiš, oh, koliko bo tvoje plačilo, če pomisliš, koliko je duša vredna! Pisano je, da bode večje veselje nad enim grešnikom, ki pravo pokoro stori, med angeli u nebesih, kakor nad 99 pravičnimi, ki pokore ne potrebujejo; koliko veselje bodo angeli in svetniki u nebesih nad duhovskim pastirjem imeli, ki dušam k pokori in po potu pokore u nebesa pomaga! Kako goreče bodo rešene duše, angeli in svetniki tudi za tebe prosili, da ne boš nesrečen! Tvoja dobra dela te bodo enkrat u večnost spremila in na sodbi

za tebe govorila, ker so od začetka zapisana u bukvah življenja.

Slišati toliko dobrega in lepega od duhovskega stanu, ali se ne bomo u Gospodu veselili, ki je mašnikom, svojim namestnikom, toliko čast in oblast dal? Veseli se toraj pred vsemi ti, novo-posvečeni mašnik, dajaj čast in hvalo Bogu, da te je vrednega storil, tebe u toliko srečen stan poklicati; — da je tebi dal toliko zastopnost in modrost u letih tvojega učenja tudi težke reči lahko zapopasti in učeni stan nastopiti. Veseli se, da ti je Bog pomagal, če si ravno od revnih starišev rojen, se u Gradcu z marljivim podučevanjem drugih otrók preživeti, u Celovcu pa u hiši mladih duhovnov oskerbljen biti, dokler si srečno k altarju pristopil, da boš tudi od altarja živel. Veseliti se imamo mi mašniki, da smo dobili spet sodelavca, kateri nam hoče čversto pomagati u vinogradu Gospodovem. Razveselijo se naj danes novega mašnika srečni stariši, rajni oča in še živa mati, katerih se boš danes pri altarju pred vsemi drugimi spomnil. Veseliti se imate, moji poslušalci, tudi vi, zakaj ta nova maša se bo danes tudi za vas posebno darovala, vam odpuščanje grehov, ter božji blagoslov za dušo in telo sprosila. Veselile se bodo tudi duše u vicah, katerih se bodo spomnili danes novo-posvečeni mašnik. Koliko veselja ima tudi naša sv. kat. cirkev, ki je dobila toliko serčnega oskerbnika, ki bo širil in branil sveto vero, ter se vojskoval za božje kraljestvo.

II. D e l.

K tolikej sreči in takošnemu veselju je pa potrebna ena sama reč, namreč zvestoba, da on, ki u duhovski stan stopi, tudi svoje dolžnosti zvesto dopolni. Poslušaj toraj, mladi mašnik, ki boš skoraj u Gospodov vinograd na delo postavljen, veliko skerb za drago odkupljene duše Kristusove prevzel, poglej butaro svojega častitega

stanu, ter poskusi, kako sladek je Kristusov jarem vsem, ki njega ljubijo. Hočeš da bo tebi butara lahka in jarem sladek:

1. Pred vsem drugim ne pozabi vsak dan u go-re čih molitvah svojo dušo k Bogu povzdigovati in za milost prositi, svoje dolžnosti na tenko dopolniti, in ne opešati; zakaj dolžnosti tvoje so velike, so tudi te-žavne, in potrebna tebi posebna božja pomoč. Kristus je obljubil, da bode Oča nebeški dobrega Duha dal jim, ki ga za-nj prosijo.

2. Vsak dan boš služil, če Bog da, sveto mašo, to najjimenitnejo daritev boš obhajal; skerbno toraj pri-pravljaljaj svoje serce na to presveto obhajilo. Upam, da boš vsakokrat, kakor danes, vreden k svetemu altarlju pristopil; tvoja bogaboječnost mi je tega porok. Groza in strah pa, le misliti, da bi mašnik presveto daritev u stanu smertnega greha opravil, in Najsvetejšega u ne-snažno stanovališče sprejel. Verni bi se sicer po daritvi takega mašnika ravno tistih milostij udeležili, kakor da bi jo najsvetejši služabnik božji opravil, ali mašnik sam bi si zajemal iz studenca življenja le smert in pogub-ljenje. — Ko bi kateri mašnik bil kdaj tako nesrečen, da bi se smertno pregrešil, oh da bi vendar u smertnem grehu nikdar ne pristopil k altarlju, ampak očistil se poprej skozi sveto spoved, ali če nijma priložnosti in vendar maševati mora, popolnoma svoje grehe poprej obžaloval, da bi ne bil kriv telesa in kervi Gospodove, in ne zavžil svoje lastne obsodbe, kakor sv. Paul pravi.

3. Boš vernim svete zakramente delil, skerbi, da boš vselaj čistega serca ti, in tudi verni tvoji skerbi izročeni; zakaj svete reči so za svete ljudi. Ne pozabi vselaj poprej dober namen obuditi, in derži vse svete šege, po katerih se imajo sveti zakramenti deliti; zakaj svete reči se imajo sveto opravljati, naj si bo sveti kerst ali spoved. U spovednici ne pozabi, da si grešniku

sodnik, zdravnik in prijatelj. Ne straši grešnika, da bi obupal in sveto spoved opustil; pa tudi nevrednih ne odvezuj, da se ne boš njihovih grehov udeleževal, ampak reši poprej, in potem odveži. Boš k bolenikom poklican, ne bodi nevoljen, nepoterpežljiv, ali počasen, ne grozi naj te terd pot, gerdo vreme, huda zima ali velika vročina, da svojega zaslužka zgubil ne boš. Pomni, koliko je Kristus za nas prestal, kako je kot dober pastir, iskal tako dolgo svojo zgubljeno ovčico, dokler jo je našel.

4. Kadar boš imel pridigo ali kerščanski nauk, ne stopi poprej na pridižnico, dokler kratke molitve ne opraviš, zakaj sešobno taka duhovska dela se imajo z Bogom začeti in končati, ker ne on, ki seje, ne tisti, ki poliva, kaj velja, ampak Bog, ki rast daja. Boš u imenu božjem govoril, ne gledaj toliko na lepe besede, ampak veliko več na lepe nauke, ki so tvojim poslušalcem potrebni, ter se ne boj, jim resnico odperto povedati; bodi na leci serčen kakor lev.

5. Verh lepih nauk pa ne pozabi svojim vernim dajati lepih vzgledov, in jim to s svojim dejanjem pokazati, kar jih u besedi učiš. Bodi si kaplan ali kedaj župnik, ne daj Bog, da bi kogar pohujšal, naj si bo z obhojo, ali z oblačilom, ne z govorjenjem, ne z zadržanjem. Kar bi z naukom pozidal, to še hitreje s slabim vzgledom poderl. „Ne more sicer sedaj na svetu brez pohujšanja biti, uči Kristus; ali gorjé človeku, po katerem pohujšanje pride.“ In jaz rečem: trikrat gorjé duhovniku, kateri kogar pohujša!

6. Kakor k dušnemu pastirju bodo verni hodili gostokrat za svet prašat, za dober nauk prosit. Bodi vselaj pripravljen vsakemu potrebni nauk dati in pomagati sešobno u dušnih zadevah. Je pa kaka reč težka za razsoditi, in nevarna za izpeljati, rad priteci k

svojemu gospodu župniku kakor kaplan, katerih imaš u časti imeti, kakor sin svojega očeta, naj bi si ravno mislil modreji biti; lepo se ž njimi posvetuj. „Dober svét pride po govorjenju starih, uči sv. pismo, in dva vselaj več vesta, kakor pa eden.“

7. Nikar se ne prestraši, mladi mašnik, teh in še več drugih svojih dolžnostij; zakaj te tvoje dolžnosti ti bodo sladke, ker boš u njih dopolnjenju opravljal dela kerščanske milosti, in si služil večno plačilo. Boljšega dela pa na svetu nij, kakor delati za Boga, za izveličanje duš, skerbeti za nebesa. Serčno stopi, mašnik mladi, na svoje pastirske noge in začni veselo svojo duhovsko službo; občutil boš tudi to resnico besede Jezusove: „Moj jarem je sladek, in moja butara lehka“ — z božjo pomočjo.

Sem pokazal novo-posvečenemu mašniku veliko čast in dobroto duhovskega stanu, sem povedal njemu visoke dolžnosti, mislim, da je čas, se tudi k vam obrniti, pošteni poslušalci, in vas tudi vaših dolžnostij opomniti, katere vi do mašnikov imate: a) Skerbite dolžnosti svojega stanu zvesto dopolniti; le zvestoba stanu časno in večno srečo prinese. b) Imejte u časti duhovski stan; to hoče Bog tako imeti. Vsak mašnik, naj si bo ravno grešnim slabostim, kakor človek, podveržen, vendar le božji namestnik ostane. c) Ker smo dolžni eden za drugega moliti, ne pozabite sosebnost danes za tega mladega mašnika Boga prositi, naj mu pomaga vse dolžnosti zvesto dopolniti.

d) Pomagajmo mlademu mašniku poslednje stopinje u duhovsko službo storiti, počastimo ga sosebnost danes na novi maši in razveselimo s kakim dobrim darom; saj je naše pomoči potreben in tudi vreden. Starišev poštenih, pa ubogih rojen, si je po dobrotnikih u imenitni duhovski stan pomagal; zdaj hoče vernim u nebesa pomagati, jim dušne dobrote deliti; spodobi se, da mu

tudi mi u časnih potrebah pomoremo, da bo svoj novi stan lahko in veselo začel. Tudi nam za vse to enkrat Jezus poreče: „Kar ste njemu storili, ste meni storili!“

Sklep.

Ljubeznjivi! ura moje pridige doteka; kaj še meni povedati ostane, kakor tebe, novo-posvečeni mašnik, nagovoriti, ki boš danes pervikrat Očetu nebeškemu božje Jagnje daroval za pravične in grešnike, za žive in mertve? Povzdigni tedaj svoje posvečene mašne roke, in pomni pri svojej prvi nekervavi daritvi našega milostivnega knezo-škofa, naj jim da Bog še veliko duhovnov posvetiti, in dobrih delavcev u Gospodov vinograd poslati. Ne pozabi pomniti svojega dekana in drugih duhovskih bratov, ki so prišli danes tebi pomagat, tvojo sveto mašo slovesno obhajati. Spomni se svojega duhovskega očeta in matere, ki sta danes tvoja prva dobrotnika, pa tudi vseh drugih svojih svatov u Gospodu pomni. Ne pozabi pri svoji prvi novi maši na svojega rajnega očeta, pa tudi svoje ljube matere, ki sta za tebe toliko skerbela, in težko čakala tega veselega dneva. Pomni danes svoje žlahte, in posebno dobrotnikov svojih ne pozabi, kadar boš presveto hostijo povzdignil. In kadar se boš obhajal, pomni tudi nas vseh, ki smo prišli tvoj srečni stan počastit, naj bomo vredni, se tudi s teboj u duhu obhajati in božjih milostij udeležiti. Moli pri svoji sveti novi maši za žive, naj jih Bog u svoji sveti milosti vselaj ohrani, moli za mertve, naj jim Bog dodeli skoraj pred njegovo obličje priti. In kadar boš poslednjič z novo posvečeno roko verne blagoslavljal, blagoslovi tudi mene in vse pričujoče, naj božji blagoslov čez nas pride in vselaj pri nas ostane, dokler bomo enkrat Jezusove vesele besede zaslišali: „Pridite izvoljeni mojega Očeta, posedite kraljestvo

vam od začetka sveta pripravljeno“ — kar nam vsem dodeli vsegamogočni Bog Oča, Sin in sv. Duh. Amen.

* * *

Tako čedno in mirno je tekla beseda častitega Rejeta prav po očetovsko vse žive dni do poslednje starosti, in dokler po navadi pridigarji radi pešajo, dalje ko pridgajo, se mi je zdelo, da čujem svetega Janeza, ljubeja Jezusovega sladko, ljubezni živo besedo častitljivega in učenega moža. Tako priserčno so, postavim na spomin vseh vernih duš nekoliko pred svojo smertjo svojim ovčicam prigovarjali, rekoč: „Preljubi! kamo je toliko naših tovarišev in tovaršic, znancev in prijatelov? Njihova trupla smo pokopali, in červički so jih snedli; njihove duše pa na božji pravici, morda naše pomoči potrebujejo, in čakajo naše ljubezni. Oh, kako hudo bi bilo, ako bi jih pozabili, bilo bi nehvaležno, če bi jim radi ne pomagali. Danes meni — jutri tebi! tako nam rajnih vsak govori, tega nas opominja naša ljuba mati sv. kat. cirkev itd.“

Kdor noče u pridigah zaostati in u svoji vednosti se ne postarati, mora pridno tudi nove knjige čitati in skerbno čuti, kaj in kako se po svetu mladi rod uči; dobro pohvaliti, naj si je ravno u novi obliki, in ne po šegi starih le starino svojih nekdanjih dnij čez vse povzdigovati. Neprenehoma raste med pšenico plevel, pa tudi med plevelom nij brez pšenice; napak toraj obrača, kdor s kostrevo tudi drago pšenico zato potepta, ker mu nij stara zadosti. Tega modri Reja nijso storili. Jim je kdo mladih duhovnov kakošne verle bukve pohvalil, so jih radi in pa prav pazno prebirali, tudi u svoji visoki starosti. Pohvalili so radi, kar je bilo hvale vrednega, in so se čudili, kako se u šolah koristne reči in toliko jasno učijo, od katerih se svoje dni celó senjalo nij, ne učiteljem, ne učencem. Vedeli so pa tudi pleve od zernja

novih šol dobro razločiti, ter niso poterdili novih zmešnjav prekanjenega sveta, temveč so sodili prav po pravici in resnici. Tako je u postaranem telesu se duh vedno mladil in pripravljaj za novo življenje. Blagor možu, na letih staremu, u razumu in dobrem dejanju pa neprenehoma mlademu! On je podoban drevesu za potokom, katerega perje ne obleti, ampak dá sad o svojem času.

V. Pridigar začne, spovednik zgotovi.

Radi so častitljivi Reja pridigovali, pa tudi radi spovedovali; bila jim je leca tako ljuba, ko spovednica, ter so dobro spoznali, da leca brez spovednice malo pomaga. Pridigar pregreho le preganja in u spovednico tišči, spovedniki jo u človeškem sercu ukončajo, ako so od Boga sv. Duha razsvetljeni. Dobremu spovedniku je potrebna prava kerščanska učenost in resnična pobožnost, kakoršno so Andrej Reja u spovednici najlepše pokazali, ter so mladim duhovnom svetla luč dobrega svéta, pa tudi posneme bili. Sirotej, kakor mlad, tudi u duhovski službi neveden, sem rad k častitljivemu starčku po svét pritekel, in vsikdar sem našel, česar sem pri njih iskal. Povedali so mi razumevno in razodeli jasno, česar sem jih poprašal. Skusil sem, koliko mlademu mašniku star, dobro skušen prijatelj velja, če ga najde in dosti obrajta, sosebno za spovednico, ki je živo razgledalo človeških zmot in hudobij, pa tudi serkalo skrivno in zeló nevarno za spovednika kakor za grešnika.

Težka in lahko zmotljiva je mera pregrešnosti. Smertno gnjusobo od male, odpustljive lehkobe zadolženja le Bog prav razloči, in pa tak spovednik, kateremu Bog k temu pravo razsvetbo dá. Močno potrebno je toraj Boga za razsvetljenje prositi, znotranji stan grešnika

skerbno preiskovati in pravno razsoditi. Dva grešnika sta celó enak greh po zunanjem pogledu storila, pa daleč narazno je nju zadolženje pred Bogom, ki naglost in kesnoto, škvalt (temperament), prirodo, izgojo in okoljstave natenko pretehta in ne sodi po dozdevku, temveč po notranjem jedru. Kdor grehe sploh pri ljudeh po edni in ravno tisti meri sodi, dela kekor gerški tolovaj, od katerega se basa, da je vse popotnike, katere je prenočil, u edno in ravno tisto postelj posilil, bodi-si jim prekratka ali predolga, ter je premalim ude nategnil, predolgim pa ude prisekal; kar je bilo grozovitno!

Skušnja uči, da se hudobni radi boljše — blage, ponižne duše pa hujše delajo, kakor so u resnici; toraj je spovedniku velike bistrournosti potreba, da ne sodijo po goli besedi obtožbe, ampak po duhu resnice. Toraj je dobro se ednega spovednika deržati, dokler mogoče, ki že grešnika poznajo in ne brez vrednega razloga premenjati.

Pogosta dušna bolezen je bojazljivost, ki dela kristijanu nepotreben strah in nepokoj, ter ga spravlja u nevarščino znotranje teme, tuge in obupa. Blagor spovedniku, ki znajo takim boječim dušam veselo znotranjo luč prižgati, jim u otožno serce tolažbo in oveselenje viliti, kakor častiti Reja, ki so vedeli obupajočim oživeti novo dušno moč, katero so si skoz prazen strah in krivo skerb otemnili in oslabili.

Človeško serce prav spoznati, ki se toliko rado u gube zgiblje in zviija, u spovedi kratko pa čversto razsoditi, grešnika resno in tolaživno odpraviti, je veliko vredna lastnost dobrega spovednika; kakor so jo dobri Reja vse posebno imeli. Dolgočasni poduki u spovednici malo hasnejo, le serce oživiti in pa ogreti grešnika za Boga in za izveličanje duše: to pri spovedi zda. Je kdo obširnejega nauka potreben, naj ga doma u nauk vzame, kdor ima dolžnost.

Veče nevarščine nij, kakor če grešnik serce zgubi, premagati svoje skušnjave, ter sam sebe zaverže, in se hudemu popolnoma uda; takemu je potreba roko podati in tako dolgo podperati, da srečno premaga in za sveto vojsko spet serce dobi. Se preveč s slabimi mislimi in skušnjavami pečati, nij dobro; one so po besedah sv. *Augustina*, kakor pes na lancu priklenjen. Greš hitro mimo, in se za njegovo lajanje ne zmeniš, bo hitro utihnil in te u miru pustil; če pa pèsa gladiš in tolažiš, te bo prav lahko ugriznil. Taka je tudi skušnjava. Kdor u milost božjo terdno zaupa, in se skušnjavi stanovito ustavi, jo tudi lahko premaga; kdor se pa ž njo peča, se hudih mislij iznebiti ne more, in le prehitro oslabi. Sv. *Anton* puščavnik je skušnjavam očital, da so tako slabe zoper božjo pomoč, u katero je terdno zaupal in postal se ž njimi vojskovaje nepremagljiv vojščak. Dokler še nijsi u skušnjavi, ne pozabi, da si slab in se nevarščine izogni; si pa u skušnjava neprevidoma naletel, spomni se božje pomoči; ž njo boš srečno premagal: to je svete vojske pravo vodilo.

So posebno ženskega spola osebe, ki hočejo modreje biti, kakor spovednik; s takimi se nij veliko obotavljati, ampak kratko razsoditi, njih pokorščino poskusiti in odpraviti jih. Več ko se s takimi pogovarjaš, hujše štrečno zamotaš. Take in njim enake sitnobe se morajo le poterpeti, in za pokoro imeti; u poterpljenju bote njih duše rešili.

Spovedniku je poterpežljivosti na cente potreba, da se ne prenaglijo, tlečega ogorka celó ne ugasnejo, omahljivega tersta ne ulomijo, marveč poterpljivo na stanovitno poboljšanje grešnikovo čakajo, zakaj u štirinajstih dneh, pravi sv. *Filip Nerej*, se težko kdo posveti. Pred vsemi se naj pregreha potrebi, čeravno še slabost ostane; po malem se slabost popleje, čeravno pregreški mali ostanejo; polagoma se pogreški očistijo, če se ravno

pomote še včasih pri človeku pripetijo; po malem tudi pomote zginejo, akoravno še nagli nagoni pogosto roge pokažejo; in če se ravno rogovi pregrešnosti pobijejo, neka cima le človeku ostane, da se ne prevzame, ampak trepetaje za izveličanje svoje u sveti ponižnosti skerbi. Ta je navadna versta pravega poboljšanja, in spovednik, ki grešnika po tej poti peljajo, so mož po volji božji, kakor so častitljivi Reja bili. Njihova tovaršica bila je prijaznost, njihova družica pohlevnost; in te dve čednosti bili ste kakti dve rami, na katerih so nosili kakor dober pastir izgubljene ovčice u hlev Očeta nebeskega nazaj.

Najdejo se tudi pobožne dušice, ki bi le molile, u cirkvi bivale, se spovedovale in k božjej mizi hodile, delale pa malo ali celó nič, in svoje domače dolžnosti u nemar pustile. Takim po volji pustiti, bi bilo pravo pobožnost u njihovem sercu umoriti, in jo pri ljudeh ob poštenje djati. Take je potreba zaverniti in njih pogled na dejansko pobožnost obrniti, koju sv. Jakob priporoča, rekoč: „čista in pred Bogom Očetom neomadežana pobožnost je ta: obiskovati sirote in udove u njih nadlogah, in neomadežanega se ohraniti pred tem svetom“.

Pogostoma verni kristijani obljube delajo, ki niso od dobrega, marveč od hudega duha udane, kateri celó po božjih potih ljudem zanjke nastavlja, enemu, naj bi brez skerbi u hudo priložnost naletel, drugemu, naj bi nesramno znanje redil, ali celó na božjem potu plesal, pijančeval in smertno grešil ali grešila. Ena bi po cirkvanju hodila, doma pa živino, celó otroke in družino brez varha pustila; družina bi cele dni pohajkovala, doma bi pa jezo in kreg množila po obljubah, ki so brez pameti, večkrat drugim u škodo, in brez dovoljenja predpostavljenih sebi u pogubo storjene. Take obljube so modri Reja hitro spoznali, jih razrešili in jih u boljša,

okolnostim primerjena dela premenili, in pogosto so stariši svoje sine in hčeri, gospodarji svoje posle k njim poslali, naj njih storjene obljube presodijo, in jim naročijo, kar je potrebnega storiti, ali oprostiti; in častitega spovednika razsodba je obveljala.

U časih se najdejo tudi ljudje, ki jim grejo čudne reči po glavi: od prikaznij govoré, ter sebe in druge take motijo, ki se motiti dajo, ker bolj svojo glavo, ko besedo dušnega pastirja poslušajo. Svetniki, ki so prave božje prikazni imeli, so namestnikom Kristusovim vedno največo pokorščino skazovali*; od svojeglavnih napuhnežev se je pa že celó slišalo, da so zoper dušne pastirje

* „Se najdejo nekatere duše,“ govori sv. Frančišek Zalezij, „ki pravijo, da se ne dajo nikomur voditi, ko duhu božjemu; mislijo, da je samo navdihnenje in nagibanje od svetega Duha, karkoli jim po glavi gre; da jih on (sv. Duh) tako rekoč za roko derži kot otroka, in jih u vseh rečeh napeljuje in vodi, kar storiti želijo. Ali silno, silno se motijo; zakaj, ali je bil kedaj kateri človek tako čisto nenavadno poklican in k spreobrnjenju napeljevan, kakor Paul, s katerim je Kristus sam govoril? in vendar ga nij hotel sam podučevati, temveč ga je k Ananiju poslal, rekoč: Idi u mesto, tamo se ti bo povedalo, kaj da ti je storiti. Paul bi bil lahko rekel: Zakaj, Gospod! mi sam ne poveš? ali on tega ne reče, temuč gre vse priprosto, izpolnit povelje Gospodovo; in mi ubogi ljudje si bomo domišljevali, da bi bili više u milosti pri Bogu, kot Paul, in verjeli, da nas bo Bog sam vodil, in se nobenega človeka k temu poslužil ne bo? Napeljevanje božje za nas je pokorščina, brez nje je vse goljufija in nevarnost. Res je, da Bog ne vodi vse po enem potu; pa tudi nij dano nas vsakemu za-se, spoznati pot, po katerem nas Bog vodi; to je dano višim, katerim Bog luč podeli k temu potrebno. Ne recite: Ne poznajo nas zadosti; zakaj vselaj moramo verovati, da ste pokorščina in ponižnost gotovi znamenji dobrega navdihnenja; ker se sicer utegne primeriti, da nobene tolažbe in radosti ne občutimo, ko opravljamo, kar smo po pokorščini dolžni, pa veliko tolažbo in razveselenje imamo pri svojevoljnih opravilih, vendar iz te tolažbe ne smemo sklepati, da je dejanje dobro bilo; ne smemo na svojelastno zadovoljnost gledati; zakaj to bi bilo cvetje več čislati, kot sadje.“

jezik stegali, ker so svojo dolžnost storili, in takim sirotejem povedali, da se motijo; zakaj take reči so rade od očeta laži, ki se rad u podobo angela obleče, naj bi ljudi leže sleparil in zmotnjav po svetu nasejal. Takih posebnih prikaznij ne smemo prehitro verjeti, ne razglasiti, temveč pazno in varno presoditi, ali so nasledki bolenega trupla, bolenega duha, ali resnični kaki čudoviti obiski božji, ki niso lahki in pa redki; zakaj čudeži se ne godijo po mislih slaboumnih ljudij. Potreba je natenko in pa dolgo časa preiskovati u takih zadevah, da se pravi uzrok prikazni najde, pa tudi pomoček spozna za take nevarne skušnjave, ki se babjevernih ljudij hitreje primejo, kakor kužna bolezen, in se težko ozdravijo. Kdor čude prenaglo poterdi, lahko in hitro sebe in druge potlači u strašno jamo zmot in hudobij.

Preveliko bratovščin in pobožnih družeb, u katere se dajo svetoželjne duše zapisati, rade homatije med vernimi naredé in vest potezajo; kar tudi spovednikom težavo dela. Verni družbani in družbane poslednjič same ne vedó, katere dolžnosti imajo, ali se pa preveč na zunanja pobožna dela zanašajo brez notranje cene, in sami sebe goljufajo. Braterne so same na sebi dobre, ako se dobro, u pravem kerščanskem duhu opravljajo; ali za duhovske pastirje je leže bratovščino začeti, kakor jo u lepem cvetu ohraniti; leže je vernim se u družbo zapisati, kakor dolžnosti zvesto deržati. Dušni pastirji imajo tako homatijo razrešiti in modro poravnati, ter vernemu odkazati, katere braterne se naj derži in katero naj opusti po primernosti svojega stanu. Bolje eno bratovščino prav — kakor deset imeti, pa slabo njih dobra dela opravljati; nobene pobožbe pa prijeti, katera nij od svete cirkve poterjena in vernim priporočena. Postranske pobožbe, od samoglavnih ljudij izmišljene, so goljufnemu denarju enake, katerega se je varovati; tako so rajni Reja storili, ter svojo čedo varno vodili.

Spovednica dušnim pastirjem veliko teže hodi, kakor pa leca. Več ljudij ko mašnik spovedati imajo, več terpijo, in večji odgovor jih čaka na sodbi. Je pa tudi spovednikom sreča voščiti, in so posebno spoštovati, ko jih ljudje samo zato radi imajo, da bi se poboljšali, ne pa po stari cesti od njih hodili. Tak posebno obražtan in ljubljjen spovednik so bili Andrej Reja od svojih mladih dnij do visoke starosti, zapuščenih duš sosen prijatelj.

Na horvatski meji, župnik pri sv. Petru, so ubogim Horvatom, katerih so se drugi duhovniki izogibali, posebno o korizmi (za veliko noč) pravi duhovski oča bili. Kakor hitro so zjutraj odmaševali, so se vsedli in spovedovali dan na dan o velikonočnem času do kosila, naj so ravno njih domači mermrali, in tudi sosedje se jim posmehovali, da si s Horvati toliko prizadenejo, ter si toliko čebulovega in lukovega smradu užijejo, česar bi jim potreba ne bilo. Smehljaje so takim Reja odgovorili: „Saj se čebulov in lukov smrad duše ne prime; in tudi Horvat je naš brat“. — Ubogi Horvatje so pa tudi očitno svojo hvaležnost pokazali, in so jim piščane in druge perutine nabrali, ter jim nadevane kurnjake kuretine prinesli u zahvalo za tolik trud in ljubeznjivo dušno postrežbo. Veselilo je blagega gospoda ne toliko blagó, kakor blago serce priprostih ljudij. Radi so pripovedovali od dobroserčnih bratov Horvatov, kateri so jim pomagali kerščansko gostoljubnost obhajati, ki je bila pri gospodu Rejatu vselaj doma.

VI. Gostoljubnost je lepa kerščanska čednost, če je ravno dobrota le sirota na tem svetu.

Kakor je Abraham popotnikom naproti hodil, in jih silil u svoje stanovališče, naj bi jim postregel, kolikor premogel, tako je bila Rejatova hiša vsem odperta, ki

so hoteli priti, naj si bo na kosilo ali na večerjo, če se ravno niso njihove kuharice smejale, kakor Abrahamova Zara, ampak pogostoma toževale, da nimajo jajc, ne masla doma, ter so hitele u sosesko iskat in u najem jemati; pa vendar niso gostje nikoli stradali, so vselaj radi k gospodu Rejatu prišli, in zadovoljni od njih šli; le gostivniki so poleg njih slabo izhajali; in če je kdo uprašal, kde je najboljša gostilnica, so mu u župnijski stan pokazali.

Radi so tudi dijakom postregli; so jim pa tudi dajali potrebne nauke vmes, naj bi se glava jim bistrila in požlahnilo serce tudi o šolskih praznikih, kar dijaki zeló radi pozabijo, ter se gostokrat podivjani u šolo povernejo. Veliko dobroto cirkvi in deržavi stori, kdor berz-nega dijaka izredi, naj si bo verli mašnik, ali pošten deželski gospod; kaj takega dobrotniku svet poplačati nijma: povernil mu bode Bog. Dobrota je pa tudi velika, ubožne dijake o šolskih praznikih pod streho jemati, jim pošteno postreči, za primerne kratkočasbe preskerbeti, naj počijejo in se poživijo za prihodnje trudapolno leto, ter se varujejo praznega lajnjanja in zapeljivih tovaršij, u katerih se mnogo dijakov popači in pogubi. To resnico so blagosercni Reja dobro poznali, in to dobroto nadepolnim šolcem prav ljubeznjivo skazovali, ter so svojim domačim, večkrat nevoljnim, djali: „Le počakajte! zdaj so fantički, katere pisano gledate, pa bodo izrastli iz njih gospodje, katerim se bote še radi odkrivali.“

Rejetu najljubša tovaršija bila je duhovščina, in njihova hiša vedno zbirališče duhovnih sosedov Horvatov in Štajarcev. Dobro učen bogoslovec so se najrajši pogovarjali od duhovskih znanostij, in če jim je ravno po italijansko, nemško in slovensko jezik gladko tekkel, so se po latinsko najrajši poskušali, u katerem so se izšolali, in veselilo jih je, ako so se imeli s kom za kako

resnico poprijeti, ali pa poslušati, kako se drugi za resnico in pravico sekajo, toda se je moralo po modrosti in krotkosti brez vse zamere goditi. — Da se voda očisti in čerstva ostane, ne sme stati, marveč po kamenitem potoku rožljati; tiho stoječa voda sognije in se usmradi. Hočeš mlade glave bistrourne storiti, jim moraš pogostoma priložnost dati, naj se prebrusijo, kolikor je prav. Če se ravno učasih med njimi zaikri, da se le serd in jeza, ali kako sovraštvo ne uname. Vse to so vedeli rajni Reja modro ravnati, in vsako prehudo iskro potolažiti s svojo modro, pohlevno besedo. Pač je za mladega mašnika neprecenljiva šola takega župnika dobiti!

Pač bi bila duhovska služba srečna in vesela, naj bi se mašniki mladi in stari vselaj lepo imeli, župniki in kaplani čedno zastopili in bili enega duha, kakor so služabniki enega Gospoda. Gostokrat pa mladi stare pre-slabo spoštujejo, stari pa mlade premalo obrajtajo, ter eden drugemu serce ljubezni in prizanesljivosti poderó, nijmajo s slabostmi, kojih vsakdo ima, poterpljenja; brez poterpljenja med ljudmi pa tudi u duhovskem stanu lepe zastopnosti nij. Ako se tako razkrušijo in razjedó, potem je kriv perstec zadosti med župnikom in kaplanom kreg in prepir, med soseskoj pa nemir in pohujšanje učiniti, da se zlomek smeji, angel duhovnije pa joka, razuzdanci radujejo, pravični pa odkimujejo, rekoč, da nij prav tako. Reja so bili svojim kaplanom odkritoserčen prijatel, ter so rajši poprosili, kakor ostro zapovedali, pohlevno posvarili, ne krog tožili, nikoli pa nijso s tožbo protili; bili so svojim kaplanom oča u vsaki zadevi. Ljubeznivo serce očetovo si je pa tudi serce sinovo osvojilo in nijsem slišal, da bi kdo kaplanov bil kedaj Rejeta župnika ali pa dekana grajal. Ako je u dekaniji med kakim kaplanom in župnikom prepir postal, in so mlad gospod u pervej jezi gospodu dekanu tožit pritekli, jim modri Reja nijso odrekli, in jih tako dolgo pomilovali, dokler se je

toževalcu jeza ohladila. Ko se je mlada kri zopet usedla in vročina pojenjala, so še le sodbo začeli, in večidel tako dokončali, da so se povernili zadovoljno na svoj dom. Koga brez posvaritve kedaj zatožiti, ali pa natihoma počerniti, Rejatu nij dobro serce dopustilo.

Deželsko gosposko so po dolžnosti spoštovali in ž njo u lepem miru živeli; ter nijso deželskih gospodov nalašč iskali, pa se jim tudi nijso izogibali; posebne prijaznosti pa z deželskimi imeli nijso. Po graščinah nijso veliko hodili, in brez potrebe nikoli; kvartopircem in pa navadnim pivcem nijso bili prijatel; dali so vsakemu kar je bilo prav. Vsakemu dober biti, pa serce le izvoljenemu odkriti, nam veli kerščanska modrost; lepo zastopnost u soseski podpirati, in ljubega miru brez potrebe ne podirati, je duhovskih in deželskih gospodov sveta dolžnost, da podložni duhovne častijo, in se deželske pravice bojijo, ter spoštujejo in slušajo obodvojno oblast. Se pa duhovski in deželski prehitro tikajo, se tudi u kratkem pogosto zopet vikajo, kar nij lepo, in očitajo, kar je gerdo in škodljivo. Taka prijaznost in pa pisana kača! —

VII. Pohlevno življenje, pa lepa smert.

Od sv. Frančiška Zalezija se bere, da je bil u mladih letih zeló nagel in vroče kervi; pa se je skerbno premagovaje tako čudno upokojil, da ga nij bilo mogoče ujeziti; bil je kerščanske krotkosti in pohlevnosti najlepši vzgled; in po njegovi sveti smerti so na mestu žolča apneno kepico u njem našli. Ali so bili rajni Reja od natore pohlevni, ali so se premagovaje tolike krotkosti navadili: tega ne vem; samo to vem, da jih nij kdo kedaj u jezo pripravil, ali kedaj razsajati in hudobovati čul; ljudje so djali, da žolča nijmajo, ker nijso od njih žal besede čuli.

Ko so bili u Šmarju kaplan, so imeli zadel blatnih potov svojega konja, in neki Peter je konju stregel. Boljši pa ko je gospod, slabša po navadi gospodova družina, ki se na dobroto svojega gospoda zanaša, rekoč, saj nam kaj ne rečejo. Tako je tudi s Petrom bilo, ki je Rejatovega konja toliko zanemaril, da ga je bilo gerdo gledati, in je gospodu tovarišu nad njim merzelo. Ravno je več duhovskih gospodov u sosesko došlo, in gospod kaplan Reja od bolenika k domu prihajajo. „Le pogledjte, kakovo kljuse Reja ima, kako zapuščeno, hlapca pa lenuha!“ so djali Rejatov tovariš. „Kolikokrat sem mu že rekel, naj hlapca okrega, pa mu ne more žal besede reči.“ Poskusimo ga podkuriti, so sosedje djali, naj se ga loti, bomo saj videli, ali se da Reja ujeziti, in bomo zvedeli, kako zna hud biti? Kakor pogovorili, so storili, in po kosilu dobremu Rejatu toliko nagajajo, da jim Reja obljubijo, da ga bodo hitro in prav ostro okregali. Radovedni grejo prijатели za njim, in kaj čujejo? „Petrek, k meni pridi!“ Kaj zapovejo, gnadjiv gospod? popraša Peter, ko do njih pride. „Petrek! sem tebi, kar si pri meni, kedaj žal besedo rekel?“ „Nikoli še, gospod; greh bi imel, kaj takega ziniti.“ „Petrek! zdaj ti pa povem, da mi mojega konjička bolje oskerbiš; ako pa ti ne boš, bom pa jaz sam.“ Tako so hlapca okregali, in se tovarišem nasmejali. Težko bo kdo gospodarstvo takega gospoda hvalil, in lahko je mnogokaj pri toliki krotkosti u zgubo, ali pod nič šlo; pa tudi vedno revkanje, tobotanje in razsajanje pri hiši nij hvaliti, najmanj pa kletev in tepenje. S hudim se lahko več opravi, z lepim pa dobrega več napravi, manj Bog žali in ljudje ne pohujšajo, dostikrat pa poboljšajo, dokler še celó izprideni nijso.

Sv. Frančišek Zalezijan je dolgo u noč molil in premišljeval, kadar je že njegova družina spala in počivala; kar čuje na vratih terkati in ropotati. Sveti škof svetilnico vzeme in gre odpirat, ter svojemu hlapcu od-

pre, ki je po noči skrivaj u pivnico lazil, in ves vinjen svojega gospoda nij poznal. Prijazno škof pijancu roko poda, mu u izbo sveti, ga lepo razpravi in u svojo lastno posteljo položi, ki nij bila pernica. Kadar se hlapec drugo jutro prebudi, in u postelji svojega lastnega gospoda ugleda, se še le izčajma, kdo mu je po noči vrata odperl in u posteljo pomagal. Tolika pohlevnost gospoda in pa gerdost pijanega hlapca, ga je na vselaj spreobernila in poboljšala, da mu ravno svetnik žal besede nij rekel. Dokler pa tako vračtvo nij za vsakega, je učasih tudi ostre besede potreba, toda brez vsake jeze in zamere. Hvala gospodu, mislim, najlepše sluje, ako se čuje: „naš gospod so hudi, pa dobri tudi“. Toda bomo po besedah sv. Krizostoma na sodbi leže od prevelike dobrote odgovor dali, kakor od prevelike ostrosti.

Krotkost in poterpežljivost ste si pristni sestri; kder ene nij, se tudi druga pogreša, katere je posebno na stare dni čez vse potreba, kadar križi rastejo kakti senca o solnčnem zahodu, in težave množijo po teži let. Blagor mu, kdor vé tako lepo tiho djati in kakor Reja voljno poterpeti. Veliko let so jih noge bolele; protin jim je delal velike bolečine; ali nijsem jih slišal kedaj potožiti, ali se nevoljiti; bili so nepremenljivo prijazne, dobre volje. Neprežgana kava bila za kosilce je dan na dan njihovo zdravilo, zmerno njihovo kosilo, zvečer pa dvoje mehko kuhanih jaje vsa večerja. Nijso se umreti bali, pa so tudi le radi živeli, in smehljaje večkrat djali: „Veliko let si ne želim, pa za kakih pet let življenja le Boga prosim; in ako srečno teh pet doživim, bom pa prosil spet še za drugih pet, dokler je volja božja.“

Po mali gospojnici l. 1830 sem jih gredé poslednjokrat obiskal, in zeló revnih pa le veselih našel. Na stolih so ležali, noge z robcem povezane, da jim nijso s stola pale; nijso si mogli sami več pomagati. In ko sem od njih slovó vzel, so mi ljubeznivo roko podali, rekoč:

„Prijatela sva si bila u življenju, prijatela si bodiva tudi po smerti“. Nekoliko dni potem, 26. kimovca, so se jim mirno oči zatisnile.

Bili so rajni Andrej pl. Reja majhne postave, pa prebrisane glave, skerbni u svojih duhovskih rečeh, pa tudi u posvetnih opravilih marljivi in nikdar brez dela, in če drugih poslov nij bilo, so predicam povesmi pleli, po zimi pa štrene vijali, dokler je kaj takega bilo. Blaga nijso veliko zapustili, pa tudi dolgov ne; kar so imeli, je bilo le za sproti; skerb za prihodnje dni so Bogu prepustili. Nijsem čul, da bi bil kdo česar za njimi izgubil, razun družina dobrega gospoda, ubožci pa dobrotnika, in duhovnija dobrega pastirja, katerih lepo ime še po vseh krajih sloví, u katerih so služili. Rezanega kamena nijsem na pokopu rajnega toliko slavnega župnika in dekana videl, tudi nijsem pozlačenega imena Andreja Rejata na grobu bral; pa spomin njihove krotkosti u sercu vseh živi, ki so jih poznali, ter jim po tolikem lepem vzgledu veli: „Blagor krotkim; oni bodo zemljo posedli.“ — „Izveličani so krotki, zakaj oni bodo povsodi, na zemlji in u nebesih u miru in pokoju živeli.“ Sv. Krizostom.

18. Ožbat Rauš,

rajni oča iz družbe Jezusove.

(Životopisen načert. Drobt. 1859—60.)

Peter Ožbat Rauš je 8. oktobra 1780 u kuracijalni vasi Gelčah blizu Žišpolj življenja svit zagledal. Bil je sin brezmožnih pa pobožnih starišev, ki so tačas kakor bajtarji, z žuli svojih rok družini svoji potrebni kruh težko pridelovali; u kratkih letih po rojstvu tega sina pa preselili se u Celovec, kder so u belaškem predmestju pri Ajkslerjevi hiši prebivali. Z neutrudljivo marljivostjo so se po dveh letih u novo hišico udomovili, katero so sami na „Lerhenfeldi“ imenovanega predmestja postavili, kder so s strešnimi škodljami svoj pridelek imeli, s časoma pa u bližnji okolini svoje nove hišice nekoliko polja nakupili, in tako svoj ubogi stan precej zboljšali. Njih resnobna skerb je bila, od mladih nog svoje otroke po svojem stanu težkega rokodela privaditi, in jih škodljivega postopanja obvarovati, posebno pa jih za Boga lepo kristijansko odgojiti; zato jih tudi, ker je bila u Celovcu prelepa priložnost, pridno in neutrudljivo u šolo pošiljajo, posebno skerbno pa sinka Ožbata, ki je od drugih boljšo glavo do šole, večo gorečnost in veselje dokazoval. Bil je prepričen šolar in dijak, prav verlo se je učil, vse nemške, kakor tudi šest latinskih šol u Celovcu po celi obširnosti slavno doveršil.

Ker je ravno u tem poglavitnem mestu na ondotnem modroslovskem učilišču u letih 1801 in 1802 enako slavno više šole zgotovil, je prišel čas, da bi si dijak

izvolil stan, kar je tudi ročno in lahko storil, ter brez odloga obernal se, kamor ga je lastno pobožno serce, kakor bogaboječih starišev želje, nagibalo — terdno je sklenil u duhovski stan stopiti. Brez odloga se začne u letu 1803 bogoslovja učiti, čeravno ta čas zavoljo pomanjkanja prostora u duhovnišnici strehe in oskerbnice nij našel, in je kakor popred pri stariših prebival. Učil pa se je toliko resnobno, serčno in neutrudljivo, da je zraven dveh drugih součencev, med katerima je tudi pokojni Frančiško Lušin — slednji čas knezo-nadškof goriški — slovil, vse štiri šole celega bogoslovja u dveh letih doveršil, u letu 1804 iz znanosti vseh bogoslovskih predmetov izpraševalno preskušnjo prav slavitno obstal, in je bil kmalu potem s svojima dvema sobogoslovcema od tačasnega kerškega knezoškofa blagorodnega staroslavnega grofa Salm-a u mašnika posvečen.

Njegovo urnost razumeti, lehkost zapomniti, neutrudljivo paznost slušati, so občudovali učitelji kakor součenci. Zveršil je vse svoje učilnice s slavnim imenom prebistre glave, toraj ne le samo šolskih jezikov, temveč že ob času dveletne modroslovske učilnice italijanski in francoski govoriti temeljito se izučil. Francoskega jezika se je z dobro znanim, občno spoštovanim nadučiteljem Matijem Ahacelnom učil.

Bil je že mladeneč u šoli živ vzgled lepega zadržanja, pobožnosti in zvestobe u spolnovanju svojih dolžnostij; zapiral je vsaki nevarnosti svoja očesa, vsem obrekovalnim in praznim govorom svoja ušesa, in se vedno skerbno ogibal drugega spola.

Novoposvečeni mašnik, blagi gospod dobre glave, modre noše, žlahnega serca, visoke in obširne učenosti, so u 24. letu svoje starosti meseca septembra 1804 u cirkvi Matere božje u Žrevcu na svetek rojstva prečiste device Marije, ki se je takrat u saboto obhajal, novo mašo opravili, celo tihoma brez vsega truša in na-

vadne slovesnosti, brez darovnine. In ker so že pred svojo novo mašo pismeno povelje imeli, na župnijo sv. Valburge podati se, so ravno ta dan svoje nove maše svojo prvo službo duhovne skerbi kakor kaplan nastopili, in tamkaj že u nedeljo potem drugo cirkveno božjo službo opravljali.

Od te dobe je bila njihova sosebna neutrudljiva skerb za lepo opravljanje božje službe, podučenje odrasčenih, kakor mladih, pripravljanje otrok k prvemu svetemu obhajilu, spovedovati, posebno pa bolenikom in umirajočim tolažbe naše sv. vere deliti, in jih na srečno mirno pot iz časnosti u večnost pripravljati.

U enem letu so bili od Valburškega u Šent-Janža na Pikelnu za kaplana poklicani, in potem, ker so tukaj ravno tako čez cela štiri leta vse dolžnosti svojega stanu kakor pridni dušni pastir hvalevredno zvesto dopolnili, in ker so k lepemu vzgledu obedveh srenj s svojima dvema predstojnima gosp. župnikoma vedno u ljubezni in prelepi zastopnosti enega serca in kerščanske volje živeli, se u njihovem sercu obudi, kar se dozdej nikomur dozdevalo nij, in kar so že u modroslovski šoli mislili, zdaj pa prav dobro premislili in za terdno sklenili, iz kerške škofije preseliti se, in nekde u red družbe Jezusove stopiti. Kar so serčno želeli in sklenili, so tudi resnično izpeljali, ter svoj namen, po katerem so hrepeneli, za svoje popolnoma dovoljenje srečno dosegli.

Kako da so gospod Ožbat Rauš od l. 1804 do 1810, to je čez celih pet let, u kerški škofiji slavno pastirjevali, se vidi in bere u gotovem pismu, po katerim so jim častivredni gosp. prošt krajjski, Engelbert Švarc, tačasni dekanijski oskerbnik pričevali, dekanija Šent-Vid u Krajgu 8. novembra 1809, katero se tako-le glasi: „Na prošnjo Ožbata Rauša, kerškega škofijskega duhovnika in kaplana pri duhovniji Šent-Janža na Pikelnu, se njega neutrudljivi marljivosti resnično in po zasluženi

vrednosti svedoči, da je skoz štiri leta na imenovani duhovniji in u šentvidski dekaniji bil, ne le u vesoljnih duhovskih opravilih, temveč tudi po lepo poštenem zadržanju, po svojem znanstvenem izobraženju, posebno po pospešenju in popravi krajske šole, cirkvenega petja, in po sosebnem poduku mladosti, k mojemu in mojega gospoda predmestnika u dekanijem uredu, posebnemu veselju se toliko slavno prislužil, da bo, ne samo spoštovanja svojega prečastitega škofijstva, temveč vsake prihodnje prednosti ali pripomoči verlo vreden spoznan.“

Leto pismeno svedočbo so Ožbat Rauš svoji prošnji za privoljenje preselovanja na previsokovredno kerško knezoškofijstvo priložili, katero privoljenje so, ker se od svojega sklepa niso odsvetovati dali, 3. januarja 1810 na Dunaju dobili, kder so si potni list u Rusijo oskerbeti morali. S potnim listom od vladarstva prevideni se podajo na pot k svoji sklenjeni namembi neoveren po Gališkem čez Rigo in Dinabor. U Dinaboru, ruske Livonije, so stopili 10. novembra 1810 u ondotno novinstvo, in so jezuitarskega reda obleko dobili, kamor jih je iz Paderborna že od 20. septembra 1810, dokler so bili še za severske misijone poterjeni, od milostljivega prečastitega njemu predstojnega knezoškofa potrebna oblast k temu dodeljena došla, ter njim poterjenje za duhovno skerb s spričbami vred u Dinabor poslano bilo.

Zgodba življenja patra Ožbata Rauša do časa, da so u svoj domovinski Celovec nazaj prišli, je pisalcu znana iz postrežnega pisma zdanjega provincijala jezuitarskega reda gališke provincije u Levovu, gospoda Jozefa Brovn, ki se glasi tako-le:

„Pater Ožbat Rauš so bili iz Dinabora, preden so novinstva poskušnje celó doveršili, zavoljo verle kreposti, že u drugem letu poskušnja u Odeso poslani, kder so svoje niže obljuje storili, in dve leti učitelj latinskih šol

bili, potem osem let kakor misijonar pastirjevali, nekoliko časa u Odesi, nekoliko pa u Čresi. Že tukaj so svojo posebno gorečnost za božjo čast in za blagor bližnjega dokazali, ker so se zraven dvojnega, namreč italijanskega in francoskega jezika, — katerih so se že ob času modroslovskega šolovanja izučili — zvnaj temeljite znanosti nemškega, latinskega in starogerškega jezika, zdaj u svojem redu, že čez 30 let stari, še novogerško, angleško, in kar je posebno Nemcem težko, poljsko in rusko izučili, da bi več ljudem, posebno katoličanom teh narodov, pripomoči zamogli. Tako so tedaj zvnaj svojega prirodnega slovenskega jezika celó deset drugih gladko govoriti znali.

U letu 1820 je zadel jih z drugimi jezuiti vred cara Aleksandra I. ukaz, ali redovne družbe se odpovedati, ali Rusijo zapustiti. Oča Rauš iz ljubezni do svojega poklica in zvestobe do Boga, si drugo izvolijo, in se podajo na povelje svojih glavarjev u Galicijo, ker so svitli cesar Frančišek I. iz Rusije pregnane jezuite milostljivo sprejeli. In tukaj so bili zopet tri leta misijonar u Kamijonki strumilovi zločevskega okroga, in u Bukovini; potem tri leta u tarnopolskem žlahnem rejšiču ogleda, in zadnjič tamkaj šestnajst let listovnik in odpravnik ondotnega gimnazija in ondotne modroslovske šole, kder so zraven mnogih opravil celih deset let tudi francosko učili, kar so kakor latinsko posebno dobro zastopili, ter prav gladko govorili. Šest slednjih let so bili zraven tudi še javen učitelj občne dogodivščine u ondotni modroslovski šoli. Zraven vsega tega so bili poslednji čas tudi še knjižnik, ker imajo u Tarnopolu jezuiti znamenito knjižnico.

Po lastnoročnem lističu svitlega cesarja Ferdinanda I. od 8. maja 1848 s svojimi drugimi redovniki zavoljo prekucije tega leta razškropljeni, so se s privoljenjem tačasnega gospoda patra provincijala gališkega po dokon-

čanem šolskem letu 1848, potem ko so vladarstvu vsa šolska pisma izročili, u Celovec povernili.

Kakor značajne čednosti u redu skoz celih 39 let, ki so jih u Rusiji in Galiciji preživeli, posebno slovita njihova vedno neutrudljiva delavnost, akoravno so bili dihavični in postajočega žilobitja, na čemur so okoli celih dvajset let terpeli, in njihova sosebno goreča in živa ljubezen do bližnjega.

Ves čas, kar ga jim je po opraviu svojih zapovedanih dolžnostij še zaostalo, so za spovednico in obiskovanje bolenikov obrnili, ter ali u posameznih hišah ali u očitnih bolenišnicah siromake in jetnike podpirali. Posebno so u letu 1848 u Tarnopolu kolerinsko bolenim svojo očetovsko ljubezen prav živo dokazali.

Gotovo je bilo in znano, da nikomur dela kerščanske ljubezni nijso odrekli, če so le zamogli ustreči; zato se je tudi vsakateri, kakor njihovih redovnikov, tako ptujcev, u sleherni nadegi s celim zaupanjem k njim obrnil, in katere so vselaj dobrovoljno tudi pri svojih mnogih opravih popolnoma zadovoljili. Ja njihova ljubezen je bila toliko goreča, da so ubogim bolenikom, posebno oddaljenim, u ruskih kakor haliških, tudi več ur od Tarnopola na stranskih vaseh, ne le svete zakramente delili, ampak tudi telesno pomoč in milost skazati vedno pripravljeni potrudili se. Razodevali so tudi mnoge zdravniške znanosti, ker so se njihova zdravljenja prav srečno izšla.

Lepo ponižnost so posebno s tem pokazali, da so radovoljno slednji redovni skušniji iz celega modroslovja in bogoslovja odpovedali se, katera se tirja za dovoljenje prave redovne obljube k dosegu redovne službe in časti; če bi ravno poskušnjo slavno doveršiti zamogli, zato so 18. novembra 1821 u Tarnopolu le kakor dušno pastirski pomagalec zaprisegli.“

Čeravno oča Ožbat Rauš nekoliko u Rusiji, nekoliko

u Galiciji, skoraj celih 40 let, ker so po svojem poklicu slovesno in blagodarno delali, pri neutrudljivi marljivosti, kakor bi si mislil, nobenega časa za kaj večega niso imeli zamogli, ker so pri mnogoterih opravilih svojega poklica, z različnimi, mudnimi in težavnimi dolžnostmi silno preobloženi bili, so vendar še gerčki slovar, in občno dogodivščino zložili in spisali, katero poslednjo so kot javen učitelj u Tarnopolu več let učili, in katera dva verlo izverstna spisa sta natisa prav vredna, in katera sta kot rokopisa z drugimi sporočenimi, redu lastnimi knjigami po volji rajnih, kakor tudi po naročilih tačasnega provincijala gosp. Jožefa Brovna, hališki jezuitarski redovni družbi u Levov izročena in nazaj poslana bila.

Kakor so že u ptuji, mnogokrat do 250 milj od svoje domovine oddaljeni deželi, za uboge ljubeznivo in dobrotljivo skerbeli, tako ljubezen do njih tudi tukaj ugasnila nij; zakaj pri vsaki priložnosti so jih po svojem slabem premoženju pripravno in radovoljno podpirali, ter nobenega potrebnega, ki je kderkoli za miloščino prosil, brez pomoči, nikdar pa neusmiljeno ali ostro odpravili nijso; ravno tako nikomur nijso dobrote odrekli, če so le zamogli komu postreči, kar se živo vidi iz sledeče zgodbe njihovega življenja skoz celih šest let u Celovcu: od dohodka u svojo domovino 8. junija 1849 do smerti 11. oktobra 1855. Kakor obširno, hasnovito in dobrotljivo so vedno delali, tako neutrujeno marljivi so bili še u sivi starosti.

Komaj so oča Ožbat Rauš u Celovcu u društvu svojih rojakov, prijatelov in znancev bili, so že z živo gorečnostjo pogosto prejemanje zakramenta sv. pokore iskreno podpirali, ter so bili iz celega serca neutrudljiv spovednik, toliko preskerbno dobrotljivi, da so še poslednje leto svoje dolge in britke bolezni vsakega spokornika z resnično očetovsko ljubeznijo vedno pripravni

sprejeli, izverstno zadovolili in potolažili. Nobenega spornika brez razločka osebe, stanu in časa niso odpravili, veliko manj z nevoljo preplašili. Gotovo izverstna prelepa lastnost razumnega in dobrega spovednika, učenika, duhovskega zdravnika in sodnika! Razun tega se jim je od prečastitega knezoškofijstva sostavljanje škofijskega cirkvenega koledra priporočilo, pri katerem mudnem delu se potrebuje velika paznost, popolno znanje rubrik in vodil, velika marljivost, poterpežljivost in opaznost.

Verh tega so pater Ožbat na prošnjo u samostanu častitljivih redovnic Uršulinarić učili rejenke in novinke italijanski in francoski. Učili so novinke vsaki četertek, rejenkice pa nekterokrat u tednu. Posebno so to podučevanje imeli pogosto u šolskih praznikih, da bi ukaželjne sosebno francoskega jezika privadili in izobražili, pred vsem pa jih temeljito in dognano govoriti privadili.

Tudi knjižnico tukajšnjih častitljivih Uršulinarić, ki 1540 vmes mnogo veljavno vrednih nemških, latinskih, francoskih in angleških knjig obsega, so pater Ožbat lepo uredili, in zavoljo ugodnega najdenja vseh abecedni popis naredili. Kratko, pater Rauš so vseh želje brez odloga zadovolili, če jim je le priložnost bila. Komurkoli prijazno ustreči, podučiti, ali k dobremu pripomoči, ako so le zamogli, jim je bilo dušno veselje.

Doma jih nikdo nij našel brez koristnega dela. Kardar so od prenapetega pisanja za okrevanje ali menjanje oddahnili si, so kaj stanu pristojnega brali, namreč kake bogoslovske knjige, ali so duhovščini zapovedane vsakdanje molitve molili, katerih molitvij, tudi pri svojih prevažnih opravilih zvunaj boleznii od mašnikovoga posvečenja pri svoji vestni zvestobi u celem življenju nikdar zanemarili nijso. Imeli so lepo versteno navado, vsaki dan eno poglavje svetega pisma stare kakor nove zaveze prebrati. Noči so imeli po letu kakor po zimi žalostne brez spanja; zakaj morali so postelj zavoljo ne-

pokojnega in obstaječega žilobitja po polnoči ob enej zapustiti, in u pomilovanja vredni britkosti polovične noči sedé na slonilnem stolu z roženkransko molitvijo prebedeti; in vendar nikoli niso bili neterpljivi ali nevoljni, nikdar se zavoljo svojega terpljenja niso pritožili.

Kadar so u cirkev šli maševat, so se vsikdar po zimi kakor po letu zjutraj rano u vežo božjo podali, da so pred svojo sveto mašo pri enej ali dveh drugih svetih mašah bili, in se tako k svoji sveti maši z molitvijo pripravljali. Maševali so vsaki dan, ja celó vidno boleni še, ker so po potu u cirkev sv. Duha, akoravno zavoljo težkega dihanja na palico naslonjeni, u časih nekatere minute počiti morali, in komaj u cirkev došli, se vendar u svoji gorečnosti od težavnega pota odverniti niso dali tako dolgo, da svoje izbe niso mogli več zapustiti.

Ob nedeljah in zapovedanih praznikih, če so po sveti maši pri svoji spovednici spokornike našli, jih niso popred zapustili, da so vsem zadovolili, če je ravno bilo že blizu o poldne. Ravno tako so tudi spovedovali ob delavnikih. Toliko važno in potrebno so sveto spoved spoštovali za vsakega človeka, odpuščanje grehov zadobiti in večno življenje doseči.

Njihovo čudovitno, vedno vzgledno izverstno življenje, njihova neutrudljiva stanovitna delavnost, resnična pobožnost, ponižnost in razumnost pri vseh opravilih, pri vsakem uradovanju se je zavoljo povsod znanega, slavnega imena po zasluženju vredno pripoznavalo, posebno slovesno spoštovalo pa, ko so le-ta vredni mnogo zasluženi duhovnik in nadučitelj pater Ožbat Rauš svoje petdeseto leto duhovske starosti obhajali, katero so 26. avgusta 1854 doživeli, in tiho sveto mašo, brez posebne sicer navadne svečanosti Gospodu vseh gospodov u zahvalo darovali. Pri tej priliki so jih naš, tudi že rajni prečastiti knezoškof A d a l b e r t L i d m a n s k i iz lastnega nagona s pristavkom, pomljlivega nauka sve-

tega pisma: „Pred sivo glavo ustani, in spoštuj osebo starca“ (Levit 19, 31.), za svojega duhovskega svetovalca s vsemi tej časti vlastnimi pravicami in prednostmi izvolili in povikšali.

Še u sivi starosti so naš duhovni oča vedno svojemu stanu primerno delali, ter dragoceni čas k dobremu vestno in koristno porabili, in se natančno ravnali po svojem danjskem redu, katerega so celo življenje ljubili. Vsaka ura je bila za gotovo delo odločena, in sicer tako, da sebi nobenega izjema od vodnega reda brez veljavnega razloga niso privolili. Tako jim je minil čas prav prijetno in hasnovito, in tako so živeli cele dni, ker so živeli le Bogu.

Seveda so včasih za potrebno okrevanje oddihnili, počinek si privoščili, ali tudi njihovo oporavljanje je bilo razumno in duhovno, ki jih je za duhovska opravila krepčalo, ter jih nikdar nij sitno nadlegovalo. Njihovo obnašanje u dobro poštene tovaršiji, u kakoršni so se včasih radi znašli, je bilo vselaj dobrovoljno in veselo; celo nespotekljiva in pristojna šala o pravem času jim nij bila neprijetna; turobnosti nihčér pri njih zapazil nij.

Ker so bili pobožni mož blagega serca in jasne prebistre glave, so si pri svoji živi gorečnosti za vse dobro in neutrudljivi marljivosti po mnogoternem čitanju, ne le samo svoje bogoslovske znanosti, temveč tudi modroslovske, zgodovinske, zemljepisne, rastlinske, pesniške, zvezdoznanske in vsakega plemena učenosti s predobrim pomnežem obilno naverstili in ohranili.

Doveršeno so poznali in znali vso gerško in latinsko klasično izversteno učenost, kakor vse to, kar so slavni stari in novi možje spisali. Posebno pa je čuda vredno njihovo znanje jezikoslovno, zakaj zastopili so in gladko govorili, kakor je že rečeno, deset jezikov, in zraven teh še druga narečja živih jezikov so poznali, namreč: češko, horvaško in slavonsko, zato so u silni potrebi tudi

u teh narečjih zastopiti se, priskočiti zamogli; in vendar nikdar niso hoteli za učenega moža spoznani biti; celo nepohotni so pa pri drugih učenost vredno poštovali.

Celo svoje življenje so svete zakramente o zapovedanem času vredno prejemali, veliko manj so najpotrebnejše opravilo u dolgi in britki boleznj opustili. S svetimi zakramenti za bolenike so se pripravljali še tri poslednje dni pred svojo smertjo s priserčno pobožnostjo na prevažni hod iz časnosti u večnost. Bili so do poslednjega hipa pri zdravi dušni razsodnosti, poželeli še svoje duhovne molitne bukvice, da bi še komplet sami molili, ker pa zavoljo prevelike slabosti niso več zamogli, so se s pol mertvoudno roko še sami prekrižali, svojo dušo u božje roke priporočili, ter svoje delo na svetu ravno tako mirno dokončali, kakor so bili privajeni taisto celo življenje po stanovitni vestnosti oskerbeti in doveršiti. Zakaj le-ta duhovnik po volji božji so do svojega dokončanega 75. leta po dobri vesti svoje opravilo verstno napredovali, da so vse popolnoma z neutrudljivo živo gorečnostjo, stanovitno doveršili, kakor duhovnik le Bogu živeli, svojemu svetemu poklicu u celi obširnosti iz cele moči cirkvi in deržavi pošteno in zvesto služili; zato Boga čez vse, svojega bližnjega pa kakor sami sebe ljubili, in zato Bogu dajali, kar je božjega, pa cesarju, kar je cesarjevega.

Njihova duša naj u Bogu mirno počiva, in njihov spomin bodi blagoslovljen!

19. Amalija Hagenauer,

ali

poldrugi dan na mislinjskih fužinah.

Kaj lepega za gospôdo, pa tudi za kmetiške ljudi.

(Drobt. 1861.)

Pohorje, široko in košato gorovje, se od Sloven-Gradeca do Maribora raztega, in mnogoterega blagá rodi. Ima drag beli kamen (marmor), lesa za stavbe in kurjavo; tudi dobro vince po solnčnem znožju Pohorja zori. Pa malo pomagajo rajski kraji, če nijmajo blagih ljudij; dobri ljudje so venec dobrega kraja. Takih poišči in pri njih ostani; imel boš tudi u merzli planini svoj raj.

Za cestoj, ki od Drave skoz Sloven-Gradec u Celje pelje, u zglavju doline med večerno-severnim Pohorjem mislinjske fužine stojijo, kojim daje bistra reka Mislinja ime. Od severa kraj velika Kapa in Planinka odevate; od juga Mislinje bližnji sosed Turjak, pa daljni Kozjek gledata, u zahodu koroške sv. Uršule cirkev, kakor bela gos na visokem Plešivcu stoji. Vse te gore in planine dajajo na mislinjske fužine rudo in ogelj, da se u gorečem plavšu železo cedi, in pod mogočnim kladvom mehko za vsako rabo upodobi, kakor rajni pesnik poje, rekoč:

Ognjena in vodena moč
 Se tukaj družite,
 Od vode kolo sukajoč
 Mogočno v kroge gre.

Vso noč in den klep ropotá
 In klad'vo vdarja redoma;
 Železo skoz kovanje mehko
 Dobi podobo vsako lahko.

Urban Jarnik.

Povabljen od prijazne, gostoljubne mislinjske gospôde, sem poldrugi dan na teh fužinah ostal, in hočem povedati, kar sem lepega videl in dobrega slišal bralcem in poslušalcem u posnemo; kajti besede mičejo, lepi vzgledi pa vlečejo.

Mislinjske fužine so imeli svoje dni rajni baron Žiga Cojz u posestvu, velik dobrotnik prostih kmetov, kakor visoko učenih pisateljev. Še imenujejo Mislinjčani zeleno rusovsko ajdo Cojzlo, katero so ranjki iz Rusije poskerbeli, naj bi jo kmetje po tej hladni dolini sejali, kder je slana tako rada doma, da u desetih letih le enkrat ljudem ajde ne pomori; cojzla, mraza vajena, se pa ne straši slane. Od Cojza so fužine dedovali rajni Anton žlahni Bonaca, kateri so nad 30 let u tem kraju sloveli kakti prijazen in dober gospod. Vsak popotnik se je rad na Mislinjah oglasil, viši nadvojvoda Janez, svitlega cesarja brat, kakor berač, ki nij brez dara Bonaceve hiše zapustil. Po smerti druge Bonaceve žene, je sestra rajne, gospodična Amalija, žlahna Hagenauerjeva, iz Tersta doma, gospodinstvo prevzela, prav po kerščansko dobra duša, ki je bila blizu 20 let dobra mati ne le mislinjske hiše, temveč cele doline svetla luč, katera je vse za dobro ogrela, ki so jo poznali, ali pa obiskali mislinjske fužine. Amalija je bila živa podoba žene, koju modri Salomon tako verlo popisuje, rekoč: „Kdo bo našel močno ženo (pobožno in serčno, polno možkega duha)? Njena cena visoko seže nad ceno dragih kame-
 nov; njena luč po noči ne ugasne. Svojo roko odpera ubogemu, in svoje dlani steguje proti potrebnemu (kojim rada pomaga). Ne boji se za svojo hišo hudega mraza;

kajti vsi njeni domači imajo dvojno oblačilo. Svoja usta odpira modrosti, in postava milosti ji je na jeziku (karkoli govori, je primerno in podučivno; ona ne ukazuje terdo in serdito, ampak rahlo in pohlevno, kakor se ženskemu spolu spodobi). Goljufiva je prijetnost, in prazna je lepota; ženska, ki se Boga boji, ona bo hvaljena. Dajte ji plačilo za njena dela, naj jo hvalijo njena opravila.“ (Pregov. 31, 10—31.) Po vsej pravici zasluži rajna blaga Amalika, da jo tudi po smerti naše Drobtince pohvalijo, kajti mertvih hvala ne napihuje; če se pa pero rajnim ne prilizuje, hvaležnost in posnemo obudi, ki pokojnim dopade in živim koristi. Dober vzgled hišne gospodinje, in pa ljuba luč dajate ljudem svetlobo in toploto, če še niso za dobro kamen in led.

Dve reči kerščansko gospodinjo hvalite, ako za nji prav skerbi: molitev in pa miloščina, da ne pozabi Boga, ne ubožčeka, rada moli in ubogaimo daja. Tako je Amalija u Mislinjah storila. Imeli so posebno sobo za domačo pobožnost, s svetimi podobami čedno ozaljšano, tako da je že kraj k molitvi odločeni serca k Bogu povzdigoval. — Nij lepo za kerščansko hišo, če nijma božje podobe pri hiši, ne britkega razpela u kotu, ne podobe Marijine na steni; zdi se človeku, kakor bi prišel divjakom na dom, ki Boga ne poznajo, ne vejo za božje prijatele, svetnike, svoje pomočnike u nebesih. Pa stokrat gerša in hudobniša je šega sedanjih nevercev, kateri po svojih prebivalnicah in spalnicah podobe ajdovskih malikov obešajo, ali pa golo naravo in nje lepe, rajske kraje u časti imajo, Stvarnika in Gospoda vse lepote in krasote pa celo pozabijo, kakor ima slabo kerščanska gospôda u sedanjih časih navado. Najgerše malikovanje pa je, celó gole kipe po vertih in logih staviti, ali pa take nesramne upodobke po sobah imeti, na kojih se sramožljivost in sveta čistost spotika. Taka zlodjeva dela željno gledati je greh; jih kupovati in častiti perva

božja zapoved prepoveda. Po obrazih se lahko pozná, kakošni duh je u hiši doma.

Vsak večer je o pravem času pozvonil, in zbrali so se vsi domači, gospôda kakor družina, k molitvi; gospod Bonaca so sami na glas družini molili, in če nij bilo gospoda doma, je Amalika gospodarja namestila. Pobožna duša je sosebnó Marijo prečisto devico u časti imela, in je vsako leto majnika mesca z domačimi mile Šmarnice doma obhajala, dokler jih u cirkvi še nijso imeli. Pred vsakim obedom je Amalika na glas obedno (mizno) molitev opravila, naj bi si bili gospodje, še toliko imenitni, povabljeni gostje. Kar je Amalija u sercu verovala, je tudi očitno u dejanju kazala, ter je dobro pomnila, kaj nam usmiljeni Jezus veli: „Kdor mene pred ljudmi spozna, ga hočem tudi jaz spoznati pred svojim Očetom, ki je u nebesih; kdor se pa mene pred ljudmi sramuje, se ga hočem tudi jaz pred angeli božjimi sramovati.“ — So gospodski ljudje, pa tudi kmetje, kateri se brez vse molitve k mizi usedejo in od mize ustanejo; pa to nij po gosposko, marveč po svinjsko. So, ki se tiho na pol pokrižajo in pošepetajo, da sami ne vejo, kaj in kako. Taka molitev je večidel piškova, in nema jederca. Družina, katera glasno moli, prej da zajme, in se Bogu na glas zahvali, kadar žlico položi, ona posnema Jezusa, Gospoda našega, ki je tudi po zadnji večerji z apostoli zahvalnico zapel, in nas je glasno moliti učil. Sv. Avguštín veli, da ima vsak hišni gospodar biti svoji hiši škof in dušni pastir, ter skerbeti, da domači lepo Bogu služijo; jaz pa pravim, da vsaka poštena hišna gospodinja bodi svoji družini skerbna cirkvenica, da o pravi uri k molitvi kliče, in za olje pave pobožnosti skerbi, da luč svete vere družini ne ugasne. Tako olje je pa molitev, so pobožne vaje, kerščanski pogovori in vredna prejema svetih zakramentov. Taka skerbna cirkvenica je bila gospodična Amalija; zato pa tudi luč naše svete

katoliške vere nij le u domači hiši svetlo gorela, ampak je tudi celi dolini lepo svetila. Vsak dan je po navadi u župnijsko cirkev k sv. Tilu k sveti maši tekla; u adventnem času nij svitanic ali zornic zamudila, naj je vreme še tako gerdo bilo. Vsako nedeljo in zapovedani praznik je očitno k božji mizi pristopila, in kakor ona, tako gospod Bonaca in drugi domači ljudje. Taki vzgledi več k pobožnemu življenju pomorejo, kakor še toliko lepe pridige; žalibog, da jih je malo pri gospôdi, kakor pri kmetih! So po mestih in gradih še mnogotere pobožne duše, ki rade molijo in prejemajo svete zakramente, pa le očitno to storiti jih je sram. Taka sramota je pa snedljiva erja žive vere in svete kreposti; taka sovražna sramožljivost gloda in slabi pravo kerščansko življenje tako dolgo, da ga celó zaduši. Vera brez dobrih del je mervta; kaj ti pa mervta vera pomaga? O vi gospodje in žlahne gospé, vi gospodarji in gospodinje, povzdignite svoje glave in zaslišite, kaj vam večna Resnica veli: „Vi ste luč sveta (na vas gleda priprosto ljudstvo). Naj se sveti vaša luč pred ljudmi, naj vidijo vaša dela, in častijo vašega Očeta, ki je u nebesih.“ (Mat. 5, 14—16.)

Sestra Bogu dopadljive molitve je pa miloščina, hči žive ljubezni božje in do bližnjega; ena brez druge nič ne velja. Zato opominja sv. Duh: „Moliti in uboga ime dajati ne zanemarjaj!“ (Sirah 7, 10.) To se je na Mislinjah prav čedno godilo. Amalika, dobra mati, je prvo skerb za domače ubožčke imela. Ako je kdo delavcev zbolel, bodi si dervar ali kovač, hlapec ali dekla, hitro je potrebno postrežbo dobil, dobre juhe in zdravila, pa tudi kupico dobrega vina, ki ubožčekom dostikrat več pomaga, kakor zdravilo. Če so duhovniki le povedali, da imajo u župniji uboge zapuščene ljudi, hitro jim je dar poslala, ali pa sama dala, kolikor je premogla. Ubogim otročičem je priskerbela za zimo obleko in obutilo, da

so mogli u cirkev in u šolo hoditi. Ko je bila s koncem leta slovesna poskušnja šolcev in šolaric, jim je gospodična Amalika lepih daril omislila, kateri so se pridno učili. —

Blago kerščansko serce pa tudi ubogih cirkvij ne pozabi, in za lepoto hiše božje skerbi. Amalika je hitro zapazila, česar je bilo cirkvi potreba, in je za cirkev sama altarno opravo naredila, ali pa omislila, kar nij sama premogla. Mašne srajce, altarni pertiči in druge cirkvene reči so bile delo njenih rok, ali darilo njene hiše; kar je pri župnijski cirkvi lepega in pa dragega bilo, so mislinjski oskerbeli, ter so vedeli, da se po domači cirkvi serce župljanov pozna. Ako je domača cirkev čedna, če ima lepe altarje, glasne zvonove in ubrane orglje, kaže pobožne, bogoljubne ljudi. Je pa cirkev umazana od znotraj, od zvunaj odrena, ljudem pretesna in zapuščena; so mašna oblačila capasta, župljani pa u žametu, ženske u svili in tančici, je vse to živa in očitna priča, da so u tistem kraju maloprida ljudje in pa slabi dušni pastirji. Pač bi jim po pravici očital, kakti Bog svoje dni zanikarnim Judom, rekoč: „To ljudstvo pravi: nij še došel čas staviti Gospodove hiše“. In Gospod je po preroku Ageju ljudem govoril: „Za vas je pač da prebivate u lepo zidanih hišah; hiša Gospodova pa zapuščena stoji. Vi, umerljive stvari, imate drago obleko, hiša Gospoda, vašega Boga, pa u ubožtvu žaluje! Zato se vam pa tudi tako godi. Veliko sejete, pa malo pridelate; jeste, pa se ne nasitite; pijete, in se ne napijete; oblačite se, pa se ne segrejete; in kdor zasluženi denar spravlja, ga u raztergano mošnjo deva.“

Kakor pa kraljestvo božje od kraja do konca zemlje sega, tako obsega vse narode sveta kerščanska ljubezen, in tudi misijonom za morjem pomaga, naj bi vsi narodi spoznali pravega Boga, in vsi jeziki govorili, da je Kristus Jezus u časti Boga Očeta. „Zakaj, to je večno

življenje, da Tebe, Oče nebeški, spoznajo, in katerega si nam Ti poslal, Jezusa Kristusa“. Zato je rajna Amalija vsako nedeljo pri kosilu miloščino od domačih poberala, in pri vsaki dobri volji ali igri je goste poprosila, naj ji za bratovščino sv. Leopolda ubogaime veržejo, u pomoč misijonom med neverniki. Vsako leto je pridna bučelica po sto goldinarjev srebra za daljne misijone nabrala, in poslala svojemu župniku za razširjevanje kraljestva božjega po svetu.

Jeli so tudi u toliko pobožni hiši igrali? Tudi, tudi! Igra za kratek čas, brez škodoželje in dobičkarije je gostokrat dobro delo, da se nedolžno za male peneze igra, ne pa da bi se ljudje oberali, opravljali in obrekovali, kakor gospé in gospodične rade znajo. Tudi gospodom je učasih igra zdravilo za kratek čas in dobro voljo. Ako se pa ti zgubiti bojiš, in u igri le dobiti želiš, se lahko u sedmi zapovedi božji pregrešiš. Ako zgubiš, sebi in svojim kradeš; če pa u igri dobiš, in se dobička veseliš, se pregrešiš u deseti zapovedi božji, ki veli: „Ne poželi bližnjega blaga“. Po navadi je igra nevarna in pregrešna, kajti zapravljamo igraje trojno najdraže blago, kakor sv. Frančišek Borgija pravi: čas, denar in pa dobro vest. Blagor mu zatoraj, kdor igre ne pozna, ter ne kvarta in ne keglja, tudi kobrov ne meče. Sreča je u igri opotočna; kadar ti najbolj kaže, oberni ji pleča. Kvartoperci so oderci; skerbno izogibaj se jih, da ne zapraviš premoženja, poštenja in dobre vesti. Ako pa le poigraš, igraj kratko in pošteno.

Vsake poštene rodbine žlahno cvetje so otroci; malo deco lepo učiti in skerbno rediti, mora biti vsake verle gospodinje perva in največa skerb, pa ne le za svoje, ampak tudi za rejence in rejenkice, ki pod njeno streho bivajo. Taka dobra mati je bila rajna Amalija otrokom domačih uradnikov, fužinskih služabnikov in kovačev, ki so vedno okoli nje bili, kakti piščanci krog svoje kvoklje.

Amalija jih je učila moliti, čitati in kerščanskega nauka; deklince pa tudi nogovice plesti in šivati. Pripovedovala jim je čedne zgodbe svetega pisma, dajala pa jim je tudi lepe pripovedi brati, in jim je ljubezen do Jezusa u mlada serca utisnila. Kakor so bili blagi otroci Amaliji najslaje veselje, tako je tudi otrokom o pravem času veselje napravila, dokler so bili pridni. Naredila je otrokom lepe jaslice, ali kakor Nemci pravijo: božično drevo. Na osvetljeni smereki so visela zlata jabelka, orehi, rožiči in mnogo drugih dobrih stvari. Pod drevesom so ležale kape, robci, predperti, tudi črevlji in oblačila za zimo, katera jim je Amalija kupila, ali pa tudi sama naredila. Na sveti večer so obhajali u lepi svetli sobi ljubeznivo rojstvo božjega deteta Jezusa, so ga po otroško pozdravili in počastili, potem pa razdelili lepe dare, katere je božje dete po rokah milostljive detomilke Amalije otrokom prineslo, ki veli: „Kar ste enemu teh malih storili, to ste meni storili“. Kdor mladini tako veselje napravlja, on postavlja pravi sreči stanovitno dno; že dolgo dobrotnikov in dobrotnic na tem svetu več ne bo, pa otroci še veselo pomnijo svojih srečnih rajnih dnij, kojih so uživali mali. Tak spomin polajšava težave starih dnij in oživlja zopet plamen svete vere in kerščanskih občutkov, kojih le prerade zadušijo posvetne skerbi in goljufne dobrote. Kdor otrokom tako pomaga, jim dvakrat ubogaime daja, oskerbi dušo in telo, ne le za nekaj dni, marveč za vselaj. Potepnim otrokom u jedilih, ali celó u denarjih miloščine dajati, se pravi potepuhe in pa lenuhe rediti. Mlad berač bo star tat, mlada beračica pa kradljivka. Beračije stavec ne opusti, kder se je mlad nauči.

Otroci kerščanske gospodinje so pa tudi posli; ona tudi za hlapce in dekle po materno skerbi, gleda na njihovo delo, pa tudi na njihovo zaderžanje, skerbi družini za pravico, pa tudi za poštenje in dobro vest, ter dobro vé, da, če družina Bogu zvesto ne služi, tudi svoji go-

spôdi zvesta ne bo. Kaj pomaga črez družino toževati, pa si ne prizadevati posle poboljšati? — Prazno je regljanje, psovanje in kreg, ako družini lepega nauka in vzgledov ne dajaš. Ako hočeš stopnice pometati, moraš od zgoraj, ne pa od spodaj začeti, to se pravi: poboljšati poprej gospodarje in gospodinje; po njih se bojo hlapci in dekle hitro in lahko poboljšali. Kakoršni stariši, takošni otroci, kakov gospodar, tak vratar. Vse to je rajna Amalika dobro spoznala, ko je po smerti svoje sestre Bonacevke na Mislinjah gospodinstvo prevzela. Imela je bistro oko na vsako deklo, bodi si hišnja ali kuhinjska, kravarica ali pastarica; tudi na hlapce je ostro gledala. Če je prišlo dekle še tako posvetno na Mislinje, u kratkih letih se je izmodrila, če le nij bila celó izgubljena. Amalija je skerbela, da so se dekle tudi u delavnikih u službi božji verstile, vsakega mesca k spovedi in k božji mizi hodile. Nij bilo treba družini k molitvi in k spovedi vevati; kar je družina od gospôde lepega videla, je tudi sama rada posnemala. Kar gospodar ne vidi in gospodinja ne izvé, sveta spoved popravi, ozdravi božja miza in družino pridno stori, da Bogu in gospôdi lepo služi, ako sta gospodar in gospodinja družini iz serca dobra. Ako nij gospodar poslom oča, temveč župan, bo tudi hlapec gospodu le tlačan; če si gospodinja svoji dekli le rogata mati, tebi dekla tudi ne more serca dati; če pa družina do tebe serca nijma, bo neprenehoma žalostna zima pri hiši, bo pogosto vrelo in germelo, pa malo pohlevnega deža in ljubega solnca. Pri taki hiši služiti nij dobro, kder gospodar vedno razsaja, in gospodinja muhe lovi, ubogo družinče lepe besede ne čuje, in ne vidi prijaznega obraza. Saj družinče nij živinče, ampak je otrok božji, in vendar nahajamo čemerno gospôdo, posebno take rogate gospé, ki dajejo svojemu kužeku mesó, svoji družini pa gole kosti; pes na mehki blazini počiva, dekla pa u merzli sobi zimo ogreba. Tako nij

bilo u Bonacevi hiši; zdravi posli so imeli svojo pravico, boleni svojo kerščansko postrežbo. Poštena družina je k hiši prišla, poštena je odšla; verlim hlapcem so k dobremu kruhu pomagali, pridnim deklam pa u boljšo službo, ako se niso pošteno omožile. In če se je družinče u službi postaralo, mu niso beraške palice podali, ampak miren kotec so mu odkazali, kder je lahko ostalo tako dolgo, da so mu oči zatisnili. Tako je po kerščansko. „Ako pa kdo za svoje, in izlasti za domače nijma skerbi, je vero zatajil in je hujši od nevernika,“ veli sv. Paul. (Tim. 5, 8.)

Kdo pa uči gospodarje modro gospodariti, kdo gospodinje dobro gospodiniti in za družino prav po kerščansko skerbeti? Tega se ne naučiš iz sleparskih knjižúr (romanov), in praznih dnevnikov, kakoršne posvetne gospodične lačno berejo, tudi ne u navadnih gledališčih (komedijah), koje mestne gospé rade obiskujejo; kerščanski katoliški nauk (katekizem) nas kerščanske modrosti uči; le cirkev je šola kerščanskega življenja. Rada je zatoraj rajna Amalija u cirkev hodila, pa tudi doma poštene bukve brala in drugim brati dajala, ter je dobro vedela, kaj dobre bukve veljajo. Tudi za domače kaplane je bukvarnico omislila, in najpotrebniših knjig in duhovskih dnevnikov za mlade duhovne po nasvetu rajnega visokoučenega doktorja Šlera oskerbela, kajti je dobro razumela, kako potrebne so dušnim pastirjem koristne bukve, in kako malo je mladih duhovnov, ki bi imeli si jih začem kupiti. To živo kaže, koliko je žlahna gospodična duhovski stan spoštovala, ter namestnike božje visoko u časti imela, kakor sv. Duh veli: „Boj se Boga iz vse svoje duše, in njegove duhovne u časti imej. Iz vse svoje moči ljubi njega, ki te je ustvaril, in njegovih služabnikov ne zapuščaj. Časti Boga iz vse svoje duše, in poštuj duhovne, dajaj jim, kakor ti je zapovedano.“

(Sirah 7, 31—34.) Rada se je posvetovala z duhovskimi pastirji; in če je bilo kaj posebno važnega, je tudi k škofu tekla poizvedet, kaj je po kerščansko-katoličansko pravo. Bila je gospodična pa tudi u kerščanskih znano- stih tako dobro podučena, da je marsikaterega bogoslovca prekosila, ter mnogoteremu možaku jezik zavezala, če je kaj zoper sveto vero zinil. U svetem strahu je imela domače ljudi in tuje goste, da se nobeden zlobil nij, nespodobnega govoriti; rada je pa nedolžno šalo imela, in za kratek čas smešne pogovore. Žalostilo jo je, če so se sosedje mislinjske hiše izogibali. „Zakaj nas nijso obiskali, ker so mimo hodili?“ je rekla Amalija župniku sosedu. „Nijsem bil spodobno oblečen“: odgovorijo duhovni sosed. „Ali nijso tisto jutro maševali?“ bistra Amalika dalje popraša. „Maševal sem“, pravijo sosed. „Če so pa bili za hišo božjo dosti čedno oblečeni, bi bila obleka tudi za našo hišo dobra“: jim je djala gospodična; in ravno prav je rekla.

So, ki se pobožne in svete delajo, sladko in ponižno govorijo, kakor bi tople u nebesa hotele, u sercu so pa polne posvetnih mislij in pregrešnih želij. U cirkvi svetnikom noge glodajo, doma pa svoje ljudi grizejo, da nij pri njih ostati. Taka hinavska svetost in pa gnila repa; ona je prave čednosti najhuja sovražnica, ki sveto krepost ob čast in poštenje spravlja, da ljudje pravijo: take le so svetopete. Taka svetohlinka nij Amalija bila; kar ji je u sercu bilo, bilo ji je tudi na jeziku in u dejanju; živa vera je bila korenina vseh njenih mislij, marnov in del; ne ljudem, le Bogu je hotela dopasti. Ravno zato se je pa tudi u težavah in britkostih u sveto voljo božjo podala, in vsako še toliko žalost je Bogu darovala in se utolažila, rekoč: Kar Bog stori, vse prav naredi; zgodi se njegova sveta volja! Kratko pred njeno smertjo ji je Bog ljube- bega brata Jožefa Hagenauerja vzel, katerega je sosebno

rada imela. Močno se je Amaliji po rajnem tožilo; njena žalost je bila verna in kerščanska, ter je terdno zaupala, da ga bo skoraj u nebesih zopet našla. Ko so jo prišli domači duhovniki omilovat in tolažit, jim je lepo mirno djala: „Ako Bogu tako dopade, mu rada svojo žalost darujem“. In kakor se je vedela sama potolažiti, tako je znala tudi svojim domačim, prijatelom in znancem u vsaki britkosti serce ohladiti; njeni vere živi pogovori so bili žalostnim žlahno hladilo in pobitim zdravilo serca. Blagor mu, kdor prijatela najde in tako modro prijateljico ima, katerim lahko svoje težave potoži, pa tudi veselje pové; njemu se žalost polajša, pa tudi veselje dvakrat poslajša, katerega z blagim sercem deli. On resnico svetega pisma poskuša, ki tako lepo govori: „Zvest prijatelj (prijateljica) je močna bramba; in kdor ga je našel, je zaklad našel, ki več velja, kakor teža zlata in srebra; — on je zdravilo življenja. Kdor se Boga boji, bo našel dobrega prijatela, in kakoršen je sam, takošen bo tudi njegov prijatelj. — Toda u sreči prijatela ne boš spoznal, in u nesreči se sovražnik ne bo skril.“ (Sirah 6, 14.) Ta resnica se je Bonacevi hiši dopolnila, kateri je Bog nadlogo za nadlogo poslal, poskusit Bonaceve, jeli so njegovi, kakor svoje dni poterpežlivega Joba.

Najhujša skušnja čaka človeka poslednjo uro, in blagor mu, srečen bo, kdor do konca tako zvest ostane, kakor rajna Amalija. Bog jo zakliče na plačilo po silo hudi smertni bolezni, katero je 36 ur Bogu udana poterpežljivo prestala, ter se nij smerti bala, na katero se je vse svoje žive dni pripravljala. Serčno zdravnika pobara, naj ji po resnici odkrije, če ji je še ozdraveti? Pa zdravnik ji bližnjo smert zakriva. Popraša svojega spovednika, in oni bolenici nevarnost očito serčno povejo, rekoč: Blaga gospodična! vse svoje žive dni ste si pri-

zadevali, Boga ljubiti in Jezusu zvesto služiti; skoraj božji Ženin po vas pride; veselo mu naproti idite, po ozki stezi smertne bolezn. Spodobi se za Jezusa terpeti, pa tudi voljno umreti, ker je božja volja tako. U imenu Jezusovem umreti nij žalostno, nij hudo; Jezus vam bo smertne britkosti polajšal, ako se ž njim pobožno združite. Skoraj, skoraj se vam bodo vaše bolečine premenile u večno veselje. — Tako jo duhovnik potolažijo, ter dobro vejo, da se kerščanska duša, polna žive vere in terdnega upanja smerti ustrašila ne bo, katera jo u bolje življenje popelje, kder jo toliko rajnih prijatelov in prijateljic čaka. Veselega lica se da s svetimi zakramenti prevideti, prejme popotnico za dolgo večnost in vzeme od svojih slov. Potem prime za sveti križ, svojo poslednjo palico na dolgo pot, in podobo križanega terdno u desnici derži, moli na glas, in si da moliti, naj bi poslednje trenutke dobro obernila, ki so toliko dragi za večnost. Okoli stoječi jokajo, umirajoča Amalija je u Bogu vesela, in mirno čaka, kakti modra devica pripravljena, da ljubi božji Ženin po njo pride. Spovednik se u imenu ubogih zahvalijo, za vse mile dare in velike dobrote, katere je revnim in potrebnim storila, in ji srečo voščijo, naj bi skoraj u nebesih plačilo za svoja dobra dela zauživala. Ona je pa na to zahvalo lepo odgovorila: „Oh, kako plačilo bi pa še za to dobila, kajti me je vselaj veselilo, če sem komur kaj dobrega storiti zamogla.“ Priporočila se je pričujočim, vsem znancem in znankam, naj za njo molijo, ter še enkrat podobo križanega Jezusa objame in izgovori svojo poslednjo besedo: „Moja največa sreča je, da sem hči svete matere katoliške cirkve; moja poslednja tolažba, da u pravi edino zveličanski cirkvi umerjem.“ To izgovorila, in je mirno u Gospodu zaspala.

Draga je smert pravičnih pred obličjem Gospodovim; pa tudi zapuščenim, kateri še le po smerti rajnih prav spoznajo, kaj so imeli, in kaj so izgubili nad njimi,

katere so pokopali. Žalost za pokojno Amalijo se je po celi mislinjski dolini razlegala, in uboščeki so za njo na glas jokali, rekoč: „Svojo mater smo pokopali“. Pri sv. Tilu za zvonikom rajnka Amalija od svojega truda počiva, kakor rezan kamen z zlatim napisom poveda; dobra duša pa gotovo že nebeško plačilo zavživa, ker njena dela gredó za njoj. Ne bilo bi ranjke Amalije poslednjo uro veselilo, če bi bila kakor žlahna, bogata gospa posvetno živela, namestu u cirkev le u gledališče (u komedije) rada hodila, namestu pobožnih bukvij le kupe posvetnih, lažnjivih romanov prebrala, katero navado imajo posvetne gospodične in gospé; tako življenje smertno uro strašno dela. „Svet prejde in njegovo poželenje; kdor pa stori voljo božjo, ostane vekomaj.“ (I. Jan. 2, 17.) Tako rajna Amalija. Nij više na mislinjskih fužinah Bonaceve žlahte, nij starih znancev in prijatelov u tistem kraju košatega Pohorja več; pa spomin dobrih ljudij še po dolini lepo sluje, in stari, znani popotnik, ki po cesti mimo sv. Leonarda se na mislinjske fužine ozre, izdihne rekoč: „Bog jim daj dobro; bili so tukaj svoje dni dobri ljudje!“

Pravijo, da moraš sedem let na enem kraju ostati, če hočeš ljudi prav spoznati, in tri leta pod eno streho živeti, če hočeš domače čisto prezreti. Poldrugi dan je pa zadosti u eni hiši ostati in resnico spoznati, da dobri ljudje spremenijo pust kraj u pozemeljski raj; kder pa blagih serec na svetu nij, se najlepši kraj hitro spremeni u žalostno puščavo.

20. Franc Ipavic,

vzgleđ kerščanskega zdravnika.

(Drobt. 1861.)

Vsak stan ima svoje svetnike u nebesih, in posne-
movalce svoje na zemlji; tudi zdravilski in lekarski stan
sveta brata Kozma in Damijana, kakor sveta zdra-
vitelja in zavetnika svoje časti. Bila sta modre glave,
pa tudi žlahnega serca moža, ki se nijsta lekarstva zato
naučila, da bi ljudij samo za plačilo na truplu zdravila;
marveč njuni sveti namen je bil pervlje dušo zmot in
pregreh ozdraviti, potem pa tudi telo ohraniti. Kaj po-
maga zdravo telo, duša pa mertva! Takim zdraviteljem
se lahko u boleznj zaupaš, po besedah svetega pisma,
katero veli: „Spoštuj zdravnika zavoljo po-
trebe; zakaj Najviši ga je ustvaril. Vsako
zdravilo je od Boga. Najviši je ljudem ved-
nost dal, najbiga u njegovih čudežih častili.
— Pokliči zdravnika; in ne puščaj ga od sebe,
dokler njegove moči potrebuješ. Pride nam-
reč čas, ko mu boš u roke prišel.“ Žalibog, da
je u sedanjih časih malo malo kerščanskih zdravnikov
na svetu, ki bi bolenike po vzgleđu svetih bratov Kozme
in Damijana zdravili, ter spoznali, da oni zdravila za-
pišejo in lek naredijo; Bog pa vračtvu zdravilno moč da.
Ako Bog ne pomaga, si zastonj zdravitelj glavo beli in
lekar rane celi. Bog je prvi zdravnik; zdravitelj, naj si
bo doktor, ali prost vračnik, je le namestnik.

Takega verlega zdravnika so na sv. Ožbalda l. 1858

pokopali pri svetem Jurju blizu Blagovne. Bilo je vernemu možu Franc Ipavice ime; prosti ljudje so ga po širokem dobro poznali, in so ga imenovali: „šentjurski padar“. Radi bi mu bili domači župnik hvalno besedo na grobu povedali; ali nagel dež na pokopu govoriti dopustil nij. Naj se zatoraj u Drobtincah bere, kar še ljudem u spominu živi; naj rajnega Ipavica še unukov unuki hvalijo, kar je očetom in dedom dobrega storil; kajti modri in pa kerščanski zdravniki so redki. Srečen kraj, kateri ga ima; tak je vreden sto centov zlata, kakor rajni šentjurski Ipavice. Kdor ne verjame, naj le bere.

Rajni Franc Ipavice je bil sin dosluženega vojaškega lekarnika. Mati ga je 11. avgusta l. 1776 u Gradacu na spodnjem Kranjskem povila. Ubožstvo je bilo u mladih letih njegovo bogastvo; revščina je bila njegova vodilja. Toda je dobro za človeka u mladosti revno suktnjo nositi; kdor nikdar stradal nij, on ne ve, kako lačnemu kruhek diši. U četertem letu njegove starosti mu je nemila smert očeta, in u osmem letu tudi ljubo mater pobrala. Ostal je mladenček zapuščena sirota na svetu; za toliko več ga je pa Bog, oča ubogih sirot in udov u svojo skerb vzela. — Posvetni ljudje gostokrat hudo uganjajo, da malim otrokom stariši še poprej umerjejo, kakor jih na noge spravijo, ali k dobremu kruhu pomorejo; vsakdanja skušnja nas pa uči, da se deci taki večidel bolje godi, ki so zarano izgubili svojega očeta ali mater, ali pa obadva roditelja. Lasten oča je rad otroku premehek, ali pa preoster; lastna mamka prerada svojo deco razvadi in tako zamehča, da bi ne bilo kaj prida iz takih otrók. Bog jim zatoraj lastne roditelje vzame, in jih drugim rednikom da, naj si poskusijo tujega kruha. Saj tudi mlado drevje moraš u drugo zemljo presaditi, ako hočeš, da ti bo lepše rastlo. „Nerazumljive so božje sodbe, in neizvedljive njegove poti.“ Kar Bog stori, vse prav

naredi: tako naj se kristijani o smerti svojih ljubih tolažijo in u sveto voljo božjo podajo; vsaj Bog za vse najboljše skerbi.

Franček siromaček brez matere in brez očeta, je pri svoji sestri ostal, katera je sama sirota bila. Ovce je pasel do svojega trinajstega leta, bil gostokrat lačen in raztergan, kakor se rado ubogim ovčarjem godi, ki po cele dni in tedne za živinoj po pašnikih lazijo, in celó u nedeljo u hišo božjo ne morejo. Nij se čuditi, če se veliko takih rejencev in rejenkic po planini celó poživini, sosebnó če se takim pastirjem kak zapeljivec prislini, kadar dolgi čas prodajajo in spočenjajo gerde, strašne reči, katerih še ziniti nij. Naš mladi ovčarek se je pa Boga bal, in premišljeval svete reči, kojih je u cirkvi slišal u pridigah in kerščanskih nauk. Celó na svoje stare dni je rad pripovedoval, kako globoko mu je lepa pridiga u serce segla, katero so župnik o hudi suši imeli, kadar so šli k neki cirkvi Matere božje za dež prosit. Popisali so verli govornik suše hudo šibo, od katero vse onemaguje, kakor u času Ahaba, hudobnega kralja. Razložili so razloge, pokaj nas dobri Bog tepe, in da so naši grehi krivi, če nas Bog ne usliši. Skoncema svoje ginljive besede povzdignejo nedolžno dete, lepo belo oblečeno, rekoč: „Oča vsega usmiljenja in vse tolažbe, ako nijsmo vredni mi zastarani grešniki uslišani biti, pa se usmili saj svoje nedolžne dece, ki prosijo kruha, in jim ga ne bomo imeli dajati, dokler ga žuga huda suša pobrati.“ Vsa cirkev je u solzah plavala, pa kipela tudi sveta pobožnost, Bog je goreče prošnje uslišal in jim poblevnega deža dal; vse svoje žive dni pa je pomnil mož, kar je mladenček čednega slišal in videl.

Pravijo, da je žlahta raztergana plahta; ali če druge bolje plahte nij, se le u njo zavij, kolikor premoreš; hoče ti pomagati, kakor našemu pastircu. Bile so hude

Slomšek III. 22

letine, in kadar mu domača sestra u Gradacu nij imela više živeža ne oblačila dajati, ga pošlje k svoji sestri u Zastavo, ki je zakupno (najeto) zemljišče imela, kateri je tudi celo leto ovce pasel. U svojem štirnajstem letu pride naš Franc u Celje, u katerem mestu je njegov stareji brat, Matija Ipavic, slovit ranocelnik bil. Učil se je brade briti, puščati, zobe pipati in rane obvezovati; hodil je pa tudi u šolo, če je le utegnil, in se je naučil za silo pisati in brati, pa tudi nemške besede. Sedem let je svojemu bratu služil, in se lekarskega dela tako dobro lotil, da so ga oprostili in doučenca spoznali. Tako je France skoz svojo pridnost in marljivost sam sebi srečo utemeljil, ter se nij zanašati imel ne na stariše, ki so mu zgodaj pomerli, ne na doto, katere mu nijso imeli zapustiti; tudi ne na svojo žlahto, ki je sama uboga bila. Bog, dobra glava in pa serce blago so mu h kruhu pomagali; in ravno tak kruh najbolje tekne. Leta 1800 se u nemški Gradec poda, in k profesorju Saulu u službo stopi, kojemu ga je brat priporočil. Poleg svojega dela se je mladi živahni Ipavic tudi lekarstva (ranocelstva) tako skerbno izučil, da je u kratkih letih svoje poskušnje prav dobro obstal in svoje slovno doučivno pismo prejel kakti izučen ranocelnik. — Kdo bi bil pred osemnajstimi leti rekel, da bo zapuščeno sirotle, ki je na spodnjem Kranjskem gladovno in razcukano za drobnico po gošah hodilo, u kratkih letih prirastel verl gospodič in dober zdravnik! Kdo mu je očeta in mater nadomestil? kdo mu tako daleč pomagal? Bog, „kojega usmiljenje jim je od roda od roda, kateri se njega boje. Mogočne s sedeža verže, in ponižne povzdigne. Lačne z dobrim napolni, in bogate prazne pusti. Le izroči Gospodu svoje pote, kadar svoj dom zapustiš; on bo vse prav naravnal.“

Po mali maši leta 1805 so mladi zdravnik Franc Ipavic u Šent-Jur prišli, u mali terg, ki blizu starega

grada Rifnika (Blagovne) na veselem holmcu stoji, dobro uro od Celja, in ima dobre sejmove, pa še boljše ljudi, u prav rodovitem kraju. Nijso imeli premoženja, ne znanja; nijso vedeli, kde bodo prebivali, pri kom jedli, ter so zopet izvedeli, kako težko je gospodarstvo začeti, kdor nijma ničesar u roke vzeti. U kerčmo k obedu hoditi jim dišalo nij; saj jim tudi nij mošnja dopustila; se prehitro oženiti tudi nijso hoteli, kajti moder mož se še-le ženi, kadar ima ženkico in dečico s čem rediti. Dobra duša povsodi dobre ljudi najde, in po malem dobro izhodi, če je le človek u malem zvest in zadovoljen, kakor so mladi Ipavic bili. Majhno izbico so si u stanovanje najeli, gospoda župnika pa naprosili, da so jih k mizi vzeli, in tako so začeli svojo zdravijo. — Zdravniški stan je imeniten stan, pa tudi potreben, kajti bolenikov nikder ne manjka; je pa tudi stan močno nevaren; najdraže blago sveta, zdravje in življenje človek zdravniku zaupa. Ako ima zdravnik srečo, lahko hitro obogati; če mu pa sreča spodleti, hitro ga vse zapusti in sirotej strada. Ipavic so začeli uboge vračiti, in so jim malo rajtali, ali pa celó nič, če so videli, da ljudi revščina tere. Ko so ubožčekom srečno na nogo pomagali, so jih prišli tudi premožni radi iskati, in u kratkem so šentjurski zdravnik Ipavic po širokem sloveli, kakor dobrovedni in nedragi zdravnik. Modri župnik Peter Gelce so jim zatoraj dobro srečo napovedali, rekoč: „Spoznam, da bote u našem kraju dosti opraviti imeli; le pri nas ostanite in si selo priskerbite; dobro bo vam in nam.“ Do smerti dobrega pastirja so hodili Ipavic u župnijski stan na koso, pa tudi po njihovi smerti svojega dobrotnika pozabili nijso. Našli so gostokrat verlega zdravnika na grobu rajnega župnika klečé moliti, ker jim dobrote drugače poverniti premogli nijso. Tako hvaležnost človeka žlahni in najlepše priporoča.

Čudil sem se šentjurskega zdravnika videti, kako

so se gostokrat mimo našega doma vozili, ali pa pešec hodili, in so o jasnem vremenu, kadar je najlepše solnce sijalo, razpeto streho nosili. Saj ne gre dež, sem si mislil; jeli se gospodu meša? Kadar sem jih pa petdeset let pozneje obiskal, in so me vselaj gologlavi po celem tergu spremili, sem še le izvedel, kako zdravo je gologlavo u mladih letih hoditi. Imeli so starček u osemdesetem letu ravno tako košate lase, kakor so jih imeli mladenič. Streha jim je bila zoper solnčno gorkoto in pa deževno mokroto, glava jim je pa vedno prosta in tudi zdrava ostala. Pač je resničen pregovor: Hočeš li zdrav ostati in učkati starih dnij, skerbi posebno za tri reči: za prosto glavo, tople noge in pa za odperto telo. Škodljiva razvada je, otrokom kosmate čamre kupovati, nezdrava privada u sobi pokrito glavo imeti; ali česar se je Francek privadil, tudi Frančiško opustil ne bo. Slabe razvade u mladosti so mnogoterih bolezni košate matere; potreba se jih je od malih nog varovati; na stare dni je že večidel prepozno. Stara navada je železna podkova, katere se težko iznebiš.

Ženitev premladih ljudij po navadi nij pridna; kako bi otroci otroke redili? Pa tudi možitev prestarih ljudij sploh dobra nij; stari ženini zapustijo premlade sirote. Ako se ženiš ali možiš, ženi se pri pravi starosti, ter oskerbi ženi in otrokom poprej dobro streho in mizo obilno, kakor skerbni Ipavic. U svojem 38. letu so vzeli gospodično Katrico Gračansko, katero so poznali od svojih dni zdravilskega učenstva, da je bila modra gospodična, in bo tudi blaga gospá. — Ženitev je polzka steza; rada možu spodleti; pa tudi možitev je vagana reč; le pregosto se dekle ukani. Potreba je zatoraj dobro premisliti, in se ne prenagliti, kakor imajo taki navado, ki se dajo enkrat za trikrat oklicati. Prav ima pevec, ki poje ženinu in nevesti, rekoč:

Naj gleda, kdor za zmir se veže,
 Da serce sercu se prileže;
 Je zmota kratka — dolgi kes.

Zakaj se pa zakonski tako pogosto kesajo? Zato, ker se preradi predajo, in brez Boga pa nij srečnega zakona. „Dom in premoženje se od starišev nadedova, dobra zakonšica je pa dar božji. Srečen mož, kateri dobi dobro žensko; število njegovih dnij se podvoji; srečno preživi svoja leta. Bodi bogat ali ubožen, njegovo serce je dobre volje, in njegovo obličje veselo. Kar je solnce, ki izza gor prisije na nebu, to je lepota poštene zakonske žene u hiši malemu svetu. Blagor tebi, mož! tvoja žena je, kakor rodovita vinska terta na stenah tvoje hiše; tvoji otroci kakor oljkine mladike krog tvoje mize.“ Tako lepo hvali sv. Duh modro, pošteno zakonsko ženo; in taka je Ipavičeva bila, kakor jo pesnik živo popisuje, rekoč:

In u hiši obrača
 Se žena domača;
 Vsa skerbna zna mati
 Prav dobro ravnati,
 Učiti dekličē,
 Svariti fantičē.
 Od svita do mraka
 Ima poslovanja
 Brez vsega nehanja.
 Skoz njo še le zda
 Dobiček možá.

Slovinci pravijo, da žena tri oglje pohištva derži, mož pa le enega, pa še po tem rado curi; toda ta resnica ne velja vselaj, in tudi u Ipavčevi hiši nij bila taka. Mož mora biti srečnega zakona glava, žena pa serce, tako se bo hiši dobro godilo, kakor našim Ipavičevim. Modri zdravniki so svoje delo dobro umeli, in boleniki so se oveselili šentjurskega Ipavica le ugledati. Razumeli

so modri vračitelj, kar sveto pismo pravi: „Dušno zdravje u svetosti in pravici je boljše, kakor zlato in srebro.“ Dušna bolezen je gostokrat mati telesnih betegov. Zastonj bilo bi telo zdraviti, dušo pa žalostno in boleno pustiti. Veselo so Ipavic bolenike pozdravili, lepo pogledali, pa tudi ostro izpraševali, u katerem korenu bolezen tiči. Ko sta se z bolenikom čedno pomenila, kako se je bolezen začela, kaj je škodljivega jedel ali pil? kaj mu diši in na kaj mu merzi? so se velikokrat z obedvema rokama za glavo prijeli in močno pokebrali; po tem se k boleniku usedli, in mu kaj kratkočasnega povedali, ter ga za roko rahlo prijeli za spoznavo, kako žila bije, jeli ga mrazi ali vročina sprehaja. Pogledali so skerbno, je li jezik čist, ali je od slabega želodca obložen? Ko sta se z bolenikom čedno zmenila, so domačim naročili, kako naj boleniku postrežejo, česa sme jesti, kaj ima piti, kako mu imajo za zdravo sapo u sobi skerbeti. Vsak kotec so pregledali, če bi kaj škodljivega u sobi ne našli, ker so iz lastne skušnje vedeli, koliko nesnage radi na kmetih pri hiši imajo, in koliko ljudij od gole gerdobe zboli, ako niso gospodinje snažne, in nij pri hiši čednih deklet. Pokregali so ženske, če nij bila izba pometena, ukazali možkim iz hiše spraviti, kar bolenemu težavo dela, postavim mokro perilo, repno zelišče in korenjevko; posebno so pa prepo vedali po zimi preveč borove treske žgati in preveliko tobaka kuriti, kajti se dim boleniku na persi vleže in ga duši. Ako je bila bolezen nalezljiva (kužna), kakor legar ali ognjenica, so ukazali sobo po večkrat na dan prevetriti, pa tudi pokaditi s kisom ali pa z brinjem, in ne pustiti telesnega blata u prebivalnici, ki smrad dela in bolezen plodi. Ko so Ipavic vse tako skerbno naročili, so domačim tudi razumno povedali, kako naj bolenik zdravila jemlje, da jih ne bode preveč, ne premalo zaužil. Potolažili so bolenika, ter mu obljubili, da mu hoče

Bog zdravje dati, in so djali: „Vsako zdravilo je od Boga: pravi sv. Duh. Najviši je iz zemlje zdravila ustvaril, in pametni človek se jih ne brani. Ne jaz, ampak le Bog ti hoče pomagati skoz mene; le pridno ubogaj, kar sem naročil, in pa terdno zaupaj u božjo pomoč.“

Dvojna reč po navadi stori, da se prosti ljudje zdravnika k hiši bojé, in tako dolgo odlagajo po lečnika poslati, da je prepozno: ako vračitelj Boga ne pozná, in od njega ne zine, in pa če izvedó, da mora krava od hiše, če zdravitelj k hiši pride. Žalibog, da veliko lekarjev in zdravilskih doktorjev Boga zgubi, dokler ljudem pomoči iščejo; se uči telo spoznavati, in od same domišljene razumnosti tako na duši oslepi, da duše u človeku ne zasledi, ki telesu moč in življenje daja. Taki sleparji le po zemlji lazijo, in više ne pogledajo; česar ne otipajo in ne ošlatajo, tudi ne verjejo. Takim je živinče in človeče ene verste in enake vrednosti stvar. Da se takih zdravnikov verni kristijani bojijo, je prav. Človeka se je največ bati takega, ki se Boga ne boji.

So pa tudi lekarji, katerih bogovi so denarji. Pervi nas lahko poškodvajo na duši, drugi pa na premoženju, kar uboge ljudi tudi hudo bolí. Vsak delavec zasluži svojo plačo, zdravitelj pa tudi za toliko večo, za kolikor je zdravje od drugih stvari draže blago, toda tako, kakor so boleniki premožni. Dobri Ipavic niso ljudem preveč rajtali, so tudi radi poterpeli, če nij bilo hitro gotovega denarja, kakor se rado kmetom godi. Imeli so pa tudi bolenikov ne le polno hišo, marveč tudi nadevane voze, katere so jim u ozdravljenje vozili iz vseh krajev spodnje štajarske, iz koroške in tudi kranjske dežele, največ pa iz Horvaškega. Vsak teden po dva dni so doma zdravili; in če si take dni skoz šentjurski terg hodil, in vse te revne, slepe in kruljeve videl, kateri so krog zdravnikove hiše sedeli in ležali, bi si bil lahko

misli, kako je bilo o času Kristusovem u mestu Kafarnaumu. Res da niso vsega izterjali, gostokrat tudi brez vsega plačila ostali, pa zato le niso bili na zgubi. Kar eden premalo, pa drugi več da, in ubogih: Bog poverni! največ velja; daja zaslužku ceno in tek.

Kakor se kmetje dragih zdraviteljev — tako se gospôda u bolezni Boga boji. Kmetič reče najpoprej po gospoda poslati, gospôda pa po doktorja; in obledí, če ji kdo nasvetuje, naj u hudi bolezni tudi na Boga pomisli. Zdravniki imajo bolenike na svoji vesti, da jih opomnijo na previdenje, kadar bolezen nevarna prihaja. Toda ne samo vest, tudi cesarska postava jih veže bolenika, katerega u tretje obišejo, na prejemo sv. zakramentov opomniti; če bi pa tega čuti ne hotel, obiskovanje prenehati. Ali Bogu se usmili, da je redek zdravnik, ki bi bil bolenemu dušen prijatelj. Tako dolgo nevarščino prikrivajo, da duša na jeziku sedi, in bolenika neusmiljeno ukanijo. Najhujše je pa to, da se domači na doktorja zanašajo in izgovarjajo, rekoč: Bo že doktor rekel, kadar bo sila. Doktor brezbožni pa ne reče, in tako dan za dnevom, ura za uro preteče, smert pa čakati neče, in uboga duša gre brez popotnice u večnost. Jeli bo pokojni takega lekarnika hvalil? Ali ne bo svojih domačih z mutastim zdraviteljem vred u peklu vekomaj klel? Takim pozabljenim bolenikom se na smertni postelji beseda Jezusova žalostno dopolni: „Človekovi sovražniki bodo njegovi domači,“ in pa zdravnik, ki nijma nobene vesti, ter truplo u zemljo, dušo pa u pekel spravi. Takih zdravnikov se je res bati, ne pa iskati jih. Bogaboječi Ipavic niso zamudili bolenika spomniti, naj se z Bogom spravi, pa mu niso upanja pobili, kakor bi mu ne bilo za ozdraveti. Bog je gospod življenja in smerti, so djali; Bog bolezen pošlje, pa tudi ljubo zdravje da, ako se k njemu obrnemo. Radi so tudi sami duhovnikom rekli nevarno betežne obiskati. Tako jih je veliko

na duši najpoprej potem pa tudi na truplu srečno ozdravelo. Telesna bolezen je bila duši zdravilo, dušno previdenje pa tudi truplu vračilo. Tako kerščanski zdravitelj ravna, in po vsi pravici prav ima. Bog veli: „Poštuj zdravnika“; zdravnik pa naj reče: Pošlji po mašnika. Saj sta zdravnika obadva; drug naj drugemu pomagata, da bo boleniku dobro po besedi svetega pisma, ki veli: „Sin! ne zaničuj sam sebe u svoji bolezni, ampak Gospoda prosi; on te bo ozdravil“.

Hudo delo ima ranocelec; bolečine delati, divje meso rezati, gnile rane trebiti in obrezovati, in dobro bi bilo, vse tako rahlo in hitro storiti, da bi bolenik ne čutil. Lepo so Ipavic znali terpince motiti in jim pomanjšati bolečine. Moj rajni dedek so surove klade u vinograd nosili, in u zatilniku tako hudo bolečino dobili, da jim je rastlo divje meso, in so jih morali k šentjurskemu zdravniku peljati. Hudo so domače okregali, rekoč: „Še le zdaj mi siromaka pošljete, kadar je že gniti začel! Kako bo starček hude bolečine prestal, ki ima toliko rano in pa gnilo meso. Hočem poskusiti, če bote le mogli prebaviti.“ Tako so Ipavic djali, in peljali bolenika u gornjo sobo, kder je glasovir stal, katerega dedek še videli in tudi slišali nijso. Rečejo glasovir odpreti in se boleniku poleg usesti, pa lepo u igro kijčekov gledati, ter poslušati ubranih strun mile glasove. Eno domačih je igralo, dokler so Ipavic rano rezali; huje ko je rana pod nožem pekla, slajše je muzika po glasoviru tekla. In ko so ranocelec svoje hudo delo srečno dokončali, se dedek še nijso naveličali čudne muzike gledati in poslušati. Radi so doma otrokom pripovedovali, kako je bilo hudo deržati, pa tudi veselo poslušati. Pač smo želeli otroci tako lepo muziko slišati, toda muke take ne poskušati. Blagor pa možu, ki ima serce in glavo začo, da ljudem bolečine polajša, kakor so Ipavic znali. Ljudi oveseliti, godove poslovesiti, je bila Ipavicu velika velika

radost. Če je bila kaka nova maša, rešitev ali prihod imenitnega gospoda, hitro so Ipavice ognjeno igro napravili, ki je bila gospodu u kratek čas, pa tudi prostim ljudem u občudovanje, u veselje in poduk.

Poslednjo Ipavičevo ognjarijo sem videl pri Novicirki blizu Celja, za kojoj sem Ipavica sam naprosil, kajti smo ravno drugo novo mašo slovitega dekana Jakominija slovesno obhajali. Imeli so Ipavice ravno umetnega godca u zdravilu, ki je iz lesa vsako tako stvar izrezljati znal. Na neki gostiji ga je lehkoglaven svat za kratek čas prav hudo ostrelil, in moral je siromak neke tedne pri ranocelcu hude bolečine za svoje godčevske norčarije terpeti; oni noroglavec za svoje neumno streljanje pa tudi prav debelo plačevati. Ta je pomagal ognjene pismenke, kolesa in več takih rečij iz lesa narediti. Bilo je ravno na sv. Jožefa večer mračno nebo. Možnarji zapoknejo, in začnejo Ipavice z ognjem prečudno lepo igrati. Leteli so ognjeni raketi visoko pod nebo, se razkadili, in razletele so svetle zvezde na kroge, kakor bi se bilo nebo odperlo. Vse okrog se je razsvetilo. Zdaj so začeli goreče bombe metati, kakti u najhujem boju. Potem se je goreč kolovrat unel in tako verlosukal, da so se iskre curkoma od njega sule. U lepo rudečebellem ognju se kakor iz samih zvezdic zloženo ime zasveti: Živili žlahni vitez Jožef Jakomini! Ljudje se nijso mogli dosti nagledati, ne načuditi, rekoč: Oh, kako je to čudno lepo, in vendar nobena copernija. Kdo bi verjel, da znajo šentjurski zdravnik tolika čuda napravljati! Še nikdar nijsmo kaj takega videli! — Tako so modri mož s tako igro kmetiške ljudi mnogo praznih ver ozdravili. Bil je nauka poln kratek čas, od katerega očetje še unukom pripovedujejo.

Med vsemi nesrečami, katere človeka na truplu zadenejo, je ljubo luč očij izgubiti in oslepeti najbolj ža-

lostno. Slepec je ubožec, ki ne vidi zlatega solnca po dnevu, ne svetle lune po noči; njemu je rajski kraj žalostna puščava. Slepemu siromaku pomagati in mu oči odpreti, je dobrotā, ki je nij poplačati. Ipavic so se zatoraj na Dunaj podali, se okoslovja učiti; očesne bolezni in zdravila bolj natenko spoznati, se posebno pa mreno ali cink iz punčice sneti in tako slepim spet ljubo luč užgati, da so spregledali. Nevarno delo je tako, toda velika dobrotā ljudem; slava zatoraj možu, katerega ne grozi, in ga nij sram u viši starosti u šolo iti, in se umetnosti naučiti, da revnim ljudem modro in znajdeno pomaga. L. 1820 so se Ipavic okoslovja izučili, in mnogoteremu potem srečno pomagali, da je belo luč ugledal, in hvalil Boga, ki ljudem toliko modrosti daje. Pravili so koliko veselje so slepi imeli, kadar se jim je černa noč slepote u svetlobo premenila. Ko je pa ozdravljeni zdravnika pohvalil, so Ipavic vselaj u nebesa pokazali, rekoč: „Bog ti je po meni pomagal, njemu se zahvali; brez Boga bi ne bilo zdravja“. — Pač res malokdaj pomislimo zdravega pogleda neprecenljivi božji dar. Vsako jutro se nam odpre zdravo oko, gleda prelepo ustvarjeni svet, in pije lepote neizrečeno veselje; pa redko kdo se vsegamogočnemu Stvarniku zahvali, in še le veliko božjo dobrotā zdravih očij takrat spozna, kadar ga zapustijo. Pač nij prav tako! Potreba je zdrave oči skerbno varovati, in pa Bogu za dobri pogled vse svoje žive dni hvalo dajati. Tako so Ipavic mlade ljudi učili, pa tudi ostro posvarili bolenika, kateri si je bil sam bolenja kriv.

Če so pripeljali ali prinesli Kristusu bolenika vodeničnega ali mertvoudnega, je terjal božji zdravnik pred vsem živo vero, da mu zamore pomagati; potem je ozdravil njegovo dušo, rekoč: „Zaupaj, tvoji grehi so ti odpuščeni“. In kadar je telo ozdravil, je ozdravljenemu djal: „Pojdi u miru in ne greši več, da se ti kaj huj-

šega ne zgodi.“ To naj bi bilo vsem kerščanskim zdraviteljem zlato ravnilo, po katerem so naš Ipavic vestno ravnali. „Ako hočeš ozdraveti, so boleniku djali, moraš se meni zaupati, da ti bom z božjo pomočjo pomagal, in pa lepo ubogati, kar ti bom ukazal. Bolenik, kateri poterpežljivosti nijma, hoče, da bi zdravnik hudo bolezen popihnil; in če tega ne zamore, ga hitro zapusti in drugega poišče, ali pa h konjederu po zdravila pošlje, bo težko prav ozdravel. Več ko je kuharic, manj je dobrih potic; rade jedila presolijo. Tako se boleniku godi, ki zdravnike preveč mení, zdravje gre po curku navzdol, po niti pa gori. Poterpljenje je za vsako bolenje prvo in najpotrebnejše zdravilo. So dobili Ipavic bolenika u roke, kateri je po razuzdanem življenju obolel, n. p. skoz pijanščino, nečisto dejanje, ali ponočno vlačuganje, so ga ostro izprašali in pokregali, kakor je zaslužil, bil si je kmet ali gospod, hlapec ali dekla; in taka pridiga je več izdala, kakor župnikova. „Skusil si, so takemu djali, kako hudo je, če se človek Boga ne boji in greha ne varuje. Spet si ozdravel, hvala Bogu; pa ti u resnici povem, kakor tvoj zdravnik, kateri tvojo naravo dobro poznam, da ne boš dolgo zdrav, če ne boš čisto, zmerno in pošteno živel. Ako mi še enkrat po takem potu u roke prideš, ne vem, če ti bom še pomagati mogel. Bodi pameten in moder, ter boš živel zdrav in vesel.“ Tako svarilo je bilo takim poslednje in pa najboljše zdravilo, in mnogi stariši so za poboljšanega sina — marsikatera žena je za bolj treznega in zvestega moža Ipavicu hvalo vedela.

Moder mož in pa veren kristijan se navadno po svoji rodovini pozna, koliko velja. Če si je poiskal dobro ženko in ž njo u lepem miru živi, si je izredil pridne otroke, katerim je k dobremu kruhu pomagal, ceni visoko takega moža; on je žlahna korenina in terden steber svoje hiše, pomočnik svoji soseski in slava

svojega kraja; njegova cena nij za poplačati. Ipavic so tri sine in tri hčeri imeli, pa tudi od mladih nog za vse kakor dober oča skerbili, otrokom za nauk, molitev in pa pokorščino. Vsako jutro in zvečer moliti, skerbno ušolo in u cirkev hoditi, ubogati na okomig: je bilo modrega očeta krepko povelje. Otroci so čutili, da je gospodu ateju resnica, in gladko so ubogali, pa tudi radi, ker so videli očeta in mater ravno to zvesto storiti, kar so deci ukazali. Vsak dobri oča želi, naj bi otroci pri ravno tistem kruhu ostali, katerega si je on srečno služil in ga veselo užival; po tem otroci od svojih starišev navadno veselje in ročnost nadedovajo, in radi delajo to, kar so delati videli svojega ljubega očeta in drago mater; le u boljši stan otrokom pomagati skerbi blage stariše. Tudi Ipavicu je bila goreča želja, naj bi se vsi trije sini zdravilstva lotili, in na viših šolah še bolj izučili bolenikom modro pomagati. Nij se Ipavicu mililo za sine plačevati, jih na Dunaj na vseučilišče dati, in jih tako dolgo podperati, da so vsi trije doktorsko slavnost in popolno znanost zdravilstva dosegli. Ko so Ipavic svoja dva mlajša sina Gustava in Benjamina u letu 1858 u Beču imeli, so vedno Boga prosili, naj bi jim še to srečo učkati dal, da bi visoko šolo dobro doveršila. Bog je očetu pravične želje dopolnil; Benjamin je januarja, Gustav pa dva mesca pred smertjo očetovo doktor zdravilstva postal. To veselo novico slišati, so Ipavic djali: „Zdaj rad umerjem, ker je dobri Bog moje prošnje uslišal in mi serčne želje dopolnil. Zapustil bom verla sina obadva doktorja, in ako Bog da, dobro učena zdravnika.“ — Poslednje dni pač skerbnege očeta najbolj veseli, če zapusti poštene in pa preskerbljene otroke. „Kdor svojega sina dobro izredi, si bo kaj pridobil, in se ga bo lahko pred svojimi znanci pohvalil“: uči sv. Duh. Ako oča umerje, je tako, kakor bi ne bil umerl; zakaj svojo podobo je u svojem sinu ohranil. Dokler je živel, ga je

bil vesel, in po smerti ne bo žalega čutil. Veliko boljše pa je brez otrok umreti, kakor pa hudobne otroke zapustiti.“

Naj bo hiša še toliko srečna, neprenehoma ji solnce ne sije; križi in težave vsakega prej ali poznej obišejo, kakor pravičnega Joba, naj se pokaže, kdo Boga u resnici ljubi, in tudi u časni nesreči zvest služabnik ostane. Tako se je tudi Ipavicu godilo. Enkrat so se siromak nenadoma hudo ostrelili, in več dni velike bolečine terpele, ter so si poskusili, kako rane skelijo. Največa britkost je pa Ipavica zadela, ko je Alojz, njihov starejši sin, vojaški zdravnik u Gjuri (Rabi) na Ogerskem hud legar dobil, in ker ga niso dobro varovali, iz tretjega nadstropja skoz okno na tla pal, in se mahoma ubil. Pobožni oča pa se u sveto voljo božjo podajo, in se u Bogu potolažijo, rekoč: „Bog ga je dal, Bog ga je vzel; kakor je njemu dopalo, zgodilo se je. Djano je; kaj bi nam pomagala nezmerana žalost? Naj bo hvaljeno božje ime.“ Po tem so pa tudi vedeli iz lastne skušnje domačim ostro naročati, take bolenike skerbno varovati, kateri u ognjenci leže, in od vročinske boleznii omočeni, sami ne vejo, kaj spočnejo.

Rokodel se svojega dela nikoli zadosti ne douči, in tudi najmodrejši dovolj moder nij, najmanje pa zdravnik, kojemu se drago zdravje zaupa. Zdravitelj, ki misli da vse ume, druge sozdravnike zaničuje, sam sebe pa prehvali in brez vsega pomisleka zaverže, kar drugi vračtva dajo ali nasvetujejo, on je slepar in malopriden mazač, kojega se je potreba izogibati. Ipavice so se vedno še na svoje stare dni zdravilstva učili, nove zdravilske bukve brali, pa tudi radi spoznali, če so se zmotili, naj bo u boleznii ali u zdravilu. Se preveč na bukve drugih zanašati in vse prehitro verjeti, nij dobro, in vse poskusiti je nevarno, kar drugi svetujejo in pohvalijo. Se pa pre-

terdo svojega starega kopita deržati, je ravno tako abotno. Ipavie so skerbno poizvedovali in modro poskušali, kar so drugi umni zdravniki dobrega in koristnega na zdravilskem polju zapazili; so pa tudi pridno na svojih potih in hojah zdravilne rože in zelišča brali, ter jih mnog večer po šopih domu prinesli, katerih zdravo moč so sami skusili in dobro poznali. Tako se na svoji modrosti nijso postarali; njih zdravilska znanost se je s starostjo mladila. Posebno ljuba so jim bila domača zdravila, in prav radi so jih bolenikom priporočali, če so le vedeli, da jih bodo ljudje prav obračali. — Tako človek pogosto doma najboljše zdravilo ima, če bi ga poznal in modro rabiti znal. Ako pa zdravila moč narobe oberneš, lahko namestu zdravja svojo smert najdeš, sosebno u premočnih in prenaglih stvareh, kakor so žganje, poper, naj si bo laški ali turški. Vsako zdravilo nij za vsako naturo, naj si je ravno tista bolezen, in zdravnik je za to, da modro preudari, kaj in koliko zdravila bo temu pomagalo, in bi unemu škodilo.

Najsvetlejša stran Ipavičevega znaka (dejanja in nehanja) je bila živa vera, prav po besedah Jezusovih, ki veli: „Svetilo tvojega telesa je tvoje oko (sv. vera); ako je tvoje oko čisto, bo svetlo vse tvoje telo. Glej tedaj, da luč, katera je u tebi, ne bo tema.“ Zato so modri Ipavie verlo skerbeli, ter vse dolžnosti in pobožne šege pravovernega kristijana natanko dopolnjevali. Vsako jutro so molili, ter nijso šli brez molitve ne jest, ne spat. Vsako nedeljo in zapovedani praznik so obiskali očitno službo božjo, in skerbeli za cirkveno slovesnost. Gorjé je bilo fantalinom, ki so se u cirkvi cukali ali pa smejali; gospod Ipavie so jih le ostro pogledali in lep mir naredili. Kosmouhi so se jih od daleč izogibali. Je poldne, ali pa večno luč zvonilo, vselaj so se pokrižali in angelsko pozdravo odmolili. Svet serd je gospoda prijel, če nij kdo klobuka

k molitvi z glave vzela. „Poglejte gumpca! so djali, ali ima mlade ptiče pod klobukom, da se ne odkrije?“ — Nij jih bilo sram u procesijo s poštenimi župljani hoditi, jih pa tudi nij grozilo na večer po samem u tiho cirkev iti, in obiskati prav pobožno božjega zdravnika u presvetem rešnjem Telesu, prosit svojim otrokom za srečo, svojim bolenikom za zdravje, sebi in drugim za toliko potrebnih rečij. Prigodilo se je bilo, da so Ipavice u terdi mrak molili, in zamišljeni nijso zapazili, da je cirkvenik po večni luči cirkev zaklenil in odšel. Kadar odmolijo, iz cirkve ne morejo. Gredó od enih vrat do drugih poskušat, pa nobene duri se jim ne dajo odpreti. Kaj je storiti? Celo noč u cirkvi ostati je bilo prehudo; domači bi bili u prevelikih skerbeh. Poskusijo na okno zlesti in koga zaklicati, pa nij bilo živega človeka blizu. Na misel jim pride, naj z velikim zvoncem, ki pri velikem altarju na steni visi, tako dolgo zvonijo, da jih bo kdo mimo gredočih zališal. Šent-Jurčani slišijo tako pozno u cirkvi zvoniti, ter se čudijo, kdo bi tako u mrak večernice imel? Hitijo cirkvenika klicat, ki strahoma cirkvena vrata odklene, in ugleda gospoda Ipavica, katerih je bil nevedoma u cirkev zaperl. — Blagor človeku, komur moliti nikoli predolg čas nij. „Srečen pa tudi, kdor ljubi postavo Gospodovo, ter jo noč in dan premišljuje. Enak je drevesu, ki o potoku usajeno cveti, in daja sad o svojem času; njegovo perje ne obleti, in vse, karkoli počenja, mu gre po sreči.“ Toliko lepo obljudo dela sv. Duh u 1. psalmu pobožnim ljudem, ki radi molijo in premišljujejo božje reči.

Pobožni Ipavice so vsako jutro kaj svetega brali. Najljubše so jim bile bukve Sthermove od veličanstva božjega. Nijso mogli zapopasti, da se ljudje na svetu nahajajo, kateri brez vere gledajo stvarjene reči, in ne spoznajo Stvarnika. Nevoljno so se nad takimi brezbožniki z Davidom potožili, ki pravi: „Ne u m ne ž

pravi u svojem sercu: Nij Boga! Sprideni so vsi ostudni u svojih sklepah. Odpert grob je njihovo gerlo; s svojimi jeziki goljufno delajo; gadjji strup je na njihovih ustnicah. Njih usta so polna kletve in grenkosti. Na njih potih je zateranje in nesreča; pred njihovimi očmi nij božjega strahu. Svèt ubogega zasmehujejo, ker je Bog njegovo upanje.“ (Psalm 13, 1—6.) Žalibog, da je veliko takih brezdušnih bogotajcev po svetu, sosebno pa zdravnikov, kateri pri svojem poslovanju golo telo gledajo, in kar ne vidijo, tudi ne verujejo, niti neumerljive duše, niti Boga, svojega Stvarnika. Godi se jim kakti kertom, kateri u goli zemlji rijejo, in če na svetlo pridejo, so slepi. Takim velja žalostna beseda Kristusova: „Pustite take; slepci so, in slepe vodijo. Ako pa slepec slepeca vodi, oba u jamo padeta.“

So posvetni modrijani, kateri še u Boga verujejo, pa moliti, z drugimi verniki k očitni božji službi hoditi, jih je sram, ter pravijo, da po svoji šegi doma bolje Bogu služijo. Ali takih samosvojniki božja služba je piškova. Kakor otroke nas je Bog ustvaril, kakor brate in sestre Bog sin odrešil, in kakor ude enega občestva in duhovskega telesa svoje svete cirkve nas je sv. Duh posvetil in zedinil. Ako se pa udje telesa ločijo, in drugi drugim ne pomorejo, bo telo razpalo, in tisti udje prvi usehnili, kateri se prvi odkrušijo. Tako se vsem, posebno pa gospodom in gospem godi, kateri očitno službo božjo opustijo, navadnih molitvij ne obrajtajo. Suhe veje so, in njih posebno pobožtvo gnila jabelka. Gospod Ipa-
vic so vsako nedeljo peto sveto mašo obiskali, pridigo slišali in tudi popoldan so h kerščanskemu nauku radi hodili. Pač prostim ljudem lep vzgled! Žal jim je bilo, če so morali zavoljo bolenikov očitno sveto opravilo zamuditi, in so le tiho mašo slišali. Djali so: „Danes je bila zame duhovska pečenka, toda brez salate“. Hoteli so u tej priliki reči: Tiha sveta maša je draga in po-

trebna za dušni živež, pa brez božje besede cela nij. — Tudi ob delavnikih so Ipavičevi k sveti maši hodili, če je le mogoče bilo, ter so opravili juterno opravilo Bogu. Adventni čas, u svetem postu in pa o svetih večerih so molili Ipavic tudi sveti roženkranc. Prijatel molitve so Ipavic doma kakor na potu radi molili, celo na vozu, kadar so se k boleniku ali od bolenika peljali. Ko sva se enkrat pozno u noč z Ipavicem domu peljala, in se za kratek čas pogovarjala, pišejo šentjurski gospod župnik, so Ipavic rekli: „Gospod župnik! jaz bom zdaj en časek tiho djal“. Nijsem vedel, zakaj; pa sem zapazil, da molijo. Po četertinki ure Ipavic spet spregovorijo, in jaz jih poprašam, ali so molili, ali pa kaj? — „Sedem očenašev, in pa sedem češčenih Marij“: so mi Ipavic odgovorili.“ Pač lepo tako za toliko spoštovanega moža in izobraženega gospoda, takim mlačnim kristijanom živ nauk, kateri še enega očenaša pridno odmoliti ne morejo.

Serce prave kerščanske pobožnosti in pa jederce resnične službe božje je vredna obiskava in pogosta prejema presvetega rešnega Telesa, kakor usmiljeni Jezus sam uči: „Jaz sem vinska terta, vi pa mladike. Kakor mladika sama od sebe ne rodi, ako na terti ne ostane, tako tudi vi ne, ako u meni ne ostanete. Kdor ostane u meni in jaz u njem, on rodi veliko sadu; ker brez mene ne morete ničesa storiti. — Kdor zauživa moje meso in pije mojo kri, on ostane u meni in jaz u njem. — Pridite k meni vsi, kateri se trudite in ste obteženi, in jaz vas bom poživil.“ Oh besede Jezusove sladke in mile! Kdo jih sluša, kdo poskuša kakor pobožni Ipavic! Na svoje stare dni so toliko pogoje Kristusa u presvetem zakramentu obiskovali, kolikor bliže smerti so prihajali, in prav pogosto so k božji mizi hodili, da so ravno težko tešči ostali zadel starosti in bolehnosti. U zaupanju na božjo pomoč so bili pri svojih

bolenikih srečni, in so mnogega visoko učenega zdravitelja prekosili. „Ne jaz, temveč Bog je pomagal“: je bila Ipavicu navadna beseda. — Bog je pa tudi Ipavicu pri časnem premoženju srečo dal, ker so bili pravični in so radi dajali ubogaime. Ko so nek dan u spomladi žabe lovili, katere so jim bile žlahna in zdrava postna jed, so našli u rokitju poln sodec dragih sirovih laških palčkov. Pisali so gosposki, naj bi se oznanilo, in odrajtalo lastniku tuje blago. Deželska gosposka Ipavicu odgovori, naj polovico sebi za rešbo obderžijo, polovico pa u graščino pošljejo, ter se hočejo z najdenim blagom razdeliti. Ipavic pa take šale nijso poznali, in so ceno najdenega blaga ubogim dali, ter so dobro razumeli besedo Kristusovo: „Kdor je u malem zvest, njemu se bo tudi veliko zaupalo“.

Kerščanska zmernost prinese visoko starost, in kdor u jedi in pijači pravo mero derži, učaka navadno starih dnij, kakor naš Ipavic. Sovražili so vse pijance, požrešnike in zapravljivce, naj so kmetiško ali gosposko suknjo nosili; in če jim je kdo takih u roke prišel, gotovo je svojo ostro pridigo slišal. Pivnice obiskovati in po gostivnicah posedati, jim je do smerti merzelo. Radi so pa za kratek čas s prijateli in znanci pokegljali, in kupico vina ž njimi pili, toda le redko kedaj. Četvertko vina za kosilo, spet četvertko za večerjo, je bila njihova mera. Opoldne zadosti, na večer pa le kaj malega užiti, je bila Ipavicu navada. Raz obeda piti ali jesti, so vedno grajali, če nij bilo kake sosebne potrebe. Taka lepa redovnost u živežu in pijači jim je pa tudi ljubo zdravje, gibčnost in živost tako čversto ohranila, da so bili do 82. leta svoje starosti urni ko gliva, dokler pijanci in netéki u najboljših možkih letih bolehajo, in težko svojih trideset let dokolehajo, ter se jim godi, kakor mlinu u preveliki moči, ali pa če ga prenasuješ. Dopolnile so se Ipavicu besede sv. pisma, katero veli: „Veliko jesti pri-

pravlja bolečine; nesitnost jih je že veliko pomorila; kdor pa vse po meri uživa, bo učakal starih let. Kdor pametno po meri živi, bo mirno in u zdravju spal; on je vselaj prigoden, in njegov duh dobre volje.“ — Gospod župnik so enkrat Ipavicu djali: „Pokaj se vendar tako ostro svoje navadne življave (zmernosti u jedi in pijači) deržite; saj bi vam kaj malega več ne škodilo.“ Ipavic župniku odgovorijo: „Moj želodec je rahel gospod; on mene in moje ljudi živi; ne smem ga razdražiti“. — So zdravniki, kateri sicer lepo učijo, kako se imaš zadržati, ako želiš visoke starosti učkati; Ipavic so tudi učili, najlepše pa to u svojem dejanju pokazali. Tak zdravnik je zlata vreden.

Gosta selitev pa redka molitev nij pridna, in človeka ne obogati, najmanje pa zdravnika. Ipavic so dobri svēt rajnega župnika Petra ubogali, in so 53 let u enem in ravno istem kraju ostali, so veči del hiš in ljudij daleč okrog poznali, so zdravili dedeke in unuke, ter vedeli kakošni boleznij je ta, kakovi ona rodovina ali žlahta podveržena. Zatoraj so ljudje od vseh bližnjih duhovnij toliko zaupanja do šentjurskega „padarja“ imeli, so k njim po pomoč hodili in pošiljali, kajti so bili vsem domači zdravitelj.

Pa tudi najbolji zdravnik se postara, in on, ki je tisočerim pomagal, se ne more slabosti rešiti, ne smerti oteti, ter si skusi, da „zoper moč smerti, nij rože u verti“. Že več let so Ipavic na drobovini bolehalij, pa njihovo zmerno življenje in pa modro ventanje jim je pomagalo težave prenašati, in smertno bolezen oddaljševati. Poslednjič so slavnega grofa Brandisa Klemena na Slivnici blizu Maribora obiskali, katerega so za terganje po kostéh zdravili. Zdravnik in bolenik, obadva bogaboječa gospoda, sta se hitro spoznala in enega serca bila; kaj! da ju je smert nemila hitro razločila.

Poslednje dni mesca julija l. 1858 stari Ipavic obolijo, in sami spoznajo, da je ta njih poslednja bolezen, naj so ravno domači u boljše zaupali. Na Porcijunkulo (2. augusta) u jutro se dajo lepo prevideti. Še pri dobri moči in zdravi pameti napravijo dolgo spoved od vsega svojega življenja, in prejmejo z objokanim, hvaležnim in Bogu udanim srcem presveto popotnico in sv. poslednje olje. Tako z Bogom sklenjeni in s vsem prevideni vzemejo od svojih in od tega sveta slovó in mirno dočakujejo, kedaj jih bo nebeški Gospodar na plačilo zaklical. Ob treh popoldne jim je poslednja ura dotekla, in o pol štirih u večerki jim je mirno za vselaj obstala.

Lepo so rajni Ipavic u Gospodu zaspali, kakor so Gospodu živeli, ter so poterdili staro resnico: Kakoršno življenje, takošna je smert. Hudo ne umerje, kdor je čedno živel; pa tudi srečno ne more umreti, kdor je hotel hudobno živeti. Izgubili so otroci skerbnege očeta, gospa udova zvestega moža, domače cirkve darovnika, ubogi dobrotnika, in ves šentjursko-celjski kraj verlega pomočnika u križih in telesnih težavah. „Pa jaz sem slišal glas, veli sv. Janez u svojem skrivnem razodenju: Blagor mertvim, kateri u Gospodu umerjejo! Odslej, reče Duh, naj počivajo od svojega truda; zakaj njihova dela gredo za njimi.“

Došlo je na pogreb rajnega Ipavica mnogo ljudij kmetiških in gospodskih iz vseh celjskih in podceljskih krajev, rajnega svojega pomočnika k pokopu spremit, in jim poslednjo čast in hvalo skazat, ki so jih toliko skoz svojo umno in skerbno zdravitev prerani smerti oteli. Ko so pokojnega u krilo černe zemlje položili, in jim poslednji večni pokoj zapeli, se je toliko nagla in močna ploha ulila, da nij bilo mogoče od rajnega Ipavica še na pokopu slovó vzeti, in kako slovesno besedo povedati. Naj se zatoraj u Drobtinicač bere, kar se po

zaslugah na pogrebu pokojnega slišalo nij. Naj rajni
Ipavic u lepem spominu živi! *

* U Drobot. l. 1861 str. 152 se bere na koncu tega životo-
pisa pristavek: „popisal Karol Merk, poslovenil Slom-
šek“; toda očitno je za vsakega pazljivega čitatelja, da duh in
mišljenje, beseda in zlog tega sestavka, vse je popolnoma Slom-
šekovo. Ta „popisal“ tedaj druga ne poveda, kakor da je g.
K. M., bivši tadanji župnik u Šentjurju, Slomšku poslal neko-
liko dodatkov k temu životopisu, pisanih u nemščini.

Ured.

21. Franc Čepe,

dekan jareninski, sekovski častni korar.

Verli domoljub.

(Drobt. 1862.)

Ljubo domá, kdor ga ima, pravi navadni pregovor, kdor pa hoče svoj dom imeti, ima za svojo ljubo domovino skerbeti vse svoje žive dni, in še o svoji poslednji uri ne sme svoje domačije pozabiti, u kateri bodo počivale njegove kosti. Kdor svojo domovino ljubi, skerbi za zboljšanje zemlje, na kateri je tekla njegova zibel, skerbi za polepšanje hramov, u kojih njegovi domačini prebivajo, skerbi za lepoto cirkvij, u katerih se njegovi sosedge k službi božji zberajo, požlahnujejo svoja serca; skerbi za pravo omiko svojih ljudij u šoli, u cirkvi in domá. Naj bi njegovi rojaki tudi po njegovi smerti srečno in veselo živeli, jim u korist verli domoljub tudi svoje premoženje sporoči, kakor so rajni Franc Čepe storili, na kojih nagrobni kamen se po vsej pravici zlate besede zapišejo: „Blagor mertvim, kateri u Gospodu umerjejo! Odslej naj počivajo od svojega truda; zakaj njihova dela grejo za njimi.“ Takih domoljubov prav veliko nam Bog daj; oni so slava in blagor svoje domovine! Spodobi se toraj in je dolžnost, naj se u Drobtinica h popišejo mladim zarojencem u hvalni spomin in lepo posnemo.

Verli domoljubi so pošteni očetje in matere, ki svoje otroke po kerščansko odgojevajo, in jim ljube-

zen do domovine globoko u serce utiskajo; domoljubi neprecenljivi so verli učitelji in odgojitelji šolske mladine, kateri si prizadevajo nadepolne mladenče, bistre glavice in pa serca milega za vse dobro in pravo oživetiti in ogreti, za domovine slavo in blagost. To prvo srečo na tem svetu je dobri Bog rajnemu Čepeju Francu dal, ki so bili 22. avgusta 1802 na visoki gori sv. Križa blizu Maribora na Požganovem rojeni, poštenih pa tudi premožnih starišev sin.

Hočeta oča in mati svojim otrokom u dober stan pripomoči, imata sama tisti stan ljubiti in poštovati, kajti deček le tisti stan poželi, kojega od svojih starišev hvaliti sliši. Oča in mati rajnega Franceta sta mašni stan u posebni časti imela, kajti sta sina dva za duhovstvo izredila. Pervi duhovnik Požganov bili so Janez Čepe, nekdanji kaplan u Jarenini, ki so u Mariboru leta 1817 umerli, mož po volji božji, ki so bili rajnemu slavnemu mestnemu župniku Lešniku Matiju posebni prijatel. Gospod Janez so vzeli svojega mlajšega brata u Jarenino, so ga u šolo dali in skerbeli, da se je izšolal verli dijak u ravno tisti pošteni duhovniji, u kateri so potem kakor mož in duhovski pastir u vinogradu Gospodovem veči del svojih dnij slavno doveršili. Ta prigodba nam staro resnico poterduje, da stariši, ki hočejo blage otroke imeti, si imajo vse prizadevati, prvo rojenega prav skerbno odgojiti; po prvem se navadno vsi drugi veržejo; in kadar prvi srečno odrastejo, mlajšim radi pomagajo k boljemu stanu. Ta čertica njihovega življenja pa tudi živo kaže, kolika je sreča in čast za vsako šolo, verle mladenče prav pridno izšolati, in njihovi sreči prav terdno dno postaviti; hvaležni svoje perve šole ne bodo pozabili, ki je njihovega izobraženja srečna zibelka bila. Perva šola domača je mladenču juterna zarja, u kateri se mu začne daniti; duh se drami, serce ogreva in zarano pokaže, kakov bo

dan njegovega prihodnjega življenja, jeli bo jasno ali oblačno njegovo dejanje, ali mu hoče veselo solnce sijati, ali oblaki nemile osode njegove pote pokrivati. Po takih in ovakih opazkih mladenčev poklic spoznati, in ga na pravo stezo uravnati, naj prejme pero ali oralo, to rabsodbo na razpotju mladenčevem prav skleniti in učiniti, je starišev in pa učiteljev prevažna, pa tudi težavna dolžnost. Mladenčiča u više šole poslati, ki nijma glave ne serca, je postopačev število množiti, domačih kopačev pa zemlji jemati, kateri so ji veliko potrebniši, kakor pisači. Mladenča prebrisane glave in serca blagega za šolo obuditi, je najžlahnejše dobro delo. Kdor to stori, celo domovino osreči, in za prihodnje dobe toliko dobrega utemelji, da se taka zasluga ne da zadosti ceniti, ne dohvaliti. Tudi Požganovi se nijso goljufali, da so nadepolnega Franceta u Maribor u latinske šole dali; bil je svetla igla med svojimi sošolci, veselje učiteljev, radost blagih tovarišev in svoje šole čast. Blaga mati je sinka u šolo sprevaljala, ona mu gredé lepe nauke dajala; in kar dobra mati u mlado serce zasadi, vse žive dni ne posahne. Tudi rajni Čepe so radi pripovedovali, kako sta z rajno materjo po goratih stezah u šolo bodila.

Više latinske šole so mladenču (dijaku) drago jutro, u kojem se njegova prihodnost svitati začne; blagor mu, ako modre učitelje in ravnatelje prave najde, kateri so mili očetje, ne robati strahonetje dijakov, ki so hudi, pa dobri tudi, vse po modrosti o pravem času, tako, da jih mladina spoštuje, ne pa da se jih le boji. Učitelj, ki svoje šolce po trinoško strahuje, je toči podoben, ki mlado setev pobije; njegova setev dobrega sadú ne prirodi. Učitelj, ki svoje šolce mehkuži, ter jim vse po volji pušča, je mlačnemu jugu podoben, ki drago cvetje posmodi, da žlahnega sadja ne da. Njegovi učenci bodo rahli in publi možje, za nobeno težavno

službo sposobni. Učitelj, kateri vé svojo mladino za potrebno vednost in krepost oživljati, ji pa tudi možko vedenje in stanovitnost preskerbeti, tak učitelj je vreden sto centov zlata; ena njegovih besed dijaku več zda, kakor drugih cela pridiga. Takov dušni oča izbuja u svojih šolcih visoke misli in blage občute, kaže izverstnim glavam polje slavnega dejanja; in če je žive vere mož, in z lučjo svete vere učencem u prihodnost sveti, jih prav lahko z nekoliko besedami za časnost in večnost oskerbi; vse svoje žive dni ga bodo hvalili, kakor so rajni Čepe hvalili svojega učitelja Z u p a n č i č a A n t o n a.

Anton Zupančič, rojen Ljubljančan, bil je o začetku gimnazija u Celju učitelj dogodivščine in rastlinoznanstva. L. 1815 je prevzel stolicu poezije in retorike u peti in šesti šoli, in se je l. 1819 iz Celja u Maribor preselil, poslednjič pa na Primorskem u Kopru svoj pokop našel. Bil je izverstn, živahen pesnik, veliko njegovih nemških pesnij še med nami živi. Skerbno je starinske spomine, rimske ostanke in slovenske znamenike naberl, popisoval dogodivščino domačih krajev, je iz svojih zakladov svojim poslušateljem mnogotero jagodo lepoznanja povedal, ter je ljubav domovine in slovenskega naroda budil. Bil je Zupančič za tisto dobo i s k r e n i S l o v e n e c, ki je prvi dramil svoje učence, naj se lotijo maternega jezika, ki je zapuščen u prahu spal; on nam je dal prvi u peti in šesti šoli čitati slovenske Vodnikove in Jarnikove poezije, katerih učenec in prijatelj je bil. Sam verli govornik, nas je vsaki teden po dve uri krasorečja vadil, nam spočetka sam kazal, kako se mora čisto izgovarjati, z glasom ustajati in padati, kako z rokami in s celim životom čedno ponašati se. Smo jeli sami poskušati, je vsakemu prav prijazno napake povedal, in popraviti nas je vadil, hvalil in naznjal posebne talente, ki jih je eden ali drugi skazoval,

ter mu je priporočal, pridno in skerbno izobraževati božje dare za blagor in slavo domovine. Akoravno lepoznanstva učitelj, nij zatajeval kerščanstva, nij preveč povzdigoval paganstva, kakor je mnogih klasikarjev hudobna šega. Kazal nam je paganskih pisateljev lepoto, pa tudi nesnažno goloto, primerjal je njim kerščanskih svetih pisalcev nebeško visokost, ter nas je vadal poleg Cicerona in Horacija tudi sv. Jeronima in Augustina, sv. Ciprijana in Tertulijana čislati. Ena beseda iz ust učitelja, ki je sicer posvetno suknjo nosil, pa od cirkvenih rečij pohvalno govoril, nam je več zdala, kakor cela nedeljska govorica duhovskega učitelja. U takih letih omahljive mladosti je učitelju prav lahko mladenče z nekolikimi besedami sveto vero podreti, pa tudi tako globoko u serce usaditi, da je nobena še tolika nevihta ne omají.

Prav radi in pa s hvaležnim srcem so pripovedovali in še povedajo od prijazne učbe rajnega Zupančiča, kako čedno se je s svojimi učenci pogovarjal, jih spremljal po sprehodih in budil njih dušne moči. Tudi rajni Čepe so tega verlega učenika hvaležno u misel jemali, ki so pod njim latinske šole u domačem mestu prav dobro doveršili, in se u nemški Gradec na modroslovske šole podali. U Gradcu je bila za mladenče svoje dni polzka pot, in marsikomu je tako zeló spoderknilo, da se je sebi in svojim za vselaj izgubil. Rajni Čepe so ostali Bogu in šoli zvesti, so se vseh predmetov modroslovja tako umno prijeli, in jih tako verlo dostali, da so jih vsi učeniki soseбно hvalili, kakor njihove svedočebe pričajo. Blagor mladenču, kateremu ljubeznivi nauk verlih starišev glavico osvita, domača šola razdani, kateremu verle više šole um obsijejo, pa tudi serce za vse ogrejejo, kar je drago in prav; lahko si bo na razpotju ravno tisti stan izbral, za kojega mu je dobri Bog potrebne lastnosti dal. Stana

volitev je stavitev svoje sreče, časne in večne; potreba je toliko važno stavbo na terdo skalo kerščanske modrosti zidati, ne pa na pesek vertoglavnosti in posvetnih namenov, kakor se osmošolcem rada godi.

Kdor hoče prav srečno svoj stan izvoliti, ima skoz grob u dolgo večnost pogledati, in poslušati, kaj mu vest pravi, in kamo ga serce pelje. Dober, pa tudi potreben je starišev svèt, pa tudi posvetovati se s svojim spovednikom, in takim učenikom, ki je učencem dober oča in moder mož. Nij dobro poslušati mesa ne kervi, tudi očeta in matere slušati nij vselaj prav, ako Bog kogar u stan ne kliče. Kdor si pa že od mladih dnij duhovski stan izvoli, in se tega stana skoz vse šole neomahljivo derži, njemu je lehka stanu volitev, kakor rajnemu Čepeju, katerih edine želje in pa največe veselje je bilo, kakti učenik besedo božjo oznanovati, pri altarju stati in pomagati dušam u nebesa. Kakor so Čepe z veseljem u duhovšnico u gračko seminišče stopili, tako radi so jih prečastiti sekovski škof, nepozabljivi Roman u duhovski stan l. 1824 sprejeli. Kar se pa z veseljem in s celim sercem počne, se tudi lahko in srečno doverši. Po tem, ko so nadepolni mladi duhovnik perva tri leta bogoslovja verlo obstali, so jih ravno na sv. Augušтина (28. augusta) 1827 u mašnika posvetili.

Kakož je jasno pomladansko jutro, polno blagosti in krasnega cvetja, polno zdravja in sladkegu petja, tako veseli in srečni so dnevi novega mašnika, kateri od Boga u duhovski stan poklicani, ne prisiljeni, svojo sveto službo veselo nastopijo. Takemu izvoljenemu božjemu ljubljencu so steze s cveticami potrošene, vse njihove stopinje blagoslovljene; njihovi verstniki, znanci in prijatelji, sosedje in sorodniki, celó oča in mati mladega pomaziljenca klečé za svečeniški blagoslov prosijo, ter si poskušajo novemu mašniku častiti stan polepšati in prijetniši storiti. Vsa domača soseska se njihove sreče

veseli, obdaruje svojega rojaka po svoji zmožnosti, in si prizadeva novemu mašniku vesel in srečen dan nove sv. maše povišati in počastiti. Vse steze so zeleno okinčane, vsi podboji ovenčani, in hiša božja kakti nevesta prazno opletena, u koji bodo novi svečenik prvo sveto mašo služili. Vsi poti in ceste so polne vernih ljudij, ki od blizu in daleč na novo mašo hitijo, in vseh oči so u mladega mašnika obrnjene, ki jih u lepi procesiji častito k altarju peljejo. Vsa okolica oživi, in človeku, ki še sveto vero u sercu ima, se zdi, kakor bi se o taki slovesnosti nebesa na zemljo preselila. Pač se mnoga solza veselja uterne novemu mašniku, in gotovo bi tolike sreče rajni Čepe ne bili za kraljevo krono zamenili! Vsa ta lepota in vse to veselje je za novega mašnika le cvetje; za cvetjem še le vročina težavnega poletja žlahni sad dozori. Ravno tako mora tudi zvesti delavec u vinogradu Gospodovem težo delavnika in vročino solnea skusiti, se tudi ternja ustrašiti ne sme, ako želi u duhovskem stanu veliko dobrega sadu za božje kraljestvo doživeti, kakor naš mladi mašnik Franc Čepe.

Po slavno doveršenih šolah so verlega duhovna k sveti Marjeti na Pesnici poslali za kaplana jeseni l. 1828; so jih čez eno leto in tri mesce k sv. Vidu na Nemško, u kratkem pa k mestni župniji u Maribor prestavili, kder so spervega u dekliški šoli kerščanski nauk učili, pozneje pa so u glavni šoli katehet bili, in kot kaplan celih pet let svojo duhovsko službo po mestu tako zvesto in serčno opravljali, da so bili ljubljeneec vseh pobožnih in katoliških Mariborčanov.

Po mestih in pri gospodi duhovsko službo dobro opravljati, nij lehka reč, in je težko brez zamere in merza. Gospôde veliko ne pozna drugega Boga, kakor denar in pa svoj trebuh; ne skerbi za nobena druga nebesa, kakor za bogato in lahkobno življenje. Zapovedi božje le toliko obraja, da je družina ne goljufa, in ji

lepo streže; ne razloči petka od svetka, pozabi cirkvene zapovedi, pohujša s pregrešnimi besedami in nesramnim življenjem le prepogosto svoje hlapce in dekile, nauči in celó prisili posle pogostokrat brezbožno živeti, in jim ne dopusti Bogu služiti in po kerščansko živeti; pa le tožuje, da je družina nezvesta, razuzdana in malo velja, da ji nij nikoli dosti plačila, nikdar zadosti dobrega kosila, da gospôdo povsod goljufa, pa ne spozna, da se je družina po brezbožni gospôdi pohujšala. Takih župljanov veliko imeti, je za jokati! Jim resnico poveš, se jim zameriš; ako molčiš, se njihovih grehov udeležiš, in nosiš take posvetne pojedune in pozemeljske kerte na svojih ramah u peklenko brezdno. Blagor mu, kdor se Boga več boji, kakor takih ljudi, ter vsakemu o pravem času resnico pové, naj si bo prijetno ali neprijetno. Najhujše takim na pekel merzi, od katerega čuti ne morejo, rekoč, da je peklenko terpljenje goli strah za stare babele; za modre ljudi, kakor so oni, pekla nij. Taki sleparji Kristusa na laž postavljajo, in se tolažijo, da pekel ne gori; morebiti zato ne, ker oni tega ne verjejo; pa njihova gerda nevera pekla ne pogasi; njihov smeh in serd nad ostrimi pridigarji jim peklenkih vrat ne zapre. Tudi mariborski posvetni modrijani so hoteli verlega kaplana Čepeta tožiti, ker so jim peklenko terpljenje prav živo in žerko popisali. Pa dober pastir ne porajta takega kavkanja, in se tolaži z vzgledom svojega božjega Mojstra, kateremu se je ravno taka, in še veliko hujša godila. Naj si ravno razberzdani posvetnjaki zvestega oznanovalca božjih sodbij černijo in zamečuejejo, jih pa pravični kristijani ljubijo in za toliko bolje obrajtajo. Tudi serčnega učenika Čepeta so hvalili, in še hvaležno jih pomnijo učenci in učenke, katerim so modri in razsvetljeni duhovski oča bili.

Jarenina je ena najstarejih in najznamenitniših duhovnij u Slovenskih goricaš med Muroj in Dravoj,

uro hoda od Maribora. Pravijo, da sta sveta brata Ciril in Metodij, apostola Slovanov, na svojem potu u Rim u devetem stoletju pred jezer leti u Jarenini službo božjo obhajala, in Slovence učila. Ta imenitna, toda ne bogata župnija je l. 1835 svojega pastirja Fr. Goloba izgubila, ki so jo zapustivši k svetemu Petru pod Mariborom se preselili. Toti duhovniji so mladega gospoda Franca Čepeja za namestnika postavili, u kratkem pa tudi za župnika poterdili, naj bi ravno tam svoje pastirstvo slavno opravljali, kder so začeli u šolo hoditi. Kratko potem so jim pa tudi dekanijo l. 1836 zaupali, naj bi se mlademu služabniku svete cirkve Jezusove besede dopolnile: „Blagor tebi, dobri in zvesti hlapec; ker si bil u malem zvest, hočem te čez veliko postaviti.“

Vsaka služba je pa božji dar; Bog jo človeku izroči, ter mu s službo tudi potrebno pomoč dodeli, naj bi svoje dolžnosti zvesto dopolnil, in prav veliko dobrega storil, kakti zvesti hišnik Gospodov. Prav je, se visoke službe veseliti, in za njo Boga hvaliti, pa tudi na odgovor pripravljati se, je potreba; zakaj če rastejo dari, veli sv. Gregor, raste tudi od darov račun. Velika sleparija človeškega serca je, se za imenitne službe in visoke stanove poganjati, in ne terpeti, da bi kdo više od nas počasten in povekšan bil; na višo stopinjo ko stopiš, u večo nevarnost se podaš in globeje boš pal, če varno ne hodiš in se padca ne varuješ. Znamenje napačnega serca je častilakomni, pogosti govor: Ovi ali uni mojih verstnikov je že dekan, korar ali škof, kaj sem pa jaz! Boga zahvali za to, kar si, in pa zvesto dolžnosti svoje dopolnuj; pač je lepše in boljše u malem verl, kakor u visokem stanu slab namestnik božji biti. Bog plačuje po zvestobi, ne po stanu. Prav po hudičevo pa je, drugim z obreko in lažjo pot zastopati, ali celo podlezovati. Rad se takim pregovor dopolni, ki pravi: Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade. Lehko je

tudi mlademu dekanu Čepeju marsikdo zavidal, da so u tako kratkih letih toliko častito službo dosegli; pa mladi dekan so tudi pokazali, da so te časti vredni in za tako službo sposobni bili. Njihova pohlevnost in ponižnost ste jih varno na visoki stopnji podperali, in prijaznost jim je nasprotnikov serca prikupila; prebrisana, dobro učena glava jim je poštovanje in čast pri gosposki, njihovo žlahno serce pa zaupanje pri podložnih zadobilo. Viši so se veselili, podložni pa srečnih se šteli, imeti verlega župnika in previdnega dekana, kakor lepa doba njihove 26letne službe očitno kaže.

V sak stan ima svoje dolžnosti, svoje težave in tolažbe; viši ko je stan, večje so tudi njegove dolžnosti. Hoče kmetič po svojem stanu pošteno živeti, mora moliti in pa delati; hoče dušni pastir, poterjen župnik, svojo službo dobro opravljati, mora biti verl učenik, pobožen mašnik, usmiljen srednik med Bogom in ljudstvom, pa tudi skerben hišni gospodar. Vsega tega so nam rajni Franc Čepe lep vzgled; in pred vsem drugim verl učenik. Besedo božjo oznanovati, bilo je njihovo veselje; beseda njihova bila je mila, pa tudi ostra za potrebo. Podučevali so nevedne pa tudi hudobne; so svarili in povzdigali kakti tromba svoj glas, kadar se je pohujšanje po duhovnji začelo. Se je izvedelo, da je kdo njihovih župljanov česar nespodobnega storil ali govoril, so ga naravnost k sebi poklicali in na pričo posvarili. So pa tudi poštenih, veljavnih možev radi povabili, naj bi se ž njimi posvetovali za korist srenje in domovine. Kar je redko po svetu, se še u Jarenini najde, posebno zaupanje do svojega pastirja prav po domače, ako so ravno Jareninčani prebrisane glave in večidel premožni ljudje. — Domača šola bila je očesce njihove skerbi in previdnosti, ter so si vse prizadevali, naj bi dobo slovela, ne le po nauku, temveč po lepi kerščanski obnoši. Gostokrat so u šolo

pogledali, poprašali, kako se deca učijo, poizvedovali, kako se vedejo na potu, kako doma; so pohvalili pridne, pa tudi malopridne pokregali; so pa tudi posvarili stariše, če niso otrók pridno u šolo pošiljali, in jih slabo redili; dobro so namreč vedeli, da iz dobre šole prirastejo boljši — iz slabe šole pa slabši časi, kajti so časi ravno taki, kakoršni so ljudje. Šolcem kako nedolžno veselje narediti, bila je njihova radost, bodi o prvem svetem obhajilu, ali na sv. Alojzija dan. Radi so imeli, ako so stariši in srenjski župani se radovali s svojimi otroci; ljubo jim je bilo čedno popevanje mladih ljudij, merzelo pa na vsako potuhnjeno spako. Stokrat bolje nobena, kakor pa slaba šola, u kateri se otrok še prav sedeti ne nauči; iz slabih šol imamo toliko postopačev, in večidel slabih ljudij. Kdor serca mladih ljudij u svojih rokah ima, on lahko za boljšo prihodnost skerbi, kakor rajni jareninski dekan; njihove lepe nauke in čedna napravlila bodo še prihodnji rodovi pomnili. — Največa žalost je za njih poslednja leta bila, ako niso zavoljo bolednosti pridigovati mogli. „Kako rad bi pač besedo božjo oznanoval, so večkrat djali, če bi mi Bog ljubo zdravje dal.“ —

Dober dušni pastir pa ne skerbi samo za božjo besedo, on tudi vsejano seme skerbno poliva, ogreva in pleje, ter svojim vernim kot delivec božjih skrivnostij svete zakramente vredno deli; brez milosti božje bilo bi kerščansko podučevanje setev brez deža, kar sv. Paul poterduje, rekoč: „Nič nij, kateri sadi, nič nij, kateri poliva, ampak le Bog je, kateri rast daja“. Prav lepo piše o tem tudi pobožni Tomaž Kempčan, rekoč: „Imam sveto pismo tolažilo in življenja kazalo; in verh vsega tega še, o Bog, tvoje presveto Telo, posebno zdravilo in pribežališče. Dveh rečij mi je namreč u tem življenju najbolj potreba, brez katerih bi mi bilo to revno življenje nepreterpljivo. U telesni ječi zapertemu spoznam, da mi je dveh rečij

sosebno potreba, jedi namreč, in pa luči. Toraj si mi slabemu svoje sveto Telo zapustil, ki poživlja mojo dušo in moje telo, in mojim nogam sveti tvoja beseda. Brez teh dveh rečij ne morem prav živeti, ker je, o moj Bog, tvoja beseda moji duši luč, in tvoj zakrament kruh življenja. Te dve reči ste tako rekoč dve mizi u sveti cirkveni zakladnici postavljeni. Perva je miza sv. altarja, na kateri je sveti kruh, to je, tvoje presveto Telo; druga pa je miza božjih zapovedij, na kateri je sv. nauk, ki pravo vero uči.“ Hoja za Krist. knjiga IV. 4. — Te dve sveti mizi: pridižnico in pa altar so rajni dekan Čepe svojim vernim skerbno pogrinjali, učili na leci, in u spovednici, pa tudi vabili svoje verne ovčice k sveti mizi božji, na pogosto, vredno sveto obhajilo.

Koliko ena ali druga duhovnija pred Bogom in u pričo svete cirkve velja, se lahko po mizi božji spozna, kako jo o svetkih župljani obiskujejo. Je o dnevih Gospodovih krog spovednic veliko ljudij, in pri obhajilu lepa množica gostov, naj ti to lepo znamenje bo, da je duhovnija poštena, da vera po župniji živi, in ima čreda skerbne dušne pastirje. Ako pa zjutraj pred svetim opravilom prazno spovednico vidiš, božjo mizo po sveti maši zapuščeno, kerčme pa polne, in srečaš po večernicah veliko pijanih ljudij, svest si bodi, da je po taki duhovniji veliko razuzdanih, zastaranih grešnikov, vinograd Gospodov s ternjem in srobotjem zaraščen, ki se težko obdelati in poboljšati da. Takim zapuščenim občinam je svetih bratovščin in pobožnih družbij sosebno potreba, ki so žlahne živice vsake kerščanske duhovnije. Tudi rajni Čepe so skerbeli, naj bi pobožnost u sercu njihovih ovčic prav lepo cvetela, in so u ta namen bratovščini presvetega serca Jezusovega in prečistega Marijinega serca postavili, in posebno mladini priporočali, kajti so pobožni mladenči in deklice najlepši kinč duhovnije.

U jareninski starodavni cirkvi je več sto let bratovščina svetega roženkranca slovela, in je imela veliko dodeljenih odpustkov. To bratovščino so pa za rajnega cesarja Jožefa overgli, bratje in sestre so se razgubile, in veliko mladih ljudij znalo nij sv. roženkranca moliti, ter je opustilo Boga in Marijo po tej stari sveti katoliški navadi častiti. Kakor so pa verni molitev sv. roženkranca opustili, jih je zapustila tudi prava pobožnost; sveta vera je umirala in hudobija se širila tudi po Slovenskih goricah. Bogu bodi hvala, da je spet lepa braterna živega roženkranca u katoliški cirkvi oživela, od papeža poterjena in z odpustki obilno nadarovana, u katero se združi 15 oseb, katerih vsakdo vsaki dan eno skrivnost svetega roženkranca odmoli, tako da vsaka taka družba, roža imenovana, vsaki božji dan vse tri dele roženkranca opravi Jezusu in Mariji u čast. Ravno to sveto, od vernih toliko ljubljeno braterno živega roženkranca so rajni Čepe tudi u Jarenini napravili, kder ima samo domača župnija devet in sedemdeset rož, to je 1185 družbanov in družban. Pač lepa hvala za pastirja in za ovčice!*

Hočeš pri cirkvi službo božjo oživeti, moraš za lepoto hiše božje, za njeno slavo skerbeti, k čemur ubrane orglje in glasni zvonovi slišijo, ki božjo čast povišavajo, pa tudi hvalo oznanujejo skerbnemu župniku in radodarnim župljanom. Tako so omislili verli Jareninčani po skerbi svojega častitega dekana nove orglje leta 1836, ki imajo 14 spremenov. Ponovili in pozlatili so leta 1841. altarje, in kupili leta 1845. veliki, 33 centov in 85 funtov težki zvon, da nij blizu takega, ki božjo hvalo po Slovenskih goricah glasno poje, in oznanuje dobrotnikov čast. Naj bi se nekervava daritev svete maše spodobno in častito obhajala, so skerbeli za čedno cir-

* Beri Drobtince leta 1861, stran 87—99.

kveno perilo in za lepe mašne plašče, ter jim nij bilo nikoli predrago, kar je slišalo za božjo čast in pa za slavo svoje ljube jareninske cirkve. Bila je skerbnemu poglavarju te imenitne stare cirkve zlata beseda kralja Davida na sercu, katero je u svojem lepem psalmu izrekel, in ki zasluži, naj bi se na vsake cirkvene dveri napisala, rekoč: „Gospod! jaz ljubim lepoto tvoje hiše, in kraj, u kojem tvoje veličastvo prebiva“. Ps. 25, 8.

Skerbnemu pastirju pa nij zadosti samo lepo nakinčana cirkev in slovesna služba božja, on tudi skerbi, da verni dobro razumejo svete obrede, katere obhajajo, posebno pa nekervavo daritev svete maše, ki je solnce svete katoliške cirkve in jedro vseh katoliških obredov. Kakor sveta mati katoliška cirkev želi, in u tridentinskem zboru dušnim pastirjem za vsako leto naroča, so častiti dekan Franc Čepe z velikim veseljem sveto mašo pri službi božji očividno razlagali, kakor jo „sv. opravilo za lavantinsko škofijo“ razlaga. Od visokosti in bogastva milosti božje u tej presveti daritvi ginjeni, so se rajni gostokrat posolzili. In ravno to razlaganje svete maše, bila je njihova poslednja pridiga; nijso pozneje več na pridižnico mogli. Serce jih je bolelo in izdihovali so boleni na postelji, kadar nijso svete maše služiti mogli, s pobožnim Davidom, rekoč: „Kako ljubljeno mi je tvoje prebivališče, o Gospod! Moja duša hrepeni in koperni po hiši Gospodovi. Moje serce in moje meso se veseli u živem Bogu. Vrabelj si najde hišo, in gerlica svoje gnjezdo, kder izvali svoje mladice; jaz pa imam tvoje altarje, Gospod vojskinih trum, moj kralj in moj Bog! Blagor jim, kateri prebivajo u tvoji hiši, o Gospod! na vse veke te bodo hvalili.“ Psalm 83. 2. sl.

Skerbni oča svojih duhovskih otrók so čutili sveto dolžnost za svoje verne vsaki dan Bogu darovati s kadilnico molitve, kakti nekdaaj Aron med Bogom in pregrešnim rodod stati, tolažiti jezo božjo in odvráčati zaslužene šibe. Ta sveta služba sprave ljudij z žaljenim Bogom je najimenitnejša in najvažnejša za vsakega posvečenega mašnika, po kateri je našemu usmiljenemu Jezusu, božjemu sredniku, najbolj podoben. Blagor čredi, ki pobožne mašnike ima, ki za svoje verne molijo in darujejo, živijo in umerjejo, kakor rajni Čepe za svoje Jareninčane.

Duhovski pastir, ki bi le z besedo, ne pa tudi z lepim vzgledom učil, bil bi pač slab učenik. Duhovski bram je oko cele občine, na katero se vsi ozirajo, ima tudi župljanom biti svetla luč vsake čednosti, in njeni hišni gospodar ali župnik živ vzgled kerščanskega hišnika, kakor so častiti Čepe u resnici bili. Perva skerb jim je bila za dobro, pošteno družino, ki ne bi le pridno delala, temveč tudi zvesto Bogu služila, kajti družinče, katero se Boga ne boji, tudi gospodarju ne bo zvesto. Dajali so svojim poslom pravico, pa jih razvajali nijso; razvajena družina je sebi in drugim težava; težko drugo službo dobi, še teže u svoji službi obstoji, in le prehitro za beraško palico prime; se pa beraška palica slabemu družinčetu u roki ogreje, je več ne spusti. Modri in pravični Čepe nijso pozabili, kaj sv. Paul duhovskim pastirjem pravi: „Ako kdo u svoji hiši gospodariti ne zna, kako bo skerbel za hišo božjo?“ Vse je moralo biti pri njih u pravem čednem redu, vsaka stvar na svojem kraju, najbolj pa domači ljudje. Svojim poslom nijso bili silen gospodar, marveč dobrotljiv oča, ter so vedeli, da dokler hlapec ali dekla pod njihovo streho živi, njuna časna in večna sreča na njihovi vesti leži, in da hoče Bog duše domačih iz rok gospodarjevih terjati.

Perva skerb je pobožnemu Čepeju bila za domačo službo božjo; molitev je vsake kerščanske hiše najboljša varhinja in najzvestejša prijateljica, ki grehu in gladu vrata zapera. Pred jedjo in po jedi so hlapci in dekle vselaj na glas molili; molili pa tudi vsaki večer sv. roženkranc. Zvesto so gledali na to, da je družina pridno k službi božji hodila, naj bi se njihovim domačinom ne dopolnila resnica žalostnega pregovora: „Bliže cirkve, bliže pekla“. Opominjali so svoje domače, naj gostokrat k spovedi in k božji mizi grejo, pa tudi u pobožno bratovščino stopijo; zakaj dobro so vedeli, da družina gospodarju nikdar u škodo ne bo, ki za nebesa skerbi; komur pa nij za lastno dušo mar, komu bo zvesto služil, kakor hudemu? Nij jih grozilo po noči ustati in pogledati, jeli so hlapci doma, kajti so dobro znali, da so družinski grehi tudi gospodarjevi grehi, če jih ne zabranjuje, kadar bi lahko. Besede sv. Paula so gospodarjem in gospodinjam gostokrat na serce polagali, so jih tudi u pričo živo opominjali: „Kdor za svoje, zlasti za domače ne skerbi, je vero zatajil; in je hujši od nevernika“. Slabega hlapca, razuzdane dekile niso u svoji službi terpeli, dobro vedoči, da je bolje, ako na tistem mestu pri hiši kamen leži, kder bi hudobno družinče sedelo in pohujšanje delalo, ne le domačim, temveč celi župniji, ki na duhovnikove ljudi pazi. Imeli so pa tudi pošteno družino, ki jim je bila ne le u pomoč, ampak tudi u veselje in čast.

Priden gospodar se spozna po stanu, po živini, na polju in vinogradih; on skerbi, da svojim nastopnikom česar ne zapravi, kar je od svojih prednikov prejel, in si po svoji moči prizadeva, posestvo u boljem stanu zapustiti, kakor ga je prevzel, kakti zvesti hišnik Gospodov. Rajni Čepe so ravno teh mislij bili in kakor dobri gospodar za stanovje jareninske duhovnijé tako hvalevredno skerbeli, da malo takih. Zapuščen župni hram so po-

pravili, hleve postavili, in posebno gorice tako dobro obdelali, da so bili sosedom u vzgled. Ker je u Sloven-
skih goricah ljubo vince najžlahneji pridelek, pa tudi
duhovnom najboljši prihodek, so posebno skerb imeli,
kakor u spomladi tersje modro obdelati, tudi u jeseni
previdno obrati in pospraviti, u kleti pa čediti in u le-
pem redu vina ohranjovati. So pa tudi vselaj dobro kap-
ljico imeli, ter so pri kupcih dobro sloveli, pa tudi drago
prodali. Je bila dobra tergatev ali branje, so se radi z
ljudmi veselili, so pri njih bili in jih k veselju nagibali,
naj bi bili Bogu hvaležni, ki tako po očetovsko za Slo-
vence skerbi, ter jim tako žlahnega vinca daja, da ga
pridejo Korošci in gornji Štajarci kupovat. Jih je pa
kakošna nesreča pri živini zadela, brez katere nobena
hiša nij, in so domači žalovali, so rajni Čepe djali, kakor
poterpežljivi Job: „Bog je dal, Bog je vzel; naj bode
hvaljeno njegovo ime“. Vse posvetno nij toliko vredno,
da bi eno solzo za tisto prelili.

Kakor gospodarnost, je tudi gostoljubnost du-
hovnemu lepa in potrebna lastnost, katero tudi sv. apo-
stol Paul priporoča. (Rom. 12, 13. — Hebr. 13, 2. —
I. Tim. 3, 2. — Tit. I, 8.) Radi so imeli, da so jih
sosedje obiskovali, pri njih obedovali, in se pošteno med
seboj veselili. Če dolgo časa nij bilo nobenega, so se
svojim gospodom kaplanom potoževali, rekoč: „Kaj je
le, da tako dolgo nobeden gospod ne pride? So nas celó
pozabili?“ Pa so tudi sami radi u sosesko hodili, in z
mejaši cirkvene, kakor poštene posvetne slovesnosti ob-
hajali; saj je taka navada posebno Slovencev lepa last-
nost. Pa ne le samo sosedni duhovski gospodje, obiskovali
so jih radi tudi knezoškofje, kakor nepozabljivi rajni
Roman Boštjan; prečastiti Marija Otokar so se
jim radi oglasili, ker je bila u Jarenini lepa postrežba
brez vsake potrate, vse prav čedno in u lepem redu, da
je bilo veselje k hiši priti. Pa tudi deželski gospodje so

jih veliko obrajali in pri njih obedovali, naj so bili povabljeni, ali na opravila poslani. Bilo je rajnemu Čepeju veselje, tudi svoje poštene može, cirkvene ključarje in srenjske župane pogostiti in se prijazno pogovoriti o potrebnih srenjskih rečéh. Prav po domače so med njimi sedeli, in tudi svoje župljane u časti imeli, kakor so zaslužili, in ravno gostoljubnost bila je mati lepe zastopnosti cele jareninske duhovnije, da se je lahko toliko lepega počelo in doveršilo brez vseh zdražb in dolgočasnih komisijonov. Pozabili niso duhovski oča tudi ubogih, posebno zapuščenih bolenikov, ter so jih radi obiskovali in jim pomagali, radi dajali ubogaime; pa cestnih beračev niso terpeli, ki Bogu zlati čas, drugim potrebnim ubožcem pa darove kradejo. Takim postopačem darovati, se pravi lenobo rediti, in jo hudobiji u šolo pošiljati. Taki potepeni berači so sedanjemu človeškemu društvu, kar so stenice u hiši; gorjé ljudem, ako jih zmagajo.

Koliko so verli dekan Čepe pri duhovski in dežel-ski viši gosposki veljali, očitno kaže terdno zaupanje, s katerim so jim tudi mejaško dekanijo sv. Lenarta u oskerbovanje dvakrat izročili, katero so pervokrat celih 16 let, drugo pot pa 4 mesce u skerbi imeli. Koliko truda so si Čepe u toliko obširni službi užili, lahko vsak vé, kdor blatne in težavne pote po Slovenskih goricah pozna; pa nij jim bilo predaleč, ne prehuda steza, kadar je bilo kaj za blagor svete cirkve in pa dežele slovenske storiti. Bili so rajni dekan pravi oč a ljubega miru; in če je bila kaka pravda med duhovniki ali šolskimi učeniki skleniti, ali kakošen razpor med župniki in župljani poravnati, so obče poštovanega jareninskega dekana poslali. Skoz svojo prijaznost, bistrournost in pohlevnost so razkačene ljudi pomirili in pospravili. Je bilo pa potreba se za kako cirkveno pravico ponositi, so znali pogumni dekan, kakti škofov pooblastenec, tudi mogočno

na noge stopiti in slabovoljne nasprotnike hrabro premagati, kar nam ta-le prigodba svedoči.

U slovenskih goricah na veselem homcu ali griču stoji Nemcem in Slovencem dobro slovna romarska cirkev in božja pot presvete Trojice s samostanom nekdanjih menihov Auguštinarjev. Prečastiti knezoškof sekovski Otmar so sklenili zapuščeni samostan, cirkev in župni dom presvete Trojice častitim Frančiškankom izročiti, naj bi na božjem potu več spovednikov bilo, ki bi romarjem vsikdar lahko postregli. Sovražni posvetnjaki, katerih tudi Slovenci, žalibog, preveliko med seboj imajo, so Trojičane tako gerdo podpihovali, da so se Frančiškanov branili in odloki viši duhovske in deželske gosposke zelo zoperstavljali, kar je škofijstvo močno žalilo. To upiranje poravnati in nadražene Trojičane lepo pomiriti, so rajnega jareninskega dekana poslali, ki so bili namestni dekan tudi čez sveto Trojico. Podšuntani teržani in tudi več drugih zapeljanih župljanov zatruši nad škofovskim poslancem, rekoč, da menihov k sveti Trojici nečejo. „Kaj pa hočete“, jih dekan možko primejo, „ali častite očete Frančiškane, ali pa nobene župnije; le teh dveh eno sem od vas izvedet poslan“. Ta resna beseda je bila zadosti, zapeljane ljudi pomodriti in na pravo pot zaverniti. Radi so častivredne očete sprejeli, in so jih prav veseli. — Tako se človek gostokrat u zmoti svoje lastne sreče brani, in hvali pozneje Boga, da mu prijatela pošlje, ki mu pravo srečo pokaže in mu jo pripelje, kakor rajni dekan Čepe — daj jim Bog dobro! — Samostan svete Trojice se je spet pomladil, cirkev polepšala in pospešila slavna božja pot, da je veselje.

Kdor svojo domovino u resnici ljubi, se ne sramuje svojega rodu, ne jezika maternega, ki domače kraje po domače oživlja in poveseljuje. Brez jezika in naroda bila bi še toliko rajska dežela žalostna

puščava. Pravi, živi domoljub skerbi za slavo svojega rodu in jezika, kakor skerbi ženin za lepoto in čast svoje drage neveste, da je nikdo ne zasramuje, ob poštenje ne deva, in ne oskrunjeva, temveč po vrednosti poštuje in obraja. To so tudi rajni Čepe storili; ljubili so svoje ljudstvo, skerbili za njegovo omiko, so bili prijatel mitelega slovenskega petja, kakor vseh domačih obredov in poštenih šeg. — Na meji med Nemci in Slovenci imajo stariši navado svoje dečke, celó deklina med Nemce pošiljati, naj bi se nemške besede lotili. Želja po nemški besedi nij sama na sebi graje vredna; človek toliko ljudij velja, kolikor jezikov zna. Blizu Nemčije nam je gotovo tudi nemške besede potreba; za tega del se tudi deca u šoli zraven slovenščine tudi za potrebo nemškega jezika učijo. Ako pa misliš, da šola za druge nauke nij, kakor za nemščino, se močno motiš. Dokler otrok u domačem jeziku dobro vajeu nij, se nemškega težko uči in hitro pozabi, ne zna nemščine in ne slovenščine; takemu je šola izgubljena in potraten otroških let zlati čas. Se hočeš tega prepričati, uprašaj možé, kateri so u take nemškutarske šole hodili; izmed sto takih šolarjev u 25 letih težko jih pet svoje ime podpiše, nekoliko nemških besed govori, nemškega pisma pa ne razume, še manj pa slovenskega, katerega se nij učil. Ne bilo bi toraj očetu zameriti, ako svojega sina med Nemce pošlje, naj bi se nemščine bolj privadil; pa kaj pomaga mladenču nemška beseda, ako pa kerščanski nauk pozabi — kaj deklini nemškutarija, ako pa svojo nedolžnost izgubi! Na Nemškem mladi Slovenci in Slovenke ne razumejo pridig, ne kerščanskega nauka, še spovedati se priložnosti ne najdejo; priložnost pohujšanja pa ne počiva, in angel nedolžnosti jih prej zapusti, kakor se jih prime nemška beseda. Na Koroškem mnogokrat taki nemškoželci celó med krivoverce u službo zajdejo, in ob pravo vero pridejo. Ali ne bo taka zguba

skernemu pastirju žalost napravljala? Jeli niso hvalevredni mašniki, kateri se takemu početju ustavljajo? Tudi rajni častiti Čepe so velikokrat svoje Jarenince svarili in opominjali, svojih otrok na Nemško ne pošiljati, kder le prelehko in prehitro Boga in svoje duše pozabijo, ter u časno in večno nesrečo padejo. „Kaj pa človeku pomaga, naj si ves svet pridobi, na svoji duši pa škodo terpi?“ Jeli ga bode nemška beseda izveličala?

Čudno je, in bi rekel ne brez krivice, da se po Slovenskem ne le u velikih mestih, ampak tudi u manjših, kder je komaj kakih dvajset ljudij, ki slovenskega ne razumejo, po nemški pridiguje; u nemškem Gradcu pa, kder po jezero Slovencev biva, nij ne ene slovenske pridige. Slovencev nij sram poslušati nemškega podučjenja, da ga le na pol razumejo; Nemci se pa hitro božji besedi odmeknejo in celo iz cirkve gredó, rekoč, da slovenske pridige ne razumejo, čeravno leta in leta na Slovenskem živijo, in si po slovenski dobro pomagati znajo, kakor bi slovenska pridiga le za proste ljudi bila. Ravno tako se tudi u uradnijah in pisarnicah godi, da na slovenski zemlji slabo ali pa celo ne opraviš, če nemški ne govoriš, ali pa tolmača s seboj ne vzameš. Nij se čuditi, da naši kmetje pravijo, slovenski jezik le doma in pa na potu k gosposki velja; pri gosposki mora nemška beseda biti; in če kdo gosposko suktno nosi, se ima le po nemški nagovoriti. Tako se nam materni jezik zasramuje in tepta, ne le od Nemcev, marveč od slepih Slovencev, ki ne vejo, kako krivico svoji narodnosti činijo. Materni jezik je prvi božji dar, u katerem pregovorimo, in za njega nam ima biti pred vsemi drugimi jeziki mar, da ga častimo, likamo in po slovenski radi govorimo, prepevamo in se u njem veselimo. Zato so se rajni jareninski dekan tudi z velikaši svoje duhovnije vsikdar le po slovenski pogovar-

jali, naj si ravno večidel vsi jareninski gospodarji nemško besedo znajo; in če jih je tudi kdo kmetov po nemški nagovoril, so mu le po slovenski odgovorili, in s tem pokazali, da imajo besedo materno u časti. Naj bi vsi slovenski duhovniki in uradniki to lepo ravnilo zapomnili, posnemali; u kratkem bi slovenščina u časti bila; kdor pa svojega blaga ne obraja, ga hitro in spod nič prodá.

Kdor svoje časti preželjno ne išče, temveč za božjo čast skerbi, in pa svoje dolžnosti zvesto dopolnuje, njega najde zaslužena čast, kakor je došla častitemu Čepeju. Njihova ljubezniva prijaznost, bistroumnost in u službi natančna redovnost jih je viši gosposki tako prikupila, da so jih knezoškof O t m a r l. 1851 za častnega korarja sekovske stolne cirkve povzdignili in svitli cesar poterdili, katera čast je redka po Slovenskem bila. Kakor pa moder mož za posvetno častjo ne leta, tako se tudi nobeni počastitvi omamiti ne da, ampak le možko in pravično ravna za blagor svojega ljudstva, kakor so častni korar Čepe delali.

Dolgodavna želja štajarskih Slovencev pod enega škofa priti, svojih duhovnov iz ene in ravno tiste duhovšnice dobivati, omiko nadepolnega naroda povzdigati, je tudi iskrenega domoljuba Čepeja živo naduševala; in ravno oni so bili, ki so to slovensko reč podperali in pospeševali, da se je sedež lavantinskega škofa u sredo Slovencev predstavil, da se je duhovšnica za ponovljeno škofijo utemeljila, in začela nova doba za slovenske kraje. Izvoljeni svetovalec škofove uradnije so prečastiti Čepe pridno konsistorijalne seje obiskovali, in čversto pomagali novo omejeno škofijo modro in pravno vladati, ter so bili močni steber duhovske in zakonske sodnije.

Kar so rajni Čepe preserčno želeli, škofijstvo u sredi slovenskih goric imeti, so učakali, pa tega veselja niso dolgo uživali. Več let so že bolehal, in po udih jih je

gostokrat tergalo. Toplice so jim težave polajšale, pa jim protina popolnoma odpraviti nobeno zdravilo nij zamoglo. Za svoje zdravje so skerbeli, pa tudi voljno poterpeli, kar nij bilo za preložiti, ter so spoznali, da so bolezniki dari milosti božje, pa tudi poslanci Gospoda življenja in smerti, ki nam občutno pravijo: „Oskerbi svojo hišo; umerl boš, in ne boš dolgo več gospodaril, ter boš na račun za svoje hiševanje poklican.“ Ovi glas so rajni Čepe dobro poznali, in se skerbno na dolgo pot u večnost pripravljali, naj bi Gospod, kadar jih zakliče, pripravljene našel. Vsaka stvar, ki so jo u svoji oblasti imeli, bila je u lepem redu, cirkveni račun vsako leto natanko sklenjen, cirkvena denarnica in blagajnica za uboge je bila pri krajcarju dopolnjena, družina plačana in rokodelcem nij bilo ničesa na dolg. Tudi svoje poslednje volje nijso pozabili zapisati, kako se naj njihova zapuščina modro oberne, da za njimi prepira in tožbe ne bo. Poslednje sporočilo je najlepše oznanilo možkega značaja, po katerem lahko ceno rajnih spoznaš; po zadnji volji se blago serce rajnega Čepeja, kot duhovnika, sveti kakor najlepša zvezda.

Modro oporoko narediti je važna pa tudi težavna reč. Kdor hoče pravno oporočiti, ne sme pozabiti Njega, ki mu je premoženje dal, ne tistih, katere mu je u oskerkovanje izročil; se ima spomniti svoje žlahte, če je potrebna, pa tudi svoje uboge duše ne sme pozabiti. Kdor svoji žlahti vse zavali, večidel slabo svoje premoženje oberne; žlahta se lahko smeji, po navadi debelo živi, pa tudi hitro zapravi, kar je rajni dolgo in težko pospravljal. Kdor ptujim ljudem vse zapusti, lahko svojim sorodnikom krivico stori, kateri so se obožali, ko so njemu pomagali. Kdor pa premoženje za občeno koristne naprave svoje domovine oberne, potem ko je svoje za potrebo, dokler je živel, oskerbel, on je zvest in pravičen

hišnik Gospodov, kakor so bili rajni Čepe Franc, ki zaslužijo, da se njihova oporoka očitno bere.

Hvaljen bodi Jezus Kristus! Češčena si Marija!

Oporoka.

U imenu presvete nerazdeljive Trojice.

Po moji smerti naj se z mojim zapuščenim premoženjem oberne tako-le:

1. Moji še živi sestri Jožefi, omoženi Špesarjevi, kmetici pri sv. Križu, sporočam dve sto goldinarjev u srebru.

2. Otrokom moje 4. januarja l. 1858 rajne sestre Helene, ki je na Trampušovem pri sv. Križu omožena bila, sporočam sto in petdeset goldinarjev srebra.

3. Barbari Večernik, hčeri moje ranjce sestre Mice, Večernikove žene, ki je bila pri meni izrejena, in nij za svojo zvesto službo nekoliko let nobene posebne plače dobivala, sporočam tri sto goldinarjev srebra.

4. Dvema gospodoma kaplanoma, ki bota ob času moje smerti tukaj služila, sporočam u spominek šest srebernih žlic, naj vsak tri prejme.

5. Moji kuharici Š. Lizi, ki mi je gospodinila, naj se verh letne plače, ki vsako leto 32 gold. u srebru znaša, ako bi ji še bilo kaj na dolg, dve sto goldinarjev srebra odšteje. Verh tega naj se ji da omara, u katero svojo obleko zapera, postelj, u kateri leži, šestero pertičev in dve sreberni žlici u last.

6. Vsakemu poslu (družinčetu), ki bo o času moje smerti pri meni u službi, naj se verh letne plače, ki bi jim bila na dolg, še deset goldinarjev naverže. Vsak mojih treh vinogradnikov naj tudi dobi po deset goldinarjev, svoji družini u zboljšanje.

7. Kuracijalni cirkvi sv. Križa nad Mariborom (moji rojstni župniji) sporočam sto goldinarjev srebra.

8. Za petdeset svetih maš, katere se naj prvo leto po moji smerti, ako mogoče vsaki teden ena péta maša (missa cantata) u toti domači cirkvi Matere božje služi, naj se odšteje sto goldinarjev srebra.

9. Za inventarske stvari, katere so pri tej duhovniji obstoječe, pa razun četverih krav malo veljajo, naj se od mojega premoženja tri sto goldinarjev austr. velj. odloči. (Poglej župnijski uročivni popis 23. januarja 1835.)

10. Vse moje bukve, kar jih je, razun takih, ki niso za to, naj tukajšni župnijski bukvarnici ostanejo.

11. Vinograd Zakravošek (na Vukovskem verhu in dačni srenji, nekdam pod Hrastovsko gosposko), katerega sem s pomočjo več dobrotnikov od Marije Glažarce kupil, in ki je kakor lastina na moje ime zapisan, ima tukajšni duhovniji ostati, to se pravi, naj se temu župnijskemu posestvu ulastí, da bo vsakočasni župnik leže drugega kaplana imel, to se reče, njega s hrano in navadno potrežbo preskerboval.

12. Vinograd na Vukovskem verhu (kraj in dačna srenja Vugovski dol), poprej graščini Freideneg kakor gosposki podveržen, ki ga je Jožefa Sirk meni za žive dni u zavžitek sporočila, ima po njenem naročilu po moji smerti tudi začasnemu župniku jareninskemu za užitek ostati. — Ker je rajna sporočnica Jožefa Sirk meni oblast dala dolžnost dvanajsterih svetih maš, za katere ga jaz svoje žive dni u zavžitek imam, pomanjšati: določujem s tem, naj vsakočasni gospod župnik jareninski vsako leto u namen rečene naročnice le četiri svete maše odslužijo.

13. Naj bi za jareninsko duhovnijo vsikdar serčni in pridni duhovniki rajši prosili, in leže izhajali, sporočam vsakateremu župniku u Jarenini (dosedanji prihodki te duhovnije niso kaj dobri) svojo lastno verhovščino

Središek, na jareninskem verhu, katero sem od Jurja Kebriča kupil, ki se župnijskega zemljišča derži, poprej graščini št. Martinski podložno, jareninski župniji s to ustanovno zavezo, naj vsakateri tukajšni gospod župnik za toti užitek na obletnico moje smerti, ali če bi tisti dan cirkveni zakoni ne dopuščali, prvi prihodnji ne zadržani dan vsako leto obletnico s postrežbo dijakona in poddijakona služi, verh tega pa še vsake kvatre eno sveto mašo, to je vsako leto četiri tihe svete maše u tolažbo moje uboge duše, za moje mertve stariše in za celo žlahto, kakor tudi za vse verne duše, katere so kedaj moji duhovski skerbi izročene bile, pa bi za del moje neskerbnosti, ali kakor si bodi za moj del terpele, opravi, in sicer u tukajšni župnijski cirkvi Materie božje.

14. Moj zlati korarski križ naj se odrajta brez vsake plače knezoškof. sekovskemu stolnemu kapitolu, u roke prečast. stolnega prošta, naj ž njim obernejo, kakor radi.

15. Vsaki mašnik, ki k pogrebu mojega trupla pride, na katerega vse prav ljubeznivo povabim, ki se mene spomnijo, in katere za pobožen spomin poprosim, naj prejme tri goldinarje u srebru.

16. Dva gospoda kaplana se prosita, s pomočjo dveh cirkvenih ključarjev in tukajšnjega srenjskega predstojnika za to skerbeti, da se u tem času, ko bode moje truplo u višnjevi stanici na mertvaškem odru ležalo, nobena nerednost ne godi, in se kaj ne razvleče. — Tiste tri dni naj ubogim trideset goldinarjev razdelijo. — Na moj grob pred križem naj se prost spominek postavi.

17. Kar verh vsega tega od moje zapuščine ostane, naj se blagovoljno njih knez. škof. Milosti, premilemu knezoškofu lavantinskemu (sedaj u Mariboru) izroči; naj jo obernejo, kakor radi, ali za ustanovo bogo-

slovja ali za semenišče dijakov, ki se u duhovski stan podati hočejo.

Slednjič so vsi moji visoki predpostavljeni, častiti gospodje šolski učitelji, s katerimi sem kedaj česar opraviti imel — vsi moji predragi prijatelji, posebno pa moji ljubi župljani zavolj ljubezni Jezusove preserčno prošeni, naj mi dobrotljivo odpustijo — zamere jim storjene, kakor moje nečimernosti in zamude. Vse mi naj odpustijo, kakor tudi jaz iz serca jim odpuščam, in naj se u molitvi mene spomnijo.

Hvaljen bodi naš Gospod Jezus Kristus na večne čase. — Češčena si Marija, mati milosti, in blagosti mila porodnica! — Ti sovražnika varuj me, in ob smertni uri sprejmi me. Amen.

Pri sv. Mariji u Jarenini na drugo predpepelnično nedeljo, 7. februarja 1858.

Franc Čepe,

častni korar, dekan in župnik.

Tako so rajni svoje premoženje, kakor zvesti hišnik, katoliški cirkvi in svoji župniji sporočili, od katerih so ga z božjo pomočjo prejeli; pa tudi svoje žlahte in družine nijso pozabili. — Jeli nij tako prav?

Nemci nam očitajo, da smo u omiki zaostali, da naše šole kaj ne veljajo, da je naše ljudstvo neumno in nemarno. Tako očitanje nij pravično, ne resnično. Slovencev je toliko posvečenih mašnikov, da jih nad sto in sto po nemških krajih kerške in sekovske škofije služi; pa tudi po drugih avstrijskih deželah; veliko duhovnij bi bilo brez dušnih pastirjev, naj bi jim Slovenci ne pomogli. Koliko pa Nemcev mašnikov med Slovenci najdeš? Slovenski rojaki služijo kot uradniki po vseh avstrijskih kronovinah, se naučijo lahko in radi vsakega jezika; kako okorno se pa večidel nemški opravniki med nami nosijo, ter hočejo, naj bi

za njih del vsi Slovenci nemški znali, da bi pri njih kaj veljali. Slovenski sinovi so na vojski hrabri vojščaki, in tako pogumni, da se jim sloviti vojskovodja odkrije, in jih vsi hvalijo, ki jih poznajo. Slovenci znajo tudi orati in vinsko tero obdelovati, so pridni podložni svitlemu cesarju, in pobožni verni kristijani: in ravno ta je prava pristna omika, ki ljudi časno in večno srečne stori. Ako so Slovenci res zaostali, so zaostali u tisti nemški kulturi in posvetni modrosti, ki jo sv. apostol Paul imenuje pred Bogom neumnost. Ako smo pa Slovenci u kakih posvetnih rečéh zaostali, so nerodne nemškutarske šole krive, u katerih se razun svete vere, prav za prav drugega nij slovenska mladina učila, kakor nekoliko nemčevati. Nemški so deca večidel pozabili, drugih potrebnih in koristnih rečij se pa nijso učili. Še le kakih trideset let se slovenski otroci u domačih šolah poleg nemške, in pred vsem tudi slovenske besede učijo, računijo, se modrujejo in pojó, in polovina naših šolskih stanic je slovenskim šolcem pretesna, kar očitno priča, da slovensko ljudstvo na deželi slovenskih šol poželjuje, u katerih se pa tudi mladina za potrebo nemške besede uči. Po vseh krajih, pri vsaki tretji duhovniji tožujejo, da nijmajo šolcev kamo posaditi; vsaka ces. kralj. okrajna gosposka ima u svojem okraju po več komisijonov, šole razprostirati, ali nove staviti. Na ravno taki uradni opravi so tudi prečastiti šolski ogleda Čepe pri sv. Ilu na Goričkem naglo smert našli.

Po zimi leta 1861. se je Čepeju mertvud nekoliko oglasil, tako da so morali več časa u postelji in u sobi ostati. Zboljšalo se jim je o spomladi toliko, da so spet maševali, učasih pridigovali in druga svoja opravila dopolnjevali; in nadjali smo se, da nam hoče dobri Bog še veliko let dobrega gospoda ohraniti. Ali človek obrača, Bog pa oberne. Po letu 23. julija se predpoldnevom

zdravi in veseli doma poslovijo, in k sv. Ilu na šolski komisijon odpeljajo; pa nij bilo več živih nazaj. Ko se z možmi zastran nove šole pogovarjajo, jim slabo pride. Stopijo na prosto sapo u senco pod drevje, in se zgrudijo, rekoč: „U Jarenino, u Jarenino!“ Nijso se več zavedli; vsaka pomoč je bila zastonj; ob šestih zvečer so umerli na metvoudu, kakor pred dvajsetimi leti njihov oča, u devet in petdesetem letu svoje starosti, in u četiri in tridesetem letu slavne duhovske službe.

Kakor blisk se je glas njihove smerti po vseh slovenskih goricah razširil, in drugo jutro je okoli dveh jezer Jareninčanov in drugih sosedov svojega rajnega pastirja od sv. Ila u Jarenino sprevodilo, jokaje in žalovaje, kakor po svojem očetu. Na dan pogreba so po duhovskih opravih prečastiti korar Marko Glazer, župnik pri sv. Petru, rajnega sošolec in sosebni prijatelj, slovó jemali, in od prečudne božje previdnosti govorili, da so se poslušatelji u solzah topili. Blizu petdeset mašnikov je svojega ljubega sobrata na pokopališče spremilo, in pokopali so jih u grob rajnega njihovega očeta Jožefa, kateri so u njihovih rokah 27. aprila 1841 u 78. letu svoje starosti umerli, naj u kraju, kder ljubljeni oča spi, tudi častiti sin od svojega truda počiva. Hvaležni duhovni in Jareninčani so rajnemu dobrotniku u spomin lepo kapelico postavili, pod katero pokojno truplo spi, dokler ga ne obudi k novemu življenju tromba angelska. Naj pa tudi ohranijo naše Drobtinice prijatelja in dobrotnika lepo življenje, katero je hvaležna roka popisala.

Dodatek.

Pazka. Razun ovih životopisov sestavil je Slomšek še celo versto sv. legend, ki se nahajajo u njegovem: „Djanju Svetnikov Božjih“. Veleč. g. kanonik Kosar piše u svojem: „Anton Martin Slomšek“ str. 254: „Ein neues umfangreiches Werk, das er . . . als Bischof seinem Volke gab, war eine für die Bedürfnisse des Landvolkes berechnete „Heiligen-Legende“ (Življenje Svetnikov). Er entwarf selbst den Plan und die Methode der Behandlung, schied sorgfältig solche Legenden aus, welche für Landleute und Handwerker das meiste Interesse und praktische Anwendbarkeit haben konnten; bearbeitete selbst sehr viele Legenden, die ihn auch ohne Namensunterschrift gar schnell als Verfasser verrathen.“

Pa vendar nijsem mogel izvedeti, niti od samega g. Kosarja ne, katere izmed teh legend da so celotno iz Slomškovega peresa; samo po pisavi in zlogu pa si jih jaz nikakor ne usojam določno zaznamovati, toliko manje, ker sta ona dva debela zvezka „Djanja“ vsa izpod Slomškove pile. Prim. Kosar l. c. „Izveličana Lihard“ pa naj bode tukaj dodana, ker je u Drobt. l. 1855 str. XV. na koncu podpisan Slomšek s polnim imenom.

Ured.

22. Izveličana Lihard,*

ubogih mila mati, Slovenka.

(Drobt. 1855.)

Na visokem skalovju košate Skerbinje, u starem Gorotanu je o bregu dereče Drave, ki ravno iz Rožne doline u Podjunsko priteče, svoje dni Prosnica, imenitna graščina stala, u koji sta bivala Albuin knez in Lihard ali Hildegarda, njegova pobožna gospa. Bila sta visoko-žlahnega rodu, imela po Koroškej ob Dravi, in tudi na Štajarskem krog starega Celja mnogo posestva, pa tudi u zakonu petero srečnih otrók, tri sine in dve hčeri. Skerbno je pobožna mati svojo deco u strahu božjem redila, je pa tudi veselja nad otroci učakala. Najstareji sin Albuin je bil (l. 975) brišenski škof, hčer Hildegarda pa nuna; drugi otroci so po svojem gosposkem stanu tudi k svojemu kruhu prišli. Živeli so drugo polovico devetega in pervo desetega stoletja po Kristusu.

Knez Albuin, kojemu tudi Paul pravijo, bil je nagle jeze in vroče kervi, hodil po lovu in po bojih, kakor je bila tisto dobo takih navada; pohlevna Lihard je doma varovala, pridno delala in Bogu služila, pa gojila svoje ljube otroke. Imela je svaka; bilo mu je Pero ime, človeka surovega in sitnega, kateri jo je hotel ob zakonsko poštenje djati; ko pa kaj opravil nij, pravični svakinji Lihardi smerten serd kuha, podkupi malopridno graščinsko kravarico, koja za hudobnega dejanja del Lupo

* Glej podobo na čelu Drobtinic l. 1855.

(Volkuljo) imenujejo, ter jo podučí, kako naj gospo knezu zatoži.

Naglo knez Albuin neko jutro k domu pridere, in prva sreča kneza hudobna dekla, kojoj pobara, kaj gospa počne? Sumljivo Lupa globoko izdihne, in mačkinje solze toči, rekoč: „Hočete, lahko še koga pri njih najdete; naj bom kamen, če nij res“. Kakor bi ustrelil, kneza jeza popade, in kakor blisk se u grad zaleti, zlomi vrata u izbo svoje sopruge, ki je ravno s svojo hišno Rotijko se oblačila, in opravljala juterno molitev. Kakor divji oroslan nedolžno gospo popade, in jo skoz visoko lino iz grada u globočino pahne. In ko zvesta služabnica nedolžno gospo hoče braniti, tudi Rotijo skoz okno za gospoj verže.

Nagla jeza rada hitro mine, pa hudo težko popravi, kojega naredi. Knez Albuin si oddehne, in huda vest mu serce strašno opeče. Ves žalosten po skalovju pogleda, kde bi kervavo razbiti trupli ležale! pa ju ne najde. Bog je nedolžnima svoje angele poslal, da se nijste z ного ob kamen zadele; veličastno so ji spremljali prek Drave na levo stran, na Kamen, kder je blažena Lihard svoj grad imela. Plah in potert knez po hudobno deklo pošlje; pa je nij. — Kamen na mestu stoji, na katerem je kravo molzla, in se (poterditi gerdo laž) zarotila. Prosnice na visokem skalovju se zdaj le malokaj vidi; pastirji in strelec pa še kamenito molzelo (mlezivo) na pečovju kažejo, in po stermini dišeče klinčkeke tergajo pod nekdanjim starim gradom, ki med skalovjem cvetó, na koje ste nedolžni ženi pale, katerima je Bog življenje toliko čudno ohranil.

Blažena Lihard dojde s svojo zvesto služabnico Dorotejo na svojo dedščino K a m e n, (lična graščina, ki je na visoki pečini globoko po dravinskih krajih gledala,) se Bogu za toliko čudno rešitev s tovaršico ponižno zahvali, ter sklene vse svoje žive dni tukaj ostati, rekoč:

„Tukaj bode moje počivališče vekomaj; tukaj hočem prebivati, Bog bode udovo obilno blagoslovil.“

Poslal je Albuin po svojo nedolžno, toliko razžaljeno Lihard, naj mu odpusti in se spet na Prosnico k njemu poverne; blažena Lihard mu pa sporoči, da mu je že iz serca odpustila, pa tudi sklenila na Kamenu ostati, in vedno Bogu služiti. Samo to ga prosi in želi, naj pokoro dela in Bogu zadostuje.

Knez Albuin je na vse to toliko žaloval, da je, kakor se pripoveduje, od samega joka oslepel. Zaobljubil se je na božjo pot, in tudi lepo cirkev pozidati, naj mu Bog zopet ljubo luč da. Na priprošnjo blažene Lihardi je spet spregledal, svojo božjo pot u Oglej, u Rim in u Kompostelo na Španjsko h grobu sv. Jakoba, potem celó u Jeruzalem srečno obhodil, obiskal svete kraje, in se je ves spokorjen u svojo domovino povernil, pozidal u Mohličah na levi strani Drave čedno cirkev sv. Paulu spreobernenja u čast; in ko je potem u Gospodu zaspal, so ga u Mohličah pokopali.

Rajnega Albuina grob u stranskej kapeli na možki strani terdno zidan stoji. Na Matevževo 1816 so grob odperli in našli dve še celi dolgi kosti nog, nekoliko kosov perhlega lesa, romarsko palico, železno ostrogo, in pa polno dno černe persti, med kojoj so ležali kosci mertvaške glave, potrupljen čern lonec, nekaj steklenine in pa 30 žeblov — vsi ostanki nekdanjega mogočnega gospoda.

Blaga Lihard je veliko let dolže živela, in za svojim rajnim možem sveta opravila skerbno najemala. Še zdaj daja u ta spomin kamenška cirkev vsako leto mohličkej debelo svečo, katera na čelu groba rajnega Albuina pri božjem opravilu gori, in očito svedoči, da pokojni mož pobožne Lihardi tukaj počiva, kojemu je to večno luč oskerbeti sporočila.

Trojno skerb je blažena Lihard kakor kerščanska udova imela; preskerbeti svoje otroke, lepo Bogu služiti in le njemu živeti, pa bližnjim pomagati, ter si za nebesa z dobrimi deli obilno zakladov nabrati. — In kako zvesto je to opravljala! — Svojemu starejšemu sinu Albuinu, ki je duhovski stan nastopil, je sporočila svojo graščino na Kamenu in pa osem slovenskih kmetij, naj jih ima, dokler bo živel; po njegovi smerti pa naj na drugega brata padejo. Še neko drugo posestvo mu je sporočila, katero je imela blizu dveh jezer u Podjunskej dolini. Ravno tako je tudi ostale otroke oskerbela.

Pozidala je u svojem gradu na Kamenu lepo cirkev Bogu in sv. Lovrencu u čast, ter duhovniku potrebnih dohodkov in pa lepo zemljišče sporočila, katero še zdaj kamenski župnik u prežvitek imajo. Njena graščina je bila vsem ubogim pribežališče. Pod gradom je utemeljila bolnišnico, u kateri je bolenim siromakom in popotnim sama stregla, jim prala in jih oblačila. Nij bilo sirote ne blizu ne daleč, ki bi ne bila pri bogoljubni Lihardi pomoči našla. Bila je usmiljena mati Slovencev, kateri so ob krajih Drave živeli, in tudi po svoji smerti jih pozabila nij, kajti je sporočila, naj se vsako leto na dan njene smerti ubogim gosti naredé, ki se na Kamenu pri božjem opravilu snidejo.

Moliti in premišljevati božje reči, pogosto prejemati svete zakramente, bilo je dušno življenje Lihardi; po zemlji je hodila in dobra dela za njoj, u nebesih pa je bilo njeno serce, ter je želela skoraj s Kristusom biti. Učakala je blizu 100 let starosti, in umerla okoli l. 1024 ravno na sv. Agate. Na smertni postelji je sveta gospa svojim napovedala hndobne ljudi in pa žalostne čase, ki hočejo priti. „Posvetneži, je djala, bodo mehkužno živeli, in kadar jim lastnega premoženja dosti ne bo, se bodo cirkvene lastine lotili; le denar bo njih bog, krivice in goljufije polno njih življenje. Bog ne bo svoje svete

cirkve zapustil, in obudil apostolske može, kateri bodo z besedo in dejanjem sveto vero pomladili in svetej cirkvi pomagali.“ — Tako je dobra mati svojim poslednje nauke dala, in mirno u Gospodu zaspala; angeli so njeno dušo u sveti raj zanesli. Njeno truplo so u sredi cirkve pred altarjem sv. Lovrenca častito pokopali, pa rajne dobrotnice spomin živi po Junskej dolini od roda do roda, in Bog je svoje služabnice pokop z mnogimi čudeži počastil.

Pobožno ustanovo rajne Lihardi so poterdili oglejski očak (patrijarh) in rimski cesar Konrad Zališki; rimski papež Benedikt IX. so pa to napravilo s posebnimi odpustki oblagodarili, kojih se verni udeležijo, kateri na obletnico rajne Lihardi cirkev na Kamenu pobožno obišejo. U trinajstem stoletju je Albert, koroški viši knez, lastnik kamenskega grada, iz svojega premoženja na Kamenu dohodke za dva duhovnika pomnožil, naj bi u farni cirkvi, u koji truplo izveličane Lihardi počiva, božjo službo obhajala, vse k veči časti in hvali božji, njegove preblazene matere device Marije, sv. mučenika Lovrenca, in pa rajne gospé izveličane Lihardi. Ravno to je poterdil oglejski očak Bertoldi, brat višega kneza Alberta I. 1238 zastran slovitih čudežev, ki so se tisti čas u tej cirkvi godili, med katerimi je čudna vidna prikazen pravega telesa in kervi našega gospoda Jezusa Kristusa bila, ki se je na altarju u rokah mašnikovih očividno upodobila. To sporočilo kneza Alberta se je pozneje med sosedna župnika sv. Vida in in pa sv. Kancijana razdelilo, da hodita zato ob svojem času na Kamen svete maše služiti, in obletnico izveličane Lihardi z mohliškim in pa domačim župnikom obhajati.

Začne se obletnica na večer pred sv. Agatoj, ter se najpoprej večernice u čast izveličane Lihardi slovesno pojó, potem pa sv. opravilo za mertve odmoli. Na sv. Agate dan se služi zjutraj sveta maša za mertve, potem

u čast presv. rešnega Telesa, po pridigi pa sveta maša u čast izveličane Lihardi. Po opraviu zapojó druge večernice in poslednjič iz grada kruh delijo. Pomlelo se je svoje dni vsako leto po 24 birnov pšenice in po 32 birnov ovsa. Vsak kmet domače duhovnije je za vse svoje domače hlebič dobil, in ubogih se je po 500—600 zbralo, katerim so kruh in denarje delili. Kolikor je duhovnikov došlo, so imeli obilno večerjo in kosilo na obletnico izveličane Hildegarde. Leta 1848 so se kmetje ustavili to dačo u zernju dajati, in so se u denarjih odkupili; za to odkupnino se zdāj žito kupuje, in kar primanjka, domači župljani dodajo, da vsako leto po stari navadi u čast izveličane Lihardi obilno delitev kruhov imajo, katero veliko obrajtajo.

Rajne Lihardi sveto truplo je blizu 600 let u kamenski cirkvi počivalo, verni kristijani so jo kakor svetnico častili, zaupljivo njeni grob obiskovali, ter dosegali po njeni priprošnji mnogotero čudno pomoč.

Pobožni viši vojvoda in poznejši cesar Ferdinand II. pa njegova bogaboječa mati sta želela, naj bi se svete kosti izveličane Lihardi častito vzdignile. Naprosila sta oglejskega patrijarha, da so poslali teržaškega škofa, kojemu sta se kerški in gosposvetski prošt pridružila, svetinjo izveličane Lihardi svečavno povzdignit. Na kvaterno sredo (2. marca 1805) so se na Kamen podali, sveto mašo služili, potem litanije odmolili, in na to grob izveličane Lihardi odperli, ki je bil z belim kamenom pokrit. Pod kamenom so našli ozidano, s peskom posuto rako in u raki svete kosti u leseni škrinji. Vzdignili so jih, zavili u belo tenčico, nekoliko u Gradec poslali, kder so se u samostanu častitih nun (Klarisarie) u počeščenje shranile; drugi imenitnejši del svetih košic je pa na ponižno prošnjo Kamenčanov u domači cirkvi sv. Lovrenca ostal, in se še zdaj na stranskem altarju častijo.

Kamenski grad je večkrat pogorel, pa ostanke izveličane Lihardi je Bog ohranil. Leta 1780 so grad poderli in rezano kamenje za novo zidovje na novem mostu in pa u Grabštajnu porabili; le cirkev, u koji izveličana Lihard počiva, še na skalovju u sredi rodovitih polan in košatih gozdov stoji, pa veselo u podravske doline in višine gleda. Pod starim zidovjem kažejo poderto stanovje, u kojem je izveličana s svojimi rokami ubogim stregla. Visok zvonik u nebo kipi in nam resnico božje besede pravi: „Svet preide in vse njegovo poželjenje; le kdor voljo božjo stori, ostane vekomaj“.

Popravki.

Namestu: pešča str. 78, v. 6. od spodaj beri: pešca.
" Mažar " 132, v. 7. od zgoraj " Madžar.
Str. 230 u drugi versti od spodaj naj se izpusti: se.

Druge malenkosti in nedoslednosti naj si blagi čitatelji popravijo sami!

Kazalo.

	Stran.
Predgovor	V
Slomšekov uvod	2
Pervi del.	
Matija Ahacel	15
Valentin Stanič	32
Franc Seraf Šmid	46
Tomaž Kren	61
Juri Japel	72
Leopold Volkmar	85
Jožef grof Radecki	115
Drugi del.	
Andrej Črešnik	158
Jakob Strašek	161
Juvančič Zigmund	170
Janez Miklav	180
Janez Paul Ješenak	191
Mihael Zagajšek	204
Štefan Rajh	217
Frančišek Ksaverij Lušin	231
Tomaž Koren	248
Andrej Reja	277
Ožbat Rauš	310
Amalija Hagenauer	321
Franc Ipavic	335
Franc Čepe	359
Dodatek.	
Izveličana Lihard	391
